Biographisch anthologisch en critisch woordenboek der Nederduitsche dichters.
Deel 2 CAB-GYZ

P.G. Witsen Geysbeek

bron

P.G. Witsen Geysbeek, *Biographisch anthologisch en critisch woordenboek der Nederduitsche dichters. Deel 2 CAB-GYZ*. C.L. Schleijer, Amsterdam 1822

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/wits004biog02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

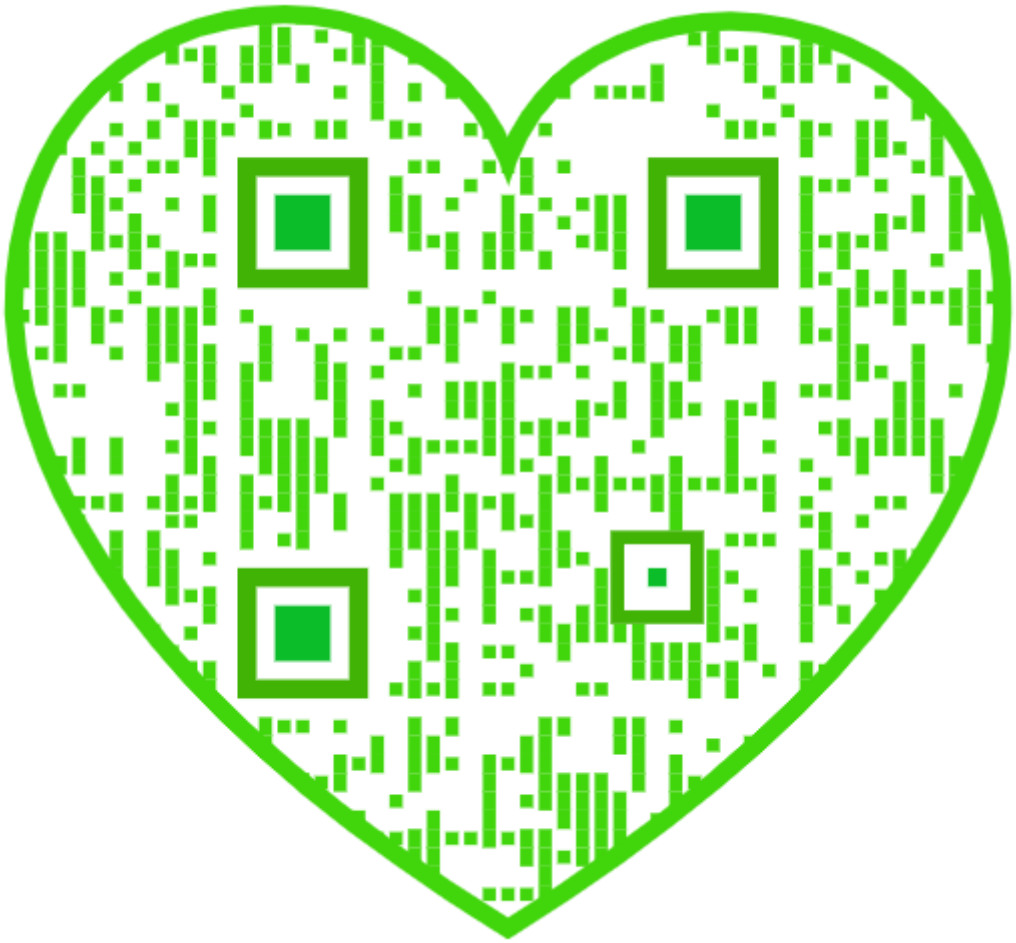

Vervolg van de naamlijst der inteekenaren.

Andrae (Mr. *D.H. Beuker*), Griffier bij de Regtbank van Eersten Aanleg, te Leeuwarden.
Arbon en Krap, Boekhandelaren, te Rotterdam, nog 1 Ex.
Bakker (*Klaas*), *Harmsz.*, te Amsterdam.
Bakker (*Symon*), te Amsterdam.
Basel (*Mersen Senn van*), te 's Gravenhage, best pap.
Bohn (*De Erve F.*), Boekhandelaar, te Haarlem.
Brouwer (Mr. *A.*), Advokaat, te Heerenveen.
Brouwer (*G.*), Boekhandelaar, te Deventer.
Cantzlaar (*P.J.*), te Rotterdam.
Crane (Mr. *J.W. de*), Hoogleeraar, te Franeker.
Crevenna (*J.B. Bolongaro*), te Amsterdam.
Dam (*J. van*), te Rotterdam.
Donk (*P.*), Boekhandelaar, te Amsterdam.
Fabritius (*J.N.*), Ontvanger der Registratie en Domeinen, te Amsterdam.
Fissher (*J.C.*), Theol. Cand., te Leyden.
Geer (*J.L.W. de*), te 's Gravenhage.
Genootschap (het Letterkundig), te Brussel.
Geysbeek (*N.*), Boekhandelaar, te Amsterdam.
Grone (Mr. *Ludwig)*, te Ahaus.
Haeften (Mr. *Jac. van*), Lid der Regtbank, te 's Heerenveen.
Hengst (Mr. *C.M. van*), te Utrecht.
Hogendorp (*G.J. van*), Referendaris, te 's Gravenhage.

Hooff (Mr, *J. op den*), Advokaat, te Amsterdam.
Isfelt (Mr. *E.W. van Dam van*), te Utrecht.
Kalken (*D. van*), te Delft.
Kempen (*Brest van*), Boekhandelaar, te Brussel, 3 Ex.
Koning (*A.A.*), Boekhandelaar, te Amsterdam, 2 Ex.
Leesmuseum (het), te Rotterdam.
Loosjes (de Wed. *A.*), *Pz.*, Boekhandelaresse te Haarlem.
Maas (*G. BRANDT*), Leeraar der Remonstrantsche Gemeente, te Zwammerdam.
May (*A.J.*), Boekhandelaar, te Koog aan de Zaan.
Meurs (*P.C.G.*), te 's Gravenhage, best pap.
Munk (*P.A.*), te Amsterdam.
Nieuwenhuizen (*B.*), te 's Gravenhage.
Pellecom (*A.N. van*), Predikant der Hervormde Gemeente, te Prinsenhagen.
Perk (*A.*), Secretaris en Notaris, te Hilversum.
Planten (*H.*), te Amsterdam.
Rhemen tot Rhemershuizen (*A. van*), Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, te Leyden.
Rietberg (Mr. *L.*), Notaris, te Zwol.
Roggen (*C.H.*), Onderwijzer op de Departementale School, te 's Gravenhage.
Schalekamp en van de Grampel, Boekhandelaars, te Amsterdam.
Schuuring (*B.*), Boekhandelaar, te Rotterdam.
Siegenbeek (*M.*), Hoogleeraar, te Leyden.
Simons (*A.*), te Utrecht.
Sjallema (*S.G. Geertsema*), Suppleant Vrederegter, te Zuidhorn.
Stein (Wed. *F.J.*), Boekhandelaresse, te Breda.
Tollens (*H.*), *Cz.*, Lid van het Koninklijk Instituut en Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, te Rotterdam.
Tomas (*H.*), R.C.P. en Pastoor, te 's Gravenhage.
Visscher (*L.G.*), te Brussel.
Vitringa (*C.L.*), Notaris, te Nunspeet.

Voorrede.

Mijn lust tot de voortzetting van dezen mijnen inderdaad niet gemakkelijken arbeid werd, sedert de verschijning des eersten deels van dit werk, niet weinig aangewakkerd en onderschraagd door de toejuiching en goedkeuring, mij bij monde en in geschrifte deswegens betuigd door mannen, die de eer onzer vaderlandsche letterkunde even zeer door eigen medewerking helpen opluisteren als zij dezelve door het oordeelkundig waarderen der voortbrengselen van onze vroegere vernuften loflijk handhaven. Dat ik zulks voor geene ijdele beleefdheidsbetuigingen te houden had, bleek aan de daarbij gevoegde gewigtige bijdragen tot mijn' nog te verrigten arbeid en de belangrijke verbeteringen, toelichtende ophelderingen en welmenende teregtwijzingen van mijne reeds afgewerkte taak. Het zou zoo onkiesch als onwelvoeglijk zijn hier, als een marktschreeuwer, met hunne inderdaad mij vereerende brieven van goedkeuring

mijner onderneming te pronken; maar ik ontveins niet dat deze recensiën met naam, *en inzonderheid de krachtdadige ondersteuning van mannen, op wier oordeelvelling ik den hoogsten prijs stel, en het vaderland in het vak der geleerdheid en fraaije letteren billijk roem draagt, niet alleen mijn' lust en ijver in het beärbeiden van dit tweede deel verdubbeld, maar mij ook den moed gegeven hebben om den duisterling, die mijn' arbeid in de Letteroefeningen op zulk eene onwaardige en onverdiende wijze verguisd en mishandeld heeft, nadrukkelijk te tuchtigen, gelijk ik gedaan heb, in mijne Recensie der zoogenaamde Recensie van, of liever vuilaardig en wangunstig paskwil op het eerste deel van dit werk in de* Vaderlandsche Letteroefeningen *voor Julij* 1822, *No. VIII blz.*326. *Het is inderdaad een geluk voor de letteren dat de Redacteurs van den* Recensent, ook der Recensenten, *onder hunne rubriek* Anti-kritiek, *als het ware eene griffie geöpend hebben, alwaar door waanwijze en laatdunkende maandschrijvers mishandelde auteuren hunne klagten en verdediging ter inzage voor het Publiek kunnen deponeren; ik heb dit dan ook gedaan, en aan hun bureau een stuk ingeleverd, waarvan ik hiernevens de copij laat volgen, met verzoek dezelve vergelijkender wijze met mijne Voorrede voor het eerste deel van dit werk te lezen, voor zoo ver men het geene roekelooze vermetelheid in mij acht, dat ik, ongerugsteund door eenig titel- of naamgezag, mijn*

brutalen aanvaller met die wapenen te keer ga, die ik tegen een' vijand van dezen stempel voldoende oordeelde.

De titel en inhoud van het alzoo gedeponeerde stuk Recensent, o. der Rec. XV Deel N^{0}. 7, blz. 269. *is als volgt:*

> Asinus ad lyram, *sive* Ignarus rodens.
>
> Recensie der Recensie van P.G. Witsen Geysbeeks *Biographisch, Anthologisch en Critisch Woordenboek der Nederduitsche Dichters*, Iste Deel, in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* voor Julij 1822, N^{0}. VIII, bladz. 326.
>
> *Een valsch getuige zal niet onschuldig zijn, en die leugenen blaast zal niet ontkomen*.
> SALOMO, Spreuk. XIX: 5.

'Er zijn beleedigingen, die het beter is ongemerkt te verdragen, of, wanneer zij enkel uit domheid of het gemis van eene goede opvoeding voortspruiten, met medelijden door de vingers te zien, dan zich daarover gevoelig te toonen, en den beleediger

op pistool, degen of pen uit te dagen; maar wanneer een bedorven hart de bron der beleediging is, en de beleediger bij zijne grove onkunde nog opzettelijke kwade trouw, boosaardige afgunst en voorbarige neuswijsheid aan den dag legt, dan, ja, dan wordt het tijd de roede van achter den spiegel te krijgen.

'De pen opvattende tegen de beoordeeling - neen, het vuilaardig paskwil op het *eerste* Deel van mijn *Woordenboek*, waarmede N°. VIII der *Letteroefeningen* voor dit jaar bezoedeld is, zou ik eenigzins schijnen mij zelven tegen te spreken, alzoo ik op bladz. XXXI mijner *Voorrede* verklaard heb, voor naamloozen lof even zoo ongevoelig te zijn als voor naamloozen laster, en evenwel zoo min zwijg bij het ondervinden van dezen in de *Letteroefeningen* als bij het ontvangen van genen in den *Recensent, ook der Recensenten.* Beiden zijn van mij volstrekt onbekende personen afkomstig: dienvolgens had ik in beide gevallen, zoo het schijnt, wilde ik *consequent* handelen, moeten zwijgen.

'Dan, de beoordeeling, en dezen naam verdient met regt het opstel, aangaande mijn Werk, geplaatst in den *Recensent*, *ook der Recensenten*, XVde Deel, N^{0}. I, vond ik zoo bescheiden, zoo gegrond en juist, de aanmerkingen zoo verschoonend, zoo heusch, zoo *humaan*, de lofspraak zoo gul, zoo welmeenend, zoo aanmoedigend, het ongeluk,

dat mij getroffen heeft van aan de met de heilige geregtigheid gewapende gemeene hebzucht de allersmartelijkste opofferingen te moeten doen, zoo waarachtig gevoeld, beklaagd en *gerespecteerd*, dat ik onmiddellijk na de lezing van deze voor mij niet alleen veel aangenaams, maar ook voor mijn' verderen arbeid veel nuttigs en voordeeligs bevattende oordeelkundige opprijsstelling van mijn Werk, de pen opnam - niet om den kieschen Schrijver voor zijn' mij toegezwaaiden lof te bedanken, maar - om redenen, die men in mijnen brief zelven lezen kan, door hem, met beantwoordende Noten, geplaatst in het volgend N^{0}. 2 van gemelden *Recensent, ook der Recensenten*.

'Ik zal den *anonymen* Paskwilschrijver, die als een verhongerde rat het *eerste* Deel mijns Woordenboeks een weinig beknabbeld heeft, de eer niet aandoen van het woord tot hem te rigten: dit ware mij, die openlijk met mijn' naam recenseer, tot hem verlagen, en hem, als het ware, voor mijn' collega erkennen, daar ik naauwelijks iemand, die slechts het geringste denkbeeld van boekbeoordeelkunde heeft, behoef te doen opmerken, dat deze knabbelaar, hij zij wie hij zij, tot recenseren zoo onbevoegd als onbekwaam is, alzoo hem ten eenemale het regte *criterion* ontbreekt. Neen, tot het geëerd Publiek is het, dat ik mij wend, en dan nog wel bepaaldelijk tot diegenen daaronder, die mijn Woordenboek *niet* gelezen hebben, en veelal het kompas der *Let-*

teroefeningen vooraf raadplegen, om den koers hunner lectuur te regelen. Degenen, die mijn Woordenboek *al* gelezen hebben, zullen de opzettelijke kwade trouw, voorbarige neuswijsheid, onnozele onkunde, diepe bedorvenheid van hart en laatdunkende verwaandheid van dezen *Pseudo-Censor seu detractor librorum* dadelijk van zelf in het oog vallen, zonder dat ik hen opmerkzaam daarop behoef te maken; doch de anderen zullen waarschijnlijk het hier gestelde eerst bewezen wenschen te zien, alvorens zij mij de eer aandoen van mijn Woordenboek eens even te openen, en te zien of het alles waar is, wat hun *directeur de lecture* nadeeligs daarvan zegt, en dat is billijk; want in hunne verbeelding zal het welligt een Professor, Lid van het Instituut, Ridder, enz. enz. zijn die spreekt, en zulke lieden gelooft men gewoonlijk eer op hun woord, dan men mij doen zou, die sommigen dezer Heeren nu en dan den ruim gehonoreerden arbeid wel eens ligt maak; maar overigens noch titel noch kwaliteit, ja niet eens een patent ter uitoefening van eenig bedrijf heb, en dus volstrekt in de burgerlijke, zoowel als in de letterkundige wereld, *in hunne* oogen, volstrekt *niets* ben, tot zoo lang onder de zoo vele nietsen, die *iets* geworden zijn, het ook eens mijne beurt wordt.

‘Ik moet derhalve bewijzen dat deze hersenbeeldige Professor, of wat hij zijn moge, in zijn onge-

vergd advies aangaande mijn Woordenboek aan den dag heeft gelegd:

‘*a*) Kwade trouw; *b*) neuswijsheid; *c*) onkunde; *d*) een boos hart en *e*) verwaandheid. *Probamus ergo et cum argumentis*.

‘*a*) *Kwade trouw*. Ter kwader trouw handelt hij, onder anderen, die eens anders woorden verminkt, verdraait of in een' anderen dan den daaraan oorspronglijk gegeven zin voordraagt. Wanneer ik zeg, er staat in den Bijbel: *er is geen God*, dan zeg ik ja de waarheid; maar het is eene waarheid ter kwader trouw voorgedragen, omdat ik het voorafgaande, *de dwaas zegt in zijn hart*, weglaat. Even zoo handelt deze ongeroepen adviseur met den inhoud van mijne zestien bladzijden lange *Voorrede*, waarvan hij de *quintessentie* in iets meer dan ééne Letteroefeningsbladzijde *schijnt* op te geven, doch inderdaad een' hoop grove leugens op elkander stapelt. Om te beginnen, KANT zou mij op den regten weg in de poëzij gebragt hebben; daar ik eenvoudig zeg, dat deze, met de uitdrukkelijke bijvoeging ‘die in lang geen Dichter was,’ *mij de dingen* in abstracto *leerde beschouwen;* onder die *dingen* nu distingueerde *ik zelf*, niet KANT, die dit nergens doet, de *poëzij*, ‘en nu vond ik haar in duizenderlei andere gedaanten en vormen dan,’ enz. Zoodanig is de zamenhang mijner woorden. De benaming *Horrearius* UYLENBROEK, zoo als hij

die bezigt, met weglating van mijne woorden “bergplaatsen mijner poëtische *expectoratiën*” verdient plakken. Het is goed, dat SCALIGER niet meer leeft: de man zou zich de tering op het lijf ergeren. Dat ik *even goed* bevoegd ben om over poëzij te oordeelen als, enz. zeg ik wel niet regtstreeks, maar meen het toch, en voeg er nu bij: *beter* dan de langöorige Paskwilschrijver *in quaestie*.

‘Leed doet het den Schrijver, dat ziet men klaar, dat ik mijne taalkennis zoo goedkoop verworven heb; mijne *naïve* bekentenis deswege, die bij menig' anderen een pluimpje verdiende, wekte misschien een grievend zelfverwijt bij *hem* op, dat zijne ouders zoo veel geld hebben moeten verspillen, om hem de *gronden* van het *Fransch* en *Latijn* te laten instampen, en hij denkelijk daarmede aan den grond is blijven zitten. Het stond mij immers vrij, den ouden langwijligen slendriaan te laten varen, en de *methode* om te keeren, namelijk met het *verstaan* eener taal te *beginnen*, en met het opmerken (niet leeren) van derzelver *gronden* te *eindigen*: hierin volgde ik eenvoudig de aanwijzing der natuur: ieder mensch toch *verstaat* immers *eerst* zijne moedertaal, en leert *dan* de gronden, (als hij liefhebberij daarvoor heeft: duizenden hebben die niet,) waarop dezelve berust. Gelijk ik nu had begonnen met *Nederduitsch* te *verstaan*, en de schoolmeester mij slechts de namen leerde der vormen, die ik *hebbelijk* bezigde, begreep ik, dat ik ook wel kon *be-*

ginnen met *Fransch, Hoogduitsch, Engelsch*, enz. te *verstaan* Hiermede moesten COOK, LA PEYROUSE VANCOUVER, KOTZEBUE en alle andere beroemde Reizigers, die de eilanden in de *Zuid-Zee* bezocht hebben, insgelijks beginnen, als zij aan een eiland kwamen, en met de inboorlingen in aanraking wilden komen. Onze matrozen, die eenigen tijd in de *Oost-Indiën* hebben doorgebragt, leerden waarlijk het vlug *Maleitsch* spreken ook uit geen boekje., en zocht dus zoo veel mogelijk omgang met lieden, die deze talen *spraken*, en vergeleek *Nederduitsche* vertalingen met de oorspronglijke werken. Op deze wijze zocht *ik* de gronden en regelen niet, maar zij zochten, als het ware, *mij*, en verlieten mij niet weder; althans ik heb nooit klagten gehad, dat in mijne opstellen, in welke taal ook, geschreven of gedrukt, eenige *ismi* of *asmi* waren: ik heb dus geen *Engelsch* op kosten van mijne Lezers geleerd, gelijk de Professor *in partibus*, belieft te - LIEGEN. Dit woord is zekerlijk wat kras, maar ik moet het straks toch nog verscheidene malen gebruiken: daarom staathet hier bij voorraad in kapitale letters. Vervolgens heet het:

'"Dat zijn *waar poëtisch gevoel en onpartijdig oordeel daaruit blijkt, dat* BILDERDIJK, HELMERS, TOLLENS, LOOTS, enz." hem (hem Dat is te zeggen:'Die *Pygmae*, zonder titels, zonder Mr., zonder.....' Ja, ja, dit alles zit in die drie letters en het *signum exclamationis!*!) tot zwij-

gen gebragt hebben. Welk een trouwloos en verdraaid rapport de LEUGENAAR hier van mijne woorden op bl. XXVII en XXVIII der *Voorrede* uitbrengt, zal reeds ieder kind zien, dat pas is begonnen te lezen, en behoeft hier niet aangetoond te worden. Wel verre dat deze uitmuntende mannen mij *ad terminos non loqui* gebragt zouden hebben, moedigden zij integendeel mij aan, wanneer en waar zij konden; de eerstgenoemde, wel verre van mij te doen zwijgen, deed mij in 1814 eene *Ode* aanheffen, die klonk als eene klok, en mij in de noodzakelijkheid bragt van zijne *Eerredding* tegen de lompste onbescheidenheid van een' Recensent in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* voor 1814, N^{0}. 4, ter harte te nemen. *Recensent, ook der Recensenten*, VII^{de} Deel, 2de Stuk, bl. 217.; hoe ver de tweede er af was van mij een poëtisch *silentium* op te leggen, kan ieder, en dus ook de Rapporteur, gedrukt lezen HELMERS *, Socrates*, Berigt voor den tweeden druk *, Nalezing van Gedichten*, bl. 34.; de beide andere genoemden, benevens de door des Rapporteurs enz. aangeduiden, namelijk SPANDAW, VAN HALL, KINKER, WISELIUS Zie het Vde Deel zijner Gedichten, bl. 188., SIMONS, hebben allen op mijn Woordenboek ingeteekend; neen geen van allen heeft ooit gepretendeerd mij tot zwijgen te brengen: dus kon *mijn waar poëtisch gevoel daaruit niet blijken*, gelijk de onbeschaamde

LEUGENAAR zegt dat ik zeg. Neen, ik zeg met ronde, voor elk verstaanbare woorden, op bladz. XXVIII, dat ik wel

> - - den klank van hunne snaren,
> Bewondren, maar nooit evenaren

kon, en dat dit *kunnen bewonderen* juist van mijn *poëtisch gevoel*, en de erkenning van hen *nooit te kunnen evenaren* van mijn onpartijdig oordeel getuigde. Mijn zwijgen is dus eene geheel vrijwillige daad van mijne zijde, en mijn poëtisch gevoel en onpartijdig oordeel hebben eene geheel andere *emanatie* dan de Rapporteur den menschen wil wijs maken.

'*Item*, nog eene erge grove LEUGEN: - "Dan de Staats-Courant hem geprezen, en het *Journal Général des Pays-Bas*, hem voor een' Dichter, die onderscheiding verdient, ja voor een' DIEP GELEERD' SCHRIJVER verklaard heeft." o Gij allen, die de Voorrede gelezen hebt! ik bezweer u, zegt mij toch, op welke plaats ik (IK) deze verwaande kwakzalverstaal gevoerd heb: ik kan ze onder al de zestien bladzijden nergens vinden; wel staat in de Noot op bladz. XXIX een uittreksel uit het *Journal Général*; maar immers DAT zegt, NIET IK, *Le Staatscourant donne beaucoup d'éloges*, &c. en verklaart mij ook niet in kapitale letters voor een' diep geleerd' Schrijver; ook niet als een' Dichter, die onderscheiding VERDIENT, maar zegt eenvoudig: *que l'éditeur s'est souvent distingué com-*

me poëte et comme auteur d'un savoir profond; dit heeft mijn twaalfjarig zoontje dus vertaald: “Dat de Uitgever zich somtijds onderscheiden heeft als Dichter en als Schrijver van eene grondige kunde.” Men ziet dat de kleine jongen beter Fransch *verstaat* dan de ONDIEP geleerde leugenaar, wien het leeren der GRONDEN denkelijk juist op de geleerde ondiepte gevoerd heeft, op welke hij thans zoo dom en onbeschaamd zit te LIEGEN.

Thans, na eene versche pijp gestopt te hebben, zullen wij onze beschuldiging van

‘*b*) *Neuswijsheid* insgelijks met solide bewijzen staven. Het is leugenaren meer eigen, dat zij bij anderen insgelijks het lelijk gebrek van onwaarheidspreken vooronderstellen. Ik had, omdat ik vreesde mijn Werk niet in *vier* Deelen te kunnen zamendringen, een Deel in *réserve* gehouden, en te kennen gegeven, dat hetzelve waarschijnlijk *vijf* Deelen zou beloopen. *Waarschijnlijk?* Vraagt de ZOÏLUS, zijne lange ooren geweldig opstekende, en BOILEAU nagrijnzende:

Le vrai peut quelquefois n'être pas vraisemblable.

‘De lepert gelooft dit niet, omdat - ô snuggere bol! het *eerste* Deel *slechts* twee letters bevat. Onder de ontelbare kundigheden, die hij zich *verbeeldt* te bezitten, behoort ook dat hij weet, dat ons Alphabet uit vier en twintig letters bestaat. Gelijk

nu het *eerste* Deel de letters A - B bevat, moet noodwendig, naar zijn neuswijs begrip, het *tweede* ook slechts de letters C - D, en voorts elk der volgende Deelen insgelijks twee letters bevatten, zoodat het Werk eerst met *twaalf* Deelen compleet zou zijn; doch de uitgave van het *tweede* Deel, juist in dit oogenblik, overtuigt het geëerd Publiek, dat de hals al te hard, en dus het doel voorbij geloopen heeft. Dit *tweede* Deel bevat de letters CAB - GYZ, dus *vijf;* men ziet derhalve dat ik aan zijne magistrale uitspraak: 'De Dichter (*sic*) In deze kwaliteit treed ik toch met dit Woordenboek niet op., zal zich dan in de volgende Deelen wel *moeten* bekorten,' die, terwijl ik dit schrijf, eerst drie dagen oud is, wat dit *tweede* Deel betreft, niet meer *kan*, en aangaande de volgenden volstrekt niet *wil* obediëren. En wie *Nederduitsche*Woordenboeken kent, weet dat de letters B, H en S altoos de meeste artikelen opleveren, terwijl er zeer weinig op de letters I, Q, X en Y gebragt worden. Wie toch kan mijn Werk beter indeelen dan ik zelf? Ik heb dit in vijven gedaan, en daarmede late men alle inkorting of uitbreiding van de zijde der *Letteroefeningen* gerust aan *mij alleen* over: de *auxiliairen* in soldij des Redacteurs heb ik niet noodig.

'Maar - daar heeft onze Argus eene ontdekking gedaan! - En wat dan toch? - Wel, dat er in

‘dezen Bundel eene menigte personen’ (neen, maatje! *namen* van personen) ‘gevonden worden, die evenveel aanspraak hebben op den naam van Dichter, als de huisverwer op dien van fijnschilder.’ Ja, kijk, dat is waar; en zelfs wel zoodanigen, waarbij deze bloed van een' *Recensent* nog een heele KIKERO is; en nu volgen eenige neuswijze waarom dit? waarom dat? waardoor al weder het spreekwoord bevestigd wordt, dat één zot meer vragen kan dan, enz.; ten minste, *ik* zie geene kans, *hem* deze waaroms zoodanig te beantwoorden, dat *hij* het *begrijpt*, bij voorbeeld, waarom ik den Cijfermeester WILLEM BARTJENS als een' armzalig' Verzenmaker bekend maak; evenmin zal hij begrijpen waarom ik in het *derde* Deel deszelfs collega ADAM VAN LINTZ, in dezelfde kwaliteit, bij het Publiek introduceer: weshalve wij de *daaroms* op deze *waaroms* maar op hunne plaats zullen laten. Wil men nu een staaltje van

‘*c*) *Onkunde* en neuswijsheid tevens, hoor hem dan verzekeren, dat BERNARDUS DE BOSCH door zijne zorg voor den grooten NIEUWLAND onvergetelijk is. Hier zegt de hals klaarblijkelijk eene leugen uit onkunde: daarom willen wij die niet met kapitale letters zetten, maar hem liefderijk onder het oog brengen, dat NIEUWLANDS *Mecaenas* geenszins BERNARDUS, maar de *Latijnsche* Dichter JERONIMO DE BOSCH was. Het is waar, de Heer DE VRIES zegt, dat NIEUWLAND ook veel aan BERNARDUS te danken

had *Mnemosyne* VIIIste Stuk, bl. 79., maar JERONIMO was en bleef toch zijn voornaamste begunstiger en beschermer. De kritikaster zie slechts VAN SWINDENS lofrede op NIEUWLAND eens even in. Maar dat men BERNARDUS DE BOSCH, dien hij wel de eer aandoet van een' uitstekend' braav' mensch en burger te noemen, (ja dat was hij; maar uit *zulke* pennen ziet men niet gaarne lofspraken vloeijen), niet onder de *ware* Dichters *kan* rangschikken, is eene stelling, die ik met het zelfde gemak wederleg, als dat, waarmede ik den Steller onder de *leugenachtige* Recensenten rangschik.

'Groote verpligting hebben de schimmen van BERKHEY en D^{0}. BOSCH aan dezen Recensent, die *zich verbeeldt* hen geducht gevindiceerd te hebben. Hij vertelt, dat zij "in hunnen tijd, als Dichters, *niet onvermaard* geweest zijn;" ja zelfs *al te vermaard*, meer dan zij verdienden; en daarom heb ik de oorzaken van beider vermaardheid in de schaal gelegd en - te ligt bevonden: het is immers mijne schuld niet, dat zij niet zwaarder wogen. Met hunne personen heb ik nooit iets te schaffen gehad; BERKHEY heb ik nimmer gezien of gesproken, en BOSCH heb ik in 1795 of 1796 ééns in eene volksvergadering den hoogen toon hooren voeren, en van slijmgasten raaskallen; hij had toen meer van een lid des voormaligen *Franschen* schrik-

bewinds dan van een' rustend' verkondiger der schoone leer van den zachtmoedigen JEZUS. De man beviel mij *toen* al niet; maar daarom beoordeel ik hem in mijn Woordenboek noch liefdeloos noch kwaadaardig, althans zoo erg niet, dat men het boek met verontwaardiging uit de hand zou moeten werpen; als er wat te werpen viel, dan zou het de beoordeeling van het IIIde Deel der Gedichten van B. BOSCH moeten zijn, te vinden in de ALG. VAD. LETTEROEF. voor 1803, N^0. 12, bl. 523, die ik doorgaans gevolgd en merkelijk VERZACHT heb. Het is kinderachtig, dat zijn advokaat het guichelspel met de medaille voor de *Eigenbaat* aanroert; het is immers honderde malen ronduit gezegd, dat BOSCH zelf de uitlover daarvan was, en ik voor mij trek dit geen oogenblik in twijfel. Men behoeft thans geene *torens* meer te bouwen, om een' *naam* te maken; het verkoopen van Spijkerbalsem of van der Veens Elixer is daartoe reeds genoegzaam: derhalve.....?

'Zoo brengt de advokaat, *mij* beschuldigende van liefdeloosheid en kwaadaardigheid (de bron heb ik zoo even aangewezen: de *Letteroefeningen* zelf) ons tot het bewijzen van het vierde punt onzer beschuldiging, namelijk dat HIJ ZELF een

'*d*) *Boos hart* bezit. Wat is toch anders het doel van zijn geschrijf, dan om kooplustigen af te schrikken, zich hetzelve aan te schaffen, als zij onnozel

genoeg zijn, om hem op zijn woord te gelooven? De middelen, die hij daartoe bezigt, zijn vrij onedel; leugens, verdraaijingen mijner woorden, laatdunkende malle vragen, verguizing van het goede in mijn Werk, aantijgingen van dingen, om welke ik niet gedacht heb, en wat dies meer is, zal niemand te werk stellen, die een braaf gemoed en eerbied voor het ongeluk heeft. Ja, ik heb mijne bibliotheek verloren. *In naam des Konings* moest ik dezelve, ten behoeve der inhaligste hebzucht, met 99 pCt. verlies, in klinkende specie herscheppen; in den naam van den geëerbiedigdsten, den geheiligdsten persoon op onzen Vaderlandschen bodem, die er voltrekt niets van wist, werd mij dit schaamteloos in den barbaarschten brabbelstijl bevolen, dien ik nog duur betalen moest: weg is dus mijne bibliotheek, en nog bloedt mijn hart, als ik somwijlen eenig werk onder het oog krijg, in welks bezit ik mij voorheen verblijden mogt; maar daarom vraag ik nog geene boeken *gratis*, dit is Recensentenmanier, en eene boosaardige verdraaijing mijner woorden op bladz. XXXI der Voorrede, *dat elke bijdrage*, tot mijn Woordenboek namelijk, *mij welkom moet zijn*. Niemand heeft mij ook boeken, uitgezonderd die, welken ik ter leen verzocht, maar wel velen, gelijk ik ook bedoelde, levensberigten, dichtstukken, uittreksels, enz. gezonden, en daaronder de Heer L.G. VISSCHER, te *Brussel*, een zeer belangrijk pakket, betreffende de *Zuid-Nederlandsche* Dichters, om vele

anderen niet te melden, hetgeen bij het einde des Werks met erkentelijkheid geschieden zal. Tot bedelaar kan de booshartige woordenverdraaijer mij niet vernederen, die gedurende dertig jaren zulk een gebruik van mijne bibliotheek gemaakt heb, dat ik zeggen kan, waar ik mij bevind: *Omnia mecum fero.* Kon, behalve dat, de uitgave van dit Woordenboek niet eene plank zijn, op welke ik in de geledene schipbreuk de haven hoopte te bereiken, en die hij mij met een boosaardig vermaak baldadig tracht te ontrukken? Neen, dan heeft de *Recensent, ook der Recensenten* mij nog een touw toegeworpen, en dus vrij wat edeler gehandeld. Welligt is de andere een aankomend weelderig jongeling, een bedorven zoontje van rijke ouders, die pas de school verlaten heeft, en niet weet wat het inheeft voor een' uitgeplunderd' huisvader, om zijn gezin op eene onberispelijke wijze van het noodige te voorzien, en misschien meer loszinnig en verwaand, dan wel met voorbedachten rade, al die leugens en *bévues* aangaande mijn Werk nedergeschreven heeft, zonder mij eens te kennen; maar dan had de Heer IJNTEMA, die mij zeer goed kent, zijne *Letteroefeningen* door dit ding niet moeten laten onteeren; en dit is niet alleen mijn gevoelen, maar ook dat van verscheidene anderen, waaraan hem ongetwijfeld veel meer gelegen ligt. Heb ik ten aanzien van BERHEY en BOSCH, de *humaniteit* uit het oog verloren, *quod nego*, dan kan zulks hen in het graf niet meer schaden of ergeren, en voor

hunne nakomelingen is het geene schande, dat zij in hun leven *slechte* Dichters waren; hunne zedelijkheid behoort voor eene andere regtbank dan de mijne. Maar ik leef: mij kan eene onverdiende boosaardige en onbezonnen verguizing van mijn' arbeid, door middel van *leugen* en *laster*, wezenlijk schaden; sommigen der magtigen, die mij genegen, doch zwak genoeg mogten zijn, in vertrouwen, dat *de Letteroefeningen* nog door dezelfde schrandere koppen geschreven worden als voorheen, om al het daarin geplaatste voor *Delphische* Orakelspreuken te houden, kunnen daardoor overgehaald worden, om den levenden WITSEN GEYSBEEK aan eenen dooden BOSCH en BERKHEY op te offeren.

'In het vermoeden, dat de geduchte wreker der door mij zoo fel gehoonde schimmen der beide laatstgenoemden, die bij zijne verregaande kwade trouw, onbeschaamde neuswijsheid, betweterij en drieste onkunde een hart voegt, waarin niet weinig van den ouden ADAM zit, nog een jong schepsel is van weinig ondervinding en belezenheid, word ik versterkt door de groote mate van

'*e*) *Verwaandheid*, waarmede hij het gemis der beide laatste vereischten in een' *goeden* boekbeoordeelaar aanvult.

'Ik moet waarlijk lagchen, dat het laatdunkend knaapje zich inbeeldt, dat "de Heer GEYSBEEK

voor zijn Werk de beoordeeling der Recensenten *vreest*." Och, neen, mannetje! dan gaf ik nooit iets in het licht; want ik beschouw in ieder' Lezer een' Recensent, waarvan sommigen mij wel eens zeer goede Recensiën mondeling en schriftelijk mededeelen, waarmede ik dan, onder ons, groot profijt doe, omdat ik weet uit welken hoek de wind waait, en het Publieker niets mede te maken heeft. Hadt gij dus uw opstel, in plaats van aan den Heer IJNTEMA, liever *in scriptis* onmiddellijk aan *mij* gezonden, dan had ik hetzelve eerst van alle leemten en leugens gezuiverd, en vooral de pen gehaald door uwe lofspraak op mijne grondige kennis *aan* de dichterlijke Werken en *aan* de *Nederduitsche* Dichtkunst, want die kunt *gij* toch niet beoordeelen, en ik geef ze u met de *imaginaire* medaille van D^0. BOSCH van harte present.

'Daar ik dus de *nominative* Recensenten, die hunne Recensiën *niet* laten drukken, geenszins vrees, nog veel minder vrees ik de *anonyme* Recensenten, die de *avortons* hunner bedilzucht als een mooi jong aan het Publiek vertoonen, door middel van de duizend en een malen misbruikte drukpers. Deze Heeren hebben, omgekeerd, eigenlijk reden om MIJ te vreezen, die *hen* somwijlen *met mijn' naam* recenseer, dat hen de ooren rood worden en de oogen overloopen. Dit zoudt gij, Mijnheer de Recensent! zeker niet geschreven hebben, als gij

BILDERDIJKS *Eerredding* gelezen had; maar in 1814 gingt gij zekerlijk nog op de A B school: dus was dit *toen* niet van u te vergen, en *thans* is dat Nommer van den *Recensent*, juist om die Eerredding, uitverkocht. Dat de Recensenten over het algemeen banger voor degenen zijn, die zij als sluipmoordenaars mishandelen, dan dezen voor hen, blijkt daaruit, dat nog nimmer een zijn' naam heeft durven noemen, en gij zult denkelijk daarmede niet beginnen. Ik ben zelf een groot liefhebber van recenseren, dat blijkt aan mijn Woordenboek; maar ik zet mijne gewone handteekening onder mijne Recensiën, en zend ze den menschen te huis; en kom ik in het geval van mijne Recensie over eenig geschrift van een' levenden, bij voorbeeld, de *Pantoffelparade*, het *Brommertje*, of ander Dichtstuk uit de *Letteroefeningen*, te laten drukken, dan zet ik er wis en waarachtig mijn' naam onder. Dit is toch in lang geen bewijs van *vrees*.

'Ik had in den aanvang van dit opstel gezegd, dat ik den Paskwilschrijver op mijn Woordenboek de eer niet zou aandoen, van het woord tot hem te rigten, en evenwel heb ik het nu toch gedaan; het is waar, *concedo;* maar ik twijfel sterk, of hij het zich wel tot eene *eer* zal rekenen. Ook is het enkel uit achting voor het Publiek, dat ik hetgeen ik *hem* te zeggen had maar *regtstreeks aan hem* zeide: hij kan zich daartegen maar *regtstreeks aan mij* adresseren, als hij *gratis* eenige lessen in het

recenseren verlangt, zonder dat het Publiek er iets van behoeft te weten.

‘“Hoewel wij der waarheid schuldig zijn te zeggen, dat wel bijkans de helft, althans van dit Deel, kaf is, zegt de - *leugenaar*, dat, zonder eenige de minste schade voor onze Letterkunde, in alle vier winden had kunnen verstrooid worden, zoo is er nogtans veel goed en deugdelijk koren onder.” Wat het kaf betreft, dat heb *ik zelf*, niet in alle vier, maar in alle twee en dertig windstreken verstrooid, niet tegenstaande de menigte dukaten, die er thans, even als in de zeventiende eeuw aan tulpenbollen, aan vermorst worden, waarbij de uitventers van oude boeken hier uitnemend wel varen Ik zag onder anderen eens te *Rotterdam* op eene boekveiling P. RABUS vertaling van BERONICIUS Boeren- en Overheidsstrijd voor ƒ 8:-:-; in *'s Hage*, de Gedichten van ANTONI JANSEN voor ƒ 23:-:-en te *Amsterdam* de Klucht *van Stijven Piet* voor ƒ 7:-:- verkoopen. De Commissionairs hadden secondes geapposteerd, om die prullen voor hunnen principaal toch *niet te goedkoop te* krijgen.; mijn geheel Woordenboek is, als het ware, eene critische wan; het koren, dat ik overhoud, zal, hoop ik, tot zaaikoren gebruikt worden, en niet om er brood van te bakken voor dergelijke zwakke magen als van dezen jongman, die het niet verteren kunnen.

‘Verder kan toch de verwaandheid niet wel gaan, dan dat men, gelijk hier geschied is, niet alleen zijn woordje medespreekt over hetgeen *is*, maar ook reeds over hetgeen *nog komen moet*, en de liniën afbakent, binnen welken ik mij zal hebben te houden, terwijl het *jongske* mijnen roem *vaderlijk* ter harte neemt, onder de zonderlinge voorwaarde, dat ik hem doe schateren.

‘Wanneer de Heer IJNTEMA, dit lezende, kan goedvinden, de Recensie van mijn *tweede* Deel, dat thans ook het licht ziet, insgelijks aan dezen zelfden verwaanden jongen toe te vertrouwen, dan verzoek ik zijn Ed. vriendelijk, toch alles door te halen, wat hij goeds van mijn Werk of tot lof van mijn' Persoon zeggen mogt; want ik ben daarmede geheel niet gediend. *Mijn* Werk beoordeelen *kan* dit voorwerp niet, en het *zijne* te beoordeelen zou mij op den duur wat lastig vallen; maar moet het zijn, in 's hemels naam; ik vrees geene lieden, die hunnen naam niet *durven*, neen, niet DURVEN zetten onder hetgeen zij laten drukken, gelijk ik doe, onder *deze* door MIJ geschrevene Recensie der Recensie van het *eerste* Deel van mijn *Biographisch, Anthologisch* en *Critisch Woordenboek*.’

Amsterdam,
P.G. WITSEN GEYSBEEK.
3 Julij 1822.

Misschien had ik, de vorige lijst der inteekenaren op mijn werk en het hiervoorgeplaatste vervolg op dezelve inziende, zonder vrees voor een gestremd debiet, gerustelijk kunnen zijgen; maar de oud-vader BASILIUS *fluisterde mij heel stilletjes in*: Ad columnias tacendum non est, non ut contradicendo nos ipsos ulciscamur, sed ne mendacio inoffensum progressum permittamus; *en dit heeft mij dit stuk ook hier doen plaatsen*.

Biographisch anthologisch en critisch woordenboek der Nederduitsche dichters.

[Jonas Cabeljau]

Cabeljau (Jonas), een Haagsch regtsgeleerde en schrijver van het *Catholyk Memorieboek*, gaf in 1657 eene vertaling der heldinnenbrieven van OVIDIUS in het licht, onder den titel: *Treurbrieven der blakende Vorstinnen*, met eene Latijnsche opdragtaan CATS. Hoe gewrongen enstijf deze gerijmde vertaling is uitgevallen, kan men reeds daaruit afnemen, dat hijdeze brieven in een gelijk getal regels als de oorspronglijken vertaald, en dan nog gerijmd heeft. En in welk een' stijl!.. Wie zou ooit gelooven dat OVIDIUS even zoo plat in het Latijn geschreven heeft als CABELJAU hem in het Nederduitsch vertaalt? Slechts een voorbeeld, uit den brief van *Penelope aan Ulysses*, zal welgenoeg zijn:

Myn vaâr Ikarius die dwingt my te verlaten
Myn weduwbed, en mort gestadig dat ik wacht;
Maar ik ben de uwe en het behoort zoo; laat hy praten Treurbrieven, blz. 9., enz.

[Calfstaf]

Calfstaf (....). Dezen kennen wij slechts bij name als een' dichter uit de dertiende eeuw H. VAN WYN, Hist. Avondst. blz. 263.. Volgens MAERLANT. zou hij met zekeren NOYDEKYN eene vertaling gemaakt hebben der fabelen van EZOPUS, doch het handschrift is nergens te vinden.

[Maria Geertruid de Cambon, geb. van der Werken]

Cambon (Maria Geertruid de) geb. van der Werken. Welligt zeggen wij onze lezers iets nieuws, wanneer wij hier vermelden dat deze dame in 1756 een heldendicht (!) in zes boeken heeft uitgegeven, getiteld: - Ja, wacht, dat zullen wij eens in ARRENBERGS Boekenregister nazien - *Willem de Vierde*. De kreupele vertalingen van eenige Fransche tooneelstukken, die wij van deze poëtes doorbladerd hebben, moedigen ons niet zeer aan om haar heldendicht op te sporen en te lezen.

[Joannes Franciscus Cammaert]

Cammaert (Joannes Franciscus), geboren te *Brussel*, in 1710, was in zijn' tijd een niet onverdienstelijk tooneeldichter; men heeft van hem: *Adam en Eva uyt het lustparadys gejaegt*, 1746, *David zegepraelende op Goliath*, 1746; voorts uit het Fransch: *Ninette in het hof*, 1757, *De dry verliefde Nichten*, 1757, *Den Hoogmoedigen*,

1757, *Den Waerzegger van het dorp*, 1758, *Den valschen Astrologant*, 1763, *De Koning en de Pachter*, 1768, *De Kuiper*, 1768 en *De Twee Jagers en het Melkmeisje*, I768. De vertaling dezer tooneelstukken is gewrongen en zeer middelmatig, gelijkookdie van BOILEAUS *Art Poétique*, die hij met aanmerkingen in 1754 uitgaf. Zijn eerste werk was eene vertaling in rijm van QUINTUS CURTIUS, die in 1745 te *Brussel* in het licht kwam. CAMMAERT had meer aanleg tot oorspronglijk dichter dan wel tot dichterlijk vertaler; ten minsten in zijn treurspel *David zegepraelende* zijn vrij goede gedachten, echt tragische uitdrukkingen en situatiën Eenige regels uit dit stuk vindt men aangehaald bij J.F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. II Deel, blz, 173.. Het is jammer dat hij verkoos liever aan den Franschen leiband te loopen, dan los en vrij op den eerst ingeslagen weg stevig voort te stappen.

[Justus van Campen]

Campen (Justus van) is opsteller van een stichtelijk rijmwerkje, getiteld: *Wegh des hemels, leydende tot de Christelyke Waerheden, om wel te leven en te sterven*, te *Antwerpen* in 1706gedrukt; ten minsten het oogmerk van dit erbarmelijk gerijmel is loflijk en goed. Gelukkig nogtans dat deze vervelende rijmweg de eenige juist niet is naar den hemel; wie langs dezen daar naar toe verkiest te wandelen, passeert reeds in zijn leven het vagevuur.

[Dirk Rafelsz. Camphuysen]

Camphuysen (Dirk Rafelsz.) Levensb. van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 161. J. KOK, Vad. Woordenboek XXI Deel, blz. 250. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenboek, V Deel, blz. 340. PAQUOT, *Mém.* Tom. XIV. p. 259. *Biograph. Univers*. Tom. VI, pag. 641. werd geboren te *Gorinchem*, in 1586, zijn vader, RAFEL CAMPHUYSEN, van adelijke afkomst, was aldaar heelmeester, en zijne moeder, MARIA VAN MAZEYK eene dochter van HANS VAN MAZEYK, koopman aldaar, die om zijn geloof onthalsd werd. Zij stond om hare ongemeene godsvrucht bij de Doopsgezinden in groote achting. Hij verloor beide zijne ouders, toen hij naauwlijks acht jaren oud was. Zijn ouder broeder, die zijn' vader in deszelfs beroep opvolgde, nam de zorg voor zijne verdere opvoeding op zich, en eenige genegenheid tot de schilderkunst in hem bespeurende, bestelde hij hem bij DIDERIK GOVERTZE A. HOUBRAKEN, Schoub. der Nederl. Schilders, I Deel, blz. 124., om die kunst te leeren, in welke hij zulke vorderingen maakte, dat hij op zijn achttiende jaar zijn' meester in het behandelen der penseel overtrof. Op aandrang van den rector der Latijnsche scholen, leide hij zich toe op het leeren van het Latijn en Grieksch, waarin hij spoedig zoodanige vorderingen maakte, dat hij in zijn eenentwintigste jaar met lof naar de Leydsche hooge school bevorderd werd. Hier hoorde hij de godgeleerde lessen van den vermaarden ARMINIUS, wiens gematigde denkwijze wonderwel met

de zijne strookte. Na verloop van drie jaren werd hij door dezen hoogleeraar den heer VAN LANGERAK aangeprezen tot gouverneur over zijne kinderen. De lust en ijver, waarmede hij zich van zijnen post kweet, wonnen hem geheel en al de genegenheid des heeren VAN LANGERAK, die hem insgelijks tot zijn' secretaris aanstelde. CAMPHUYSEN, die reeds te *Leyden* een' minnehandel had aangevangen met ANNA ALENDORP, dochter van den Dordschen predikant GOVERT ALENDORP, wist haar zijn' begunstiger als huishoudster aan te bevelen, vervolgens trouwde hij met haar, en de heer VAN LANGERAK schonk hen duizend guldens.

Na het voltrekken van zijn huwelijk zette CAMPHUYSEN zich neder in zijne geboortestad, waar hij zijn bestaan vond met jonge lieden in de talen te onderwijzen, en besteedde overigens zijn' tijd met het lezen der Heilige Schrift. Hierdoor kreeg hij meer en meer lust tot het predikambt. Zijne woonplaats te *Utrecht* gevestigd, en het ambt van Praeceptor der vierde Latijnsche school bekomen hebbende, predikte hij meermalen aldaar in de *Domkerk* voor zijn' vriend TAURINUS. Op aandrang van dezen leide hij zich nu geheel toe op den predikdienst, en werd weldra beroepen naar *Vleuten*. Twee jaren nam hij hier tot algemeen genoegen, zelfs der Roomschgezinden Men zie deswegens het door den Heer J. SCHELTEMA medegedeelde in de Vad. Letteroef. voor 1822, N. I, blz. 26., den dienst waar,

toen hem en allen Remonstranten het prediken op lijfstraf verboden werd. Hij begaf zich hierop naar *Amsterdam*, waar hij zijn bestaan vond in het vertalen van Latijnsche boeken, reizende nu hier dan daar heen, om de vervolgingen te ontwijken, waaraan de Dordsche banvloek hem met zoo vele anderen had blootgesteld, zoodat dikwerf zijne vrouw zelfs van zijn verblijf onkundig was.

CAMPHUYSEN, in gemeenschap getreden met den boekdrukker PIETER ARENTSZ, vertrok met der woon naar *Norden*, in *Oost-Friesland*, en ving aldaar den boekhandel aan, die hem een tamelijk ruim bestaan opleverde. Hier had de gebannen Remonstrantsche predikant JOANNES GEESTERANUS Deze was ook een zeer verdienstelijk Latijnsch dichter. Zijn uitmuntende *Idolelenchus* heeft zijn vriend CAMPHUYSEN in Nederduitsche verzen vertaald (*Stichtel. Rymen*, II Deel, blz. 215). Wij behoeven naauwelijks te zeggen dat men deze vertaling met die van den keurigen HUISINGA BAKKER (*Ged.* III Deel, blz. 106) niet vergelijken moet. zich insgelijks nedergezet. Met dezen wedijverde CAMPHUYSEN in het betoonen van liefderijke hulp aan de genen die door de pest waren aangetast, die toen in *Oost-Friesland* woedde, en van welke GEESTERANUS zelf met duizend anderen het slagtoffer werd. CAMPHUYSEN begaf zich vervolgens met vrouw en kinderen naar *Harlingen*. Slechts een jaar bleef hij hier, en vertrok toen, om

een' aanslag op zijne vrijheid te ontwijken Zijne gewezen dienstmaagd, met een' soldaat getrouwd, wetende dat er vijfhonderd guldens op het aanbrengen van haren voormaligen heer gesteld waren, spoorde haren man aan om dien prijs te verdienen. naar het eiland Ameland: hier bleef hij negen maanden, en vertaalde voor den Amsterdamschen boekverkooper JACOB COLOM eenige werken uit het Fransch, toen de zeelucht, die zijn zwak gestel niet verdragen kon, hem van nieuws noodzaakte te verhuizen. Hij koos *Dokkum* tot zijn verblijf, alwaar hij met moeite van de overigheid verlof tot inwoning kon bekomen, en nam aldaar den vlashandel bij de hand. In zijne morgen- en avonduren hield hij zich met de beöefening der dichtkunst bezig. Zijn laatste werk was eene dichtmatige uitbreiding der Psalmen. Kort na de voltooijing van dezelve viel hij in eene zware ziekte, die den 9 Julij 1627 een einde maakte aan het godvruchtig, werkzaam en nuttig leven van dezen braven menschenvriend, opregten Christen en harttreffenden dichter.

Het eenenveertigjarig leven van dezen in alle opzigten beminnelijken en achtenswaardigen man is eene aaneenschakeling van lijden, zwerven en vervolging, in dat rampzalig tijdvak, toen de geest der liefde, der verdraagzaamheid en der gematigdheid geweken was voor dien der spitsvondigheid en theologische haarkloverij, en de beruchte Dordsche Synode de vrijheid van geweten aan de boei eener

bekrompen kerkleer klonk, terwijl ballingschap en gevangenis het lot was van de kloekmoedige voorstanders der godsdienstige vrijheid. Welk eene proefschool voor den edelen CAMPHUYSEN, die ‘bij eene zonderlinge tederheid van geweten, kloekmoedigheid, bij kloekmoedigheid geduld en bij geduld menschlievendheid voegde R. KOOPMANS, Redev. en Verh. II Deel, blz. 126.’! Genoegzaam zijn geheele leven door van anderen afhanglijk, als wees van zijn' broeder, als onderwijzer van zijne begunstigers, als vertaler van boekverkoopers, als vervolgde Remonstrant van oogluikende stedelijke regeringen, als behoeftige van milddadige vrienden De Heer P.J.B.C. VAN DER AA deelt in het Mengelwerk der *Vad. Letteroef.* voor 1810, blz. 406 een' brief mede van CAMPHUYSEN uit *Dokkum* den 15/25 April, 1624, aan REM BISSCHOP, koopman te *Amsterdam*, die dit bewijst, en den Heer VAN DER AA aanleiding geeft tot verscheiden scherpzinnige menschkundige aanmerkingen wegens het karakter van den kranken, geduldigen, standvastigen en dankbaren CAMPHUYSEN, dien hij ook als dichter regt wedervaren laat., bleef hij, desniettegenstaande, in de volste beteekenis des woords, vrij; de Dordsche inquisitie verbood hem het prediken; zijn geweten gebood het hem, en hij predikte, zelfs met lijfsgevaar Men leze het geen de Heer KOOPMANS desaangaande aanhaalt uit CAMPHUYSENS verhandeling *over het onbedrieglyk oordeel*, t.a.p. blz. 133.; en wel ver van zich bij den grooten hoop te voegen, of bescherming en

bevordering ten koste van zijne betere overtuiging te zoeken, verkoos hij liever in ballingschap, armoede en nood te leven, dan onovereenkomstig met de inspraak van zijn geweten te handelen. In alles gelaten, welgemoed, op God vertrouwende, gaf hij een voorbeeld van eene echt Christelijke standvastigheid, en beleefde met de daad het geen hij anderen zoo nadrukkelijk met woorden leerde.

Bijkans sints twee eeuwen zijn 's mans theologische werken, bestaande in leerredenen, verhandelingen en brieven, en daaronder zijne verhandeling *over het onbedrieglyk oordeel*, maar inzonderheid zijne *Uitbreiding der Psalmen* en *Stichtelyke Rymen* bij onze landgenooten van onbekrompen godsdienstige denkwijze in hooge achting gehouden, en niet alleen tot afzonderlijk en huislijk gebruik, maar ook bij openbare godsdienstige zamenkomsten door onderscheiden Christengemeenten in ons vaderland gebezigd; ja, de laatsten zijn zoo veelvuldig in onderscheiden formaten gedrukt, dat wij waarlijk niet weten van welk een' druk wij ons ter aanhaling zullen bedienen. Wij hebben er een' voor ons liggen in lang formaat, van 1647, te *Amsterdam*, bij J. COLOM, met koperen platen, die voor een' der besten gehouden wordt, althans boven die in 4to en klein 12vo de voorkeur verdient.

Waar men dit voorteffelijk gezangboek openslaat, overal ontmoet men die eenvoudige, krachtige, duidelijke voor elk verstaanbare taal, die onmiddelijk uit

het hart spreekt, zonder Mosaïsche allegoriën, vergezochte Hebraïsmen of apocalyptische mystikerij, waarmede naderhand BODDAERT, PETRAEUS, SCHUTTE, VOET, PORJEERE en andere opstellers van stichtelijke gedichten zoo veel ophadden, en toch in nadruk, zakelijkheid en gevoel bij den eenvoudigen CAMPHUYSEN ver moeten achterstaan. Het is in alle opzichten waar, wat deze een zijner gedichten zeggen laat:

> Gezwets of woordenpronckery
> En vint gy, Lesers, niet in my:
> D'Autheur acht sulcks voor nutsbeletsel;
> En heeft, al had hy 't schoon vermocht,
> Niet dat, maar kracht van stof gezocht:
> 't Natuyrlijck schoon hoeft geen blancketsel Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 233..

Wij vinden met den Heer DE VRIES Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 149. ‘iets zenuwrijks, iets stevigs, iets zakelijks en verstandigs in bijna alle zijne gedichten;’ en het gemis van beelden en dichterlijke sieraden wordt ruim vergoed door de kernachtige en spreukrijke wijze van uitdrukking Ik herinner mij nog uit mijne vroege jeugd dat mij op de school een paar zoogenaamde exempels ter oefening in het schrijven werden voorgelegd; het eene luidde:

> Wat is toch ongedult in pijn?
> 't Is om syn droefheyt droevig syn.
> Soo wort hy dan met recht belacht,
> En als een grooten dwaes geacht,
> Die, om dat droefheyt qualyck smaeckt,
> Sijn droefheyt des te grooter maeckt.

En het andere:

> Daer moet veel strijdts gestreden sijn,
> Veel kruys en leeds geleden sijn,
> Een nauwen weg betreden sijn,
> En veel gebeds gebeden sijn,
> Soo lang wij hier beneden sijn,
> Soo sal 't hierna in vreden sijn.

Deze eenvoudige regels deden mijn kinderlijk gemoed zoo wel, behaagden mij zoo, dat zij mij nimmer uit het geheugen gegaan zijn; en toen ik ze lang daarna in CAMPHUYSENS *Stichtelijke Rijmen* gedrukt aantrof, verheugde ik mij als iemand die een' ouden vriend na jaren lange afwezigheid wederziet., die hij, met zorgvuldige vermij-

ding van alle platheid en gemeenheid, bezigt; en in dit opzigt is CAMPHUYSEN inderdaad oorspronglijk, en zijne gedichten bewijzen dat edele eenvoudigheid deze dichtsoort veel bevalligs bijzet. De stof bleef bij den braven dichter altijd de hoofdzaak; wat baat het, zegt hij in zijne *Wel-rijmens wet*,

> Wat batet of een schoon (gelijck men nu vast siet,
> Dat alhoewel noch dun, van sommig geest geschiet)
> Een rijmdicht schrijven kan, dat ront is en beknopt,
> Volmondig, kort en klaer, indringend, ongestopt?
> Dat matelijck geciert, scherp, aerdig, soet en net,
> En op gewisse Maet en Voeten neer-geset,
> Met onverkrachten stijl bevalliglijcken vloeyt,
> En selden hort of gaept, of 's Lesers oor vermoeyt?

Dat geen versleten vischt, geen onduytsch woord en wraeckt,
Als 't door gewoonte en tijd tot Duytsch al is gemaeckt,
Daer m'in gespell of woord geen viesen angst en speurt,
En niet nieuws-wijselijck op leuren siet gekeurt?
- - - - - - -
Dat nergens met Latynsch' of Griecksche g'leertheydt praelt
En geen gesocht geswets oyt voor den dag en haelt?
Dat namen van Godinn' en Goden stadig mijd,
Met all wat onse tael en 't Neêrlandsch oor niet lijd?
Dat rechte sneed en klem, dat standsel heeft en pit?
Dat steeds wel past en slaegt op 's Dichters stof en wit?
Daer niet verwrickts, niet manks, niet lafs, niet hards in is,
Maer Eenvoud en Natuur heeft tot zijn beeltenis?
Dat spraeck- en spreuckrijck is, dat sin en zenu heeft,
En, wat de konst betreft, wel waerd is dat 'et leeft?
Wat batet, seg ick weêr, wat is 't, helaes! wat is 't,
Als een soo schoonen lijf een deege ziele mist?
Als 't loffelycke rijm, door d'inhoud als verraên,
Voor yeders oor en oog niet durf ten toone staen?
Daer feyl is van goê stof en waerdig oogenmerk,
Hoe meerder geest en konst, hoe schadelijcker werck Stichtel. Rijmen, II Deel, blz. 208..

Daar CAMPHUYSEN, die, gelijk hier blijkt, met de kunstmatige vereischten der versificatie zeer goed bekend was In zijne voorrede zegt hij gezorgd te hebben ‘dat alle rijmen hare maten ofte voeten en gelijckmatig getal van syllaben souden hebben, om soo wel gelesen als gesongen te konnen worden, nadien doch alle Rijm ofte Gedicht (na oudt gebruyck en oock aert van de sake), behoort soowel leselyck als singelyck, en soo wel singelyck als leselyck te syn.’, de stof, die hij behandelde, de

hoofdzaak achtte, zal men de stroefheid en hardheid van sommigen zijner verzen, zoo wel als het gebruik maken van vrijheden die men tegenwoordig zich niet meer veroorlooft, hem gaarne ten goede houden; ‘immers wanneer wij zijn rijmwerk,’ zegt de Heer KOOPMANS Redev. en Verh. a.v., II Deel, blz. 157., ‘uit dit oogpunt vergelijken, met de voortbrengsels van de oude Rederijkers, of ook met die van een' COORNHERT en SPIEGEL, dan bespeurt men duidelijk dat CAMPHUYSEN gedeeld heeft in het voordeel der beschaving, welke de herlevende letteren, in het begin der zeventiende eeuw, aanbragten.’ Daarbij was zijn doel meer te stichten dan te behagen; meer den geest tot godvrucht en pligtgevoel op te wekken dan te schitteren, meer te vermanen, te onderrigten, te troosten dan te streelen en te vermaken. Al zijne gedichten zijn van godsdienstigen of ernstigen inhoud Zeer naïf heeft CAMPHUYSEN zich zelven en zijn' dichttrant gekarakteriseerd in het stukje, getiteld: *Een noodig*.

Mal is beneên, hooch, boven mijn verstant;
Werlts mach ick niet, diep kan noch wil ick dichten.
Veel beter slecht en altijt eenderhand
Dan oyt door qua' verscheydenheyt t'ontstichten.

Nu rijm ik recht, dan dwers; nu kort, dan lang;
Nu dus, dan soo, op allerhande wijse;
Nu geef ik dees, dan weer een ander sang;
't Is andre sous, maer al deselve spijse.

Die Een alleen voor d'Oppernoodig houdt,
Wat lust heeft die van velen veel te quelen?
En wat kan 't schaên, al teemt men staeg het oud,
Als 't Oud alleen het eeuwig Nieu kan geven?
Stichtel. Rijmen, I Deel, blz. 86.

, zijn stijl is doorgaans een-

voudig, en toch deftig en krachtig; somwijlen schildert hij zoo natuurlijk schoon, vooral in zijne uitbreiding der Psalmen, dat men, zonder onbillijk te zijn, hem den welverdienden lof niet weigeren kan; en dat zal niemand, die gevoel en smaak heeft, zoo lang onder ons nog eenige prijs gesteld wordt op het goede en schoone, in welk een' vorm het zich ook opdoe.

Hoe veel eenvoudigs, waars, en toch treffends en bemoedigends, heeft de laatste der vijf zangen, die ten opschrift voeren: *Lijdtsaemheyts erinnering!* Wij schrijven eenige regelen er uit af.

Hier tusschen, so gy lijden moet.
En menig quaet gedoogen.
Geen quaet soo quaet of 't heeft sijn goet,
In ware wysheyts oogen.

Het lijden dat uytwendig raeckt,
Maeckt geen goed mensch rampsalig.
't Is d'onwil die ellendig maeckt,
Door lusten, sot en dwalig.

In 's winters harde koudigheyt
Kan m' oock al nut besinnen:
De warmt te wyd van 't hert verspreyt,
Gaet des te meer na binnen.

De ramp, die ons hier wedervaert,
Door 't aertsch gemacks-onthalen,
Drijft dick den geest na binnenwaert
Die al te wyt ging dwalen.

- - - - - -

Wanneer de moeder 't lieve kind
Wil van de borsten weeren,
Met roet of 't bitterst dat se vindt
Sal sy de speen besmeeren.

Als God ons om een Hemelsch soet
Het aertsch wil doen versaken,
Komt hy ons door des lijdens roet.
Het schijnsoet tegenmaken.

- - - - - -

Daer is een vloedt die onder d'aerdt
Dwers door de zee komt zijgen,
Doch sonder ('t is verwondrenswaerdt)
Yet zouts aan sich te krijgen.

Een Christen, dwers door wederspoedt,
Van Godt hem opgezonden,
Omringt met quaet, blijft even goet
En onbesmet van sonden.

Een albedreven konstenaer
Blijft steeds sijns konsts bewijser;
Ontbreekt hem goudt of dierbaer waer
Hy werkt in lood of yser.

Een vrome, als 't hem tegengaet,
Hoeft niet van 't goet te wycken:
Soo wel in slecht' als beter staet
Kan hy sijn deucht doen blycken.

Ja soo gereeder als het is
In hout dan goudt te snijden,
Soo lichter is 't in kommernis
Dan ruymheyt zond' te myden.

- - - - - -

Hoe swaerder lijden Godt u sendt,
Hoe meer hij kond wil maken,
Dat gy of wat besonders bent,
Of wel toe kondt geraken.

Hoe meer de zondvloedt wast, hoe d'Arck
Sich hooger moet verheffen:
Te hooger roem heeft Godes kerck
Hoe haer meer ramps komt treffen.

- - - - - -

't Onlijdsaem hert (door valsch besluyt)
Wil leet met leet wech dryven:
Een lijdsaem mensch geraeckter uyt
Door willig in te blijven Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 170..

Ongemeen schilderachtig is de beschrijving van

het rijk des vredes, voorkomende in zijne uitbreiding van den LXXIIsten Psalm.

O saligh Rijck! O lustigh leven,
Daer sulcken scepter is!
Daer wordt den ramp geen deur gegeven,
Daer leeft men wel en wis.
Wech andre kroonen, wier mismaecktheyt
Oock in uw schoonste blijckt.
Helaes! 't is enkel onvolmaecktheyt
Daer 's werelts doen mee prijckt.

O saligh Rijck, dat op ter aerde
Den vrede brengen sal!
Den waren vreed', een saeck van waerde,
Een lust van berg en dal,
Een heyl van landen en van steden,
Een ader van de deughdt,
Een standtvast der gerechtigheden,
Een aller dingen vreughdt.

- - - - - -

Soo langh de Son de Son sal wesen,
De Maen, o Godt, de Maen,
Sal uwes Godtheyts heyligh vreesen
Van stam tot stam voortslaen.
Sulck Rijck is saligh en bestendigh,
Daer 't op geen schijn komt aen,
Maer heeft, beneffens het uytwendigh,
't Hert van den onderdaen.

Gelijck een lieffelijcke regen
Met laeffelijck gedrop
Den acker saept Strekt. ten soeten segen
En valter vruchtrijck op:
Soo sal oock hy, verciert met deughde,
Die sijnen scepter past,
Afkomen tot gemeene vreughde
En brengen lust na last.

Gelijck in soete lentedagen
Het bloempje weeldigh groeyt,
Tot aller ooghen welbehagen,
Terwyl het staet en bloeyt:
Soo sal men oock te sijner tijden
Den vroomgesinden mensch
In allen welstand sien verblijden
Na vollen hertenwensch.

Wie sal de waerdigheyt verhalen
Van 't Rijck soo rijck van vree?
Sijn heerschappy en kent geen palen
Van eenigh tijdt of stee.
Van Zee tot Zee, van Rijck aen Rijcken
Reyckt sijnen vredestaf,
Tot dat de Maen sy aen 't beswijcken
En val en hemel af.

- - - - - -

Nature sal haer krachten uyten
Tot overmild gewas,
En doen haer nutte gave spruyten
Daer eertijds geen en was.

Wat scheelt het twistig van het vredig!
Ik sie met zielsgesicht
De bergen eertijdts woest en ledigh,
Van volle aeren dicht.

Een weinig sal veelvuldigh geven,
Soodat het dichte graen,
Door 't blasen van den windt gedreven,
Een sterck geluydt sal slaen.
Recht als m'op Libanon de boomen
Met groot gedruysch hoort gaen,
Wanneer de snelle winden komen,
En ruyschen door de blaen.

Soo overvloedigh sal de vrede
Sijn gaven komen biên,
Dat m'allenthalven land' en stede
Sal heyl- en volckrijck sien:
Niet anders als, door milde vlagen,
Wt d'aerde, vocht en frisch,
Het grasje spruyt in soele dagen
En niet om tellen is.

Meer andere Psalmen heeft CAMPHUYSEN even schoon behandeld. Wij achten het onnoodig die hier op te noemen of meer proeven daaruit aan te voeren. Zeker is het dat zij allen niet even gelukkig uitgevallen zijn, maar zij waren ten minsten toch oneindig verkieslijker dan het lam gerijmel van DATHENUS; dan neen, zoo ver ging de onverdraagzame geloofsijver in dien tijd, dat men aan het gebrekkelijk werk van dezen de voorkeur boven

het veel betere van CAMPHUYSEN bleef geven, om dat deze - Remonstrantsch was! en zelfs in later' tijd betuigden de Veersche Predikanten ANDRIESSEN en VAN IPEREN, anders beiden lieden van goeden smaak en gezond oordeel, de eerste dat de Sociniaansche geest op verscheiden plaatsen er merkelijk in doorstraalt A. ANDRIESSEN, Aanmerkingen op de Psalmberijming van P. DATHENUS, blz. 181., en de andere, dat hij de poëzij zoo fraai niet gevonden had, als men voorgaf dat zij was, en voert ten bewijze aan het inderdaad zwakke eerste vers van den XXXsten Psalm J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 168.: *Tantum Relligio potuit suadere malorum* LUCRET. *De Rer. Nat.* L. I. 102.!

Zeer afkeerig was de godvruchtige dichter van ontuchtige geschriften en dichtstukken, gelijk blijkt uit het eerste gezang, waarmede zijn dichtbundel begint:

> Hou op, die geyl gedicht of minneklachten maeckt,
> En menig maegdlijck hert sijn reynigheyt ontschaeckt;
> Uw sinwerk is (als rechts) om sinnen te verfraaijen;
> Maer wat van selver wast behoeft men niet te saeijen Stichtel. Rijmen, I Deel, blz. 2..

En ook uit de klagt, die hij den dartelen Frieschen dichter J.J. STARTER uit zijn graf laat doen, en waarmede hij zijne liederenverzameling besluit Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 324..

‘Niets,’ zeggen wij met den oordeelkundigen Heer KOOPMANS, ‘is uit CAMPHUYSENS pen gevloeid hetgeen zich niet door kortheid en bondigheid onderscheidt Redev. en Verh. II Deel, blz. 169..’ Dit korte en zinrijke, dit gedrongene en opgehoopte veroorzaakt in den eersten opslag eene schijnbare duisterheid; wij zeggen schijnbare, want zij verdwijnt, zoodra men de behoorlijke oplettendheid aanwendt. ‘Het duistere,’ zegt de Heer KOOPMANS, ‘in den eersten opslag aanwezig, wordt allengs helderder, wanneer het ontstaat uit volheid van zin; en dan is hetzelve te verkiezen boven eene duidelijkheid, die 't gevolg is van oppervlakkigen denktrant, en bij flaauwe rijmelaars door die armoede aan vernuft geboren, wordt, die welhaast, door het drooge, uitgerekte en zenuwlooze walging baart Redev. en Verh. II Deel, blz. 170.;’ en inderdaad, waar men CAMPHUYSEN openslaat, telkens vindt men zich genoopt met PIETER RABUS te erkennen:

> In hem is deugd en kunst besloten.
> CAMPHUYSENS dicht is louter goud;
> Elk woord een sprankel heilig zout Lofdicht op D.R. CAMPHUYSEN, voor zijne Theol. Werken..

Tot hiertoe hebben wij CAMPHUYSEN leeren kennen als zinrijk' en krachtig' dichter, doch dat hij

ook losheid en bevalligheid met zinvolheid wist te vereenigen, blijkt uit het lied, getiteld: *Spels mate*, waarvan de Heeren KOOPMANS en DE VRIES slechts fragmenten mededeelen, doch dat wij in zijn geheel overnemen.

Elck heeft sijn by-sonder dryven;
Elck heeft sijn by-sonder lust,
Daer sijn geest op werkt en rust.
Dien hy geern het liefst laet blyven,
Daer hy geern van spreekt en queelt:
Elck heeft wat daer me'e speelt.

Van ongoddelijck vermaken,
Selfs voor ons natuur verdriet,
Spreken nu mijn Rijmen niet,
Maer alleen van sulcke saken
Die in sich noch quaed noch goed,
Sijn een speeltuig in 't gemoed.

d'Een heeft lust in ver te varen,
d'Ander koestert hond of paerd;
Dees, door-grond der dingen aert;
Die bemint gezang en snaren;
Sommig vogel-vangt en vischt;
Menig stoockt en alchimist.

Hier bemint men fraeije boeken;
Ginder, 't mooije huys-geraet;
Daer een' nieuwe tijnckjes praet;
Elders, 't diepe onder-soeken;
Over-al, of dit of dat:
Nergens of men mint 'er wat.

Uw's gebuer-mans lust is tuynen,
Of te sien op kruyden kracht;
Uw vermaeck is op de jacht,
Of met fret en net in duynen;
Rijmpjes maken, is het mijn:
Met een woord elck heeft het zijn.

Elck nochtans heeft wel te letten
Op sijn eygen dat of dit;
Waer, en hoe sijn popjen sit
Goed noch quaed heeft me'e sijn wetten
Vraegt gy wat-se sijn? In 't kort:
Dat de pop geen Af-god word.

't Popjen kan een Af-god teelen
Als een al te grooten waen
Tot de lust word toe-gedaen
Daer gaet spel dan boven spelen
Daer word pleyster-plaets verblijf;
En het lust-paerd draeft te stijf.

Neen: het mach-se wel verquicken,
Maer geen Heer sijn van Natuur.
Al te veel, heeft quaden duur.
Maet moet alle dingen schicken.
't Popj' is soet, doch te gering
Voor het hert, soo e'elen ding.

Dan heeft lust het hert beseten,
Als men 't hem soo veer in-ruymt
Dat men daer door yet versuymt
Dat van God ons is geheeten:
Of veracht, en valt tot yet
Dat ons d'Opperheer verbied.

Als men 't popjen van zijn lusten
Tot verdriet sijns naestens heeft:
Als men daer door aen-stoot geeft,
Of bedroeft en doet ontrusten:
Als m'er niet me'e speelt, maer praelt
En sijn eer-suchts stof uyt haelt.

Als m'een ander niet mach lijden
Die der juist geen soet in vind;
Of die dier-gelijck bemint
Gaet belast'ren of benijden,
En (als of 't wat sonders waer)
d'Een den and'ren valt in 't haer.

Als men 't gene dat op Aerde
Alder-kost'lijckst wesen moet,
Heel, of soo veel me'e verdoet
Dat men niet houd om, na waerde,
Wel en grondig te verstaen
Hoe men wis tot God sal gaen.

Als m'om lusts verlies gaet quijnen
Of soo ernstig is bedroeft
Als om 't geen men nood'lijck hoeft,
En noch troost noch rust kan vijnen
Voor men dat, of immers yet
Dies-gelijcks in plaetse siet.

't Hert is 't roer van 's menschen daden:
Daer mach geen ding stuer-man sijn,
't Sy met wat in-sicht of schijn,
Dan begeert' om sich 't ontquaden,
En door Goddelijcke deugd
In te gaen in Godes vreugd.

Die begeert moet bovendrijven;
Daer moet 't hert me'e sijn door-zult,
't Ander word somtijds geduld,
Maer en mach 'er niet verblijven.
Een is noodig: Een alleen
Moet in 't hoog, de rest bene'en.

Juyste schalen wegen effen.
Vaste voet schrikt noyt van 't pad.
't Wijse hert weet Hoe en Wat
Salig die de maet kan treffen,
En de pop, daer hy me'e speelt,
Maeckt tot een leer-achtig beelt Stichtel. Rijmen, I Deel, blz. 137..

Men moge het ons ten kwade duiden of niet, dat wij CAMPHUYSENS *Mayschen Morgenstond* ook hier eene plaats inruimen, wij kunnen het niet nalaten dit lieve stukje voor de vergetelheid te bewaren. In vroeger jaren versierde dit bevallig dichterlijk tafereel, overheerlijk door J. LUIKEN gegraveerd, ter verzinnelijking met de verzen van DE DECKER CAMPHUYSEn daaronder, de wanden onzer brave voorouders: Engelsche en Fransche prenten, in blinkende lijsten, vindt men thans fraaijer; mogelijk zal men onverstaanbare Duitsche jamben en hexameters ook wel boven de eenvoudige, duidelijke en treffende verzen van CAMPHUYSEN verkiezen; maar - voor dezulken staat het stukje tot besluit van dit artikel dan niet hier.

Wat is de Meester wijs en goed,
Die alles heeft gebout,
En noch in wesen blijven doet
Dat 's menschen oog aanschout.

Die 's werelds wijden ommering.
Noyt uytgewaeckt, bewaeckt,
En door gepaste wisseling
Het soet noch soeter maeckt.

Nu is de winter, dor en schrael,
Met al sijn onlust heen,
En d'Aerde heeft voor dese mael
Haer lijden afgeleen.

Dies is de tijdt weerom gekeert,
Waerin natuyr verjongt,
Haers milden Scheppers goetheyt eert
En met sijn gaven pronkt.

De May, wiens soetheyt soover streckt,
Dat sijn gedachtenis
In 's menschen geest al vreugd verweckt,
Eer hy voorhanden is.

De May het schoonste van het Jaer,
Daer alles in verfraeyt,
De lucht is soet, de son schijnt klaer,
't Gewenschte windje waeyt.

Het dautjen in de koele nacht
Wordt over 't veldt verspreyt
Waerdoor de heel natuyre lacht,
En is vol danckbaerheyt.

De aerd is met gebloemt geciert,
Het bijcken gaert sijn was;
Het leeuwerickje tiereliert,
En daelt op 't nieuwe gras.

Het bloempjen dringt ten knoppen uyt,
't Geboomte ruygt van lof,
Het veetjen scheert het klaverkruyt
Graeg van het veldtjen af.

Elck diertjen heeft zijn volle wensch
En quelbegeert leyt stil,
Behalven in den dwasen mensch
Door sijn verkeerde wil.

De mensch van ware deugden leeg,
En vol van sotten lust,
Hem selfs en anderen in de weeg
Vermoord sijn eygen rust.

Dit leven 't welck alleen niet endt,
Maer kort ook is van duyr,
En licht van selfs slaet tot ellend,
Maeckt hy sich dobbel suyr.

't Vee word ontsielt, syn eynd is snel
En sijn doods-pijn niet groot:
De mensch, door menig sielgequel,
Sterft meer dan eenen dood.

Ach, had de mensch (soo waer sijn stand
Vol hert- en sinnen-vreugd)
Of sonder deugde min verstand,
Of by 't verstand, meer deugd.

Ach! waren alle Menschen wijs,
En wilden daerby wel.
De Aard waer haer een Paradijs,
Nu is se meest een hel Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 283..

[Johannes de Canjoncle]

Canjoncle (Johannes de) heeft in 1693 eene berijmde vertaling van RACINES *Brittanicus* in het licht gegeven, en [...]

[Eliazer Uriel Cardozo]

Cardozo (Eliazer Uriel) [gaf] in 1732 [in het licht] een niet ongeestig oorspronglijk kluchtspel, *Het Huwelyk door bedrog*.

[Pieter de Caron]

Caron (Pieter de). De *Blyeindige Kyfagie van Mr. Houtebeen en Els zyn Wyf*, door dezen berijmd en in 1657 gedrukt, is een goed *vocabularium* van oud-Hollandsche achterstraatstaal.

[Matthys de Casteleyn]

Casteleyn (Matthys de) PAQUOT, *Mém*. Tom. XII, pag. 155.FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. II, pag. 871., een geestelijke, geboortig van *Oudenaarden*, in *Vlaanderen*, alwaar hij factor was der kamer *Pax vobis*, bloeide in de eerste helft der zestiende eeuw, en was dus een tijdgenoot van ANNA BYNS, bij wie hij echter nog ver ten achteren is. Er bestaat van hem eene *Conste van Rhetorycke in alle sorten van sneden van dichten, en al dat de conste van Poezyen competeert ende aankleeft; allen aencommers ende beminders derzelve een sonderling exemplaer*, ge-

drukt te *Gent* in 1555, en sedert verscheiden malen elders herdrukt. De inhoud van dit misselijk leerboek is elders in het breede opgegeven W. KOPS, Schets eener Gesch. der Rederijkeren, *Werken van de Maetschappij der Letterk. te Leyden*, II Deel blz. 248. P. HUISINGA BAKKER, Beschouwing van den trant der Nederd. versen, ibid. V Deel, blz. 102. J.F. WILLEMS, Verh. over de Nederd. Tael- en Letterkunde, I Deel, blz. 240., waarom wij ons van aanhalingen uit hetzelve ontstaan, zoo wel als uit zijne *Baladen van Doornyke* en zijne *Historie van Pyranus ende Thisbe, Speels wyfe gestelt*, in welk laatste deze *Priester ende excellent Poëet moderne*, gelijk hij op den titel genoemd wordt, tot besluit verklaart dat

Dees historie moraliseerende,
Is in den verstande wel accordeerende
Bij der passie van Christus gebenedijt.

Vond een geestelijke in dien tijd deze fabel uit de Herscheppingen van OVIDIUS ‘wel accorderende’ met het lijden des Zaligmakers, dan moet het ons niet verwonderen, dat er toen zoo vele ketters verbrand werden, die der priesteren leer en leven met zijn verheven voorschrift geheel ‘niet accorderende’ bevonden.

[Guillam à Castro]

Castro (Guillam à), zie WILLEM VAN DER BORCHT.

[Joannes à Castro]

Castro (Joannes à), een kloostergeestelijke te *Antwerpen*, bloeide in de laatste helft der zeven-

tiende eeuw, althans hij heeft uitgegeven *De Ongemaskerde liefde des Hemels*, Antw. 1686 , *Den Boeck van het stervende leven der menschen, ald.* 1689, en *Zedige Sinnebeelden getrokken uyt den ongeschreven boeck van den aerd der schepselen*, ald. 1690. Alle drie deze werkjes zijn van stichtelijken inhoud, in afwisselend rijm en proza, en met platen versierd. Hooge dichterlijke vlugt of sierlijke welsprekendheid moet men in dezelven niet zoeken; echter hebben zij hunne verdienste, en ademen warme godvrucht, liefde en vrede. Men oordeele door welk een' geest deze goedhartige monnik gedreven werd, en die zich genoegzaam op elke bladzijde zijner werkjes verkondigt, uit deze regels, die wij metgenoegen afschrijven:

De liefde die is soeten wilt haer leedt niet vreken,
Diemet goedt-hertigheydt bedeckt, al de gebreken,
Van haeren even-mensch, sy soeckt geen eygen baet,
Sy is niet nijdich, trots, oft spijtigh van gelaet.
Sy wilt geen weerdicheydt van hoogen staet betrachten,
Sy wordt niet opgehist tot gramschap in gedachten,
Sy denckt geen quaet, noch sy in on-recht sich verheught;
Maer nemt al haer genoegh in waerheydt van de deught,
Sy is van goeden aerdt, om alles te verdraegen,
Sy hopt, verwacht, gelooft, en niemandt sal sy claegen.
Wie sou de liefde niet dan toe-genegen zijn,
Die 't hert soo seer verblijdt, en loft uyt droefheyts pijn?
Daer liefd' en vrindtschap is by onder-linge vrinden,
Daer laet sich Godt oock by, met rust en soetheydt vinden,

Daer Godt is, is de vreught des hemels voor een deel;
Beminde maer, en daer naer, ghy krijghtse in 't geheel:
Soo konnen wy ons hier, door lieffelijck genoegen.
Als inde voor-sael van den Hemel selver voegen Ongemaskerde Liefde, blz. 171..

De Heer WILLEMS geeft ook een uittreksel Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterkunde II Deel, blz. 144. uit ditzelfde werkje, dat wij insgelijks ter mededeeling hadden aangeteekend, doch nu weglaten.

[Jacob Cats]

Cats (Jacob). Behalve eene gerijmde regt naïve *autobiographie*, onder den naam van *Twee-entachtig-jarig leven*, te vinden in zijne werken J. CATS Werken, uitgave van R. FEITH, XIX Deel, blz. 149, van welke wij ons in de verdere aanhalingen zullen bedienen. is de levensschets van dezen beroemden man ook nog door verscheiden anderen FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. I, pag. 507. SAXII, *Onom.* Tom. IV, pag. 336. Levensbeschrijv. van Voorn. Mannen en Vrouwen, I Deel, blz. 270. LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 105. *Biogr. Univ.* Tom. VII, p. 416 KOK, Vaderl. Woordenboek IX Deel, blz. 225. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. V Deel, blz. 840. R. FEITH, voor het I Deel zijner uitgave van CATS Werken, J. SCHELTEMA, Staatkundig Nederland, I Deel, blz. 239. N.G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Letteren en Wetenschappen, I Deel, blz. 179. ontworpen en aan het publiek medegedeeld. Wij zullen insgelijks hier ook een kort overzigt plaatsen van zijn' inderdaad belangrijke levensloop.

CATS aanschouwde het licht den 10 November 1577 te *Brouwershaven*, alwaar zijn vader lid der regering was. Zijne moeder vroeg verloren hebbende, en zijn vader hertrouwd zijnde, werd de zorg voor zijne verdere opvoeding op zich genomen door een' oom van moeders zijde, die hem te *Zierikzee* ter schole bestelde bij zekeren DIEDRIK KEMP, alwaar de lust tot de poëzij in hem het eerst ontwaakte; doch

> En niet één Zanggodin en bood hem haere gunst J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 153.,

deze kon hem dus niet op den regten weg helpen; dit deed zeker Brabandsch jongeling, die reeds eenige vorderingen gemaakt had. CATS, die zich eerst in de Latijnsche dichtkunst geöefend had, kreeg nu meer smaak in zijne vaderlandsche taal. Vier jaren bleef hij in deze school, en werd toen van *Zierikzee* naar *Leyden* gezonden, alwaar hij zich in de regtsgeleerdheid en Grieksche taal oefende, in welke laatste hij spoedig zoo ver vorderde, dat hij er verzen in maakte. Veel was hij, wat de Grieksche letterkunde betrof, aan den, hoogleeraar GESSELIUS verpligt; het vertrek van dezen naar *Amersfoort*, en op raad van eenige vrienden, die hem zochten te overreden, dat het Grieksch van geen nut ware in de regtsgeleerdheid, liet hij de

verdere beöefening van deze taal varen, het geen hem naderhand zeer berouwde.

Van *Leyden* begaf hij zich naar *Orléans*, alwaar hij tot doctor in de regten werd bevorderd, en zich nog een' geruimen tijd ophield, dien hij aangenaam doorbragt bij de Fransche jufferschap, die hem ongemeen wel beviel, zoo wel als de Fransche taal, bij welke hem zijne moederspraak

- plomp in haer bedrijf en sonder luyster scheen J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 160..

Met wederzin scheidde hij van *Orléans*, en begaf zich naar *Parijs*, waar hij overal ‘de distel bij de roos vond.’ Gaarne had hij ook *Italië* bezocht, maar zijn oom en weldoener wilde hiertoe niet verstaan. Hij keerde dan naar het vaderland te rug, zette zich in *'s Gravenhage* neder, en oefende zich aldaar in de praktijk onder den prokureur CORNELIS VAN DER POL. *Zierikzee* en *Brouwershaven* gaven hem veel te doen. Het gelukte hem onder anderen eene Goereesche vrouw, beschuldigd van tooverij, vrij te pleiten van de pijnbank. Eene hardnekkige derdendaagsche koorts, die zeven maanden aanhield, en voor geene geneesmiddelen wilde wijken, noodzaakte hem van luchtstreek te veranderen. Hij begaf zich naar *Engeland*, alwaar hij een' geheelen zomer bleef, en vruchteloos hulp zocht bij den vermaarden geneesheer BUTLER. Eindelijk, na de hooge scholen van *Cambridge* en

Oxford bezocht te hebben, verliet hij *Engeland*, en bragt de koorts weder met zich in het vaderland, van welke hy toch eindelijk door een' alchymist werd genezen. Inmiddels had hij een' jongman van den dood vrijgepleit, die, om zijn' vader te redden uit de handen van een' moordenaar, die hem in het water wilde versmooren, dien booswigt het leven benomen had. De gelukkige uitslag van deze regtszaak verwierf den jongen CATS een' grooten roem, die, door zijn' vriend APOLLONIUS SCHOTTE, Pensionaris van *Middelburg*, uitgenoodigd, zich nu aldaar ging nederzetten, alwaar hij zich eerlang in het huwelijk verbond met ELISABETH VAN VALKENBURG, geboren te *Antwerpen*, en wonende te *Amsterdam*, welk huwelijk door S. VAN BEAUMONT met een fraai Latijnsch gedicht S. VAN BEAUMONT, Tijt-Snipp. blz. 104. werd vereerd. Zij was, volgens het getuigenis van haren echtgenoot:

> Een vrouw van sneêg vernuft en geestig in manieren,
> Sy kon een huysgesin naer rechten eysch bestieren.
> In plaetse dat de jeugt romansche grillen leeft,
> Soo is Plutarchus selfs haer tijtverdrijf geweest.
> Maer Godes Heilig woort, als meest by haer gepresen,
> Dat wasse boven al genegen om te lesen,
> En waarom meer geseyt? sy was een weerde vrou.
> Het grontstuk van het huys, een spiegel van de trou J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 182..

Bij deze vrouw verwekte hij vijf kinderen, drie zonen, die allen vroegtijdig stierven, en twee dochters; de oudste, ANNA, huwde met CORNELIS VAN AERSSEN, Heer van *Wernhout* en Drossaard der stad en baronnie van *Breda*, de jongste, ELISABETH, met CORNELIS MUSCH, Heer van *Waalsdorp* en Griffier der Staten Generaal der *Vereenigde Nederlanden*, uit welke huwelijken hij veertien kindskinderen gezien heeft.

Gedurende het twaalfjarig bestand had CATS in gemeenschap met zijn' broeder verscheiden polders die sedert dertig jaren door den oorlog bedorven waren, weder doen droogmaken en bedijken, waarvan hij gedurende het bestand veel voordeels genoot, leidende een stil en aangenaam leven op zijn landgoed te *Grijpskerke*, een dorp in de nabijheid van *Middelburg*, alwaar hij eenigen zijner eerste dichtwerken opstelde; dan het bestand in 1621 geëindigd en de oorlog met *Spanje* op nieuw uitgebarsten zijnde, oordeelde men het noodzaaklijk om velen zijner nieuwbedijkte landerijen weder onder water te zetten, om den vijand den toegang af te snijden: hij getroostte zich de schade; maar sterker trof hem het verbeurd verklaren van vier polders, die nog onbeschadigd gebleven waren, en zulks, omdat dezelven hem gedurende het bestand van 's vijands zijde waren toegekend geworden. Hij begaf zich naar *'s Gravenhage*, om dezelven terug te vorderen. Jaren lang bleef deze zaak sleepende,

en al dien tijd was hij van het vruchtgebruik en de inkomsten dezer goederen beroofd. Eindelijk echter was de uitspraak te zijnen voordeele. Inmiddels werd hem, toen hij zich nog in den *Haag* bevond, het hoogleeraarschap in de regten aan de hooge school te *Leyden* aangeboden, waarvoor hij echter bedankte; doch het ambt van Pensionaris, hem door de regering van *Middelburg* opgedragen, nam hij aan, en bekleedde het twee jaren met lof en genoegen, toen geheel onverwacht de stad *Dordrecht* hem tot haren Pensionaris verkoos; en schoon hij, zoo wel als zijne echtgenoote, ongenegen was om *Zeeland* te verlaten, wisten de predikanten, die veel op hem vermogten, en in dien tijd zich met alles bemoeiden, hem te beduiden dat dit eene goddelijke roeping was, welke hij gehoorzamen moest: waarom hij dan ook dit ambt, hoezeer tegen zijnen zin, aanvaardde, en zich met zijn huisgezin naar *Dordrecht* begaf.

Hier verdubbelden zich zijne werkzaamheden en zorgen; weinige uren kon hij slechts in het gezelschap zijner echtgenoote en dochters doorbrengen; aan zijne geliefde letteroefeningen was niet te denken. Echter bekleedde hij het ambt van curator der Leydsche hooge school, dat hem in 1625 was opgedragen, met veel genoegen; en van dit tijdstip trad hij zijne staatkundige loopbaan in.

In 1627 werd hij met ALBERT JOACHIMI in gezantschap naar *Engeland* gezonden, om, bij

gelegenheid van den uitgebarsten oorlog, tusschen dat rijk en *Frankrijk*, te onderhandelen wegens de teruggave van eenige genomen schepen, en een ontwerp van verdrag aangaande de scheepvaart J. WAGENAAR, Vad. Hist. XI Deel, blz. 58., en schoon hij maar gedeeltelijk slaagde in het oogmerk zijner zending, werd hij echter door Koning KAREL I met achting behandeld en met de ridderorde van St. Joris vereerd. Kort na zijne terugkomst verloor hij zijne echtgenoote, met wie hij vijfentwintig jaren was gehuwd geweest. Hij betreurde haar opregt, en kon niet besluiten te hertrouwen; een wijf, zeide hij, met zijne gewone naïveteit,

> Een wijf dat rimpels heeft en kon my niet bevallen,
> En ik hield my te rijp om met de jeugt te mallen;
> En daerom steld' ick vast dat d'een en d'ander trou
> Of my, of die ick nam sou strecken tot berou.
> Die vijftig jaren telt, en kinders heeft verworven,
> Al is sijn bedgenoot om desen tijd gestorven,
> Die seyde ick is het best dat hy sijn kamer sluyt,
> En voor gerimpelt vel en voor een jonge bruyt J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 200..

Het gewigtig ambt van Raadpensionaris van *Holland* en *West-Vriesland* in 1629 door den dood van ANTHONY DUYCK opengevallen zijnde, kwam Cats met ADRIAAN PAUW en ROCHUS VAN DEN HONERT

in aanmerking bij deszelfs vervulling in 1631, waartoe echter PAUW werd benoemd, die dit ambt dan ook bekleedde tot 1636, toen deze, gezant in *Frankrijk* zijnde, afstand van hetzelve deed, waarop CATS met eenparige stemmen tot Raadpensionaris werd benoemd J. WAGENAAR, Vad. Hist. XI Deel, blz. 243., welk ambt hij tot hiertoe, gedurende de afwezigheid van PAUW, reeds voorloopig had waargenomen. Hij verklaarde rondborstig op geenerlei wijze naar dit ambt gestaan te hebben, welks gewigt hij bij ondervinding kende, en hetwelk hij dus beschrijft:

> Een ampt van desen aert is vol gestaêge sorgen,
> Vol aenspraeck, vol gewoel, oock in den vroegen morgen:
> Dit vond ick aldermeest, wanneer men aen den Staet
> Al wat tot vrede dient moest brengen in beraedt.
> Wat vond ick daar een swier van ongebaende wegen;
> Waerdoor my stont te gaen, al was het ongelegen!
> Hier was een driftig zant, en daer een harde klip,
> En dickmael rees 'er storm te midden in het schip J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 203..

In deze aanzienlijke en gewigtige hoedanigheid was het dat hij in 1638 MARIA DE MEDICIS, bij hare komst in *'s Gravenhage*, uit naam der Staten verwelkomde, gelijk hij ook in 1642 jegens de Koningin van *Engeland*, bij dezelfde gelegenheid, zoo wel wegens de Staten Generaal als wegens die van *Holland* het woord voerde.

In 1645 werd hij aangesteld tot Groot zegelbewaarder en Stadhouder van de leenen. Toen in 1647 de Stadhouder FREDRIK HENRIK gestorven en Prins WILLEM II hem in die waardigheid opgevolgd was, hield CATS, bij gelegenheid van diens inhuldiging, eene plegtige redevoering, en ondervond gedurende het kortstondig bewind van dien vorst al de onaangenaamheden van zijn gewigtig ambt. De Prins namelijk in 1650 op eigen gezag zes afgevaardigden ter vergadering van de Staten van *Holland* hebbende doen vatten, gelastte CATS den Staten kennis te geven van deze willekeurige handelwijze, en tevens dat hij eenig krijgsvolk afgezonden had om *Amsterdam* bij verrassing in te nemen, welke aanslag echter geheel mislukte J. WAGENAAR, Vad. Hist. XII Deel, blz. 92, volgg.. Hoe CATS bij deze gelegenheid te moede was, is ligt na te gaan, daar de Prins, zijne ontsteltenis ziende, zelf den inktkoker haalde, en hem beval de namen der gevangene heeren op te schrijven. De vroegtijdige dood van dezen jongen heerschzuchtigen vorst gaf de zaken eene geheel andere gedaante; en hoezeer CATS door sommigen van zwakheid in zijn gedrag beschuldigd is geworden, hebben anderen hem echter weder volkomen geregtvaardigd H. VAN WYN, Nalez. op de Vaderl. Historie, II Deel, blz. 369, volgg., Met regt mogt hij van dat hagchelijk tijdstip zeggen:

Ik moest op desen stroom met grooten aendach zeylen,
Want by een harde kust daer moet men dickmael peylen:
Al wie besijden of ging treden aen de ree;
Die gaf sijn swacken voet ten besten aen de zee;
De winden bliesen hart en maeckten groote baeren,
By my en was 'er nooit soo hollen zee bevaren J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 208..

De vermaarde groote vergadering van 1651 werd door CATS geopend en gesloten met aanspraken J. WAGENAAR, Vad. Hist. XII Deel, blz. 153, 198., ‘die aanleiding gaven tot veel bedils, doch die evenzeer van zijne, hartelijke welmenendheid, vaderlandsliefde en godsvrucht getuigden, als van de schilderachtige woordenrijkheid van al zijne schriften J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 240..’ Kort na het scheiden van deze groote staatsvergadering verzocht en kreeg CATS zijn ontslag van het moeilijk en gewigtig ambt, dat hij nu vijftien jaren met allen lof bekleed had. Nadat hem zijn verzoek was toegestaan, viel hij in de vergadering der Staten van *Holland* op zijne kniën, en dankte God dat hij hem in zijne gewigtige bediening zoo vele jaren bewaard had J. WAGENAAR, Vad. Hist. XII Deel, blz. 214.. De rust echter, die hij in zijn' nu bijkans vijfenzeventigjarigen ouderdom zich gevleid had te zullen genieten, was hem nog niet beschoren. De hagchelijke toestand van zaken tusschen onzen staat en

het naburig *Engeland*, onder het protectorschap van CROMWEL, noopte den Staten om een buitengewoon gezantschap aan dien overweldiger te zenden, waartoe, benevens de heeren SCHAAP en VAN DE PERRE, ook CATS werd benoemd. Gaarne had hij zich van dien neteligen last verschoond met zijne hooge jaren en het gure winterweder, dan

> Het was om niet gepoogt, geen seggen cond' er baten J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 221..

Hij vertrok dus met de beide andere heeren in het laatst van het jaar 1651 naar *Londen*, waar zij den 29 December openbaar gehoor hadden in het parlement, en CATS de aanspraak deed in de Latijnsche taal; vruchteloos echter liep deze zending af, en de oorlog kwam eerlang tot uitbarsting.

Nadat CATS dus onverrigter zaken in het vaderland was teruggekeerd, ontsloeg hij zich ook van het ambt van Groot-zegelbewaarder en Stadhouder van de leenen, en begaf zich op zijn buitenverblijf *Zorgvliet*, hetwelk hij even buiten *'s Gravenhage* aan den Scheveningschen weg had aangelegd, en hetwelk nog aanwezig is Er was een oogenblik, dat men in overleg nam, om deze schepping van de achtbaren CATS eene geheel andere gedaante te geven, en in eene openbare herberg te veranderen. Dit berigt maakte de verontwaardiging van den dichter FEITH gaande; ô Zorgvliet! zong hij

> ô Zorgvliet! achtbre grond, zoo heilig in mijn oogen,
> Met zoo veel zielrust eens aan 't barre zand onttogen;
> Daar ligt geen telg in zonk, geen duin zich over boog,
> Waar langs het deugdzaamst hart tot zijnen God niet vloog!
> Hoe vaak zag uw geboomte, in vroeger levensjaren,
> Mij eenzaam, vol genot, door zijne schaduw waren!
> Hoe voelde op u mijn hart, terwijl 't in grootheid won,
> Den prijs van 't voorgeslagt, dat Neêrland scheppen kon!
> Hoe dikwerf dacht mijn ziel, in stil gepeins verloren,
> Den nagalm van gebeên in 't windje nog te hooren!
> Dan greep me een rilling aan van eerbied en ontzag.
> 'k Verliet met smart uw' grond; maar zegende mijn' dag.
> En nu - dit Zorgvliet zou van Neêrlands grond verdwijnen?
> Zoo diep zou 't eergevoel in aller hart verkwijnen? -
> Dit Zorgvliet, dat zoo vaak een tempel was der deugd,
> Voortaan een zamelpaats van zedenlooze vreugd?
> Het plekjen gronds, daar God zoo rein op werd geprezen,
> Tot snoode onteering van zijn' grooten Naam verwezen?
> Neen! 't kan niet mooglijk zijn!
> De Ouderdom, blz. 112.

Dit is dan ook niet gebeurd; *Zorgvliet*, hoezeer hetzelve ook eenige meer met den tegenwoordigen smaak overeenkomstige veranderingen ondergaan heeft, is toch een bijzonder landgoed gebleven.. Hier sleet hij de acht laatste

jaren van zijn werkzaam en belangrijk leven in eene aangename rust, en ‘genoot al de gelukzaligheden, die een mensch op den laten avondstond van een welbesteed leven hier op aarde kan genieten; inwendige rust, tijdelijken zegen, achting, eerbied van allen en heilvoorspellende uitzigten op een toekomend leven J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, 241..’ Op zijn verzoek

was hem toegestaan zich en zijn gezin door twee predikanten op zijn buitenverblijf te laten bedienen, die hij, benevens de Haagsche predikanten, omtrent twee jaren voor zijn' dood, op een' deftigen maaltijd onthaalde, en hen bij deze gelegenheid ieder een net gebonden exemplaar vereerde van zijn toen pas uitgekomen *Ouderdom en Buytenleven*.

Eindelijk overleed de brave, algemeen geächte man, den 12 September 1660, in den ouderdom van bijna drieëntachtig jaren; zijn lijk werd bij avond, volgens zijne begeerte, zonder eenige statie, gevolgd door achttien koetsen en veertig fakkels, naar *'s Gravenhage* gebragt, en aldaar in de Kloosterkerk, bij zijne echtgenoote, begraven.

Zijne afbeelding is meermalen in onderscheiden tijdperken van zijn leven geschilderd en in het koper gebragt; het laatste, door JOHANNES VAN RAVENSTEYN in 1660, en dus kort voor 's mans dood geschilderd, is door REINIER VINKELES gegraveerd, en geplaatst voor FEITHS uitgave van CATS werken.

Thans zullen wij nog kortelijk het karakter beschouwen van CATS, die

> Als Staatsman 't wigtigst ambt met moed en ijver torschte,
> In Neêrlands glorie deelde, en nooit naar glorie dorste;
> Als Dichter, nog geliefd van ouderdom en jeugd,
> Zijn zagt gestemde lier steeds heiligde aan de deugd;

> Als Christen, altijd kalm en met zijn lot te vreden,
> God, om zijn weldaên, meer gedankt heeft dan gebeden J.J. VEREUL, Jacob Cats, in III Zangen: *Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genootschap*, II Deel, blz. 71..

In al zijne betrekkingen, door al de tijdperken zijns levens heen, bleef hij zich zelven gelijk, deugdzaam uit grondbeginsel, en zorgvuldig naar zijn uiterste vermogen de lessen zelf met de daad betrachtende, die hij anderen met zoo veel wijsheid voorschreef.

Reeds als jongeling, aan zich zelven overgelaten, blootgesteld aan al de gevaren der verleiding, wist hij die standvastig wederstand te bieden, en bleef met onverwrikten voet het pad der deugd bewandelen, dat hij eenmaal zoo welberaden had ingeslagen. Men denke niet dat het hem aan aanleiding of gelegenheid tot afwijkingen ontbroken heeft; integendeel,

> Natuur was bovenmaat dien liefling mild geweest;
> Zij gaf een schoone ziel aan de allerschoonste leest:
> 't Was of haar tedre hand, hem vormend', zich vermoeide,
> Op dat haar rijkste schat in hem te samenvloeide.
> Eene edele gestalte, een minnelijk gelaat,
> Bekoorend door den blos van 't jeugdig incarnaat,
> Gezelligheid van aart, bevalligheid van zeden,
> Een gul, gevoelig hart, een reeks aantreklijkheden,
> Die elk betooverd oog in al zijn daden vond,
> De zoetste harmonie in 't spreken van zijn' mond,

Een kiesch en vlug vernuft, dat ongekunsteld speelde,
en levendigen zwier aan al zijn woorden deelde,
Dit alles was de schat, waar CATS op roemen kon J.J. VEREUL, a.v. blz. 107..

Wat al aanbevelingen voor een' jongeling, die, als CATS, nog bovendien van goeden huize, wel bemiddeld en onafhanglijk de wereld intreedt! maar ook welk een prooi voor de dartelheid, coquetterie en zedenloosheid, die ongetwijfeld van alle kanten hare netten naar hem zullen uitgespreid hebben! doch vruchteloos: in zijn tachtigste jaar, verklaarde hij - en op den rand van het graf zou CATS gewis niet liegen:

Mijn aert was van der jeugt genegen om te mallen,
En 't vrouwelijck geslacht dat heeft my wel bevallen:
Hierdoor wiert ick verruckt, byna eer ick het wist,
En heb, eylaes! hier in geen kleynen tijt gequist:
Tot slooren evenwel, van geyl en dertel leven,
En heb ick mijn gemoet niet konnen overgeven.
Ick heb in Engelant, noch op de Fransche kust,
Nooit hoerhuys ingegaen, nooit hoerenbrant geblust.
Een heus en geestig dier dat gaf my groot vermaken,
Oock sonder vuyl bejach of diergelijke saken.
Als ick de reys begon, toen wat mijn lichaem kuys,
En ick brogt wederom gesonde leden t'huys J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 162..

Hoe onberispelijk CATS, ten aanzien der zedelijkheid, zich als jongeling gedragen, en welk een'

schat van kundigheden hij zich in dit tijdperk voor zijn volgend leven vergaderd hebbe, beklaagt hij echter de tijdverspilling in het gezelschap der schoone kunne, die hij even zeer beminde als hij van dezelve met verrukking ontvangen werd. Ja, hij beminde de vrouwen, en misschien wel te veel; althans deze hartstogt was bij hem de heerschende, en echter wist hij dien te beheerschen. Wel mogt zijn lofdichter uitroepen:

> Hoe sterk moet CATS dan zijn, die een gevaar, zo groot,
> Met fieren moed verachtte, en rustig weêrstand bood!
> Die, wen 't geweld der drift in zijnen boezem daalde,
> Dat woest geweld bestreed en roemrijk zegepraalde!
> Die 't magtig vuur der jeugd, en dat de jeugd verteert,
> Zijn kracht ontnam, en in een' zegen heeft verkeerd!
> Hoe schittert hier zijn deugd J.J. VEREUL, a.v. blz. 108.!

Zulk een edel jongeling verdiende en bekwam ook eene echtgenoote hem in alle opzigten waardig. Was hij ‘bekend in de poorte, en zat hij met de oudsten des lands - zij deed haren mond open met wijsheid, en op hare tong waren lessen van goedaardigheid SPREUKEN, XXXI. 23, 26..’ Wij hebben hiervoor gezien dat hij met haar vijfentwintig jaren in den gelukkigsten echt heeft doorgebragt, en, toen zij hem ontviel, nimmer besluiten kon om hare plaats door eene andere te doen vervangen; de

brave, tederhartige man bleef haar getrouw tot in den dood. Hoe roerend is zijn bezoek aan haar graf!

> Mijn liefde bleef geset en liet niet van haer af,
> Ick ging haer evenselfs begroeten in het graf:
> Het was een naer vertreck, daer ick haer ging besoecken,
> En 't ging my dieper in als veel geleerde boecken:
> Ick sag 't was enckel stof dat ick eens had bemint:
> Ach, wat ons hier verheugt en is maer enkel wint!
> Ick stont een wijl en keeck omtrent haer dorre beenen,
> En vont er stof genoeg om daer te blijven weenen J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 199..

Hij volhardde bij zijn genomen besluit, en

> - hield een eensaem bedt,
> En siet daer heeft nooit vrouw haer voeten op geset J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 101..

‘Als echtgenoot en vader,’ zegt de heer FEITH, en hij zegt gewis niet te veel, ‘heeft hem niemand ooit overtroffen Voorb. van J. CATS Werken, I Deel, blz. XLXIX..’ Tot zijn vierenveertigste jaar sleet hij in het midden van zijn gezin, voor hetwelk hij alles was, een ambteloos, gerust en gelukkig huislijk leven, op zijn buitenverblijf bij *Grijpskerke*. Hier verdeelde hij zijnen tijd, tusschen de letteroefeningen en de zorg voor de opvoeding zijner kinderen, op eene regt aartsvaderlijke wijze, zich verheugende bij de ontwikkeling van elke kiem

van kennis en deugd, waarvan hij de zaden zelf in hunne harten gelegd had.

Ongetwijfeld was de brave echtgenoot en vader ook een edel mensch, een getrouw vriend, een godvruchtig Christen. Zijn geheele leven was eene onafgebroken deugdbetrachting. Waartoe hier zijne lofredenaars uit te schrijven, die dit allen eenstemmig erkennen? CATS als mensch te beoordeelen, voegt alleen CATS zelven; anderen hebben daartoe het regt niet. Zij zouden zijne opregtheid zwakheid noemen, omdat hij belijdt wat voorzeker anderen niet zouden belijden; nog anderen zouden hem als het ideaal opgeven van den man zoo als hij behoorde te zijn, en hij vindt dat er nog vrij wat aan ontbreekt; want deugdzaam zijn was bij hem altoos eene nooit genoeg vervulde behoefte. ‘Hoedanig moet hij de deugd niet bemind hebben, die, in een leven, geheel aan haar toegewijd, zich nog altijd beklaagt, haar niet genoeg, haar niet naar zijnen wensch bemind te hebben R. FEITH, voor J. CATS Werken, I Deel, blz. XLVII.!’

Als staatsman moge hij in beleid bij zijn' voorganger OLDEBARNEVELD, of in vernuft bij zijn' opvolger DE WITT niet te vergelijken zijn, hij heeft nogtans het gewigtig ambt van Raadpensionaris in geen minder neteligen tijd met wijsheid en voorzigtigheid waargenomen; zijne grondige regtskunde, geleerdheid en menschenkennis, zijn opmerkzame geest en schrander oordeel maakten hem allezins be-

voegd en bekwaam tot dezen inderdaad hoogst moeilijken post, dien hij dan ook tegen eene waarlijk geringe bezolding met den grootsten lust en ijver trouw en eerlijk waarnam, zonder zich zelven of iemand der zijnen door zijn' invloed te bevoordeelen; want, verklaart hij,

> - geen van mijn geslagt of van mijn naeste magen
> En is op mijn versoeck, oock niet door mijnen raet,
> Gebragt tot eenig ampt, of eer, of hoogen staet J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 246..

Dat hij de goedkeuring van 's lands staten ten vollen verdiend had, bleek niet alleen uit de moeite, die hij had, om in zijn' gevorderden ouderdom zijn ontslag te bekomen, maar ook, dat zij hem, toen hij zijne politieke en diplomatieke loopbaan geëindigd had, de geregtigheden en voordeelen, aan zijne nedergelegde ambten verbonden, tot belooning van zijne goede en getrouwe diensten, levenslang lieten behouden.

Dan niettegenstaande dit alles werden er gevonden die den braven man lang geen goed hart toedroegen. De Amsterdamsche regering verzette zich eerst lang tegen zijne benoeming tot Raadpensionaris H. VAN WIJN, Nalez. op de Vad. Hist. II Deel, blz. 51.. De doortrapte WICQUEFORT, achtte hem een zwak en nietsbeduidend voorwerp, dat nooit

veel figuur in de wereld gemaakt had WICQUEFORT zoo veel te meer; zie J. KOK, Vaderlandsch Woordenboek, XXXI Deel, blz. 97.; zijn opvolger HOORNBEEK verklaarde hem voor een' beuzelaar, die zijne notulen opvulde met rijmpjes en spreuken; VONDEL maakte een vuil paskwil op hem, hetwelk even laf als kwaadaardig is, en dat wij hier niet verkiezen af te schrijven VONDELS Poëzy, II Deel, blz. 186. Ook achter den zoogenaamden Amersfoortschen druk van den *Palamedes en Hekeldichten* van 1707 met opheldernde noten, blz. 119., anderen beschuldigden hem dat hij, na den Munsterschen vrede, van *Spanje* veel geld getrokken en daardoor zijn' grooten rijkdom verkregen had; al die laster en kwaadaardigheid is of grondig wederlegd of van zelven gelogenstraft geworden. Het nageslacht gelooft den eerlijken CATS op zijn woord, wanneer hij aan den rand des grafs verklaart:

> De segen die my Godt in tijdelijcke saecken
> Heeft eertijts toegevoegt en dickmaels laten smaecken,
> Quam niet uyt eenig ampt dat ik eens had bekleedt,
> De loon daer toe gestelt en was niet al te breet Zijne wedde als Raadspensionaris was fnof; 2000 's jaars. In onzen tijd heeft menig hofprediker, tooneelspeler of kapelmeester grooter tractement..
> Dat mij meest voordeel gaf, dat quam my van het dijken J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 246..

De polders, door CATS bedijkt, geven heden nog wezenlijke voordeelen aan zijn nageslacht; in 1790

verklaarde de barones MAHONY, afstammelinge van eene der dochters van CATS, en bezitster dezer polders, dat zij van al hare bezittingen nergens Gods zegen duidelijker en bestendiger in bespeurd had dan in het geen haar van deze nalatenschap van CATS was toegevloeid. ‘Zoo waar is het,’ zegt de Heer FEITH, tegen wien zij dit verklaarde, ‘dat Gods verborgen zegen aan de goederen der regtvaardigen verbonden zij, en dat zijne inkomsten tot op het laatste nageslacht gedijen Voor J. CATS Werken, I Deel, blz. XXXVIII..’

Als Christen moge de regtschapen, weldenkende en eerlijke man eenige bekrompen begrippen gekoesterd en het in zijn' tijd met zoo veel hevigheids voorgestaan en door staatkundig gezag doorgedreven stelsel van kerkleer ijverig aangekleefd hebben, zijn hart, niemand zal dit ontkennen, was vervuld met reine godsvrucht, zijn geest met heldere denkbeelden wegens God en zijn gedrag voorbeeldig. Ongeveinsde eerbied jegens het Opperwezen, bezef van zijne verpligtingen jegens God en zijne medemenschen, en onbegrensde liefde jegens zijne naasten drukten den stempel van echte vroomheid op zijn levensgedrag en waren het rigtsnoer van al zijne daden.

Eenvoudig, minzaam, gul zagtzinnig in zijn' wandel,
Trouw, met geen list bekend, oprecht in al zijn' handel,
Belangloos voor zichzelv', tot andrer dienst bereid,
Meêwarig van gevoel, groot in liefdadigheid,

Onmagtig tot de wraak, maar vaardig in 't vergeven,
Der weelde nooit ten prooi, nooit werkloos in zijn leven,
Het goud niet achtend, dan wen 't andren bijstand bood,
Standvastig in het geen hij eens bedaard besloot,
Beminnaar van den vrede, en vijand van het twisten...
Ziedaar zijn beeldtenis - eerbiedig zulk een Christen J.J. VEREUL, a.v. blz. 114.!

Dweeperij en bijgeloof hadden geen vermogen op hem; hij moge zijne godsdienstige denkwijze geplooid hebben naar het voorschrift der geestelijken van dien tijd, allerwegen in zijne schriften ziet men zijn' opgeklaarden geest toch doorflikkeren. Toen men in de komeet van 1618 algemeen eene tuchtroede van 's hemels gramschap meende te zien, bestreed CATS kloekmoedig dit wangevoelen in een bijzonder geschrift G. BRANDT, Hist. der Reform. II Deel, blz. 972., en duidde dit verschijnsel met eene niet onaardige wending op het toen gehouden wordende Dordsche Synode Zeeusche Nachtegael, blz. 189..

Als dichter heeft CATS groote erkende, maar ook dikwijls, en vooral in onze dagen, miskende verdiensten. Het komt er op aan van welk een standpunt men hem beöordeelt. ‘Zijne gedichten,’ zegt de Heer VAN WYN te regt, ‘hebben meer zaaks dan voorkomen. Hij was geen RUBBENS geen VAN DYK: hij had meer van OSTADE, VAN DE VELDE en dergelijke meesters Nalez. op de Vad. Hist. II Deel, blz. 372..’ Zij, die het wezen der dichtkunst stellen in oorspronglijk vernuft, geestige

vinding, juist gekozen beelden, bevallige inkleeding van denkbeelden, zullen voorzeker CATS den naam van dichter, van oorspronglijk dichter, niet weigeren, al had hij ook nooit iets in maat en rijm geschreven. Men moge hem den naam van kunstigen dichter betwisten, dien van natuurlijken dichter komt hem met des te meer regt toe. Het gemis van stoutheid en hoogdravendheid, dat men bij VONDEL en ANTONIDES bewondert, wordt bij hem rijkelijk vergoed door het bevallige en naïve, dat zijne dichtstukken zoo behaaglijk maakt; en zelfs ‘zij,’ zeggen wij met den Heer DE VRIES Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 110.,‘ die CATS goed gelezen hebben, en die zijn inderdaad niet zeer menigvuldig, zullen op vele plaatsen sporen van een stout vernuft ontmoeten,’ en echter overschrijdt deze stoutheid bij hem nimmer de grenzen van het natuurlijke; al zijne beelden, gelijkenissen en naarbootsingen zijn uit de natuur ontleend; van de eenvoudigste voorwerpen, die anderen onachtzaam voorbijzien, wist zijn vernuft partij te trekken op eene wijze, die ons treft en behaagt Bij voorbeeld, een in de keuken openstaande pot of ketel met spijze is voor ieder' anderen een onverschillig voorwerp; maar het geeft CATS eene goede zedeles aan de hand. Na eene zeker *minutieuse* optelling en langdradigen omhaal van al het geen er met een' openstaanden pot gebeuren kan, het invallen van roet, het snoepen van kat of hond, enz. zegt hij:

> Een open pot, een open beurs,
> Een open deur, een open keurs,
> Een open mont, een open kist,
> Daer wort gemeenlick iet gemist.
> XIII Deel, blz. 168.

Zijn *Spiegel van den Ouden en Nieuwen tyd*, waaruit dit voorbeeld genomen is, bevat een' ruimen voorraad van dergelijke populaire zedelessen, die hij van alle voorkomende zaken en gelegenheden zoo vernuftig als scherpzinig wist te ontleenen.. ‘Hoe nader de dichter grenst aan de

natuur,' zegt de Hoogleeraar SIMONS Redevoering over den waren dichter, blz. 25, 'des te meer bezigt hij gelijkenis en nabootsing, bij hem altijd oorspronglijk en ongezocht, zij kenmerken den echten zanger, waar zij ons treffen, door hare eenvoudigheid, zinnelijke voordragt en juiste overeenstemming.'

Zij, daartegen, die eene gekunstelde uitdrukking, vergezochte, niet straks onder het bereik der zinnen vallende beelden, logisch beproefde gelijkenissen en eene volgens de strengste regelen in acht genomen versificatie voor het wezen der dichtkunst houden, zullen CATS niet hooger waarderen dan een' langwijlig' berijmer van geschiedenissen, anecdoten en spreuken; en zij hebben inderdaad geen ongelijk; zij vergen stijf getooide kunst waar slechts eenvoudig bevallige natuur voorhanden is. In geleerdheid en taalkennis moge hij gelijk staan met HOOFT en HUYGENS, zijn dichttrant verschilt hemelsbreed, ja is misschien juist het tegendeel van den hunnen.

Zij bedienden zich van woorden en spreekwijzen slechts in de beschaafdere kringen gebruikelijk; hunne beelden en dichtsieraden, hunne wendingen en aanspelingen behoorden tot de hoogere poëzij, en zij bevlijtigden zich daarbij om eene gedrongenheid in hunne verzen te brengen, die dezelven voor sommigen wel eens moeilijk te verstaan maakt

> - - *Brevis esse laboro*,
> *Obscurus sio.*
> HORAT. Ars Poët. 25.

. CATS, in tegendeel, was geheel volksdichter ‘Ik weet niet,’ zegt MACQUET, ‘dat er in eenige taal een dichter is, die zoo algemeen behaagt, en zoo vele vermakelijke mengelstoffen behandelt als CATS. Gemeenlijk moet men eenige kennis van de Historiën, Oudheden, Fabelkunde hebben om Poëten te lezen, en de Latijnsche Dichters zijn om deze reden, al verstaet men de tael, moeilijk, en voor de meesten onverstaenbaer. Maer CATS heeft voor alle menschen, jong, oud, rijk, arm, verstandige en gemeene lieden geschreven, en dat alles zoo eenvoudig, zoo natuurlijk, dat men er zich over verwonderen moet. ’ *Nieuwe Bijdragen tot opbouw der Vaderl. Letterk.* I Deel. blz. 114.; hij drukte zich uit in de taal des gemeenen levens, al zijne beelden zijn daaruit ontleend, en zijne uitdrukking is zoo gemakkelijk, zoo duidelijk en zoo voor elk verstaanbaar, dat hij, om duisterheid te vermijden, wel eens in het langwijlige en eentoonige vervalt, en zich van platte spreekwijzen en nietsbeduidende stopwoorden bedient, doch dit is geene genoegzame reden om zijne dichtstukken te

verachten Menigeen', die voor de gedichten van CATS den neus ophaalt, mogt men het volgend puntdicht van HOFFHAM wel voorhouden:

> Gij die den braven CATS slechts met verachting leest,
> Wijl *ik en weet niet wat* in hem u kan mishagen;
> Indien die eedle Zeeuw een Franschman waar' geweest,
> Gij zoudt met lof van zijn *je ne sais quoi* gewagen.
> Kl. Dichterl. Handschriften, II Schak. blz. 20.
> Epigramm. Anthologie, blz. 140.

; wie dit doet, moet even zoo smakeloos zijn als hij, wien de gebreken van CATS niet hinderen, en wien het niet verveelt dat hij langdradig uitweidt waar hij met eene krachtige uitdrukking alles zeggen kon. Hij was dichter, zonder het wetenschappelijke der dichtkunst te verstaan, of er zich veel over te bekommeren: van daar dus de groote gemakkelijkheid, waarmede hij, even als OVIDIUS, zijne verzen nederschreef, zonder misschien daarin ooit de geringste verandering te maken, of, gelijk men in FEITAMA's tijd zeide, ze te beschaven. Zijne gedichten missen dus, men kan dit niet ontkennen, niet alleen de kracht en deftigheid van HOOFT en BRANDT, de stoutheid en verhevenheid van VONDEL en ANTONIDES, en de zinrijke beknoptheid van CAMPHUYSEN en HUYGENS, maar ook dat afgeronde, nette en gespierde, waarvan men in de laatste helft der vorige eeuw zoo veel werks maakte; doch ‘daarentegen,’ zeggen wij met den Hoog-

leeraar SIEGENBEEK Proeven van Nederd. Dichtkunde uit de XVII eeuw, *Voorr.* blz. XX. ‘onderscheiden zij zich op het voordeeligst door de weelderigheid en geestigheid van vernuft, de bevalligheid en natuurlijkheid in de afbeelding der hartstogten, bijzonderlijk van de zachtere aandoeningen der menschelijke ziel, welke daarin allerwege uitblinken; daarentegen hebben zij eene eenvoudige en kunstelooze schoonheid, welke een' ieder, wiens smaak onbedorven is, door eene onweerstaanbare bekoorlijkheid aan dezelve boeit, dragen alomme blijken van eene menschenkennis, alleen verkrijgbaar door ongemeene schranderheid van opmerking, en rijkdom en langdurigheid van ondervinding, en zijn vol van eene levenswijsheid, welke voor alle standen, betrekkingen en leeftijden hoogst leerrijk en weldadig is. Zoo groote en onwaardeerbare verdiensten en voortreffelijkheden zijn gewisselijk meer dan genoegzaam om de onloochenbare gebreken van eenvormigheid van maat, te groote uitvoerigheid van voorstelling, eene den goeden smaak somwijlen beledigende weelderigheid van vernuft Om dit gezegde des Hoogleeraars te staven, voeren wij uit de groote menigte voorbeelden slechts het overdragtelijk denkbeeld aan van een' zwangeren geest, die lettervruchten baart, hetwelk CATS in zijn *Papiere kint* tot een geheel poëtisch kraambed heeft uitgewerkt, zonder de geringste *détails* over te slaan.

Maer schoon daer nooit een wijf mijn leger quam genaken,
Nogh heeft het eensaem bed my vruchtbaer konnen maken,
Al was ick ongetrout ick kreegh een echte kint,
Niet by een witte vrou, maer uyt den swarten int.
Siet wat een selsaem werck! het is my wedervaren
Schier watter omme-gaet ontrent het kinder-baren;
Als my de geest ontfingh dan was ick in het lijf
Schier even soo gestelt gelijck een swanger wijf.
Ick at niet als ick plagh, ick hadde vreemde lusten,
oo dat ick menighmael oock niet en konde rusten:
Ick kreegh wel barensnoot te midden in der nacht,
En wert in my gewaer als prangen van de dracht,
Dan moest ick uyttet bed, en gingh het vier ontsteken,
Ick voelde, na my docht, gelijck het water breken:
En als de vrucht verscheen dan was ick wel gesint.
Gelijck een vruchtbaer wyf die baert een echte kint.
Hier was ick dan belust gelijck de jonge vrouwen,
Ick socht de nieuwe vrucht in haesten aen te schouwen,
Ick socht te mogen sien het geen ick had gebaert,
En of het naer een wijf of naer sijn vader aert.
Noch moest ick wederom op nieuwe diensten passen,
Het kint was niet te reyn, ick moest het schepsel wassen.
Waer yet ter werelt komt daer lijt de moeder pijn,
En 't is vuyl uyter aert, en moet gereynight sijn.
Terstont na dit gewoel het wicht moest in de lueren,
Maer daer oock even selfs en kondet niet gedueren;
Ick gaf het menighmael schoon linnen aen het lijf,
En dit was even staeg mijn lust en tijt-verdrijf.
In dese besigheyt heb ick veel tijts versleten,
Heb ick een jonge vrou, en mijnen druck vergeten.
Hoe! dunckt het yemant vreemt dat ick my wederhiel?
Ick droegh geduerigh kint, of baerde mette siel.
Ick was een huys alleen, ick was het allegader,
'k Was bruyt, 'k was bruydegom, man, vrouwe, moeder, vader;
Bewaerster, vroet-wijf, meyt, en voester bovendien;

Wie heefter immermeer soo vreemden kraem gesien?
J. CATS Werken, IV Deel, blz. 27.

Men ziet bij al deze langwijlige uitvoerigheid en wansmaak verlaat hem toch zijne gewone naïfheid niet; zijne denkbeelden, hoe eenvoudig, plat zelfs, zoo men wil, zijn doorgaans juist; schaars zal men bij hem trekken van valsch vernuft aantreffen, schoon hij niet geheel daarvan is vrij te spreken. Zoo laat hij, bij voorbeeld, in zijn' *Trou-ringh* den minnegod, in plaats van in het hart, den koelen wijsgeer CRATES van achteren in den bogchel treffen.

Cupido quam er bij en schoot hem in den bult.
V Deel, blz. 44.

Van denzelfden bogchel had hij HIPPARCHIA vroeger (blz. 18) laten zeggen:

Geheel dit groot geswel is met verstand gevult.

Als men hierop wilde aanmerken dat iemand, die den zetel des verstands in een' bogchel plaatst, waarlijk niet veel verstand in zijne hersenen moet hebben, dan zou dezelve de verliefde HIPPARCHIA en niet CATS gelden, dien wij hier geenszins bespottelijk willen maken, schoon wij misschien met dit aangevoerde den lach van sommigen opwekken., en wat men meer tegen CATS met

grond hebbe ingebragt, voor het oog des onpartijdigen beoordeelaars ganschelijk te verdonkeren.'

Deze uitspraak des oordeelkundigen hoogleeraars onderschrijven wij volkomen, en schamen ons niet te erkennen, dat wij nog niet genoeg onthollanderd zijn om ook in onzen rijpen ouderdom hetzelfde vermaak in het ‘boek van CATS’ te vinden, dat wij in onze jeugd daarin vonden. Het moeit ons, dat

wij den heer FEITH niet kunnen logenstraffen, maar integendeel uit herhaalde ondervindingen moeten getuigen Gedurende de Fransche overheersching, in 1812 of 1813, viel mij een nommer van den *Mercure de France* in handen, waarin een dichtstuk geplaatst was, getiteld: *La Hollande regénérée*, uit hetwelk ik, onder meer anderen, ook deze regels afschreef:

> Mais à peine on y voit encore des familles,
> Où de Cats, qui radote, amusent les chévilles,
> Et son vieil bavardage avec peu d'agrémens
> Nous endort des amours et des moeurs du vieux tems.

dat hij helaas! maar al te zeer de waarheid zegt, wanneer hij, niet zonder eenige bitterheid, uitroept:

> Eerwaardig Grijsaard! dat, by een gezonken kroost,
> Uw kindsche eenvoudigheid, uwe onschuld, die niet bloost,
> Een valsche kieschheid, of een honend lachen wekken;
> Dat zelfs uw wijsheid u niet meer tot schild verstrekken! -
> Ach! de eeuw, die u bespot, heeft luttel roems gebaard.
> Verlicht, maar zonder deugd, is zij uwe eeuw niet waard'.
> Vergeefs zoudt ge in haar kring naar de oude grootheid zoeken;
> Zij schittert op papier, en blinkt in doode boeken.
> Misgun die woordenpraal, die trotsche taal haar niet.
> 't Is al de grootheid ligt, die haar nog overigschiet.
> Zij wreekt u aan zich zelv'. - Door ijdlen schijn ontstoken,
> Mist zij uw stil geluk - hoe wreed wordt gij gewroken!
> Hoe steekt onze echtkoets, ach! te vaak een prachtig graf
> Bij 't zalig huwlijksbed, dat gij ons schildert, af!
> Uw Maagd, uw Bruid, uw Vrouw, zijn lang uit ons verdwenen;
> Maar ach! de reine liefde en 't huislijk heil met eenen!

Ligt zal eerlang de Belg, op Neêrlands grond vergaan!
Nog enkel, dierbre CATS! in uwe schriften staan!
Dan leest de moeder, om haar dochter aan te vuren,
Ligt nog iets uit u voor in winteravonduren.
Het meisje glimlacht om 't eenvoudig voorgeslacht;
Bespot de pligten, die uw hart zoo heilig acht,
Geeuwt bij 't vermaak,dat eens haar vroegre moeders streelde,
En juicht de leerschool toe die hare schande teelde.
Ras walgt ze van een boek, voor haar zoo zonder zin.
Haar oogleên worden zwaar, zij sluit ze en sluimert in.
De Moeder zucht, maar zwijgt: zij wil, maar durft niet klagen;
Maar heimlijk wenscht haar hart het heil der vroegre dagen.
Een traan zwelt in haar oog en rolt op 't boek ter neêr;
Zij slaat het treurig toe, en sluit zijn krappen weêr R. FEITH, de Ouderdom, blz. 110..

Ondanks de onverdiende minachting, waarin CATS bij sommigen onzer landgenooten gezonken is, twijfelen wij met den Heer VAN KAMPEN Bekn. Gesch. der Letteren en Wetensch. I Deel, blz. 184. toch geenszins aan den ‘zegenrijken invloed, dien de lezing van dezen dichter der deugd en der goede zeden, gedurende meer dan eene eeuw, dat hij algemeen werd in eere gehouden, op het karakter der natie gehad heeft,’ en vertrouwen met DE DECKER Rymoef. blz. 363. J. CATS Werken, XVIII Deel, blz. 21.

Dat CATS alleen door zijn gedicht
Meer blinde zielen braght tot licht,
Meer dertelen tot schamen
Dan al ons dichters t'samen.

Als men de menigvuldige bezigheden in aanmerking neemt, waarmede hij in zijne ambtsbedieningen overladen was, mag men met denzelfden DE DECKER vragen:

> Is 't niet een wonder dat een geest,
> Die altijd is beset geweest
> Met soo veel sware dingen
> En staetsbekommeringen,
> Meer dichts gedaen heeft als de geen
> Die naeuwelijks iet anders deên,
> En in sijn besigh leven
> Soo veel en wel geschreven?

Ontelbare malen zijn de gedichten van CATS in onderscheidene formaten gedrukt De echte drukken in quarto zijn bij 's dichters leven in de volgende orde uitgegeven: *Emblemata* of *Sinnebeelden* met den *Maeghdeplicht* in 1618, *Selfstryt*, 1620 vermeerderd, 1621, *Tooneel der Mannelycke Achtbaerheyd*, 1622, *Houwelyck*, 1625; deze werken zijn door hem op zijn buitenverblijf te *Grypskerke* geschreven en te *Middelburg* gedrukt. *Proteus of Sinnebeelden verandert in Minnebeelden* en *Galathea*, te *Rotterdam* 1627, *Spiegel van den Ouden en Nieuwen tyt,* in *'s Hage* 1632, *Trou-ringh*, *Dordr.* 1634; voorts *Ouderdom en Buitenleven*, *Gedachten op slaeplooze Nachten*, *Hofgedachten* en nog eene menigte kleinere dichtstukken, opgesteld toen hij zijne laatste dagen op *Zorgvliet* sleet, bij elkander te *Amsterdam* gedrukt in 1664. Zijn *Tweeëntachtigjarig Leven* zag niet voor 1732 in quarto het licht, te *Leyden*, en aldaar nog eens in 1769. Al zijne werken bij elkander te *Dordrecht* in 1659 en te *Amsterdam* 1661 en 1665. In folio zijn dezelven zes malen gedrukt, te weten: in 1655, 1658, 1665, 1700, 1712 en 1724; die van 1700 wordt voor den besten gehouden, om dat daarbij 's dichters *Tweeëntagtichjarig Leven* voor de eerste maal gedrukt is. In octavo en twaalvo zijn zijne werken ontelbare malen gedrukt, en voor gering geld te bekomen. Dit wederhield echter den dichter FEITH geenszins om in 1790-1799 ons eene fraaije handuitgave van 19 deelen in klein formaat te bezorgen, die insgelijks nog met graagte gezocht wordt., en in andere

talen overgezet. VAN BAERLE en BOY vertaalden een groot gedeelte van zijn' *Trou-ringh* en JANUS GRUTERUS zijne *Zinnebeelden* en *Maagdenpligt* in het Latijn, van welk laatste dichtstuk insgelijks eene Engelsche en Fransche vertaling voorhanden is; voorts zijn genoegzaam al zijne gedichten in dezelfde maat en rijmende Hoogduitsche verzen vertaald, waarin al het karakteristieke van 's dichters spreekwijzen en stopwoorden is bewaard gebleven, hetgeen met de overzettingen in andere talen, althans in het Latijn, het geval niet is. Ook in deze taal beoefende CATS de dichtkunst niet onbehaaglijk, men zie, bij voorbeeld, zijn *Patriarcha bigamos* J. CATS Werken. VII Deel, blz. 393..

Wij oordeelen het geheel onnoodig hier eene bloemlezing uit 's mans werken te laten volgen, deels om dat zij toch in genoegzaam ieders handen of gemakkelijk verkrijgbaar zijn, en ten anderen om dat zoodanig eene bijeenzameling toch reeds met zoo veel oordeels gedaan is J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 110. Volgg. M. SIEGENBEEK, Proeven van Nederduitsche Dichtk. uit de XVII eeuw, blz 37. M. SIEGENBEEK, Keur van dichterl. Zedel. voornamelijk uit J. Cats, Amst. 1810. L.G. VISSCHER, Bloemlezing, II Deel, blz. 14. In het *Algemeen Nieuws- en Advertentieblad*, van den 15 Augustus 1821, N. 65, leest men de aankondiging van eene soort van *Catsiana*, onder den titel van J. CATS *zedelijke en meest bijzondere Schoonheden*, *bijeenverzameld en op eene alphabetische orde gebragt*, *door* M. SANDELIN, *bij inteekening, te* Brugge, *bij* BOGAERT VERHAEGHE., dat wij onze

lezers gerustelijk daarheen durven verwijzen, en eindigen dit artikel, ons met den Heer FEITH verzekerd houdende ‘dat, wat CATS immer ontstaan moge, welke voortgangen de dichtkunde onder ons in het vervolg ook maken moge, zijne zoo zeldzame als uitstekende verdienste hem onder al het handgeklap, aan grooter dichterlijke vernuften toegewijd, in *Nederland* bij zal blijven, zoo lange nog gevoelige en deugdzame harten onder ons gevonden worden Voor J. CATS Werken, I Deel, blz. LVIII..’

[Johannes Cats]

Cats (Johannes), een Amsterdamsch Boekverkooper, heeft aldaar in 1730 uitgegeven: *Stichtelijke Mengelzangen en Psalmen*, van welken VAN IPEREN aanteekent dat zij zeer raar zijn Kerkel. Hist. van het Psalmgez. I Deel, blz. 194, noot.; wij hebben dit werkje ook nooit onder de oogen gehad.

[Adriaan van Cattenburch]

Cattenburch (Adriaan van) SAXII *Onom.* Tom. VI, p. 211. 660.PAQUOT *Mém.* Tom. XVIII, pag. 252. *Biographie Universelle* Tom. VII, pag. 419.W. SCHUIT, Lijkrede op A. V. CATTENBURCH, J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VI Deel, blz. 246., gebo-

ren te *Rotterdam*, den 2 November 1664, oefende zich, na aldaar zijne eerste letteroefeningen volbragt te hebben, te *Amsterdam*, aan de kweekschool der Remonstranten, in de godgeleerdheid onder den beroemden hoogleeraar PH. VAN LIMBORCH, wien hij, na eenigen tijd predikant in zijne geboortestad te zijn geweest, opvolgde in het hoogleraarschap in 1712, en hetzelve met lof bekleedde tot zijn dood toe, zijnde hij in 1737 gestorven.

Behalve eenige geleerde Latijnsche en Nederduitsche geschriften R. ARRENBERG, Naamreg. van Boeken, blz. 91. bestaat er van hem het *Leven van David* in dichtmaat, of liever eene berijming der beide boeken van SAMUEL, bij kapittels afgewisseld door verklaringen in proza, in twee deelen, te *Amsterdam* in 1743 gedrukt. Daar hijzich aan de letter van den tekst bond, vond hij, volgens zijne eigen verklaring, zich genoodzaakt In de voorrede, blz. XI., om ‘de drift der poëtische verbeeldingen in te binden, en de dichtader, die in wereldsche stoffen ruim en welig mag vloeijen, niet op te volgen:’ het gevolg was dan ook dat hijeen zeer middelmatig vervelend werk geleverd heeft, in den smaak van zijn' tijdgenoot CLAAS BRUIN: ‘Eene bijbelsche historie,’ zegt hij Ald. blz. XII., ‘moet nooit met nieuw uitgevonden blanketsel worden opgesmukt.’ Zijn

voorganger HOOGVLIET, misschien zoo naauwgezet als hij, was bij het zamenstellen van zijn' *Abraham* echter niet van dit gevoelen, zoo min als naderhand juffer VAN MERKEN, die insgelijks David tot een onderwerp van een dichtstuk koos.

[Guilliam Caudron]

Caudron (Guilliam), geboren te *Aalst* in 1607 en gestorven in 1692, was factor van de rederijkkamer der Catharinisten, onder de zinspreuk: *Konste verheugt*, in zijne geboortestad. Hij was een vriend van ZEVECOTIUS, wiens Latijnsch treurspel *Rosemunde* hij vertaalde. Men heeft onder anderen eene soort van heldendicht van hem, getiteld: *Het Leven der groote Catharina van Alexandrien, gelaurierde Maegd en Martelaresse* gedrukt te *Aalst* in 1771. Uit de staaltjes, die de heer WILLEMS daaruit mededeelt, te oordeelen, is CAUDRON een Belgische SWANENBURG geweest, althans hij maakt van de H. CATHARINA al een heel mooi Brabandsch meisje, met een

> Hoogh pracht-uytbakende gelaat
> Met eerbaar zedigheyd en stichtigheydbemaat:
> Haar livelyke taal vervuld met gulde reden,
> Een engeligge stem, haar lichaams frisseleden,
> (In alles om te trotst) zoo matigh net gesteld,
> Dat sned' oft schilderkonst sulk bovenaardigh beld
> Noyt hebben uytgebaart, daar 't groot Apelles roem-stuk
> ('t Welk Venus zoo vermaard) door scuyven, en den bloempluk
> Verlisen moet, mits haar blond-vleddrigh hair gekrold
> Tot op de scaûder-dracht, in duysend swierkens rolt,

Met strixkens noch geknoop, noch gommen opgedreven;
Maar tot ciraaten gloed van schoonheyd zelf geweven
Op 't raam van eygen aard: waar door elks jeugdig hert
Als in een jagers fuyk oft slagh gevangen werd:
Waer onder het albast van aanscyn, hals en handen
(Betrotsende de swaanvan d'arabische landen)
De nuw-gevallen sneeuw van Hoemus top verdoovt
En aller witheyds wit haar wittigheyd beroovt:
Het marmer-glinstrigh gladd' met vermilon doormingeld
Thoog-rood door 't selve wit op hare kakxkens tingeld
Met aangenamer gluur en liviger gebloos
Als het versaamd geblomt van lelien en roos
In de verfrayde Lent J.F. WILLEMS, Verh. over de Nederl. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 104. In L.G. VISSCHERS Bloemlezing, II Deel, blz. 76, 77 vindt men nog een paar fragmenten uit dit wijdloopig stuk..

[Hermes Celosse]

Celosse (Hermes), Predikant te *Ridderkerk*, gaf in het jaar 1661 te *Dordrecht* eene voor dien tijd niet onverdienstelijke Psalmberijming in het licht, J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 184. met het loflijk oogmerk om toen reeds het ellendig maakwerk van DATHENUS uit de Hervormde kerk te weeren.

[Jacobus Celosse]

Celosse (Jacobus), welligt de vader of grootvader van den voorgaanden, bloeide als rederijker in het begin der zeventiende eeuw. Men heeft van hem *Gebruyck en Misbruyck van Rhetorica; Lucht, Aerde en Mensch, en Vuur, Water en Redelyck Verstand* Nederd. Helicon, *Alkmaar*, 1610.

[Joos Claerbout]

Claerbout (Joos), een Zeeuwsch rederijker, geboren te *Vlissingen*, bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw. De titels zijner uitgegeven werken zijn elders aangeteekend P. DE LA RUE, gelet. Zeeland, blz. 116. PAQUOT *Mém.* Tom. VI, pag. 58. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenboek VI Deel, blz. 322..

[Claudius de Clerck]

Clerck (Claudius de), een Vlaamsch rederijker, geboren in 1587 en gestorven te *Iperen* in 1646, was aldaar lid van de kamer de *Korenbloem*, die hem sedert 1623 eene jaarwedde gaf van zestig guldens, onder voorwaarde dat hij jaarlijks een treur- en blijspel vervaardigen zou. Deze tooneelstukken zijn echter niet gedrukt, maar berusten nog in handschrift bij gezegde kamers. Het is waarlijk jammer dat de Heer WILLEMS ons niet meer dan zes regels van dezen waarlijk verdienstelijken man heeft medegedeeld Verh. over de Nederd. Tael en Letterk. II Deel, blz. 92..

[Jacob de Clerck]

Van zijn' [voorgaande, Claudius de Clerck] naam en stadgenoot Clerck (Jacob de), gestorven in 1650, bestaat, volgens PAQUOTS opgave *Mém.* Tom XIV, pag. 365.: *Het eerlyck tydtverdryf, vertoont in Lucifers val, Bacchusbeeldt, Megoeras heerschappye, Zoilus Winckel ende eenige vermackelycke Kluchten*, Brussel 1652.

[Izaak de Clercq]

Clercq (Izaak de). De lofgetuigenissen, wegens dezen verdienstelijken dichter, door zijne

kunstgenooten, UYLENBROEK, ZUBLI, Doornik, LOOTS, CROON en TRAKRANEN, afgelegd in hunne *Rouwvaerzen* Kleine Dichterl. Handschriften, VIII Schak. blz. 135-167., toen hij den 19 Augustus 1794 te *Amsterdam* overleden was, worden ten vollen geregtvaardigd door zijne afzonderlijk uitgegeven of in andere dichtverzamelingen verspreide oorspronglijke en vertaalde verzen en drie tooneelstukken *Meriones*, 1786, *Eduard en Eleonara*, 1787 en *Saint-Valeri*, 1791.. Wijkiezen tot eene proeve van 's mans bevalligen dichttrant het lieve stukje, gerigt

Aan den slaap.

ô Stille slaap, die, met fluweelen handen,
Het menschdom streelt, enboeit met zyden banden!
Gy hebt myn Roosje in uwen arm gesust;
Schenk haar een zagte rust.
Verjaag van haar alle akelige droomen,
En doe myn beeld voor haar verbeelding komen;
Schets my verrukt, gebogen aan haar kniên;
Doe haar myn liefde zien.
Maar, zo die schets haar zielrust mogt beroeren,
Haar teder hart, meer dan betaamt, vervoeren;
Indien myn beeld haar gulle eenvoudigheid,
Hare onschuld, strikken spreid;
Verdryf het straks, en matig uw vermogen:
Dat zy ontwake, en denke, vrij van schroom:
‘'t 'Was immers slechts een droom Kleine Dichterl. Handschriften. III Schak. blz. 134..’

[Pieter le Clercq]

Clercq (Pieter le) J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VII Deel, blz. 38, 352., geboren te *Naarden* in 1692 en overleden in *'s Gravenhage*, den 20December 1759, gaf te *Amsterdam*, in 1722, eene vrije navolging in het licht van QUILLETS *Callipaedia, feu de pulchrae Prolis habenda ratione*, onder den titel van *Huwelyksmintafereel*, hetwelk sedert verscheiden malen herdrukt is geworden.

> Het lust my de natuur haar deksel af trekken,
> Haar naakt te toonen Huwlyksmintafereel, blz. 56.,

zegt hij, en nu volgt er eene beschrijving, die niet kwalijk in de *Portefeuille* van PIETER BODDAERT zou voegen. Overigens is dit leerdicht met veel oordeel en smaak door den bekwamen naarvolger behandeld, tot oefening in de dichtkunst, die hij sedert schijnt vaarwel gezegd te hebben, om als geschiedschrijver op te treden, in welke hoedanigheid, en als vertaler van verscheiden Engelsche en Fransche werken R. ARRENBERG, Naamreg. van Boeken, blz. 97., hij als geletterde niet onvoordeelig bekend is.

[Jacobus Clerquius]

Clerquius (Jacobus), predikant te *Amsterdam*, alwaar hij den 2 November 1680gestorven is, gaf in 1664 eene Psalmberijming in het licht, die, volgens VAN IPERENS getuigenis Kerkel. Hist. van het Psalmgez. I Deel, blz. 183.,

in verstaanbaarheid en vloeibaarheid menige vorige overtrof.

[Jacob Cleyburg]

Cleyburg (Jacob). Behalve dertien tooneelstukken Naemrol der Tooneelst. van J. V.D. MARCK, Aez. blz. 55., in den aanvang der achttiende eeuw gedrukt, heeft deze zeer middelmatige dichter zijne zoogenaamde *Poëzy* in 1727 uitgegeven.

[Helena Petronella van den Clooster]

Clooster (Helena Petronella van den) was in 1747 eene soort van sybille; zij vlocht, onder anderen, ‘uyt Hierder-Heybloemetjes, eene Harderwycker Mey-kroon’ om het hoofd van Z.D.H. WILLEM KAREL HENRIK FRISO Dichtk. Lauwerbladen voor Z.D.H.W.K.H. FRISO, I Deel, blz. 132. die de Pythonisse zijner Hoogheid met deze orakeltaal op den schedel drukte:

> - - God doe U 't zamen gryzen,
> En d' Eere van uw Huys hoe langs hoe hooger ryzen;
> Tot dat hy aan U geev' de kroon der Heerlijkheit
> Besprenkeld met het bloed des LAMS! Ik heb 't gezeit.

Dit ‘ik heb 't gezeit’ dezer Harderwijksche maget overtreft alle *tirades* van dezen aard, van CORNEILLES *Qu'il mourût* af tot VAN ALPHENS ‘God zei ik! Nederl. Gezangen, blz. 9.’ toe, waarom wij hetzelve ook hier der vergetelheid onttrekken.

[Wenceslaus Coberger]

Coberger (Wenceslaus) PAQUOT, *Mém*. VI. pag. 305. Antw. Alm. 1819, blz. 41., geboren te *Antwerpen*, in 156o, Raadsheer, Schilder en Bouwmeester van ALBERTUS en ISABELLE. Na geheel *Italië*; doorreist te hebben, bouwde hij de kerk van O.L.V. te *Scherpenheuvel*, naar het model der St. Pieterskerk te *Rome*. Aan hem heeft men ook de instelling der banken van leening in meest alle Nederlandsche steden te danken. De tegenkanting, die hij hierin van sommigen ontmoette, gaf hem aanleiding tot eene *Apologia ofte Beschermredenen teghen het hekelen van de onredelycke vyanden, ende oock de tegenraeders van de Bergen van Bermerticheyt. In vermaeckelycke dicht gestelt door Amator Pietatis*, diehij in 1621 te *Mechelen* in het licht gaf. Hij stierf te *Brussel* in 1630.

[Pieter Adriaansz Codde]

Codde (Pieter Adriaansz). Er bestaan van dezen drie tooneelstukken, *Herdoopers aanslag op Amsterdam*, in q^{to}1641, in 8vo 1658; *Alfreda* in q^{to} 1641, in 8vo 1662 en *De bedrooge Schaakers*, 1672; doch zij zijn zoo geweldig raar, dat wij geen de minste moeite hebben willen doen om ze te bekomen.

[Fransina Jacoba Coets]

Coets (Fransina Jacoba) geboren Van Westrem. Er bestaan eenige stichtelijke werkjes op rijm van deze echtgenoote des Arnhemschen predikants F.C. COETS, waarvan wij ons op dit oogen-

blik de titels niet herinneren, doch volgens het getuigenis van D. CLOES LUTKEMAN, moet zij daarin de ziel vergasten op

- - zuivre hemelklanken Pan Poëticon Batavûm, blz. 54.,

en dat is nog al iets, vooral voor die zielen, die een poëtisch of muzikaal gehoor hebben!

[Rosiana Coleners]

Coleners (Rosiana), geboren te *Dendermonde*, en omstreeks 1560 gestorven, was eene vriendin van ANNA BYNS, die zij, volgens FOPPENS *Biblioth. Belg.* pag. 1084., in het refereynenmaken niet toegaf. De Heer WILLEMS heeft, zoo min als wij, hare gedichten nergens kunnen vinden J.F. WILLEMS, verh. over de Nederd. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 243..

[Jacob Jansz. Coleveldt]

Coleveldt (Jacob Jansz.), van diens tooneelstukken *Graef Floris ende Geraert van Velsen*, 1628, *Hartoginne van Savoye*, 1634. geldt hetzelfde wat wij straks in het artikel P.A. CODDE gezegd hebben; en vooral omtrent die van den rederijker [Jan Siewertsz. Colm ...]

[Jan Siewertsz. Colm]

[De rederijker] Colm (Jan Siewertsz.), die in deze hoedanigheid geleverd heeft: *Andwoord op de vraghe, uytgegeven by de Brabandsche Redenrykskamer te Amsterdam in* 1613, voorts: *Bataefsche Vrienden-*

spiegel 1615, *Nederlands Treurspel*, 1616, en *Malle Jan Tots boertige Vryery*, 1633.

[Johannes de Condé]

Van Condé (Johannes de) kennen wij een tooneelstuk, *Den Lydende en Stervende Christus*, 1651, ook van 1683; beide drukken zijn misschien *raar*, maar ook - *naar!*

[Abraham de Coninck]

Coninck (Abraham de). De rederijkersopstellen van dezen zijn te vinden in *Vlaerdings Redenryckbergh*.

[Frederico Cornelio de Conincq]

Conincq (Frederico Cornelio de) was ook eene soort van tooneeldichter in de zeventiende eeuw Naemrol der Tooneelst. van J. V.D. MARCK, Aez. blz. l3..

[Thomas de Coningh]

Van Coningh (Thomas de) bestaat een tooneelstuk, getiteld: *Den Onderganck van de Monarchye der Persen ende het Rampsaligh eynde van Darius haer luyder Coningh*, gedrukt in *'s Hage*, 1635.

[Jacob Cools, of Colius]

Cools (Jacob), of Colius, wordt bij FOPPENS *Biblioth. Belg.*Tom II, pag. 510. als een goed Nederduitsch dichter vermeld.

[Johanna Coomans]

Coomans (Johanna), zie VAN DER MEERSCHEN.

[Dirk Volkertsz. Coornhert]

Coornhert (Dirk Volkertsz.) J.F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom II, p. 1121. I. PONTANUS, *Rerum et urbis Amstelod. Historia*, L. II. Cap. XXVIII. p. 244. C. SAXII, *Onom.* Tom. III, pag. 649. P. BAYLE, *Dictionn.* Tom. III, pag. 13. HOOGSTRATEN, Woordenb. Art. COORENHERT. J. WAGENAAR, Amst. fol. III Deel, blz. 200. Octavo XI St. blz. 205. L. BIDLOO,, Pan. Poët. Bat. blz. 17. Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 201. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 262. M. SIEGENBEEK, Proeven van Nederd. Welsprekendheid, Voorb. blz. XIX. *Biographie universelle,* Tom. IX pag. 636. J. KOK, Vaderl. Woordenb. X Deel, blz. 528. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VII Deel, blz. 279. N.G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Nederl. Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 111. was de jongste van drie zonen eens ruimbemiddelden lakenkoopers te *Amsterdam*, alwaar hij in 1522

geboren werd. Groot deel had dit geslacht in het bevorderen der hervorming aldaar. J. WAGENAAR, Vaderl. Hist. VI, blz. 194. De oudste der drie broeders, CLEMENT, was ten tijde der beeldstorming in 1566 kapitein der schutterij; J. WAGENAAR, Amst. fol. I St. blz. 287. het was ook door zijn beleid dat BREDERODE, in het volgende jaar, binnen de stad geraakte, J. WAGENAAR, Amst. fol. I St. blz. 299. Vaderl. Hist. VI Deel, blz. 219. doch eerlang was hij, om de vervolgingen des bloeddraads te ontgaan, genoodzaakt uit het land te wijken, en in 1575 werd ook zijn zoon DIRK de stad uitgezet. J. WAGENAAR, Amst. t.a.p. blz. 346. De tweede broeder, FRANS, die insgelijks krachtdadig medegewerkt had tot het bevorderen van staatkundige en godsdienstige vrijheid, moest insgelijks het land ruimen, en werd hierop door ALVA ingedaagd, tot altijddurende ballingschap veroordeeld, en zijne goederen verbeurd verklaard, bij vonnis van den bloedraad van den 1 September 1568. J. MARCUS, Sententiën van ALVA, blz. 113. Na de hervorming echter, in 1578, te rug gekeerd zijnde, werd hij Commissaris en Se-

cretaris van huwelijkszaken, J. WAGENAAR, t.a.p. blz. 370. en twee jaren daarna Schepen en Raad der stad *Amsterdam*. Terwijl hij deze waardigheid bekleedde speelde hij in eene openbaare tooneelvertooning, die in 1594 ter eere van Prins MAURITS gegeven werd, en het verslaan van GOLIATH ten onderwerp had, de rol van SAUL. J. WAGENAAR, Amst. fol. II St. blz. 397.

De levensloop van den jongsten, DIRK, die het onderwerp van dit artikel uitmaakt, bevat zoo veel belangrijks en opmerkelijks, dat ons overzigt van denzelven wel eenigzins uitvoerig mag zijn.

Daar hij in zijne jeugd eene reis naar *Spanje* en *Portugal* gedaan, en de gruwelen der inquisitie aldaar van nabij gezien had, kreeg hij een' hevigen afkeer van ketterdoden en gewetensdwang G. BRANDT, Hist. der Reform. I Deel, blz. 167., waarvan hij de afschuwelijkheid aantoonde in zijn *Proces van 't Ketterdooden* D. V. COORNHERTS Werken, II Deel, blz. 44. en nog op zijn doodbed een geschrift voltooide, ter verdediging van dit werkje tegen den geleerden JUSTUS LIPSIUS, die hetzelve gepoogd had te wederleggen. D. V. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 477. ‘Het mishaagt my,’ verklaarde LIPSIUS, in een' brief aan H.L. SPIEGEL, den 4 Maart 1591, ‘dat ik eens met COORNHERT getwist heb. Zoo ik weder beginnen zou, mijn geheele schrift zou matiger zijn. Dan de wind der affectiën verrukt ons altemet, en ik zie hoe wankel ik sta op den weg van onze standvastigheid.’ *Leven van* D.V. COORNHERT, voor het I Deel zijner Werken, blz. 7.

Gelijken afkeer had hij ook van alle dweepzucht en

geestdrijverij, zoowel als van bekrompen denkwijze in het stuk van godsdienst, en was een groot voorstander van het zelfonderzoek. Ten einde de kerkvaders te kunnen lezen, leerde hij de Latijnsche en Grieksche talen nog, toen hij reeds dertig jaren oud was.

Zich vroegtijdig, tegen den zin zijner ouders, in het huwelijk begeven hebbende met CORNELIA SIMONSDR., werd hij door beide zijne ouders onterfd, Bij deze gelegenheid nan hij, naar de gewoonte van dien tijd, tot zijn *symbolum* of zinspreuk: *Verkiesen doet verliesen.* en zag zich dienvolgens zonder vermogen en middel van bestaan; hij begaf zich derhalve als hofmeester in dienst van REINOUD VAN BREDERODE, Heer van *Vianen* en *Ameide*, met wien zijne vrouw vermaagschapt was; CORNELIA SIMONSDR. was eene zuster van ANNA SIMONSDR. de moeder van LANCELOT VAN BREDERODE, na de inneming van *Haarlem* in 1576 onthalsd, vader van REINOUD VAN BREDERODE, Ridder, Heer van *Veenhuizen,* en *Spanbroek*, overleden in 1622; ook was zij moeder van ARTUS VAN BREDERODE, Raad in het hof provinciaal van *Holland*. Zie J. KOK, Vad. Woordenb. art. BREDERODE. doch het behaagde hem aldaar niet, waarom hij weldra zijn afscheid verzocht en verkreeg, maar nogtans de gunst van BREDERODE bleef behouden. Hij zette zich hierop te *Haarlem* neder, en vond zijn bestaan in de graveerkunst, die hij in zijne jeugd uit liefhebberij geleerd en tot hiertoe slechts als uitspanning beöefend had; inmiddels verzuimde hij ook geenszins de beöefening der letteren, vertaalde, om zich in het Latijn te oefenen, eenige stukken van CICERO,

BOETHIUS, SENECA, PAULUS JOVIUS, enz., en geraakte om zijne geleerdheid in groote achting. In 1561 werd hij notaris, en in het volgende jaar tot Secretaris der stad *Haarlem*, aangesteld, die hem in 1564 ook tot haren Pensionaris verkoos. In 1566 was hij gemeenschappelijk met HENRIK VAN BREDERODE werkzaam tot het invoeren der hervorming, waarover hij gevat, en, met verkrachting van de privilegiën der stad zijner inwoning, naar *'s Gravenhage* gevoerd en in den kerker opsloten werd. Het vooruitzigt van het lot, dat hem te wachten stond, verbijsterde zijne echtgenoote dermate, dat zij de arme en met de pest besmette lieden ging bezoeken en oppassen, in de hoop van zelve besmet te worden en haren man insgelijks te besmetten, om dus beiden een' natuurlijker dood te sterven dan zij haren man belooven durfde. Maar COORNHERT berispte haar ernstig over dit voornemen, willende dat zij de uitkomst van zijn lot met een geloovig vertrouwen Gode aanbevolen zou laten. Evenwel huldigde hij hare heldhaftige getrouwheid in een lied, dat wij, niet zoo zeer om deszelfs kunstwaarde, als wel om het edel, tederhartig gevoel des braven mans, dat zich daarin zoo naïf uitspreekt, hier eene plaats inruimen. Men zal daarbij opmerken dat de eerste syllaben der coupletten den naam zijner beminde huisvrouwe uitmaken. Het is het XXXste zijner *Liedekens*, en voert ten opschrift:

Van een ghetrouwe vrouw.

COR*te trouwe, langhe trouwe,*
Zinght na zwaer verdriet, mijn hert vrolick ghesint
Van een deughdelicke vrouwe,
Die haer waerde man meer dan haer self bemint,
Want sy haer leven // voor hem wou geven,
Na trouwsbescheet // om totter doodt het leed
Haers lieven mans te mindren en t'aenkleven.

NE*ven andre Goods ghevangen*
Sat haer man om weldoen ingesloten vast.
d'Wtkomst had hoop noch verlanghen,
Vreese sagh op 't scherpe zwaerd of d'enghe bast,
Om voor sijn sterven // veel stervens te erven
Door pijns gequel // van koord en trechter fel
Dit scheen haer droevigh hertken te doorkerven.

LY*den man dijn schamel leden*
't Scheuren opten pijnbanck mijn droef herte scheurt,
Ick heb God om hulp ghebeden,
Die wees my een raed dat u sulcx niet ghebeurt.
Tot medicijne // voor wreede pyne
Van korter dood // die ick u in dees nood
Versachten wil en maken die half mijne.

A*vonds wil ick arme krancken*
Vlijtelick gaen dienen in haer hete pest.
Krijgh ick die, ick sal God dancken
En by u dan slapen in dit droeve nest.
Oock treurigh hopen // dat sy sal lopen,
Door u lief wijf // flucx in u doodlick lijf
Om met mijn dood u dood van pijn t'ontknopen.

SY *dy dul, lief, in dees noden,*
Dat gy God de Heer om my ter zijden stelt?
Die verbiet zich zelf te doden,
Lieft God boven my, die my uyt liefde knelt.
Met zaligh lijden // hy helpt my strijden.
Is God met my // al dood my mijn party
Wy sullen bey hier na met God verblijden.

MONS*ters hielden langh gebonden*
't Ghetrouwe vrouken sman, zy droeght gheduldelick,
In hem wert quaed noch schuld bevonden
Maer ghetrouwe diensten menigvuldelick.
's Schrift zijnder handen // zocht vry van banden
Rechtvaerdigheyt // die was gevlucht met leyd,
Dies socht hy haer in ander Heeren landen.

DOCH *en mocht het wijf niet volgen*
Zonder te verlaten alle haer ghereed.
Blijft hier, sprak een man verbolghen,
Bruyckt u halve goed, maer doet ons hier een eed
Van niet te zenden // of u te wenden
Tot uwen man // of ghy komt in den ban,
Die soud' u siel verdoemelijcken schenden.

TER *noot magh ick niet verlaten*
Mijn ghetroude man en uytver COOREN HERT.
Sweer ick u God sal my haten
So ick breeck de trouw mijns echts bezworen herd.
Gheen ghelds aenschouwen // en sal my houwen
Van mijn lief hert // dat volgh ick in sijn smert.
God helpt met trouwen al die hem betrouwen. D.V. COORNHERTS Werken, I Deel, blz. 503 verso

Ook in deze gevangenis verliet hem zijne gewoone, heldergeestigheid niet; door bewilliging van den Procureur-generaal het gebruik van papier en inkt hem toegestaan zijnde, schreef hij aldaar verscheiden stukjes in proza en rijm, en daaronder zelfs een, dat ten titel heeft: *Lof van de Ghevanghenisse*, D.V. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 517 *verso* waarin hij alle negatieve voordeelen optelt, die eene gevangenis bij mogelijkheid kan opleveren; zelfs sommigen zijn vrij naïf en luimig, by voorbeeld:

Maer de ghevanghen (denckt men) moet zijn wijf ontberen,
Is dat een deuchdelijcke vrouwe met eeren,
So verandert het verlanghen die liefde besondere.
Die trouwe doet haer proeve, dat verlusticht de man,
Des byslapens satheyt maeckt zijn krachten niet wan, KILIAAN: wan, defectus, vanus, inanis, vacuus..
Maer 't afwesen maeckt den man vromer en gesondere.
Ist een quaedt wijf, so elck de zijne waent gemeenlijck,
Wat verdriet ist hem gescheyden te zijn eenlijck
Van een twistich, listich, klappich, snappich, heyloos wijf?
Dees is pynlyck te hebben en lustich te missen,
Want haer afwesen doet stadighe onrust slissen,
So streckt de kercker een kerckhof voor ziel en lijf.
Sy toont de vrienden en kan veel onlust beletten,
Die men heeft int reysen, honger, kout en hetten,
Regen, windt, vallen, arm, been, ja den hals te breken,
In stock sittende, mach men in zee niet verdrincken,
enz.

Hij wist zich nogtans zoo wel te verdedigen, dat men hem ontsloeg, met aanzegging van den *Haag* niet te verlaten. Echter de lucht krijgende dat er van *Brussel* bevel gekomen was om hem andermaal te vatten, nam hij de vlugt, week eerst naar de *Beverwijk*, en vervolgens naar *Kleefsland,* waarop hij gelijktijdig met zijn' broeder FRANS den 1 September 1568 door den bloedraad gebannen werd, met verbeurdverklaring zijner goederen. J. MARCUS, Sent. van Alva, blz. 126. Zich in het land van *Gulik* nedergezet hebbende, nam hij het plaatsnijden weder bij de hand, waarin hij den naderhand zoo beroemden HENDRIK GOLTZIUS onderwees, gelijk hij ook te *Haarlem* PHILIPS GALLE tot discipel in deze kunst gehad heeft. I. PONTANI *Rerum et Urbis Amstelod. Historia*, L. II. Cap. XXVIII, p. 246.

Niet alleen stond hij bloot aan de vervolgzucht van de onderdrukkers der vrijheid, maar hij haalde zich ook den haat der geestelijken, voor al der Gereformeerden, op den hals, dewijl hij geenszins zijne goedkeuring wilde geven aan de kerkleer van CALVYN en BEZA en geheel niet instemde met eenige harde stellingen van den Heidelbergschen Catechismus. Het is jammer dat de brave, helderdenkende en verstandige man zich in het harnas liet jagen wegens eenige nietsbeduidende theologische spitsvondigheden en speculative haarkloverij-

en van sommige woelzieke heethoofden, die hij door gezonde redenen meende te overtuigen. Ondertusschen was hij zelfs in zijne ballingschap werkzaam tot nut van zijn vaderland, begevende zich in 1570 naar *Embden*, om het Ontslag te bevorderen van eenige schepen, die aldaar waren aangehouden. J. WAGENAAR, Vaderl. Historie, VI Deel, blz. 325. De gebeurtenissen van 1572 noopten COORNHERT om naar zijn vaderland terug te keeren, alwaar hij tot Secretaris van de Staten van *Holland* werd aangesteld, De Haagsche predikant J. VAN SPAAN had in de aanteekening op blz. 22 van zijne den 9 Maart 1766 gehouden Leerrede ontkend dat COORNHERT Secretaris der Staten van *Holland* geweest is; dan dit is op eene onbetwistbare wijze buiten allen twijfel gesteld, in zekeren Brief aan dezen VAN SPAAN, ter wederlegging, onder den naam van MODESTINUS PHILALETHES, te *Amsterdam* 1766 in Qto gedrukt. en in deze hoedanigheid last kreeg om onderzoek te doen naar de brandschattingen en ondraaglijke knevelarijen der krijgsoversten, vooral die onder het bevel stonden van den woesten LUMEI, op het platte land, tot welk einde hij de schouten en overheden van de dorpen in *Waterland* en *Kennemerland* te *Haarlem* ontbood; waarover hij door LUMEI met den dood gedreigd zijnde, op nieuw het land ontweek, en zich naar *Xanten* in *Kleefsland* begaf. De landvoogd REQUESENS begreep hem onder de vierentwintig persoonen, die van zijne in 1574 afgekondigde, algemeene, amnestie

waren uitgesloten. Na de Gendsche bevrediging, in 1576 echter, keerde hij andermaal te rug, en zette zich te *Delft* neder. Doch hier kreeg hij het weldra met de predikanten te kwaad, om dat hij zich zoo min van LUTHER, CALVYN of MENNO wilde laten voorschrijven wat hij gelooven moest, als door de Trentsche kerkvergadering, en vele harde en liefdelooze leerstukken kloekmoedig bestreed. Vruchteloos drong hij aan op liefde en verdraagzaamheid, en haalde zich den haat van alle secten op den hals, die hem met den naam van vrijgeest bestempelden, en op de predikstoelen als zoodanig tegen hem uitvoeren, waarover hij zich in 1578 vruchteloos bij de Staten van *Holland* beklaagde. D.V. COORNHERTS Werken, III Deel, fol. 460. De Leydsche magistraat bediende niettemin zich in 1579 van zijne pen, ter handhaving van haar gezag in kerkelijke zaken. Dit geschrift, zegt WAGENAAR Amsterdam, Fol. I St. blz. 201., gaf meer genoegen dan het verzoekschrift aan den Prins van *Oranje*, hetwelk hij in 1581 ten behoeve der Roomschgezinden van *Haarlem*, waar hij het notarisambt wederom uitoefende, had opgesteld, en waarbij voor dezen vrije godsdienstoefening verzocht werd. Over het stellen van dit verzoekschrift werd COORNHERT bij burgemeesteren ontboden en scherpelijk doorgestreken; ook verstonden de Staten, voor welken de zaak vervolgens gebragt werd, dat

hij het verzoekschrift in hunne tegenwoordigheid zou verscheuren. Dit verzoekschrift, benevens het gebeurde met hetzelve, is te vinden in D.V. COORNHERTS Werken, I Deel, blz. 537.

Hoe dit den edeldenkenden, verdraagzamen COORNHERT ook griefde, was zulks echter niet in staat om zijne vaderlandsliefde te verkoelen, of hem eene gelegenheid te laten voorbijgaan, om de gemeene zaak bevorderlijk te zijn. Reeds het volgende jaar gaf hij daarvan een doorslaand bewijs, toen een aanslag der Spanjaarden op *Enkhuizen* en andere Noord-Hollandsche steden tot zijne kennis gekomen zijnde, hij denzelven openbaarde, waardoor *Enkhuizen* tijdig van krijgsvolk voorzien en de aanslag verijdeld werd. P.C. HOOFT, Nederl, Hist. XIX boek, blz. 831.

Zijne laatste levensjaren werden hem geheel en al verbitterd door de theologische geschillen, waarin hij zich met de geestelijken gewikkeld vond door zijn' aanval op den Heidelbergschen Catechismus. Er werden zware klagten tegen hem ingebragt bij de Staten van *Holland*, die besloten hem tegen den Leydschen professor SARAVIA, ten overstaan van twee notarissen, te laten disputeren, waartoe COORNHERT bereidwillig was, en zich daartoe op den bepaalden tijd, den 26 October 1583, in *'s Gravenhage* liet vinden. Wie nieuwsgierig is naar deze langwijlige polemische muggenzifterij, kan de-

zelve, behoorlijk door de notarissen geäuthentiseerd en geprotocolleerd, vinden in COORNHERTS Werken, onder den naam van *Haegsche Disputatie*. D.V. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 428. Dit beuzelachtig spiegelgevecht duurde tot in het laatst van November, wanneer de professor de vlag streek, en COORNHERTS laatste geschrift onbeantwoord liet, hoewel deze, om den strijd krachtdadig door te zetten, zich metter woon naar *'s Hage* begeven had. Zijne partij vond het gemakkelijker het plakaat van 1581 tegen schandeleuze, ergerlijke en oproerige geschriften op zijn boeksken tegen den Catechismus toe te passen. De moedige COORNHERT was door deze kunstgreep geenszins vervaard te maken; hij verklaarde niet te kunnen gelooven dat de Staten van mening waren goede en stichtelijke boeken, waarvoor hij de zijnen hield, te verbieden, enkel om dat zij den geestelijken mishaagden, en tegen hem zouden procederen tot straf, als of hij in het drukken van dezelven misdaan hadde tegen het plakaat op het stuk van de boeken, enz. Doch ‘nadien het,’ zegt hij in zijn krachtig en nadrukkelijk verzoekschrift aan de burgemeesteren van *Haarlem*, D.V. Coornherts Werken, III Deel, fol. 460, *verso*‘nu een sorghelijcke sake is te leven onder twijfelijcke Placaten, daar van de verklaringhe meer hanght aen de makers van dien, dan aen 't verstaen der Ondersaten, soo wert de

verthoonder genoodsaeckt naeckte ende eenvuldighe verclaringhe te versoecken van den voorsz. Placaten, om sich met goede Conscientien ende sekerheyt daerna te schicken,' verzoekende, bij weigering van dit redelijk verzoek, 'behoorlicke paspoorte ende verlof, om te gaen wonen in soo verde gheleghen plaatse, niet vyandt der Nederlanden zijnde, dat hy Suppliant niet voor ooghen siende 't ghene waertoe hy present sonder quetse zijnder Conscientien niet en magh swijghen.' Of men hem de gevraagde verklaring gegeven heeft is niet zoo zeker als dat hij geene 'paspoorte ende verlof' bekwam, maar zich in 1588 naar *Delft* bij zijn' vriend BOOMGAERDT ter inwoning begaf, waar hem, den 3 October, van wege de regering werd aangezegd de stad binnen vierentwintig uren te ruimen; hij verzocht de reden te mogen weten, of in regten ontvangen te worden, ten einde zich te kunnen verantwoorden; doch men gaf hem tot bescheid, dat hij, geen burger zijnde, het gegeven bevel had te gehoorzamen. Hij begaf zich hierop naar *Gouda*, alwaar hij eene verdediging uitgaf, onder den titel van *Naemscherm tegens de Ondaed van Delft*. Hij meende dat deze trek hem insgelijks door de geestelijken was gespeeld geworden; ook zochten eenigen hem op het slot te *Muiden* of elders gevangen te zetten; maar noch de hooge overheid noch de Prins van *Oranje* wilden daartoe verstaan.

Der Zuid-Hollandsche synode, die in 1589 te *Gouda* werd gehouden, bood hij aan de Haagsche disputatie van 1583 te hervatten, tot welk catechismusgevecht hij de geheele vergadering uitdaagde, of den geen dien zij tegen hem zou verkiezen te stellen, het zij mondelijk of bij wisselschriften, die men in druk geven zou. De toegeworpen handschoen werd hem door de synode te rug gezonden, met de boodschap dat zij niet met hem te doen hadde; en dat, zoo hij wat wilde, hij zich bij de Staten vervoegen kon.

Het jaar 1590 was het laatste zijns levens; hij stierf den 29 October, en werd in de groote kerk te *Gouda* begraven. Op zijn graf werden deze regels gesteld, van zijn' vriend SPIEGEL:

Nu rust Noch sticht
Diens lust Sijn dicht-
En vreught Geschrijf.
Was deught Maar 't lijf
En 't waer Hier bleef't
Hoe swaer God heeft
't Oock viel. De ziel.

Met regt merkt de Heer DE VRIES aan dat COORNHERT ‘voor onze staatkundige en godsdienstige verlichting dat geen geweest is, hetwelk LUTHER voor het gansche Christenrijk was.’ Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz, 44. Hij was, wijsgeer in den volsten zin des woords, en verhief zich als zelfdenker ver boven zijne eeuw; van daar dat hij hoegenaamd geene secte aankleefde, maar

God eerde en diende naar zijne eigen overtuiging, en geenszins naar eenig kerkelijk voorschrift. Al zijne geschriften ademen opregte godvrucht, gematigdheid, liefde en verdraagzaamheid. Tot hiertoe was het mij, ten aanzien der waardering van COORNHERTS verdiensten, gegaan als L. BIDLOO,; ik moet ook zeggen:

> Thans heb ik COORENHERT voor de eerste maal gelezen:
> ô Had ik 't lang gedaan! hoe was ik onderwezen,
> In 't eeuwig, tydig en baarblyklyk hoogste goed!
> Op trouwe ervaringen, hem evenzelfs ontmoet,
> In 't wisselvallig lot van zyn ontruste leven,
> Altyd standhaftig, trouw, en moedig vroom gebleven.
> L. BIDLOO,, *Pan Poëticon Batavûm*, blz. 18.

Men wil dat de beroemde JACOBUS ARMINIUS, nog predikant zijnde te *Amsterdam*, van de consistorie aldaar last ontving om tegen COORNHERT te schrijven, maar hij, diens schriften tot dat einde doorlezen hebbende, verklaarde dat hij noch iemand anders dezelven met schriftuurlijke gronden zou kunnen wederleggen, en zelf daardoor aanleiding kreeg tot nadenken over de daarin verhandelde onderwerpen. Gezond verstand, juiste redenering en scherpzinnig oordeel gaven hem doorgaans de pen in de hand. Hij gaf zijnen bestrijderen handen vol werk, vooral de vervolgzieke zoo Hervormde als Katholieke geestelijken, en liet zich, gelijk hij zich uitdrukte ‘van God gebruiken tot een willig breekijzer van den moordelijken kerker der conscientiën.’ Hij verstond dat ieder vrijheid van denken moest hebben in het stuk van godsdienst, en dit durfde hij met krachtdadigen nadruk beweren in een tijdvak, dat juist de Hervormde gewetensdwang den Katholieken verving.

Zijne staatkundige en godsdienstige denkbeelden omtrent dit onderwerp dragen den stempel eener verlichting, die der achttiende eeuw eer zou aandoen.

Als wijsgeer, staatsman en godgeleerde heeft COORNHERT onbetwistbaar roemrijk uitgemunt boven zijne tijdgenooten. Hij was niet alleen een zeer schrander en geleerd man, maar hij beoefende insgelijks met vrucht de fraaije kunsten, de muzijk, graveer- en dichtkunst, en was ervaren in verscheiden talen, wetenschappen en nuttige lichaamsoefeningen, vrolijk en aangenaam in den omgang, ongemeen werkzaam, matig en ordelyk, sliep slechts zes uren, zeggende dat men door het lang slapen het leven verkortte en door vroeg opstaan het korte leven verlengde; hij heeft ook een niet ongeestig *Protest tegen den slaap* vervaardigd, waarin hij onder anderen zegt:

Dus protesteer ick teghens u van desen daghe;
O tijdt-rovende slaep - - - - -
- - - - - - -
Dat ghy in my (dien 't leven gheensins en verdriet)
Van nu af niet meer rechts eyscht noch ghebiedt
Dan de vermoeyde natuer van selfs en behoeft.
Doetse slapen, gapen, sluymen, snorcken en quijlen,
Diens verdrietige leven maeckt langhe wijlen,
Sendt desen uw Bode Mankop laet en vro na,
Begraeft die in uw pluymige fluwijnen,
Kerckertse binnen uw duystere gordijnen
Wtsluytsters van de goudt-blinckende Aurora.

Bant uyt heur woningen de blaffende honden,
De ghekroonde voghels die den dagh verkonden,
En de vluchtige vloyen, der slapers verdriet;
Siet dat ghy smids ende kuypers, die vroegh wercken,
De klinckende klocken, de zinghende klercken,
Oock ruysschende winden het zwijgen ghebiedt:
So mooghdy uw dienaers en willige slaven,
Die levendigh als dooden legghen begraven,
In uw stomme, stille, blinde dromerijen,
So veel van heur tijdt en leven ontstelen
Als sy gaerne ontberen en u willich delen,
Om 't ontghaen heur wroeghende fantazijen.
Maer neemt in my niet boven uw recht met liste, enz. D.V. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 506, *verso.*

Behalve eene menigte fraai gegraveerde prenten, inzonderheid naar schilderijen van HEEMSKERK en anderen, zijn als vruchten van 's mans werkzaamheid een groot getal tractaten en dichtstukken tot ons gekomen. Onder anderen is zijne *Zedekunst* D.V. COORNHERTS Werken, I Deel, blz. 268. ‘een werk,’ wij zeggen het den Hoogleeraar SIEGENBEEK Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid, Voorb. blz. XXI. De geleerde LIPSIUS, lang geen vriend van COORNHERT, schreef den 16 Maart 1587 wegens dit werk aan H.L. SPIEGEL: ‘Het boeck van de Zedekunste ontfang ick gaerne van u. Soude ick daervan walgen? so dwaelt ghy. Ick sie dat meest alle stucken van dien Man subtijl ende wijslijk geschreven sijn. Ende och offe alle waren van deze stoffe. - De ghene die op de predickstoelen ende hooghe plaetsen daghelijckx preken ende roepen, sullen gheen meerder vruchten aenbrenghen als ghy luyden, wanneer ghy dusdaenighe Schriften onder den man brenght.’ volmondig na, ‘hetwelk zich, zoo

door zijnen inhoud, als door zijnen stijl aanprijst.' Al zijne werken bijeen verzameld zijn in drie zware boekdeelen in folio, te *Amsterdam*, in 1630, bij J.A. COLOM gedrukt. Zijne afbeelding is meermalen in het koper gebragt, onder anderen bijna levensgroot door zijn' discipel H. GOLTZIUS, welk portret tegenwoordig zeer zeldzaam voorkomt.

COORNHERT was een der verdienstelijkste en werkzaamste leden van de Amsterdamsche kamer *In Liefd' bloeijende*, en had de hand in eene door haar in 1584 uitgegeven Spraak- en Rederijkkunst, waartoe hij ook de voorrede schreef; ook maakte hij zijne vertalingen uit het Latijn dienstbaar om in dit gezelschap 'tot optimmeringhe van 't Neerlandtsche welsprekenheyds tempelken te moghen eenighe hantreyckinghe helpen doen,' gelijk hij zich zediglijk uitdrukt. In zijn' brief aan de Amsterdamsche Kamer, voor de vertaling van BOETHIUS En voorwaar, wanneer men zijn' taal en stijl vergelijkt met die zijner voorgangeren, dan moet men zijne kieschheid en smaak bewonderen. Zekerlijk was hij, wat het wetenschappelijke der dichtkunst betrof, daarin niet verder gevorderd dan zijne tijdgenooten, en zijne verzen

zijn somtijds niet minder stroef en hard dan de hunnen, P. HUISINGA BAKKER, Besch. van den trant der Nederd. Verzen, *Werken van de Maetschappij der Letterk*. te Leyden, V Deel, blz. 102. maar hij overtrof hen ver in rijkdom van beelden, zinrijkheid, vinding en gepastheid van uitdrukking, en vooral in zuiverheid van taal en regelmaat van spelling. Men kan zeggen dat hij met SPIEGEL en ROEMER VISSCHER de nevelen der bastaardij verdreven en HOOFT de fakkel in handen gegeven heeft, die het grootst gedeelte der zestiende eeuw onzer vaderlandsche letterkunde zoo luisterrijk heeft verlicht.

Verdere proeven van 's mans dichttrant dan de hier reeds medegedeelden te leveren oordeelen wij te meer onnoodig, daar men er insgelijks bij den Heer DE VRIES Geschied der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 46-48. Ook in L.G. VISSCHERS Bloemlezing, I Deel, blz. 62, 63. aantreft.

[Jan Cos]

Cos (Jan), heeft in 1663 een zoogenaamd treurspel uitgegeven, getiteld: *Rampzalige Argelistigheid*.

[Hermanus Coster]

Coster (Hermanus), geboren te *Alkmaar*, in 1743, en overleden te *Leyden*, den 21 November 1781, was aldaar organist van de St. Pancraskerk en besturend lid van het dichtoefenend genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, in welks eerste deel eenige niet onverdienstelijke dichtstukken van hem worden aangetroffen, die men

ook wedervindt in zijne *Mengelpoëzy*, door hem te *Leyden* in 1779 uitgegeven. Behalve eene tamelijke hoeveelheid gelegenheidsgedichten, voor het algemeen van weinig of geen belang, bevat deze bundel verscheiden zeer goede dichtstukken van meerdere of mindere uitgebreidheid, sommigen luimig In 't *overpisbaar* grondgebied, blz. 215, en, eenigen zelfs wat al te vrij 't Gaat zelden op een' stoel zoo goed als op het bed, blz. 180, zijn uitdrukkingen, die met alle betamelijkheid strijden.. Eene enkele proeve van 's mans dichtvermogen zal wel genoeg zijn; wij kiezen, om de geestige wending en het goedhartig gevoel, dat zich daarin zoo bevallig uitdrukt, het stukje, gerigt

Aan mejuffer N., op het overlijden van haar hondje.

Een hedendaagsche sterke geest
Schreit nooit om 't sterven van een beest;
Hij weigert zelfs aan naaste vrinden
Een' traan te plengen op hun lijk.
Hoe zal hijdan het duidlijk blijk
Van uwen rouw voor 't Hondje vinden?

Hij lacht, en spot 'er zeker meê,
Hoe hard gij schreit, bedroefde Kee!
Foei, roept hij, om een' hond te treuren!
Hoe laag vernedert zich een geest!
En, onvernuftig als een beest,
Zal hij uw' rouw doemwaardig keuren.

Maar, schrei gerust om 't lief gemis,
En denk vrij, dat het eedler is
Te schreien, als de beesten sterven,
Dan, door een beestlijk hard gevoel,
Hen aan te zien zo norsch als koel,
En brood en vriendschap te doen derven.

De Schepper zorgt voor hun geslacht;
Schiep hen, of tot een' trouwen wacht,
Of tot gezelligheid in 't leven;
Het kan Hem dan, hoe vreemd het schijn',
Onmooglijk onverschillig zijn
In wiens bezit zij zijn gegeven.

De Schepper gaf ook 't menschlijk hart
Een teêr gevoel van vreugde en smart
Tot schepselen die ons omringen.
Zou Hij dan 't schreien om den dood
Van zulk een' trouwen huisgenoot
Beschouwen onder beuzelingen?

Neen, Hij die 't leven nam en gaf,
Ziet, met genoegen, ons in 't graf
Zijn dooden schepseltje bewaaren;
Veel meer dan dat een stoute hand
Het voor de ravens smakt op 't land,
Of als een kreng werpt in de baaren.

Schrei dan, daar 't u Natuur gebiedt;
Dat schreien hoont uw menschheid niet.
En lach met alle sterke geesten;
Uw *Sippetje* is uw traanen waard',
Hij was voor u de beste op aard
Van alle huiselijke beesten Mengelpoëzij van H. COSTER, blz 146..

[Samuel Coster]

Coster (Samuel) PAQUOT, *Mém.* Tom. XI, pag. 264. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 244. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, X Deel, blz. 570. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VIII Deel, blz. 3. *Biographie Universelle*, Tom. X, pag. 60.. Het geboorte- en sterfjaar van dezen Amsterdamschen geneesheer is nergens aangeteekend; men weet echter dat hij bloeide in het begin der zeventiende eeuw; het Nederduitsch tooneeldicht heeft groote verpligting aan hem; want, zegt VONDEL,

> Den Hollantschen Parnas heeft hy aan 't Y gebout VONDELS Poëzy, I Deel, blz. 585.,

zijnde hij de stichter van den eersten schouwburg, op de Keizersgracht, te *Amsterdam* J. WAGENAAR, Amst. fol. II St. blz. 394. Hist. van den Amst. Schouwburg, blz. 11., bij deszelfs oprigting, in 1617, bekend onder den naam van akademie, doch na derzelver herbouwing, in 1637, schouwburg geheten, tot dat een noodlottige brand den 11 Mei 1772 dit sedert zoo aanmerkelijk verbeterd gebouw in de asch leide.

De oprigting van deze akademie deed de rederijkkamers te *Amsterdam*, die reeds kwijnden, geheel vervallen. De oude kamer: *In Liefd' bloeijende*, waarvan COSTER een der voornaamste leden was, loste zich genoegzaam op in zijne akademie. Aan hem heeft het Nederduitsche treurspel zijne opkomst te danken; ‘ook hij was ingewijd in de geheimenissen van den goeden smaak, en kon alzoo de zedespelen der rederijkers niet gedoogen; hunne

plaats werd, onder zijn opzigt, door loffelijker voorwerpen ingenomen J.P. VAN CAPPELLE, Redevoering over de verdiensten der Amsterdammers, blz. 28.;' hij bragt niet alleen de stukken van HOOFT en VONDEL op het tooneel, maar vervaardigde ook zelf verscheiden treur- en blijspelen, die met genoegen gezien werden. COSTER was een geleerd man en vindingrijk dichter, die, gelijk G. BRANDT getuigt In J. VAN VONDELS Leven, blz. 13., 'indien hij zijn geestige invallen hadt willen beärbeiden, de grootste dichters had naar de kroon gesteken,' waaraan echter de Heer VAN KAMPEN met zijne gewone beknoptheid de vrijheid neemt te twijfelen N.G. VAN KAMPEN, Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen, I Deel, blz. 132., maar wij in geenendeele, die 's mans stukken met aandacht gelezen en bevonden hebben dat BRANDTS oordeel zeer juist is, hetgeen wij met een paar voorbeelden hopen te bewijzen.

Het beste zijner stukken is ongetwijfeld het treurspel *Iphigenia*, hetwelk in 1617 vertoond en in folio gedrukt werd. In hetzelve wordt de huichelarij en heerschzucht der woelzieke geestelijken van dien tijd vinnig doorgestreken, en het gezag der burgerlijke overheid gehandhaafd. Natuurlijk haalde de dichter hierdoor zich den haat der geestelijken op den hals, die zelfs van de predikstoelen hevig tegen hem uitvoeren; doch hij lachte er mede, 'Hartelijcke bedanckende dese voorsz. ghestoorde uylskuyc-

kens dat se alle de wereldt met haer roepen en krijten soo gaende gemaeckt hebben, dat de speelplaets te enghe om de aenschouwers te vatten, ende de bus te kleen was om de penninghen te vergaren Voor S. COSTERS *Iphigenia*, zesde druk, Amst. 1630, 8vo..' Wij gelooven dit gaarne, en bewonderen 's mans moed, die der heerschzuchtige geestelijkheid van zijn' tijd het schijnheilig masker durfde afligten Elk die geen vreemdeling is in de kerkelijke geschiedenis van ons vaderland, weet hoe veel gezag en invloed GOMARUS, BOGERMAN, TRIGLAND, BADIUS en andere heethoofdige predikanten in dien tijd hadden, en dat de kerk eigenlijk den staat regeerde. Zulks ergerde meer verstandige en verlichte lieden, van wier gevoelen Coster in dit treurspel de tolk was, en waarover L. BIDLOO, zich dus uitlaat:

> Hoe leert zyn poëzy, in al dit Heydensch wezen,
> Wat ramp en ongeval een Burgerstand moet vrezen,
> Alwaar de Geestlykheyd komt treden in den Raad!
> Dat aan 't Souvrain gezag haar te bevelen staat
> In onderdanigheid, zoo 't voegt den Hemeltolken,
> Godvruchtigheid en deugd te leeren aan hun volken;
> Zich niet te moeiën met het ampt der Ovrigheyd,
> Maar trouw bevorderen 't beroep elk toegeleyd,
> En laten Gods besluyt, aan hen en ons verholen.
> In staatsgevallen zyn Voorzienigheyd bevolen.
> Hun ampt schaft werk genoeg, met schriften en sermoen.
> God, evennaasten en hun zelven te voldoen.
> *Pan Poëticon Batavûm*, blz. 239.

. terwijl hij in dit treurspel AGAMEMNON deze taal tegen den priester EURIPYLUS laat voeren:

> O ghy laet-dunckende, waerom laet ghy u lippen
> Sulcke Gods-lastering' so reuckeloos ontslippen?

U stout beroemende, als dat uw grof verstand
't Verborghen Gods begrypt? en roemt u Godtlyck? want,
Wat ghy seght dat seyd God, dat wilt ghy moet men loven,
Wat is dat anders als God selfs sijn eer ontroven?
Yv'raer, uw Gods-dienst slacht de ruwe schildery,
Die wel toont uyt der hand, en leelyck van naby.
Laet dies de luy, die dien door heyligheyd verkiesen,
Niet deun besien, oft ghy soudt veel aenhangs verliesen,
Ghy luyden meent te gaen in uwe saken vast,
Daer ghyso blindelings, niet voelt dan by der tast,
Leght over wie ghy zijt, en dan sult ghy bevinden
Dat ghy soo waen-wijs u niet hoort te onderwinden
Te spreken van de Goon, daer wy niet sekers van
Bedencken kunnen, al gedencken wy daer an Iphigenia, blz. 34..

Men kan denken dat het hem bij de heethoofdige ijveraars voor de regtzinnigheid tot geene kleine misdaad werd aangerekend, dat hij PROTESILAUS liet uitroepen:

- Waer is toch nu 't verstand
Der Edelen van dit ons vrye Vaderland?
O welgeboren volck dat noyt en wierd' gedwonghen
Van 's werelts dwingeland (werd ghy nu noch gedronghen
Te moeten buygen onder 't moeyelycke juck
Van malle Papery?) snorckt nu vry van 't gheluck
Daer ghy de werelt deur u loflyck van beroemden,
So dat de Buren u de Vrye Luyden noemden.
'T is slimmer dan het was, want seecker meerder last
Was niet soo lastigh als nu minder, dien 't niet past.
O helden! d'oorlogh was veel beter niet begonnen.
Daer is met vechten meer verloren dan ghewonnen Iphigenia, blz. 26..

Welk een' uitmuntenden wenk gaf hij Prins MAURITS en de hooge overigheid, met de woorden, die hij AGAMEMNON tegen den straksgemelden priester in den mond legt:

> 't Eeuwighe geestelyck, dat wy tot heyl behoeven
> Stel ick geen wet, maer wel de geestelycke boeven.
> Uw's is 't den volck' in vreed', in suyverheyd, in leer,
> En in gehoorsaemheyd te stichten langs hoe meer.
> Dat is uw godlyck ambt, dat hebt ghy te beschaffen,
> Mijn's is 't, dwaelt ghy daer in, uw dwaling te bestraffen,
> Dat is mijn meening, maer dus meent ghy dat het hoort
> De Prins de hooge plaets, en u liên 't hooge woordt Iphigenia, blz. 38..

Dit is immers de ware treurspelstijl; en zoo schreef Coster reeds in 1617, toen men van CORNEILLE of RACINE nog niets wist, en VONDELS treurspelen, *Het Pascha* en *Hierusalem verwoest*, nog uiterst gebrekkig waren. Met regt zegt de Heer DE VRIES, die BRANDTS uitspraak geenszins met den Heer VAN KAMPEN beknopt in twijfel trekt, maar hem met ons in het breede toestemt, dat COSTER ‘hier en daar in zijne treurspelen schitterende blijken van vernuft geeft, doch alles niet genoeg schijnt bewerkt te hebben J. DE VRIES, Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 128.,’ en dit blijkt in den wansmaak, dat hij in dit treurspel Nestor een verhaal in den mond legt van de Joodsche profetarchie, van AARON af tot DAVID toe,

- - - een man van groot verstandt,
Die op een andre wijs regeerde 't Joodsche landt,

en die,

- - - - de vorige gebreken
In staatbeheerschinghe wel hebbende doorkeken,
Sulcks dat hy zich verstond op saken allerley,
Verstreckte de Propheet en Koning alle bey,
Dat was de rechte slach Iphigenia, blz. 68..

Hoe aardig deze zet hier ook aangebragt is, zal men altoos toch iets aanstotelijks vinden in het vermengen der gewijde- met de fabelgeschiedenis, hetgeen evenwel in meest alle rederijkersstukken, en zelfs veel grover, plaats had.

In zijn treurspel *Polixena*, in 1630 vertoond, heeft Coster de gruwelen van 's volks misbruikten godsdienstijver, tot bereiking van staatkundige oogmerken, met levendige kleuren geschilderd. De kerkelijke geschiedenis van alle secten, van de vroegste tijden af tot heden, bevestigt zijn gezegde:

Hoe wort de slechte De eenvoudigemensch door heylichschijn verleyt,
En wat heeft afgodsdienst den mensch al ramp bereyt!
Al sach een wijs man schoon in kercksbeleyt een logen,
Zo wort hy liever met den yveraer bedrogen
Dan hy dien sorghlijck straft; want 't ijvrig volck is sot,
Oproerich, en kiest licht een molick voor een Godt Polixena, blz. 49..

Men ziet deze verzen rollen reeds beter dan die der *Iphigenia*, doch de zamenstelling is genoegzaam in denzelfden smaak; het stuk eindigt daarmede dat HECUBA den Thracischen Koning POLYMNESTOR de oogen uit het hoofd krabt, en zij door het gepeupel met stukken hout en steenen doodgesmeten wordt.

In de zeventiende eeuw schijnt men op het tooneel met de daad verrigt te hebben het geen men naderhand voegzamer in verhaal bragt. Wij hebben reeds in dit werk melding gemaakt I Deel, blz. 391., dat in G. BRANDTS *Veinzende Torquatus* eene maagd op het tooneel voor het oog van den aanschouwer wordt verkracht; in COSTERS treurspel *Isabelle* wordt de heldin van het stuk op het tooneel onthoofd, onder het opzeggen van een aantal regels, waarin zij haren schaker verzekert dat zij zich onkwetsbaar gemaakt heeft, zeggende, terwijl zij nederknielt:

> Nu ben ik vaerdig, en mijn neck is oock van buyten
> Staelhert, soo dat uw zweert weerom terug sal stuyten,
> Hoe sterck gy daerop slaet. Mijn kunst en is niet vals.
> Siedaer, beproef het vrij op dese blancke hals.

De ligtgeloovige RODOMONT slaat in allen ernst toe, het hoofd vliegt van den romp, en hij roept:

> - - - Helaas! ick ben bedrogen!
> - - - - - - -
> Dit hooft, ha Rodomont! dat leyt daer als een klomp,
> En hier het lichaem als een maxelose romp Isabelle, blz. 65..

Dit stuk is evenwel op den Amsterdamschen schouwburg in 1666 vertoond. Hoe men de tooneelspeelster heeft kunnen onthoofden zonder haar te doen sterven, is ons onbegrijpelijk. Overigens heeft dit treurspel ook eenige grappige persoonaadjes, als *Jan Hen, Labbekak*, een Doctor, enz. die door koddige tooneelen den lach opwekken, een wansmaak, dien men in dien tijd uit de Spaansche tooneelstukken overnam. In een ander stuk van COSTER, *Tiisken van der Schilden*, wordt de held een straatroover en huisbraker, opgehangen, en de beul zegt tot besluit tegen de aanschouwers:

> Sulck volck doet het jou, sooder flus yemant zijn buyl mist.

Doch ondanks al het gebrekkelijke, wanstaltige, onwelvoeglijke en smaaklooze, dat in de tooneelstukken van COSTER heerscht, toonen zij toch blijken van een' vindingrijken geest, en de verdienstelijke vervaardiger is met regt aan te merken als den vader van het Hollandsche treurspel, zoo wel als den stichter van het geregeld nationaal tooneel.

[Jacobus Crabbe]

Crabbe (Jacobus), kan men als den Alkmaarschen SWANENBURG aanmerken; uit zijn aldaar in 1661 uitgegeven ‘Bly-Eyndigh Treur-Spel’ getiteld: *Palmire en Claudianes ware Liefde*, hetwelkhij met het grootste regt in de opdragt een ‘ruwe Chaos van letteren’ noemt, willen wij de volgende regels mededeelen:

Ick braeckte schier mijn ziel, mijn leven scheen te slippen,
Omheyninght met een bron, die, bigg'lent langhs de lippen
De wanghe steets besproeyt, de roosen quam verdelgen,
En hupp'lent opwaerts, op de bange lely-telgen,
Waerdoor mijn schor geschreeuw verspreijde sigh ten top
Van Jupijns hoogh gewelf; het aembeelt was mijn krop
De beucker mijne vuyst Palmire en Claudiane, blz. 15., enz.

Wat de man hiermede zeggen wil, geven wij onze lezers te raden: wij weten het niet.

[A. Pietersz. Craen]

Craen (A. Pietersz.) Er bestaat van dezen, waarschijnlijk Amsterdamschen, dichter een bundeltje met eenige niet onverdienstelijke dichtstukken, getiteld: *De Amsterdamsche Pegasus*, gedrukt in 1627.

[Johan van Crimpen]

Crimpen (Johan van). Het *Naspel op Pindus*, 1701, van dezen, is ons slechts bij name bekend.

[Oliverius de St. Anastasio, gezegd de Crock]

Crock (Oliverius de St. Anastasio, gezegd de), zie ANASTASIO.

[Pieter de la Croix]

Croix (Pieter de la) heeft in het laatst der zeventiende eeuw den Amsterdamschen schouwburg van eenige middelmatig vertaalde Fransche blijspelen Catalogus der Toneelsp. van W. HENSKES, N 172.voorzien.

[Petrus Croon]

Croon (Petrus), kanonik regulier van St. Martin te *Leuven*, bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw, nam in zijn' dichttrant CATS tot voorbeeld, en schreef in den smaak van dezen

vijf werkjes, als: *Cocus bonus, ofte Geestelijcke Sinnebeelden ende Godtvruchtige uyt-leggingen op alle de gereetschappen van den Kock*, Brugge, 1663. In dit werk vindt men gerijmde zinspelingen en zedelijke verklaringen van allerlei keukengereedschap op rijm; *Almanach voor heden en morgen*, Antw. 1663; *Moy-al, oft vermaeckelijcke beschrijvinge op verscheyde Ambachten*, Mechelen 1666, herdrukt te *Antwerpen* in 1766; *Grabbelingh, ofte vermaecklycke Raetsels*, Brugge, 1666, en *Historie van O.L.V. van Hanswijck*, Mechelen 1670. De proeven, die de Heer WILLEMS uit deze werkjes mededeelt Verhandeling over de Nederderd. Tael- en Letterkunde, II Deel, blz. 121-125., zijn zeker ‘nog zoo slecht niet,’ maar in ons oog hier der overneming niet waardig.

[Albert Ebbo Crous]

Crous (Albert Ebbo). Deze Groninger rijmer heeft in 1721 een allerellendigst prulwerk, genaamd: *Josephs droev' en bly-einde Spel* in het allerplatste Groninger dialect geschreven; plomper taal is misschien nimmer in eenig tooneelstuk gevoerd; POTIPHAR vraagt onder anderen aan zijn' knecht MUS:

> Wat praatje binnenbeks? wat prevelmuult ge, bengel?

en Mus antwoordt:

> Ik sprak maar van mijn lief, uw keukenmeid, mijn engel Blz. 130..

Op het einde van het eerste *diel* zegt de rijmer tot *besluut*:

Anno Dusend Sevenhonderd,
Een-en-twintig, d'eerste dag,
Satt Ik besig, afgesonderd,
Vrie van 't allerminst gewag.
'k Dagt 't was *tiet* dit *diel te sluuten*
'k Heb 't dan ook terstond gedaan Jofephs droev' en blij-einde Spel, blz. 174..

In het tweede *diel* De rijmer zegt in het *besluut* dat hij hetzelve

- Eindlik kreeg *geried*
Op den laatsten Februaarje
Van het voorgenoemde jaar.
Vraagt gy nu: wel, Vriend! hoe vaarje?
'k Seg, maar paslik. Blz. 363.

En dit willen wij gaarne gelooven, die vermoeden dat hij in een krankzinnigenhuis gestorven is. komt een moffe barbier (in *Egypte!*) om JOSEPH te scheren Dit moet op het tooneel geschieden onder het zingen van een geestelijk liedje! - *Rifum teneatis?*. *Ei*, *scherst mich nicht, halts maul!* staat er met Hoogduitsche letters, om het toch regt comiek te maken!

[Jodocus van der Cruycen]

Cruycen (Jodocus van der), een kloostergeestelijke te *Gend*, gaf aldaar in 1687 een lijvig boek in het licht, getiteld: *De Spreeckwoorden van Salomon in dicht verlicht.* Behalve eene zuivere taal en gladde versificatie, en dit is veel! zijn het - de Spreuken SALOMONS op rijm.

[Cornelis van der Cruyssen]

Cruyssen (Cornelis van der) is bekend als opsteller van het treurspel: *De Schaking van Judith*, in 1642 gedrukt, en [...]

[Simon van der Cruyssen]

Cruyssen (Simon van der) [is bekend] als zoodanig [(opsteller)] van het treurspel *Otho*, 1695, benevens twee niet ongeestige blijspelen, *Het Gouvernement van Sanche Panche* 1681 en *De waarschynlyke Tovery*, 1691.

[G. Severins de Cuilla]

Cuilla (G. Severins de). In het jaar 1632 gaf deze twee *tragoediën ofte treurspelen* in het licht, *van Ceyx ende Halcyone* en *van Jason ende Medea*, benevens eene klucht, *Pieter Soetvleys*.

[Jan van Daalen]

Daalen (Jan van) is op de naamrollen bekend als vervaardiger van drie kluchtspelen, *De Aardige Colicoquelle*, inq^{to} 1654, 8vo 1669; *De Jaloursche Jonker*,q^{to} 1654, 1657, 8vo 1737, en *De Kale Edelman*, q^{to} 1657, 8vo 1679 en 1737. Uit deze vermenigvuldigde drukken zou men bijna moeten besluiten dat de auteur een Hollandsche MOLIÈRE geweest was.

[Jan van den Dale]

Dale (Jan van den) bloeide in de vijftiende eeuw, en won bij de Brusselsche rederijkkamer *Het Boeck*, den door PHILIPS DEN SCHOONEN bijhaar uitgeloofden eerprijs, bestaande in een' gouden ring met een' kostbaren diamant H. VAN WYN, Hist. Avondst. blz, 364. J. DE VRIES, Gesch. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 23. J.F. WILLEMS, Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 206.. Hij was een ‘rhetoricien,’ zeggen de uitgevers der *Spelen van Sinnen*, wiens compositie noch hedensdaechs, ‘(1562) in grooter estimacien wert gehouden.’ Men weet niet of er iets van hem gedrukt is.

[Hendrik van Damme]

Damme (Hendrik van) is opsteller van een blijspel, *De onverliefde Minnaar*, gedrukt in 1728.

[Isaacus van Damme]

Damme (Isaacus van) gaf te *Leyden* in 1617 eene voor dien tijd vrij vloeijende vertaling in het licht van den *Amphitruo* van PLAUTUS.

[Daniel Danoot]

Danoot (Daniel). De titels alleen der beide tooneelstukken van dezen Brusselschen - kwakzalver, zouden wij bijkans zeggen, zijn ware curiositeiten, die wijonze lezers niet mogen onthouden. Hier heeft men dan vooreerst: *De H. Roomsche Kerck Triompheert ende seghenpraelt door de Wapenen van den Onverwinnelijcken Monarch Leopoldus I*, Brussel 1697. Drieentwintig jaren daarna bevond zijne Musa zich weder zwanger, en baarde in 1720: *Allerwonderheden Wonderenschat of Mirakel der Mirakelen! Historiaelsspel*. Ja, wel is de titel een mirakel der mirakelen! En de inhoud? - Een prul der prullen.

[Petrus Dathenus]

Dathenus (Petrus) J.F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. II, pag. 972. C. CAXE, *Onom*. Tom. III, pag. 509. J.W. TE WATER, Historie der Herv. Kerk van Gend, blz. 189. JÖCHER, *Gelehrten Lexicon*, III Th.S. 38. Levensbesch. van Verm. Mannen en Vrouwen, I Deel, blz. 139. J. KOK, Vad. Woordenb. XI Deel, blz. 51. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VIII Deel, blz. 216. *Biographie Universelle*, Tom. X pag. 561. J.F. WILLEMS, Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 282., geboren te *Iperen* in het begin der zestiende eeuw, was een Karmeliter monnik te *Poperingen*; doch de gevoelens van CALVYN omhelzende, verliet hij zijn klooster en week naar *Londen*, waar hij boekdrukker werd; maar de jonge koning EDUARD VI bevorderde hem tot den kerkdienst, waarop hij in 1555 naar *Frankfort* als predikant werd beroepen. De hervorming ook in de *Nederlanden* doordringende kwam hij in

1560 in *Poperingen* te rug, en predikte aldaar en op andere plaatsen in *Vlaanderen*. Omstreeks dezen tijd vervaardigde hij eene Psalmberijming, naar de Fransche van CLEMENT MAROT en THEOD. BEZA Die Psalmen des Koninclyken Propheten DAVIDS. Gedruckt buyten *Londen,* by my MARTEN WENDELER 1566, een allerellendigst en gebrekkelijk werk, voor zijn' tijd mogelijk verdienstelijk, wij willen dit den Heer DE VRIES Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 51. niet tegenspreken; ook verwondert het ons niet dat zij toen met geestdrift bij de Hervormde kerk werden aangenomen In de synode van *Dordrecht*, in 1574 was de Psalmberijming van DATHENUS bij voorraad aangenomen, en dit besluit werd ten vollen bekrachtigd in de nationale synode, aldaar gehouden in 1578, van welke DATHENUS zelf voorzitter was. Van dat tijdstip dagteekent zich derzelver invoering. J. VAN IPEREN, *Kerkel. Hist. van het Psalmgez.* I Deel, blz. 139, 140. en met stichting gezongen, waarvan de oordeelkundige Van Iperen de daartoe zamenloopende oorzaken opgeeft Kerkel. Hist. van het Psalmgez. I Deel, blz. 130, 131.; maar het verwondert ons dat men dit kreupel gerijm ‘door een onbegrijpelijk vooroordeel,’ zegt de Heer WILLEMS Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 283., zonder walging in de Hervormde kerk tot 1773 heeft blijven gebruiken, in weerwil van de menigte oneindig betere berijmingen, die van tijd tot tijd in het licht kwamen,

met het oogmerk om dit aanstotelijk wanschepsel te verdringen Reeds in 1580 gaf PH. VAN MARNIX, Heer van *St. Aldegonde*, met dit oogmerk zijne in alle opzigten die van DATHENUS ver overtreffende berijming der Psalmen naar den Hebreeuwschen grondtekst, met eene privilegie Van Prins WILLEM I, in het licht, en verzekerde in de voorrede van den Middelburgschen druk van 1591, dat DATHENUS ‘dickmael in sijn leven bekent heeft, dat sy met groote haeste gemaeckt was, dat die hem schier als eene ontydighe geboorte was afgedrongen geweest, soo dat hy se in vele plaetsen niet wel oversien en hadde, ende om de onervarenheyt van de Hebreische sprake, was gedwonghen gheweest syne oversettinghe uyt een andere oversettinghe te maken,’ enz. De Psalmen van MARNIX zijn tegen over die van DATHENUS in 1617 te *Leyden* bij ELZEVIER gedrukt, denkelijk om de meerdere zuiverheid van taal, naauwkeurigheid van spelling en kieschheid van uitdrukking van den eersten boven den laatsten in het oog te doen vallen..

Niet minder dan door zijne Psalmberijming heeft deze DATHENUS zich berucht gemaakt door zijn oproerig, woest en onbesuisd gedrag ten tijde der beeldstorming in *Braband* en elders, toen hij predikant te Gend was met den titel van Raadsheer van den Hertog JOAN CASIMIR J. WAGENAAR, Vad. Hist. VII Deel, blz. 219.. Bij de komst van den Hertog van *Alva* nam hij de wijk naar *Duitschland*, en hield zich een' geruimen tijd te *Heidelberg* op. De landvoogdes MARGARETHA van Parma was dermate op hem verbitterd, dat zij eene aanzienlijke premie uitloofde aan den geen die hem haar levende in handen leverde. In 1578

bevond hij zich echter weder *Gend*, van waar hij als afgevaardigde naar de nationale Synode te *Dordrecht* werd gezonden, van welke hij tot voorzitter werd verkoren.

Het volgende jaar nam hij rijkelijk deel aan de onlusten te *Gend*, verwekt door het gewelddadig bedrijf van Jonker JAN VAN IMBIZE, waaraan echter door de komst van den Prins van *Oranje* een einde gemaakt werd. DATHENUS week hierop met IMBIZE weder naar *Duitschland*, waar hij zich aan het hof van Hertog CASIMIR ophield J. WAGENAAR, Vad. Hist. VII Deel, blz. 290.. Naauwelijks was de Prins weder vertrokken, of DATHENUS kwam met IMBIZE in *Gend* te rug, en beide hervatteden hunne vorige rollen met vernieuwden moed; het is ook inzonderheid aan de ophitsingen van DATHENUS, dat men de rampen grootendeels toeschrijft die IMBIZE *Gend* heeft veroorzaakt. Andermaal moest de Prins van *Oranje* daarin komen voorzien, en andermaal zochten IMBIZE en DATHENUS hunne oude wijkplaats weder op bij Hertog CASIMIR, die hem tot zijn' kapellaan en hofprediker aanstelde. Hier bleef hij tot 1583, wanneer IMBIZES aanhang te *Gend* weder zoo veel voet gekregen had, dat hij met DATHENUS aldaar terug kwam. IMBIZES toeleg, om de stad aan PARMA te verraden, ontdekt zijnde, werd hij in Julij 1584 onthalsd. De stad vervolgens in Septem-

ber overgegaan zijnde, week DATHENUS naar *Holland*, alwaar hij, buiten *Gouda* zich verstout hebbende oproerige predikatien te houden, de lucht kreeg, dat er bevel van wegen de Staten gegeven was om hem te vatten en naar *'s Gravenhage* te brengen, waarom hij naar *Vianen* week. Hier werd hij echter gevangen genomen, en bij handtasting ontslagen zijnde, andermaal gevat te *Vreeswijk aan de Vaart*, en van daar naar *Utrecht* gevoerd, waar hij eenigen tijd op *Hazenberg* zat, doch onder borgtogt ontslagen werd. Niet verder beschuldigd wordende, ontsloeg men hem van den borgtogt, waarop hij naar *Elbing* vertrok, alwaar hij den 19 Februarij 1590 stierf J. WAGENAAR, Vad. Hist. VIII Deel, blz. 28.. Hij was hier zoodanig geacht, dat men hem eene prachtige graftombe, waarop zijn standbeeld in levensgrootte, heeft opgerigt.

De vraag is nog, wie dwazer gehandeld hebben, de Elbingers, die dezen oproerigen, kwaadaardigen, onverdraagzamen en vervolgzieken prediker een prachtig standbeeld hebben opgerigt, of de Nederlandsche Hervormden, die twee eeuwen lang met zijne misselijke deunen het Opperwezen in deszelfs tempels hebben gehoond. Reeds hebben wij gezien, en zullen in den loop van dit werk nog verder zien, dat er zelfs overvloed was van Psalmberijmingen, waarin eene Gode waardiger taal gevoerd

werd. Wij hebben reeds vroeger verhaald hoe zijn nazaat en naamgenoot [Petrus Dathenus...]

[Petrus Dathenus]

Wij hebben reeds vroeger verhaald hoe zijn [voorgaande, Petrus Dathenus] nazaat en naamgenoot Dathenus (Petrus), boekverkooper en verzenmaker, te *Middelburg*, in 1745 toevallig de aanleidende oorzaak gaf, dat men eindelijk op eene betere Psalmberijming tot kerkgebruik bedacht werd I Deel, blz. 45.. Wij wijden van harte, zoo wel de nagedachtenis van dezen boekverkooper, als die van zijn' stamvader, den Hervormden ex-monnik, aan de vergetelheid; maar pogen daartegen aan dezelve te onttrekken die van den gevoeligen, ouder- en broederlievenden [Jeremias de Decker ...]

[Jeremias de Decker]

[Wij pogen aan de vergetelheid te onttrekken den gevoeligen, ouder- en broederlievenden] Decker (Jeremias de) M.B. VAN NIDEK, Leven van JEREM. DE DECKER, voor zijne *Rymoefeningen*. J. WAGENAAR, Amst. fol. III, St. blz. 249. J. KOK, Vad. Woordenb. XI Deel, blz. 96. J. DE VRIES, Jeremias de Decker. J.A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenboek, VIII Deel, blz. 224. *Biographie Universelle*, Tom. X, pag. 639. M. SIEGENBEEK, Proeven van Ned. Dichtk. Voorr. blz. LX., wiens eenvoudige, burgerlijke en vreedzame levensloop zoo beminlijk afsteekt bij dien van den woelzieken geestelijken, tot wien zoo even onze aandacht bepaald was.

ABRAHAM DE DECKER, de vader van onzen JEREMIAS, was te *Antwerpen* geboren in 1582. Hij verkoos den krijgsdienst, en hielp *Ostende*, hetwelk door den Aartshertog ALBERTUS belegerd was, drie jaren lang als vaandrig kloekmoedig verdedigen. Na de overgave dezer stad verliet hij den krijgs-

dienst, en trad in 1607 in den echt met MARIA VAN DEN BREMDEN, zette zich eerst te *Dordrecht*, en vervolgens te *Amsterdam* neder. Zijn overgang tot den Hervormden godsdienst had hem het ongenoegen zijner vermogende Roomschgezinde bloedverwanten op den hals gehaald, zoo dat hij, van hunnen bijstand verstoken, zijn bestaanmiddel zocht in een' kruidenierswinkel, en vervolgens in 1620 door de Amsterdamsche burgemeesteren met eene makelaarsplaats begunstigd werd. Hij was een man van smaak en belezenheid, inzonderheid ervaren in de geschiedenis; het Latijn was hij zoo ver gevorderd, dat hij de geschiedschrijvers EUTROPIUS en FLORUS in het Nederduitsch vertaalde; overigens, ofschoon in bekrompen omstandigheden levende, een ordelijk, spaarzaam, vlijtig en eerlijk man, voor zijne met hem in hetzelfde jaar geboren trouwe wederhelft, gedurende eenenvijftig jaren, een zorgend, liefhebbend echtgenoot, die

- - wanneer hem *voorspoed* streelde,
Noit zwol van trots, noit smolt in weelde;
Die al te wys was en te vroed
Om over kinderlyke leuren
Van aerdschen voor- of tegenspoed
Te zeer te dertlen of te treuren J. DE DECKER, Rymoefeningen, II Deel, blz. 303.;

maar, integendeel, altijd met verstandig overleg

- - - in 's werelds woeste baren
Zoo kloeck zyn Huis-schip heeft gestiert Rymoefeningen, II Deel, blz. 319..

Voor zijne zes kinderen was hij

De beste Vader die oit was;

Een Vader, die bezet van zinnen,
In 't heerschen maet hiel en in 't minnen;
Een Vader, die de teere jeugd
De deugden zocht in 't bloed te prenten,
Meer met wel voor te gaen in deugd
Als door ontzich of dreigementen;

Een Vader, die op zyn gewin,
(Opdat hy die van zyn gezin
Aen 't eten hiel en in de kleêren,)
Oit kloeck en wacker heeft gepast;
Die 't aen den disch noch in de veêren
Noit heeft verluiert noch verbrast;

Die 't oock aen malle krameryen,
Aen tulpen, schulpen, schilderyen
Noit zottelyck en heeft verquist;
Die noit oock om 't onnoodig slaefde,
Maer voor den buick, niet voor de kist,
Langs d'Amsterdamsche straten draefde;

Een Vader van beleid en moed,
Die, als de wind van tegenspoed

Zyn Huis-hulk schudde dat ze kraekte,
De hand zoo wist aen 't roer te slaen,
Dat zy uit eenen draeistroom raekte,
Daer duizenden in zyn vergaen;

- - - - - - -

Een Vader, ongeveinst van grond,
Oprecht van handen, waer van mond;
Die elcken 't zyne zocht te geven;
Die zyn gezin t'ontlasten zocht
Van 't pack van schuld, en al zyn leven
Zoo graeg betaelt heeft als gekocht:

Een Vader, die zich wel genoegde
Met all' wat God en Nootlot voegde;
Die alles wat hem overquam
Droeg met een effen hert en wezen,
En zeggen kon: God gaf, God nam;
De Naem des Heeren zy geprezen Rymoef. II Deel, blz. 302.!

Deze brave echtgenoot en vader stierf den 16 Mei 1658. Grievend was dit verlies voor den gevoeligen JEREMIAS, die ongemeen sterk aan hem gehecht en voor wien hij alles was; ik zweer, zeide hij,

Ick zweer by uwen geest,
Aen God nu opgegeven,
Dat gy my by uw leven
Zyt als een God geweest Rymoef. II Deel, blz. 310..

JEREMIAS was de oudste der zes kinderen van ABRAHAM DE DECKER, en geboren te *Dordrecht*, in 1609 of 1610; hij vertrok met zijne ouderen van daar naar *Amsterdam*. Dat vooral zijn vader groote zorg voor zijne opvoeding droeg, blijkt allerwege uit zijne gedichten. ‘Nog maer een kint zijnde,’ getuigt M. BROUERIUS VAN NIDEK, ‘liet hy meer dan een kinderlijk, en in zyne jongelingschap een mannelijk oordeel blijken, gepaert met eenen ernst, die zijne jaeren verre te boven ging, benevens een afkeer van alle spelen en ydele vermaken der jeugt.’ Hij was vlug van begrip en bezat een ongemeen sterk geheugen, zoo dat hij zonder de hulp van eenig' meester de Latijnsche, Fransche, Italiaansche en Engelsche talen, enkel door middel van boeken, aanleerde, en door vertalen zich daarin verder oefende; zoo vertaalde hij, onder anderen, met dit oogmerk de Historie van AELIUS SEJANUS van P. MATTHIEU uit het Fransch, die hij naderhand verbeterde, en in 1661 in het licht gaf, gelijk hij ook in 1665 zijn' vaders vertalingen van EUTROPIUS en FLORUS heeft uitgegeven.

Ondertusschen verzuimde hij ook geenszins de beöefening zijner schoone moedertaal, die bij hem op hoogen prijs stond. Niet alleen las hij met oordeel de beste schriften zijner beroemdste tijdgenooten, HOOFT, VONDEL, CAMPHUYSEN, HUIGENS, ANSLO, BRANDT en anderen, maar hij was ook

zeer gezet op zuiverheid en regelmaat van taal, ontwerpende tot dat einde eene spraakkunst tot eigen gebruik, ‘om niet by den tast heen te schryven,’ zegt zijn levensbeschrijver, ‘maer orde en maet te houden,’ waarom ook VONDEL hem en ANSLO dichters van sierlijke netheid noemde VONDELS Leven, blz. 80., en ‘nog heden ten dage wordt daarom zijne keurige schrijfwijze alomme geroemd, en zijne schriften als voorbeelden van eenen netten stijl aangeprezen J. DE VRIES, Jer. de Decker, blz. 13. Er zou nogtans ‘heden ten dage’ op deze netheid wel iets af te dingen zijn; en zelfs zijn levensbeschrijver erkende dit reeds, zeggende: ‘Wy willen evenwel niet ontkennen, dat er hier en daer eenige kleinigheden, zoo in het rymen als in de bewoordingen en diergelyhe gevonden worden, die van de sierlyke netheit, welke onze Dichter den meesten tijd waergenomen heeft, en van den doorluchtigen Agrippyner geroemt wert, eenigzins schynen af te wyken,’ enz. Daartoe behooren sommige triviale beelden en uitdrukkingen, by voorbeeld, als dezen, die, hoe juist ook, niemand tegenwoordig zou bezigen:

De *Waterleeuw*, dus lang gemuilband al te fel,
Stuift weder uit zyn nest al brullende na buiten,
En vaert der *Doggen* rot, die *Godvergeten* guiten,
Met tand en nagel toe op 't schoonste van hun spel,
En slaet die allebei zoo wacker in hun vel -

Tot dus ver goed, fraai zelfs; maar nu?

En speelt zoo meesterlyck op zyn *metale fluiten*,
Dat, enz.
Zoo Doggen - -
Dat komt u van den Leeuw te *pissen aan zyn klaeuwen*.
Rymoef. II Deel, blz. 206.

Ik weet wel dat men hier de metalen fluiten overdragtelijk voor kanonnen nemen moet; maar een op de *fluit spelende leeuw*, en *honden* die hunne *achterpooten* tegen zijne klaauwen *opligten*, zijn toch beelden, die, zinnelijk voorgesteld, den lach opwekken, hoe juist zij, figuurlijk genomen, ook mogen zijn. *Godvergeten* kan ook niet wel van *honden* gezegd worden. *Non ego paucis offendar maculis*, maar - de zucht tot naam- en woordspelingen verleidde ook den braven, zedigen en kuischen JEREMIAS, om zich in zijn bruiloftsgedicht op A. VAN SCHOONDERWOERT met juffer E. VAN BAERSDORP, van een paar uitdrukkingen te bedienen, die men eer in de *portefeuille* van den liederlijken PIETER BODDAERT dan in DE DECKERS *Rymoefeningen*, II Deel, blz. 259, zou zoeken; Hoe dikmaal, zegt hij tegen den bruidegom,

Hoe dickmael wenscht ghy te vernachten
In dit schoon DORP! hoe legt ghy toe
Om deze BAERS uit al uw kraghten
Te krygen aen uwe angelroê!

En dit schreef de goede man, die in een ander gedicht, (blz. 373) de ontuchtige poëten zoo vinnig doorstreek, ongetwijfeld in zijne onschuldige eenvoudigheid neder, zonder er iets ergs bij te denken. Nog eens, *non offendar;* ik heb slechts willen aantoonen hoe ver het valsch vernuft der woordspelingen kan gaan..’

DE DECKER had veel aanleg van de natuur tot dichter; een' helderen geest, juist oordeel, levendige verbeelding, een aandoenlijk en gevoelig hart, zal niemand in hem miskennen; daarbij had hij een' voortreffelijken leermeester in de noodige bijwetenschappen aan zijnen zoo tederbeminden vader, zelf een liefhebber der fraaije letteren, die het gaarne zag dat hij, na volbragt dagwerk, (en waarlijk dit

was niet ligt, daar, uithoofde van den ziekelijken toestand des ouden mans, de zorg voor het huisgezin genoegzaam geheel op den zoon aankwam,) zich daarmede verlustigde. Zijn eerste dichtwerk was eene berijming der klaagzangen van JEREMIAS, vervolgens eenige vertalingen uit HORATIUS, OVIDIUS, LUCRETIUS, JUVENALIS, PERSIUS, AUSONIUS, MARTIALIS, SANNAZARIUS, PRUDENTIUS, BUCHANAN en OWEN; omtrent dezen zoo wel als zijne oorspronglijke eerstelingen dacht hij zeer nederig, en won altijd eerst den raad in van zijne meer geöefende vrienden, eer hij iets van zijne voortbrengselen algemeen maakte.

Bij zijne vlugheid van begrip en levendige verbeelding kostte hem het opstellen zijner gedichten, die hij al wandelende of in een vrij uur in zijne eenzaamheid vervaardigde, weinig moeite; het liefst bevond hij zich alsdan op het land; want zeide hij:

> Een geest, genegen t' onderstaen
> Een werck, dat eeuwen mag verduuren
> Wil niet beknelt zyn tusschen muuren...

Maar waarom zouden wij het geheele lieve stukje niet afschrijven, waarin hij zich beklaagt dat hij de schoonheden der wedergekeerde lente niet kon genieten? wie herleest hier niet gaarne zijn bevallig

Lente-lied.

Nu zich de Hemel open doet
Met schooner lucht en zagter dagen,
En 't aerdryk voor zoo felle vlagen
Een minnend aenzigt bied zoo zoet:

Nu 't licht, gehuist ontrent den Stier,
Zoo blye dagen brengt te voren,
Gerekt, gematigt naer behoren
Met winter-koude en zomer-vier:

Nu 't aerdryk zynen schoot ontsluit;
Nu lauwe hette en koele droppen
Ontspringen doen de frisse knoppen,
En trecken geest ten wortel uit:

Nu lieffelyk in veld en bosch
Zig opdoen met zoo versche roken
Hier 't eerste groen nauw half ontloken,
Daer zuiver wit, gins aerdig blos:

Nu 't schouw gevogelt welgemoed
Den nieuwen tyd met vrolyk quelen,
Met mengelzang van duyzend kelen
Onthaelt, bezegant en begroet :

Nu 't vee den muffen stal verlaet,
En springt langs de opgedroogde landen;
Nu kalf en koe met grage tanden
In 't nieuwe gras te bruiloft gaet:

O die nu ook in ope logt
Van dienst en engen dwang ontslagen,
Langs tuin, langs duin en dorenhagen
Eens 't vrye veld betreden mogt!

Hoe zoude ik by dees' lente-zon
Myn greetig ooge spelen leiden
Door blaeuwen hemel, groene weiden.
Door berg en dal, door beek en bron.

Zoo bly, zoo breed een uitgezicht
Zou my met heeter zang-lust treffen,
Zou myn gedachten bet verheffen,
En myn gedachten myn gedicht.

Een geest, genegen t'onderstaen
Een werck, dat eeuwen mag verduuren,
Wil niet beknelt zyn tusschen muuren,
Wil breed en ruimschoots weien gaen:

Wil met een onbelemmert oog
Door Aerde, Zee en Hemel zweven:
't Genot eens voorwerps zoo verheven
Verheft zyn geesten hemelhoog,

Treckt zyn gedachten uit het slyk
Doet zyn gedichten kragt ontfangen;
En maekt zyn schoone maatgezangen
De schoonheid hunner stof gelyk.

Is 't wonder dat myn rym als mat
By de aerde kruipt, nadien myne oogen
Ons huisdak nau passeren mogen,
Myn' voeten noit den wal der stad Rymoef. I Deel, blz. 344.?

Zijn onmiddelijk op dit volgende schilderachtig, en ook door J. LUIKEN in eene heerlijke prent verzinnelijkte dichttafereel volge ook hier; het is de

Morgen-stond.

De zonne wederom verschenen
Dryft nacht en naerheit voor zich henen,
En roept met haer gedienstig licht
Elck weder tot zyn ampt en plicht.
De landman gaet zich weder voegen
Tot spitten, pooten, planten, ploegen;
Zyne ega, mê niet lui of loom,
Ontlast de koe van haren room.
De maeier maeckt zich weder reede
Om met zyn seissen, scherp van snede,
Door 't gras te gaen, 't welck versch gevelt
Den roozengeur spreid over 't veld.
De koopman zet zich weer tot schryven;
De woeckeraer wroet in zyn schyven
Alree zoo bezig als hy mag,
't Gewoel vermeerdert met den dag.
Ick hoore dissel, byl en hamer
Alreede galmen door myn' kamer;
Ick hoor de maet op 't aenbeeld slaen,
Ick hoor de zaeg door de eicke gaen,
't Is all' wat lag weer op de beenen,
't Poogt all' zyn dagwerck als voor henen
Op hoop van lof of luttel loon
Te spoeien by een lamp zoo schoon;
En zalze my vergeefs staen blaken?
Zal ick, gedoken onder 't laken,
Alleen verzuimen mynen plicht,
En dutten by zoo nutten licht?
Neen, neen, ô voerman van de dagen!
Ghy zult met uwen gouden wagen
Van daeg niet aen den middaglyn
Of immers niet daer over zyn,

Of ick en zal by uwe stralen,
Die 't all' vergulden, all' doen pralen,
Oock ietwes hebben uitgewracht
Tot nut van 't sterffelyck geslacht,
En daer op vliege ick uit de vêren
Of uit het pluimnest in de kleeren;
Uw zoon, de kostelycke tyd,
Die ons zoo spoedelyck ontryd,
Dient niet verlegen noch verzeten,
Dient niet al slapende versleten,
Maer wackerlycken nagespoort:
Want schoon wy stil staen, by ruckt voort,
En ruckt met nimmer staende trede,
Ons nimmer staende jaren mede,
Die henen schieten als een vliet,
Ja waer van 't best ons eerst ontschiet;
En 't geen ons eenmaal is ontschoten,
Dat word noit meêr van ons genoten,
Dat blyven wy voor eeuwig quyt;
Ach! onherhaelyck is de tyd.
De tyd, eens vruchteloos verlopen,
Word wel beklaegt, maer noit herropen.
Verspilling of verlies van geld
Word noch van hier of daer herstelt,
Of 't valt ten minsten, als ick 't quiste,
In mynes evennaesten kiste:
Maer quisting of verlies van tyd
En streckt noit iemand tot profyt,
Ja geld-verlies doet onze zinnen
Aen deuchd en tucht niet selden winnen;
Daer reuckloos tyd-verlies altyd
Ons bei, tot schande en schade dyd.

En ziet wat kinders dat wy blyven!
Vermissen wy een hand vol schyven,
't Gaet ons wel diep aen vleesch en bloed,
Terwyl wy met gerusten moed
In slaep, in ledigheid, in grillen
Een goed deel van den dag verspillen;
Daer nochtans ieder dag ('t gaet wis)
Een goed deel onzes levens is.
Zoo wie den wercktyd, hem geschonken,
Verspeelt, verslaept of blyft verroncken,
Verspilt zyn leven, en wat schat
Is ons zoo kostelyck als dat?
Want leven eigentlyck is waken,
Is iet wat heilzaems doen of maken.
Om dan zoo kostelyck een goed
Niet meer te treden met den voet,
Wil ick aen nutte bezigheden
Voortaen myn korten tyd besteden,
En boven all' met alle vlyt
Waernemen mynen ochtend-tyd,
En met herstelde kracht en zinnen
Myn dagwerck tydelyck beginnen.
't Verzuim, dat iemand 's morgens doet,
Word selden op den dag vergoed.
'k Zal tyd en werck alzoo verdeelen
Dat met de perle der pinceelen
Geen dag, geen oogenblick voortaen
My kome zonder treck te ontgaen.
O vader van der tyden vaders,
Van zon en maen, gy die de raders
Van 's Hemels uurwerck hebt gewracht,
En ons den tyd hebt voortgebracht

Uit d'eeuwigheid, o wilt my stercken,
Om in den tyd alzoo te wercken,
Dat ick myn tydwerck afgeleit
Rust vinden mag in d'eeuwigheit Rymoef. I Deel, blz. 346..

Doorgaans heeft men het in andere dichters afgekeurd, dat zij hunne gedichten op het trouwen, sterven of verjaren van bijzondere personen in hunne dichtverzamelingen aan het publiek mededeelden, hetwelk zelden daarin eenig belang stelde; maar DE DECKERS gedichten bij soortgelijke gelegenheden leest men met genoegen en belangstelling; in dezelven legt hij zijn gevoelig, edel en vroom hart geheel open. ‘Met eene edele eenvoudigheid en bevalligen zwier, schijnt het hem geene moeite te wezen, het gevoel zijns harte ons mede te deelen. Geboeid door zijne taal, vergeten wij ons zelven, om naar hem te luisteren; altijd nieuw, treft hij met woorden, speelt hij met beelden, verrukt hij met gedachten A. SIMONS, Redev. over den waren dichter, blz. 17..’ Wie blijft onaangedaan bij de lezing van het gedicht aan zijn' te *Batavia* overleden broeder Rijmoef. II Deel, blz. 301., bij gelegenheid van den dood zijns vaders? Dat aan zijne moeder Ibid, blz. 319. Dit en het vorige gedicht wordt ook gevonden in M. SIEGENBEEKS Proeven van Nederduitsche Dichtkunde. blz. 195-217., bij dezelfde gelegenheid, is een

meesterstuk, en toch hoe eenvoudig, hoe natuurlijk en juistberekend naar de troostlooze omstandigheid der oude vrouw! Nooit heeft misschien een ouderlievend hart zich opregter en treffender uitgedrukt dan het zijne in de vijf gedichten, die hij op zijn' vaders afsterven met eene kunsteloosheid vervaardigde, die wij de hoogste kunst zouden noemen.

Deftige ernst, gelijk zulks voegt, gepaard met hartelijke ouderliefde, kenmerken het gedicht op de gouden bruiloft zijner ouderen. Een reeds zelf bedaagde zoon kan tegen zijne grijze ouders, bij zulk eene zeldzame gelegenheid niet wel een' anderen toon voeren dan dezen:

Wegh Venus met uw' blinden Jongen:
Uw los gelaet en lichte sprongen
Zyn hier onsmakelyk en laf:
Hier eischt men statige gebaren;
Hier kroont April de Winter-jaren,
Hier spreid men 't Bruilofts-bed op 't graf.
- - - - - -
- Toon u niet te bly van geest;
Bespreng met statigheid uw' zeden:
Want deze tafel beeld ons heden
Een Scheimael af, geen Bruilofts-feest.
- - - - - -
Dit Paer neemt (meen ick) met dit mael
Zyn afscheid van all' d'ydelheden,
Waer in wy zweeten hier beneden,
En zucht na beter Bruilofts-zael:

Zoo veel Gebroeders, Oomen, Neven,
Waer zyn, waer zynze (laes!) gebleven?
All' afgemaeit nogh jong gejaert,
All' in de Lente van hunn' dagen,
All' groen ten grave neêrgeslagen;
All' weghgerukt met blonden baerd.

En t'wyl de Dood met hare pylen
Vast nederschiet zoo sterke stylen,
Staet ghy nogh vast en onvergaen,
Ghy (zegh ick) oude Stam-pilaren,
Van drymael vyfentwintig jaren.
Och! of ghy nogh een' wyl moght staen!

Och of ghy nogh wat tyds moght duren!
Och of de Hemel noch wat uren,
Ja jaren tot uw jaren gaf!
- - - - - -
Dogh zulke wenschingen of beden
Zyn meer gegrond op zucht als reden:
Ick laet dan 't ydel wenschen daer Rymoef. II Deel, blz. 268. Enz..

Al zijne overige gelegenheidsgedichten, vooral op familiebyzonderheden, behagen door eenvoudigheid, hartelijk gevoel, en geestige wendingen.

Het warm gevoel, hetwelk in zijne dichtstukken op familiebetrekkingen heerscht, straalt ook in zijne andere dichtstukken door, bijzonder in zijn' *Goeden Vrijdag*, eene verzameling van lyrische gedichten

op het lijden van CHRISTUS, een onderwerp, zoo juist geschikt voor zijne aandoenlijke ziel, hetwelk hij dan ook met zoo veel levendigheid, vuur, kracht en schildering behandeld heeft, ‘dat men eerder meent Tafereelen te zien dan Gedichten te lezen J. DE VRIES, Jer. de Decker, blz. 24..’ Met welk eene kracht en verontwaardigd gevoel rigt hij het woord tot de regters van den gegeeselden JEZUS:

Verkeerde rechters, zegt, is 't niet genoeg gesmeten,
Niet lang genoeg gewoed?
Ghy ziet (o wreed bedryf!) den rug van een gereten,
De schouderen gevilt, den boezem rood van bloed:
Ghy ziet de zyden bei doorzweept aen alle zyden,
En ziet ghy dit verdriet
Dit bitter lyden aen ontkleet van medelyden?
Dit weenende gelaet, en, wreede, weent gy niet Rymoef. I Deel, blz. 228.?

En vervolgens tot de pronkers, lekkertanden en geldzuchtigen :

O gy, die kinderlyck op hairlok of op kleeren
Verwaende lusten voed,
Treedt toe tot dit tooneel, ziet, ziet hoe 't hair uws Heeren
Om uw verwyft gebaer deurpoeiert hangt van bloedt:
Hij moet om uwen wil een hooft vol wonden dragen,
En zoud gy wel een schaer
Ter liefde van dat hooft door uwen haarbos jagen?
Neen, neen, uw Heer is u min waerdig dan uw hair.

O ghy die uwen buick tot God maekt van uw harten,
Treed oock al herwaert aen,
Ziet eens hoe uwen Heer uw quade lusten smarten,
En op wat wonden hem uw weeldenvonden staen.
Zyt gy niet fraei gestelt om voor zyne eer te lyden,
Die niet den minsten lust,
Den minsten buicklust zoudt om zynen wil besnyden
Al mogt zyn' smart daer door en lyden zyn gezust?
O ghy, die 't goud als God verheft in uw gemoeden,
Ghy wordt hier ook genood,
Komt by, ziet hoe om u de Gever aller goeden,
Die 't all' aen allen schenkt, van alles staet ontbloot.
Ghy, die zoo vierig zyt in schyven op te hoopen,
Ghy (heb ik dik gedocht)
En zoudt den Zone Gods van 't kruis niet willen koopen
Tot noch geringer prys dan Judas hem verkocht Rymoef. I Deel, blz. 231. Dit geheele gedicht vindt men ook in M. SIEGENBEEKS Proeven van Ned. Dichtk. blz. 183..

DE DECKER beleed den Hervormden godsdienst, doch paarde daarmede gematigdheid, liefde en verdraagzaamheid: voorwaar iets zeldzaams in zijn' leeftijd! en was bij de Remonstranten en Contra-Remonstranten evenzeer geächt en bemind. In nu en dan bij de eersten, schreef hij aan J. WESTERBAEN, ‘een sermoen te gaen hooren, en sie ick voor mij gansch geene oneere. Oock sijn hunne vermaningen en bestraffingen by my geen *Canorae nugae*, alsoo ick my deselve toeeyghene nae myne meeninge, niet nae hunne stellinge, oock volghe

ick (myns bedunckens) dus doende van myne syde eenigsins den voet der onderlinge verdraegsaemheyd, by den Remonstranten soo hooge gepresen J. DE VRIES, Jer. de Decker, Bijl. blz. 111..'

Deze zachtheid en gematigdheid van zijn karakter maakte hem, even als COORNHERT, een' vijand van alle kettervervolging en wreedheid Zelfs jegens dieren kon hij die niet gedogen; men ziet zulks in zijne

Klachte der hedendaegsche paerden.

Och! of de dertelheid had willen overwegen,
Hoe veel den Paarden is aen hunnen staert gelegen,
Wat nut hy hun verschaft, hoe aerdig hy hun staet,
Z'en had ons achterlyf misschien niet van sieraed,
Niet van de zweep berooft, waer met wy vliegen, muggen
En diergelyck gespuis afkletzen van onz' ruggen.
Nu staen wy weereloos voor steeck en fellen beet.
O wreedheid al te zot! ô zotheid al te wreed!
Rymoef. II Deel, blz. 110.

, en hij toont zulks in zijn stout en krachtig dichtstuk, op de vervolging der Hugenoten in *Piemont*, waarvan wij hier het eerste gedeelte afschrijven:

Waer vind men zoo onmenschelyke stucken,
Zoo woest een onbescheid,
Daer Bygeloovigheid
Des menschen hert niet toe en kan verrucken?
Wat grouwelen die dulle derf besteken,
Hoe blind zy woelt en woed,
Is onlangs aen den voet
Der Alpen, laes! maer al te klaer gebleken:

Zy heeft den Vorst hier 't harnas aen doen gespen
Om zynen onderzaet
Te matzen, op den raed
Van slechts een deel gekapte Kloosterwespen;
Van een gespuis, alleenelyk geboren
Om met een' gragen tand
De vruchten van het land
Te scheren, en der ryken rust te stooren.
't Was niet genoeg de onnozelen te jagen
Op een barbaersche wys
Door honger, sneeu en ys,
Uit huis en hof in 't hart der winterdagen;
't Was niet genoeg hun goed ten buit te geven
Aen plonderziek gebroed;
Men heeft hun neffens 't goed
Verraderlyk ook 't bloed ontruckt en leven.
Het moordziek heir valt dul en uitgelaten
Met vlammen, loot en stael
('t Hair ryst my in 't verhael)
Op luiden aen van allerhande staten,
Sticht brand en moord in die beknelde scharen,
Ziet sex noch ouder an,
Hakt neder vrou en man,
Viert gryzen kop niet meer als groene jaren,
Doet wredelyck in zynen bloede smooren
Den tedren zuigeling,
Ja verft de dulle kling
(O helsche wrock!) in 't bloed des ongeboren.
En schoon een deel op bergen tracht te ontslippen
De klauwen van 't gevaer,
De wreedheit vliegt ze naer,
En slingertze te morzel van de klippen.

Hier woed die pry met yzer, daer met stroppen,
En slopt en kopt en keelt,
En bolt en rolt en speelt
Nu zat gemoord, met armen, beenen, koppen.
't Getier des heirs, 't geschrei der vrousperzoonen,
Der kinderen geween
Klinkt door de rotzen heen,
En slaet het oor met ysselyke toonen.
Zelfs schroomt de Po aen zulke grouwelvlecken
Te schenden haren vloed;
Zy spoed zich om den voet
Van dat bebloed gebergte niet te lecken.
Wat Lestrygons, wat Turken, wat Maranen,
Gaen met hun moordgeweer
Oit vyand zoo te keer,
Als hier een Prins zyn eigene onderdanen Rymoef. I Deel, blz. 324.?

Welk eene kracht, welk eene schildering bewondert men in zijn dichtstuk: *Zont en Oostsee ontboeit!* Het is of men den admiraal WASSENAER verzelt, als men de volgende regels leest:

Dus komt hy endelyk in d'Orisontsche golven,
En valt voor-wind, voor-stroom, mee zynen middeltogt
Op 't Gotsche Zeegedrogt
Gelyk een fiere Leeu valt in een kudde wolven.
En schoon hem in dien storm een ys're bui van kogels
De Wit (ô ramp) ontrukt en Pieter Floriszoon,
Bei perlen aen zyn' kroon,
Slagved'ren allebei aen zyn metale vlogels:

Hy vliegt 'er niettemin al even wacker onder,
Scheurt, schend en stremt niet eer zyn' overforssen loop,
Voor dat hy'r van den hoop
Een deel te gronde jaegt met zynen kopren donder.
Een deel op 't kogelspel genade dwingt te zingen
Een deel in kolen zet met zynen blixembrand,
En voorts de rest aen strand
Weêrzyds dien heeten dans deurnagelt perst t'ontspringen:
En rukt aldus tot eer der zeven Nederlanden,
En tot verzekering van 's koopmans Zeefortuin
Den Baltischen Neptuin
En zynen arm de Zont weer uit de Gotsche banden Rymoef. II Deel, blz. 338..

Regt kernachtig zijn DE DECKERS bijschriften; hij is geenszins daarin door VONDEL of BRANDT overtroffen: hoe geestig en klemmend zijn de volgenden!

Amsteldam.

Van masten diene ick my te lande en op de baeren;
Op masten houde ick stand; met masten vlot en vlug
Voer ick den Ooster-oegst en all' des werelds waeren
Myn' AMSTEL in den mond, myn' DAM op zynen rug.
Nu zeg, wat masten zyn 't, die meest myn welvaert styven,
Die onder d'aerde staen, of boven 't water dryven Ibid, blz. 190.?

De Amsteldamsche borze.

Hier heft zich uit den grond des Amstels na de wolcken
Een plaets, die 's middags krielt van allerhande Volcken,
Een wandelperk, daer Moor met Noorman handel dryft;
Een Kerk; daer Jode, Turk en Christen in vergâren,
Een aller Talen School, een Merktveld aller waeren,
Een borze, die alleen all 's werelds borzen styft.

'T stadhuis van Amsteldam.

Indien ick, vreemdeling, wat breed loop in uwe oogen,
Beticht my niet daerom zoo strax van overdaed:
Maer snuffel Amsteldam van straet eens deur tot straet,
En leg dan myn cieraed eens tegen zyn vermogen:
Ick wedde dat ghy dit nogh zwaerder vind als dat,
En staendevoets herroept uw oordeel als lichtvaerdig,
En uitroept ongeveinst: 't een is hier 't ander waerdig,
De Stad een zulk Stadhuis, 't Stadhuis een zulke Stad.

D'Amsteldamsche wage.

Myn' deuren slaen zoo recht op 's werelds vier gewesten,
Dat ick niet duisterlyck gebout schyn of gesticht,
Om all wat Noord en Zuid, wat Oosten geeft of Westen
t'Ontfangen op myn' Schael, te wicken met myn Wigt Rymoef. II Deel, blz. 190, 191..

Zijne puntdichten, ten getale van 740 in twee boeken verdeeld, hebben wel niet dat vrolijke, snedige en luimige, hetwelk in die van HUYGENS gevonden wordt, doch zij wijken niet voor de zij-

nen in klem, kracht en scherpheid. Eene keus uit dezelven hebben wij reeds elders gedaan Epigrammatische Anthologie, blz. 22.. Ook in dit vak moet men zijn vernuft bewonderen. Behalve deze puntdichten zijn er nog twee blijken voorhanden dat hij insgelijks voor de geestige satyre uitmuntend berekend was, in zijne *Merx Tartarea*, *of onderhandeling en verdrag tusschen den Roomschen Bisschop en Helschen Kramer*, en zijn' *Lof der Geldzucht*, welk uitvoerig, geestig hekeldicht hij in den smaak van den *Lof der Zotheid*, van ERASMUS opstelde, doch eerst na zijn' dood, die in de maand December des jaars 1666 voorviel, in het licht kwam. De Geldzucht voert daarin zelve het woord, gelijk de Zotheid bij ERASMUS, en doorloopt op eene geestige, satyrieke wijze alle standen der zamenleving, om aan te toonen dat zij alleen de drijfveer is die het groote zedelijke werktuig in altijddurende beweging houdt. Ook op het beöefenen der fraaije kunsten beweert zij een' grooten invloed te hebben; laat ons zien, zegt zij,

- of ick 't Penceel niet zomtyts voort en dryf,
En oock Vrouw Schilderkunst den rug niet wat en styf,
Die Nimphe bly van blos, die als de vryë Zeven
Meer cierlyck zynde als nut voor 't menschelycke leven,
En meer (zoo 't schynt) op eer dan geldwinst afgerecht,
Geen windei evenwel haer' oeffenaers en legt,
Die myne lessen oock zoo verre wel hanteren;
Dat zy hun kunst om niet niet wech en zullen leeren;

En oock zoo wys wel zyn, dat zy noit treck op berd,
Noit streeck op doek en doen, die geen goed geld en werd.
Men ziet Candaules hier met zoo veel gouds betalen
Een kunststuck van Bularch, als 't in gewicht mag halen:
Wat verder ziet men staen voor weinig doecks of houts,
Bestreken van Apell, een gansche mudde gouds;
En ginder zesmael tien talenten nederleggen
Voor 't werck van Nicias, en noch den koop ontzeggen.
Wat dunckt u, Hoorderen, van 't geen ick u hier mell'?
Verkoopt dit geestig volck zyn' schaduwen niet wel Rymoef. I Deel, blz. 127.?

Zij besnaart somwijlen ook de lier van zekere dichters, doch meestal met minder goeden uitslag voor hen dan wel voor de drukkers en boekverkoopers, die zij tot het uitgeven van hunne dichtwerken aanspoort.

Helaes! onz' Dichterkens, hoe zeldzaem opgenomen
In geest, en varen verr' zoo wel niet met hun droomen,
Vermits (want, Mannen broêrs, de stomme Poëzy
Die voert my te gemoet de sprekende Schildry)
Vermits men (zeg ick) hun niet af en hoef te leeren,
Op hoe veel voeten 't Rym zyn treden doet en keeren,
Dat voetpad ligt te glad voor alle man gebaent;
De vrouwen wandelen 't, de kinderen verstaen 't.
En 't geen den vaerzen ziel en zenuw doet gewinnen,
Is een verborgen drift van opgevatte zinnen,
Is (snoeven zy) een kracht, die niet geleert en word;
Maer krachtelyck een geest van boven ingestort.
Ja zy ontzien zich niet vermetelyck te razen.
Dat hun een' Godheit dient den boezem aen te blazen,
Om iet te doen dat puick en lezenswaerdig zy.
En vloeit 'er wat gewins uit hunne rymery,

't Valt hunnen buidel mis, en doet de borze zwellen
Der loozer druckeren en hunner metgezellen.
De Dichter zaeit en plant, de drucker maeit en pluckt.
Kortom van all' hun zweet (als 't noch al wel geluckt)
Vermag dat lichte volck geen ander nut te trecken,
Als slechs wat waens van eer, een speelpop voor de gecken.
Dan dat ick menigmael al meê de Godheit zy,
Die hen verruckt en treckt tot heilge razerny,
En hun den moed verheft, kan by hun rymkens blyken,
Daer zy den rycken t'zeem meê om de lippen stryken
Om 't lieffelyck genot; en alsze bout en stout
Hun vonden zonder geest, hun vaerzen zonder zout
Den grooten meesteren aenvaerden op te dragen,
Zoo hopen zy wat meer dan eerwind op te jagen:
Hoewelze mee die jaght thans niet zoo wel en vaên
Als eertyts een Virgyl, als eer een Oppiaen
Dien voor elck vaers zyns dichts een kroon werd toegesmeten Milder is welligt nooit een dichter beloond geworden dan SANNAZARIUS voor zijn Latijnsch puntdicht op de stad *Venetië*, luidende :

Viderat Hadriacis Venetam Neptunis in undis
Stare urbem, et toto ponere jura mari:
Nunc mihi Tarpeios quantamvis Jupiter arceis
Objico, et illa tui moenia Martis, ait.
Si pelago Tybrim praefers, urbem aspice utramque:
Ilam homines dices, hanc posuisse deos.

Voor deze zes regels schonk de raad dier stad hem zeshonderd zechinen, makende ruim drieduizend guldens Hollandsch geld. Vertalingen van dit puntdicht vindt men in A. VAN OVERBEKES *Rymwerken*, blz. 65; J. GOEREE, *Mengelpoëzy*, II Deel, blz. 279 en L. PATERS, *poëzy*, blz. 435.,
Waerom die vaerzen noch de gulde vaerzen heeten:

Ja 't beurt wel dat men hun den buidel vry wat licht,
En voor opvullen leegt, wanneer hun schamper dicht
Al t'onvoorzichtig steeckt in plaetse van te streelen Rymoef. I Deel, blz. 127.
Waarschijnlijk wil de dichter hiermede herinneren dat VONDEL, wegens de uitgave van zijn' Palamedes geregtelijk in eene geldboete van drie honderd guldens werd verwezen..

Wij aarzelen niet om dit geestig en onderhoudend werk, waarin al schertsende vrij ernstige waarheden gezegd worden, te rangschikken onder de meesterstukken in dit vak, en elk die eenig gevoel en smaak heeft zal met ons de diepe menschenkennis, grondige geleerdheid en het juist oordeel des dichters daarin bewonderen.

Met moeite was DE DECKER over te halen om zijne gedichten te laten drukken. In 1656 verscheen zijn treurspel *Baptistes of Dooper*, naar BUCHANANS Latyn, zijn *Goede Vrydag*, met platen, door DE GHEIN naar VAN MANDER, benevens eenige andere gedichten in quarto, te *Amsterdam*, bij J. COLOM in het licht; spoedig was deze druk uitverkocht, en is nog uiterst zeldzaam, wordende op de boekveilingen tegen geen geringen prijs gekocht; op deze uitgave volgde in 1659 eene in octavo, mede te *Amsterdam*, bij A. VAN BLANCKEN, die in 1702 door een' derden druk in hetzelfde formaat werd gevolgd; de beste en volledigste druk is de laatste, in 1726 door M. BROUERIUS VAN NIDEK in twee

deelen in quarto bezorgd, en van welken wij ons ook in onze aanhalingen bediend hebben.

DE DECKERS afbeelding is in het koper gebragt naar de oorspronglijke, geschilderd door REMBRAND VAN RHYN,

> En dat niet om wat loons daer uit te mogen spinnen,
> Maer louterlyk uw gunst,
> Uit eenen eedlen trek tot onze Zanggodinnen,
> Uit liefde tot de kunst Rymoef. II Deel, blz. 369..

[G. Theodosius Walhorn, genaamd Deckher]

Deckher (G. Theodosius Walhorn, genaamd), advokaat te *Brussel*, gaf aldaar in 1641 zijne *Nederduitsche Poëmata* in het licht, waaruit de Heer WILLEMS eenige regels ter proeve mededeelt Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterk. II Deel, blz. 77., volgens welken te oordeelen, dit boek niet veel om het lijf moet hebben.

[Nicolaas Anthonisz. van der Deelen]

Deelen (Nicolaas Anthonisz. van der). Van dezen worden eenige stukjes in den *Zeeuschen Nachtegael* gevonden.

[Eduard de Deene]

Deene (Eduard de), een voor zijn' tijd niet onverdienstelijk Brabandsch dichter, bloeide in de laatste helft der zestiende eeuw. Men heeft van hem een dichtwerk, getiteld: *Waerachtighe Fabulen der Dieren*, gedrukt te *Brugge* in 1567 met platen van MARCUS GHEERAERTS, die ook voorkomen in VONDELS *Warande der Dieren*.

[Agatha Deken]

Deken (Agatha) J. SCHELTEMA, Korte Levensschets van A. DEKEN: *Alg. Konst- en Letterbode*, 1804, II Deel, N^{0}. 49, blz. 322., die wij reeds ontmoet hebben als de vriendin der brave en godvruchtige MARIA BOSCH I Deel, blz. 351., en nogmaals als zoodanig zullen aantreffen in gemeenschap met ELISABETH BEKKER, weduwe van ADRIANUS WOLFF in het artikel aan deze gewijd, werd geboren den 10 December 1741 in de nabijheid van *Amstelveen;* hare ouders waren brave, welgestelde landlieden, doch, die door een' zamenloop van rampen en tegenspoeden tot behoefte vervielen en beiden ten grave daalden, toen AGATHA naauwelijks drie jaren oud was. De regenten van het weeshuis der Rhijnsburgsche Collegianten te *Amsterdam*, ofschoon hare ouders tot deze gezindte geene betrekking hadden, namen liefderijk de zorg voor de opvoeding van het weesje op zich, en weldra ontwikkelde zich haar beminnelijk, godvruchtig en edel karakter, terwijl zij door dankbaarheid en een zedig gedrag zich de gunst van hare edelmoedige verzorgers waardig maakte.

Reeds vroegtijdig gaf zij blijken van hare zucht en geschiktheid voor de beöefening der fraaije letteren en de dichtkunst, en gelukkig bleven dezen niet onopgemerkt; de voornaamste leden van het letteroefenend genootschap: *Diligentiae omnia* moedigden deze zucht aan, wijzigden dezelve en zagen spoedig de gewenschte gevolgen van hunne poging-

en. ‘Ook de moschroos,’ zegt haar welsprekende lofredenaar J. KONIJNENBURG, Lofrede op E. WOLFF, geb. BEKKER, en A. DEKEN, blz. 54., ‘in het wild gestruikt, buigt het hoofd naar den grond, zonder te worden opgemerkt: eerst dan, wanneer de kenner haar op de juiste hoogte plaatst, verheftzich haar purper boven duizend andere bloemen, en dingt in den ganschen lusthof naar den prijs der eer.’ De Heer Duplouis, een man van oordeel en smaak, droeg edelmoedig zorg voor de onderrigting en verstandsbeschaving der jeugdige AGATHA, op eene wijze volkomen geschikt naar haren aanleg; en zoo trad zij de wereld in met een schuldeloos hart vol reine godvrucht en gevoel voor het edele en goede, met eene ziel verwarmd door de eenvoudige godsdienstleer van JEZUS zelven, en afkeerig van allen kerkdwang en voorschriften van sectenhoofden, die deze leer zoo jammerlijk misvormd hebben; zij trad de wereld in, op een tijdstip, dat er in ons vaderland nog eene heerschende kerk bestond, die door haren invloed op het staatsbestuur en de zamenleving met nadruk toonde dat zij heerschte; zij trad de wereld in, toen men nog van nature geneigd was God en zijne naasten te haten, en negenendertig artikelen ter zaligheid noodig oordeelde, terwijl het eenvoudige, vrome weesmeisje van nature God en hare naasten hartelijk lief had, en het met een paar geloofsartikelen wel doen kon; zij trad de wereld in, niet als eene rijke erfgename, beschermd door vermogende

bloedverwanten, in het vooruitzigt van eene schitterende toekomst, maar in een' staat van volstrekte afhanglijkheid Zie haar dichtstuk *Euzebia*, *of de Godvruchtige Dienstmaagd*, waarin zij zichzelve schetst: *Stichtelijke Gedichten van* M. BOSCH *en* A. DEKEN, blz. 307. ‘Gelaten in haren stand, en boven de woelingen van ziedende hartstogten verheven, was hare ziel vrede. Stil van aard, altijd eenvoudig en eenparig van geest, schatte zij elke aanwinst van kunde en genot naar waarde. Weldra werd zij door hare meerderen geëerd, en ontving de schatting van zeldzame verdiensten; men zocht hare verkeering: haar weetlust vond zich gesterkt, hare vinding uitgebreid, en zij zelve zich eerlang tot dichteresse en schrijfster verheven J. KONIJNENBURG, Lofrede, blz. 56..

De vijfjarige zamenwoning en de gemeenschappelijke beöefening der poëzy met hare vriendin, de godvruchtige MARIA BOSCH, die zoo geheel met haar eenstemmig dacht en gevoelde, vreugd en leed met haar deelde, voor wie zij in haren ziekelijken toestand een vertroostende engel was, wier laatste krankbed en godvruchtig uiteinde zij zoo aandoenlijk bezong Stichtelijke Gedichten, blz. 397., besliste de vorming van haren smaak voor het eenvoudige, heldere, gevoelige, hartroerende, waardoor hare gedichten zich meer onderscheiden, dan wel door hooge vlugt of stout-

heid van denkbeelden; ‘het zijn de levendige gewaarwordingen der ziel, getoetst aan de ervaring en door haar als echt erkend. Namen, beelden, vergelijkingen, leenspreuken, vragen, uitroepingen, zijn de bloemen waarmede de konst wordt gestrooid, zonder echter waarheid of duidelijk begrip aan geleende sieraden op te offeren. De uitvoering is even levendig als het oorspronglijk gevoel bij de eerste voorstelling. Verband en eenheid, bij afwisselende uitweiding, geven kracht aan het geheel, en de lezer wordt als het ware onvrijwillig met denzelfden droom medegevoerd J. KONIJNENBURG, Lofrede, blz. 57.. De *Stichtelyke Gedichten*, die zij in 1775 met die van hare overledene vriendin uitgaf, werden met genoegen ontvangen, en geoordeeld opwekkende denkbeelden te behelzen, ‘in vloeibare verzen, voorgedragen in een' onopgesmukten stijl, die de aandacht vestigt, het harte roert, en den geest vervult met indrukselen, welken, naar eisch gadegeslagen zijnde, niet nalaten kunnen een' heilzamen invloed op het gedrag te hebben Hedend. Vad. Letteroef. IV Deel, I St. blz. 268..’

Het verlies van hare vriendin werd haar weldra vergoed door ELISABETH BEKKER, echtgenoote van ADRIAAN WOLFF, toenmaals, predikant in de *Beemster*, eene vrouw, wier levendig karakter, vlug vernuft, luimige geestigheid en bijtende scherts,

oppervlakkig beschouwd, zoo weinig met AGATHA'S stille zachtzinnigheid, bedaarde redenering, aandachtigen onderzoeklust en bedachtzamen ernst schenen te strooken, en echter bestond tusschen deze beide zoo verbazend ver uiteenloopende karakters agtentwintig jaren lang onafgebroken eene vriendschap zonder voorbeeld.

Naauwelijks had zij in *Amsterdam* het berigt ontvangen van het schielijk overlijden van A. WOLFF, op den 29 April 1777, of zij schreef dienzelfden dag aan zijne weduwe:

Ik voel al wat gij voelt: 'k zal morgen bij u wezen Brieven van E. BEKKER en A. DEKEN, blz. 24..

en snelde naar de *Beemster*, om hare vriendin te troosten niet alleen, maar ook om haar niet weder te verlaten, gelijk zij haar dan ook op haren verderen levensweg verzeld, en lief en leed, ballingschap en behoefte getrouw met haar heeft gedeeld, en haar slechts negen dagen overleefde.

Haar gemeenschappelijk verblijf uit de *Beemster* eerst naar de *Rijp* en vervolgens naar de *Beverwijk* verplaatst hebbende, sleten de beide vriendinnen aldaar hare gelukkigste en vergenoegdste dagen op het bekoorlijk *Lommerlust;* aldaar vervaardigden zij die vernuftige geschriften in verzen en proza, die met zoo veel genoegen ontvangen en gelezen werden. Welverdienden roem verwierven zij door

hare vaderlandsche romans, de *Historie van Sara Burgerhart*, van *Willem Levend* en van *Cornelia Wildschut*, waarin al de karakters en handelende personen naar de natuur geteekend zijn en op den vaderlandschen bodem te huis behooren. Zonderling is het dat op de titels van al deze onmiskenbaar oorspronglijke romans staat: *niet vertaald*. Waarschijnlijk was dit een satyrieke zet van de schrijfsters, waarvan de bedoeling niet duister is; een niet vertaalde goede echt Nederlandsche roman, was toen een *phaenomen*, dat men nog niet gezien had, en moest derhalve ook met deze bijvoeging aangekondigd worden. Hoe het zij, men las deze werken met ongemeen veel vermaak, gelijk ook de uitmuntende *Brieven van Abraham Blankaart*, waarin AGATHA DEKEN hare edele, inschikkelijke en verdraagzame denkwijze, haar gezond oordeel, menschenkennis en goedhartigheid op zulk eene eenvoudige, innemende, onderhoudende en aangename wijze aan den dag legt, want het lijdt geen twijfel dat zijdeze brieven, zoo niet allen, ten minsten grootendeels heeft opgesteld.

Grootendeels van hare hand zijn ook de *Economische Liedjes*, welken, zegt haar lofredenaar, ‘miskenning van den volksgeest, en het staatsverzuim, om dezen geest te voeden, uit de scholen gebannen heeft J. KONIJNENBURG, Lofrede, blz. 64. Deze miskenning van den volksgeest had wel het eerste plaats bijden uitgever; want wel ver van deze Liedjes afzonderlijk voor eenige duiten te verkoopen, opdat zij gemakkelijk in de handen en het geheugen des gemeenen mans kwamen, hetgeen toch de bedoeling der opstellers was, verschenen zij gezamentlijk in 1781 in drie groot octavo boekdeelen, ten prijze van f4.10; vervolgens begreep de boekverkoopersspeculatie er een prachtwerk van te maken, en er kwam een druk met platen voor den dag. Dezelfde dwaasheid beging men ook ten aanzien van de door de maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen* uitgegeven *Volksliedjes*, waartoe men ook platen liet graveren, even als of deze eenvoudige Liedjes bestemd waren om prachtige bibliotheeken te versieren! De boekverkoopers miskennen wel eens meer den volksgeest, zoo wel als het doel hunner schrijveren; wanneer hetzelve is hunne medemenschen te beschaven, te verlichten en te verbeteren, is dat der uitgeveren somtijds enkel en alleen - geldwinnen. De Rotterdamsche boekhandelaar IMMERZEEL, zelf een man van smaak en verdienstelijk dichter, heeft vrij wat verstandiger gehandeld, met buiten de kostbare uitgave der Gedichten van TOLLENS, dezer dagen ook een' zindelijken en eenvoudigen druk voor eenige stuivers verkrijgbaar te stellen; eene oplage van tienduizend exemplaren heeft bewezen dat hij daarmede den volksgeest geheel niet miskende..’ Welk eene eenvoudig-

heid, natuurlijkheid, en welk eene bevalligheid tevens heerscht in dezelven! Elk wordt daarin tot pligtvervulling, nijverheid, vaderlandsliefde en alle maatschappelijke deugden opgewekt door drijfveeren, die in zijn' stand, beroep of werkkring zelven liggen, terwijl verstand en hart er ook een wel eenvoudig, maar gezond voedsel in vinden.

Wij zouden niet eindigen, indien wij alle vakken van het uitgestrekt gebied der letterkunde wilden doorloopen, waarin onze DEKEN met hare vriendin werkzaam was; en daaronder zelfs die geweldig

ver uiteenloopen, ook zoodanigen, waarin anders zelden door vrouwen geärbeid wordt. Wij zullen hierover eenigzins breeder spreken op het artikel van DEKENS vriendin, als wanneer wij natuurlijk ook op haar weder te rug zullen komen.

Van de onlusten, die ons vaderland in het achtste tiental jaren der vorige eeuw zoo jammerlijk teisterden, bleven beide vriendinnen geene onverschillige aanschouwers; hare pen was dier partij gewijd, die door Pruissische huzaren beduid werd dat zijongelijk en de toenmalige Stadhouder gelijk had. Velen, die met deze wijze van betogen geen genoegen namen, verlieten den vaderlandschen bodem en weken naar *Frankrijk*; ook AGATHA volgde hare vriendin derwaarts, en beide vrouwen verkozen *Trevoux* tot haar verblijf, welks bekoorlijke omstreken zij in eenige dichtstukken regt schilderachtig bezongen, die in 1789 te *'s Hage* in het licht kwamen, onder den titel van *Wandelingen door Bourgogne.* Aanvanglijk smaakten zij hier vele genoegens; dan de Fransche omwenteling barstte uit: het vreedzaam *Trevoux* zag ook zijne onschuldige burgers onder de moordbijl vallen; en de tedergevoelige DEKEN had de onbeschrijflijke smart van te zien dat het schrikbewind ook zijne klaauwen naar hare meer dan zusterlijke vriendin uitstrekte; BEKKER, voor den bloedraad gedaagd, om hare veroordeeling aan te hooren, ontkwam de moordbijl slechts door hare tegenwoordigheid van geest met hare beschul-

digers slechts met boert en spot te bestrijden, en der grijnzende bloedgierigheid een' glimlach af te persen, die het sein was dat zij in de armen harer beängstigde vriendin kon wederkeeren.

Hartelijke vriendschap hadden zij gesloten met zekere mevrouw RENAULD, wier echtgenoot onschuldig als een offer des schrikbewinds in den kerker zat, waaruit zij hem echter wisten te redden. Deze edelmoedige en erkentelijke vrouw nam, toen een trouwlooze vriend al het tijdelijk en vrij aanzienlijk vermogen, hetwelk beide vrouwen bij hare uitwijking hem toevertrouwden, had ontvreemd, en zij dus volstrekt behoeftig en verlaten waren, de zorg voor haar onderhoud welwillend op zich. Veel kostte het zeker dezen van het geliefd *Trevoux*, en vooral van zulk eene edele vriendin te scheiden; dan

> De liefde tot zijn land is yeder aengebooren VONDEL, Gysbrecht van Aemstel, laatste Toon.

en deze trok zoo wel DEKEN als hare vriendin, toen in 1795 de Fransche wapenen eene geheel andere orde vanzaken op den Nederlandschen bodem daargesteld hadden, met te sterke koorden: beiden keerden alzoo te rug, en namen haar verblijf in *'s Hage*. Op eene kiesche wijze werd hierdoor eenigen harer vrienden, en vooral door een' edeldenkend' en dankbaar' boekhandelaar, die uit ondervinding

hare verdiensten wist te waarderen, in haar onderhoud voorzien. Zij namen de pen weder op, en leverden eenige oorspronglijke opstellen en vertalingen; DEKEN schreef onder anderen, in 1799, een hartelijk woord bij gelegenheid der afscheiding van de Kerk van den Staat en der toen op het tapijt zijnde hereeniging tusschen de Remonstranten en de aankleveren der Dordsche canons, door de eersten aangeboden, doch door de laatsten van de hand gewezen. Het stukje is nog lezenswaardig, en heet: *Mijne Offerhande aan het Vaderland*. Vervolgens leverde zij verscheiden bijdragen tot de *Christelijke Gezangen en Liederen*, ten gebruike van de Doopsgezinde gemeente te *Haarlem*. In hare *Liederen voor den Boerenstand* heerscht nog dezelfde toon en bevallige populariteit, die ons in de *Economische Liedjes* zoo zeer behagen; minder lofs moeten wij toekennen aan de liederen onder den titel: *Iets voor Ouderen en Kinderen*, met de vorigen kort voor haren dood uitgegeven, en welligt haarzwanenzang, vervaardigd voor het krankbed harer dierbare vriendin, die haar dan ook eindelijk op den 5 November1804 ontviel.

'Het overlijden van hare vriendin,' zegt de Heer SCHELTEMA Algemeene Konst- en Letterbode van 1804, II Deel, N^0. 43, blz. 324. 'veroorzaakte zulk een' schok in haar gestel, dat men haar' dood als een

gevolg van denzelven mag aanmerken. In het eerst was zij zeer gelaten, en meer bedaard dan de meesten harer vrienden verwachtten, die haar kwamen troosten,' dan reeds den volgenden dag wierp eene koorts haar insgelijks op het krankbed; spoedig volgde een verval van geest- en ligchaamskrachten; zij stierf den 14 November, en werd twee dagen daarna, op het kerkhof te *Scheveningen*, aande zijde van hare vriendin begraven.

Diep werd het gemis dezer beide verdienstelijke vrouwen gevoeld en betreurd, door ieder die prijs stelde op gezonde godsdienstige begrippen, verlichting, deugd en zedelijkheid, in zulk eene ruime mate door beiden onder ons bevorderd. Dit gevoel openlijk uit te drukken, was eene verpligting der erkentelijkheid, en van deze kweet zich de Amsterdamsche Afdeeling der Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde op den 14 Maart 1805, wanneer de Heer J. KONIJNENBURG in haren naam eene voortreffelijke Lofrede Uitgegeven in 1805, te *Amsterdam*, bij W. HOLTROP. uitsprak, en de Heer Mr. M.C. VAN HALL een' uitmuntend schoonen Lierzang Te vinden in zijne *Gedichten*, blz. 25. voordroeg.

AGATHA DEKEN, die wij toevallig in dit werk een drievoudig artikel moeten inruimen, verdient zulks ten volle. Als godsdienstige, zede- en volksdichteres moet hare nagedachtenis nog lang bij ons

in zegening blijven, en wij kunnen hare eenvoudige, stichtende, opwekkende, roerende en deugdwekkende gedichten, vooral den middelstand en het opkomend geslacht, niet genoeg aanprijzen, al is het ook dat wij uit de groote menigte hier slechts een enkel mededeelen, met de verzekering dat allen goed, ja, velen voortreffelijk zijn; het is een van hare vroegere opstellen, en zeer lezens- en behartigenswaardig voor de geenen die nog in dat levenstijdperk zijn, hetwelk het opschrift aanduidt, namelijk

De jeugd.

Blyde en zorgelooze Jeugd!
Zaligste aller stervelingen!
Help myn doffe Zangster zingen!
Zing met haar uw gulle vreugd!

Alles wat gy hoort en ziet,
Alles wat gy kunt verwachten,
Schenkt u vrolyke gedachten:
Sombre droefheid kent gy niet.

Naauw voelt gy door 't zonnelicht
't Halföntlooken oog bestraalen,
Of uw blydschap kent geen paalen,
Straalt op 't vriendlyk aangezicht.

Na den blyden Morgengroet
Denkt ge: In welke vrolykheden
Zal ik deezen dag besteden,
En wat houde ik nog te goed?

Nooit valt de Avond u te lang:
Gy weet de uuren te verdeelen
Tusschen 't lieflyk orgelspelen
En 't zieltreffend maatgezang.

Of gy scherpt uw fyn vernuft
Op een reeks van oefeningen,
Waarvoor 't brein der stervelingen
In den aanvang staat versuft.

Of de Vriendschap schenkt u vreugd;
Doet uw gulle blydschap groeijen,
Daar 't onschuldig, zedig stoeijen
't Ligchaam sterkt, den geest verheugt.

't Nadren van den stillen Nacht
Doet u voor geen onheil zorgen,
Daar gy, na uw rust, een' morgen
Vol van zaligheên verwacht.

Als de wind in 't Najaar woedt,
Kan geen zorg uw' geest verdrukken:
Gy verlangt dan 't ooft te plukken,
't Geen uw hoop reeds heeft gevoed.

Goudgeele appels, schoon en frisch,
Doen u d'eêlsten nektar smaken;
Druiven kunnen u vermaken,
En versieren uwen disch.

Door geen bange zorg gestoord,
Dat de fruit u iets zal schaden,
Moet het all' u bly verzaden,
Wat uw hart en oog bekoort.

't Allerstrengste Jaarsaizoen
Ziet gy zonder kommer nadren:
't jeugdig bloed vliegt u door de adren:
Wat zou u de Winter doen?

De aangename Zomertyd
Schenkt u nog veel meer genoegen,
Als ge u-zelf, nu moê van 't zwoegen,
Aan het Buitenleeven wydt.

Als gy door het gulle zand
Heenen stapt, en, wit bestoven,
U verlustigt in de hoven,
Of vermaakt op 't lugtig land.

Als gy in het groene gras
Dartelt met uw Medgezellen,
En, om vriendlyk hen te kwellen,
Plofplast in een waterplas.

Als gy, aan vermaak gehecht,
Zachtjes afglydt langs de zoomen,
En u spiegelt in de stroomen
Van de zilverblanke Vecht.

Als gy 't Ros, schoon wuft en stout,
Moedig spant voor uwen wagen,
En al rollende u laat dragen
Naar het Harelemmer Hout.

Als gy daar het Pluimgediert'
Vóórkomt met uw lieflyk kweelen,
En der kleene Filomeelen
Vreugderyk geboorteüur viert.

Als gy ziet hoe zelfs de nacht
Mensch, en Vee, en Planten zegent,
Paerels op het aardryk regent,
Eerst uit de aarde omhoog gebragt.

Als gy de opgerezen Zon
Ziet den daauw van 't bloempje lekken,
Die 't tot voordeel niet zou strekken,
Maar veel eerder schaden kon.

Als gy, om, den heeten gloed
Van de Middagzon te ontkomen,
Zit in schaduw van de boomen,
Wyl u 't lugtig voedsel voedt.

Als gy, in den Avondstond,
't Weste windje zacht hoort spelen,
En verkwikking meê ziet deelen
Aan den halfverschroeiden grond.
Als der vooglen zoet geluid
In 't bosschaadje u kan bekooren,
En gy bly hunn' zang moogt hooren,
Tot Natuur hen de oogen sluit.

Alles wat den geest verheugt,
Alles wat u kan vermaken,
Kunt gy in den Zomer smaken,
Vreugd van 't Menschdom! gulle Jeugd!

Maar de Lente, uw Zielsvriendin,
U gelyk in aart en jaren,
Wilde ik liefst voor 't laatst' besparen:
Zy geeft u het grootst gewin.

Zy lagcht de Aarde minzaam toe:
Wil haar door heur warmte stooven,
Vrede en zaligheid belooven,
In gedienstigheên nooit moê.

Als Zy ademt krygt Natuur
Kracht en groei, en warmte en leven.
Niets kan d'invloed wederstreeven
Van het zachte lentevuur.

Zy, een Minnares der vreugd,
Plant, langs effen wandelpaden,
Hoven vol met bloemsieraden,
Tot vermaak van u, ô Jeugd!

Zy versmelt, door haaren gloed,
Kuische harten, reine zinnen,
En ontsteekt de drift tot minnen,
Zelfs in 't allerkoudst gemoed.

Ze is gedurig aan uw zy':
Haar hoort ge overäl u roemen:
Zy zet, door haar schoone bloemen,
U de schoonste schoonheid by.

Wie ook kwyne, en zorge, en zucht',
Gy verkiest van vreugd te kweelen:
Want uw yver bouwt kasteelen,
Schoon, ô jammer! in de lucht.

Lente, daar ge uw oog op slaat,
Doet u denken: ‘ô! zo heerlyk,
Zo bestendig, zo begeerlyk,
Is myn blydschapvolle staat!

Ik ben als die lentebloem,
Die men hoort van ieder looven,
Ja, ik ga haar verr' te boven,
En verdien veel grooter' roem.

Welk een onäfmeetbaar veld
Van geluk staat voor my open!
Ik zal eer op rykdom hoopen,
Roem vermeerdren met myn geld.

Dees myn arm zal, door zyn kracht,
Nyvrig werken, wroeten, slaven;
In de diepste goudmyn graven,
Van den ochtend tot den nacht.'

Laat myn Zangster, lieve Jeugd!
Laat haar onbelemmerd zingen
Van uw losse handelingen,
Van uwe onbedachte vreugd.

Gy begint, met drift en vuur,
All uw zinnen opteschrandren,
Werkt veel zaken door elkandren,
Maar verricht niets op den duur.

Nu is 't eene van uw' smaak,
Dan zult gy weêr 't andre kiezen.
Maken, breken, tydverliezen,
Is bestendig dus uw zaak.

Zy die, van verheevner aart,
In haar blyde Lentejaren,
Godsvrucht met hun blydschap paren,
Zyn te meerder achting waard.

Ach! kon ik, door zorg en vlyt,
U, ô Jeugd! een' indruk geven
Van 't vermaaklyk, Godeleven!
Hoe vernoegd sleet ik myn' tyd!

Zie, ik vroeg, u, onbevreesd,
Reine Godsvrucht lieven, eeren,
Onverniste deugd waardeeren;
Dit 's een wellust voor myn' geest.

Is dit reeds uw liefste zin;
Wil dan naar geen waereld hooren
Laat toch niemand u verstooren
In uw pryzenswaard begin.

Houd u aan den Hoogsten vast.
Wuftheid moog' naar 't dwaze jagen:
Ach! hoe zal zy 't zich beklagen,
Als haar de Eeuwigheid verrast!

Wordt de Heiland vaak gehoond;
Durft men roekloos hem versmaden,
Laat hy uwen geest verzaden,
Daar de Godheid in hem woont.

Laat dan, Godgezinde JEUGD!
Nimmer u de deugd verdrieten.
Al de vreugd die we ooit genieten
Wordt door haar eerst ware vreugd.

Laat die vreugd, van uw gezicht,
In 't gezicht der Oudren stralen:
Dan kent ook hun vreugd geen paalen,
Als gy leeft naar uwen pligt!

Dan ziet gy hen, weggerukt
Door een dankbre blydschap, nadren
Tot den Vader aller vadren,
Met uw heil op 't hart gedrukt.

Dan zal eens hun zilvren hair,
Daar hun zorgen gantsch verdwynen,
Door uw deugd al schooner schynen,
Meerder schittren, jaar op jaar.

Dan eens zullenze all' hunn' druk,
Al hun zwoegen, al hun zweeten,
Al hun voorig leed vergeten,
Zalig zyn in uw geluk.

Dan zult gy, 't gevaar der jeugd,
Op des waerelds woeste baren,
Eindelyk geheel ontvaren,
Vast staan op den weg der deugd.

Vast staat gy dan in uw hoop,
In uw zaligend vertrouwen,
Dat ge uw' Goël zult aanschouwen,
Na het eind' van d'aardschen loop.

Vast staat gy dan tot de Dood
U, van 't logge stof ontslagen,
Vriendelyk zal overdragen
In uws Vaders liefdeschoot Stichtelijke Gedichten. blz. 347..

[Joannes Dekens]

Dekens (Joannes), Priester, Secretaris der stad *Antwerpen*, en aldaar overleden in 1352, wordt opgegeven als de schrijver of liever rijmvertaler van *Die Dietsche Doctrinael* DIERCXSENS, *Antverpia Christo nascens et crescens*, Tom. II, pag. 108.; want het was een

- - Boecxkijn
Dat vore lach in latijn

Volgens zijne getuigenis moeten

Daerin ligghen groote virtute
Van doeghden ende van zeden,
Ende van menegher wijsheden,
Met autoriteiten al beweven,
Die wise meestre wilen screven,
Der men in mach lezen tsame
Orbore der ziele ende der lichame.

De schrijver heeft dit werk

- - volmaect aldus
In die maent van Junius
Doe men screef Christus gheboirt
Dertienhondert ende viertiech voirt
Ende oec vijf daertoe mede
Tantwerpen in die stede,

en opgedragen aan

Den hertoghe van Brabant,
Die die derde Jan is genant.

Hetzelve is gedrukt te *Delft* in 1489. Het is eene soort van leerdicht, getrokken uit den Bijbel en andere stichtelijke geschriften, verdeeld in drie boeken, zamen honderd vijfendertig hoofdstukken. Het is misschien een der merkwaardigste en verdienstelijkste letterkundige voortbrengselen der veertiende eeuw; want behalve dat de taal vrij zuiver, de stijl tamelijk kiesch en de voordragt duidelijk is, heerscht in dit werk een geest, die zeer gemakkelijk den schrijver op den brandstapel had kunnen brengen. Het is inderdaad opmerkelijk, dat in den stikdonkersten nacht der middeneeuwen een Brabandsch kloostergeestelijke reeds het vlammeke ontstak, dat ja weldra den band joeg in de houtstapels voor de ketters, maar ook deszelfs licht mededeelde aan duizende fakkels, die de duisternis wegvaagden, alvorens de eene eeuw later uitgevonden boekdrukkunst gelijk eene weldadige zon hare heldere stralen wijd en zijd verspreidde. Het lezen der Heilige Schrift, in zijn' tijd althans den leken niet geöorloofd, wordt hen in tegendeel door dezen priester ten sterksten aangeprezen:

Paulus maect ons ghewes
Alle scrifturen die sijn gescreuen
Die sijn tot onser leren bleuen
Daerom sellen wi soecken
Leringhe in die boecken,
Die die wijse hebben ghelaten
Tonser lere, ender tonser baten.
- - - - - -

Also die siecke sonder waen
Met eenen stave moet gaen,
Also behoeft, dat verstaet,
Die Leke der scrifturen raet,
Ende die Clercken die niet en wercken
Na dat si inder scrifture mercken,
Misdoen meer, sijt des vroet
Dan die Lekemensche doet.

Welk eene helderheid van denkbeelden had deze monnik in dien donkeren tijd, aangaande het kloosterleven!

Meet dat cloesteren ende steden
Niet en konnen geuen heilicheden,
Mer die reinicheit int herte heeft,
Weet dat die heilichlike leeft.
Want God overal es
So mach men, des sijt gewes,
God dienen oueral
Op straten, op berghe en dal.

In een ander vroeger werk, genaamd, *Der Leecken Spiegel*, door CLIGNET omstandig beschreven In de Voorrede van zijne *Theutonista*, blz. LX. Zie ook W. BILDERDIJK, Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden, I Deel, blz. 135. III Deel, blz. 123.7en van het welk de Heer WILLEMS vermoedt Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 186. dat DEKENS ook de schrijver is, laat hij zich daaromtrent in dezer voegen uit:

Ic weet wel te voren
Dat sellen hebben toren
Lieden van gheestelike habyte
Dat ic des huwelijcs vyte KILIAAN*: Vite, i.q. Treke, treck, tractus, tractio.*
So sere sette voort,
En sellen begripen KILIAAN*: Begrijpen, reprehendere, berispen. Zie eene uitvoerige Verhandeling over dit woord in deze beteekenis, van E.S.D.G. in het Taal,- Dicht- en Letterkundig Magazijn, III Deel, blz. 117. mine woort,*
Die nochtan en soude weten,
Wat cleden, drincken of eten,
En wonnen sijt hen niet te voren
Die ghene die te huwelike horen.
Off alle tvolk worde Jacopine,
Minderbroeders ende Augustine,
Saertroysers ende Clusenaren,
Wie soude dan tlant aaren KILIAAN*: Aeren, arare, colere agrum.*
Coren winnen ende ander vrochte?
Ende of die coopman niet en cochte
Alrehande goet daerment wint,
Ende voeret daer ment niet en vint,
Wat souden dese eten dan,
Of wat souden sy draghen an?
Sy moesten die cloesteren laten staen,
Ende ackeren ende roden KILIAAN*: Roden, concursare, parvagari terras. gaen,*

Ende winnen met haren zwete
Dat sy cleden souden en eten,
Ghelijc sy doen daghelyc
Die sitten in den huwelyc,
Diet al winnen met arbeide groot,
Dies die werelt hevet noot.
Dit sijn al redenen waerbi
Huwelyc te prisere sy
Boven alle levene dat ik weet,
Want die werelt daerby steet
Naest Gode diet al besiet.

Dit is immers reeds dezelfde leer, die LUTHER honderdtachtig jaren later begon te verkondigen; want

Desen bouc was volmaect al
Doent carnacioen was int getal
Dertienhondert en XXX *mede*
Al tantwerpen in die stede.

Dit werk is insgelijks opgedragen aan JAN III, Hertog van *Braband*.

[Delcourt]

Delcourt (....) leverde eene tamelijk vloeijende vertaling der XVIde Satyre vanJUVENALIS in de verzameling van *Alle de Schimpdichten van D.J. Juvenalis en A. Persius Flaccus*, door verscheiden dichters in Nederduitsche verzen overgebragt, en te *Haarlem* in 1709 gedrukt.

[Johannes Franciscus Delsing]

Delsing (Johannes Franciscus). Zeer weinig, en toch in een moeilijk vak der Nederduit-

sche dichtkunst zeer veel, heeft deze geleverd, een vak, waarin men voor hem nog niets draaglijks gezien had, namelijk het *Chronostichon*, of tijddicht, waarom men, welligt te voorbarig, deze soort van voortbrengsels onder de nuttelooze geestpijnigende rederijkersaardigheden rangschikte; wij zonderen het tijddicht wel degelijk daarvan uit, en vooral de zes, die van DELSING voorhanden zijn VONDELS grafschrift, door G. BRANDT, is ook geenszins verwerpelijk:

hIer rVst VonDel, hoog beIaarD,
apoLLo en zIJn zangberg WaarD.
J. VAN VONDELS Leven, blz. 74.

. Het tijddicht immers heeft eene nuttige bedoeling om den tijd eener merkwaardige gebeurtenis op eene dichtmatige wijze in geheugen te doen blijven, het zij men hetzelve plaatst als opschrift van openbare gedenkteekenen en gebouwen, of, gelijk die van DELSING, met fraaie zinnebeelden in het koper graveert. Dat men in oude chronijken en aan de poorten of stadhuizen van sommige steden geene anderen dan zeer gebrekkigen aantrof Zelfs waren de tijddichten daarom in minachting. ‘Ces misérables jeux d'esprit étaient devenus fort à la mode depuis deux ou trois cent ans. On en a connu le ridicule en France, mais la mode en subsiste encore en Allemagne et ailleurs, ou l'on fait des chronogrammes à une naissance, un mariage &a. comme on fait des sonnets en Italië. Les Flamands surtout ont beaucoup de goût, pour les chronogrammes et y attachent un grand mérite.’ *Dictionn. des Origines et Inventions*, Tom. I, pag. 388. Bij gelegenheid van het nieuwe jaar komen er nog in *Braband* bij menigte te voorschijn, het eene nog kreupeler en zotter dan het andere, en wier vervaardigers men telkens het puntdicht van LANGENDYK kon toevoeren:

Aan een' tydvaers dichter.

Bekruipt u eens de lust, laat dan voor keurige ooren
Een tydvaers van den tyd wanneer gy gek wierd hooren.
Epigramm. Anthol. blz. 111.

deed welligt het

denkbeeld ontstaan dat men in onze taal geene goede tijdverzen kon vervaardigen, maar dat dezelven altijd lam, gewrongen of nietsbeduidend moesten uitvallen.

'De meerdere beschaving onzer taal- en dichtkunde heeft dit echter in onzen tijd anders doen zien; en de heer DELSING heeft dat vooroordeel zoo proefondervindelijk wederlegd, dat men niets meer noodig heeft dan zijne uitgegeven tijdverzen naauwkeurig te overwegen, om overtuigd te worden dat zoodanige gedichten zeer wel aan al hunne vereischten, en ook aan die der Nederduitsche taal- en dichtkunst, voldoende, kunnen gemaakt worden, indien dezelve, maar gewrocht worden door dichters, die bekwaamheid, vlijt en oordeel genoeg bezitten om dat geen wat zij onderhanden nemen wel uit te voeren Boekzaal der Geleerde Waereld, CXVLII Deel, blz. 46..' Wij willen, ten bewijze dat met deze woorden, die wij hier de onzen maken, niets te veel gezegd is, de zes door hem algemeen gemaakte tijdverzen hier onder het oog van onze lezers brengen.

Op den brand van den schouwburg, te Amsterdam.

den 11 Mei.
MIJn bIJen zVVerVen: zIe, De kors Is grVIs en asCh!
eI, zorgers! zorgt op nIeVW; zIJ WeIgren V geen WasCh.

Gegraveerd door N. van der Meer, Jun., en uitgegeven te *Amsterdam* bij M. Magérus.

Op de inwyding van den nieuwen schouwburg, te Amsterdam.

den 15 September.
thans zaL De bIJ op nIeVW In febVs kVnstkoor zWeeven,
en't eeLste, 't WeLk ze'er Leest,Voor Wees en arMen geeVen.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te *Amsterdam*, bij J. SMIT.

Tydvaers geplaatst op den grond des gewezen Schouwburgs, te Amsterdam, boven den ingang der roomsch-catholyke aelmoessenierskamer.

besChoVW op nIeVW een hVIs, Waar nog het LVstIg kroost
Van IJVer D'oVDen stok In zIJne eLenDe troost.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te *Amsterdam*, bij M. MAGÉRUS.

De milddadigheid aan de dankbare roomsche armen; by de eerste afgifte van brood, op den grond des gewezen schouwburgs, te Amsterdam,

den 5 December.
't WeLeer Verwoest tooneeL, 't paLeIs der poëzIJ,
strekt V, behoeftig MensCh! hIer tot een bakkerIJ.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te *Amsterdam*, bij F.J. VAN TETROODE. Hetzelve is in een' witten steen uitgehouwen voor de gemelde bakkerij.

Op het oeconomisch ontwerp van de maatschappij der wetenschappen, te Haarlem, waarover te Amsterdam, in de doorluchtige schole de eerste vergadering gehouden is,

den 7 Februarij.
VerheVen MaatsChappIJ, In WerkLVst onbezWeken!
het nakroost zaL, VerheVgd, Van VW ontWerp nog spreken.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te *Amsterdam*, bij J. SMIT en P. DEN HENGSt.

Op de vergadering van den oeconomischen tak van voorn. Maatschappy, gehouden te Haarlem,

den 15 September.
't Is hIer één, hart één DoeL, In oVerLeg en spreken,
Daar IeDer traCht het takJe op 't VLIJtIgste aan te kWeeken.

Gegraveerd door R. VINKELES, en uitgegeven bij dezelfden. Deze zes tijdverzen, met veel zinnebeeldig bijwerk uitmuntend fraai gegraveerd, zijn hunne plaats in de kunstverzamelingen overwaardig.

[Antonius Deutekom]

Deutekom (Antonius), muzijkmeester te *Utrecht*, leverde in 1657 eene zonderlinge uitbreiding der Psalmen, op de gewone noten, zonder rijm, en met eenige tusschen in gelapte herhalingen, waarvan het begin van den XXXVII^{sten} Psalm door VAN IPEREN tot een voorbeeld wordt bijgebragt Kerkel. Hist. van het Psalmgezang, I Deel, blz. 182., dus luidende:

En ontsteeckt u niet over de boosdoenders,
Ende benytse niet die onrecht doen.
Want als gras sullen, *als gras sullen* sy haest
Sullen sy haest werden afgesneden;
Ende als de groene grasscheutkens sullen,
Als de grasscheutskens sullen sy afvallen.

Eenige professoren te *Leyden* en te *Utrecht* verklaarden in hunne goedkeuring deze vreemde verhanseling der Psalmen te meer prijzenswaardig, om dat ‘niemant te voren dat oit gedaen hadde.’ Het werkje is gedrukt te *Amsterdam* in 1662 A. PARS, Naamrol, blz. 235..

[Jan Jansz. Deutel]

Deutel (Jan Jansz.), boekverkooper te *Hoorn*, is de opsteller van een werkje in rijm, getiteld: *Huwelijckx Weegschael*, en aldaar gedrukt in 1662. Hetzelve beslaat in zamenspraken tusschen den echtlievenden JACOB en de huwelijkshaatster MARIA, die beiden al wonderlijke argumenten, meest uit den Bijbel, tot ondersteuning van hunne gevoelens aanvoeren; zoo zegt bij voorbeeld, MARIA:

't Gheen ghy voorts tot d'Echtes prijs neemt,
En van Christus uw bewijs neemt,
(Recht een vrouw heeft hem gebaert
Dus is d'Echt voor goedt verklaert)
Sluyt niet; want soo d'Echt dus goet was,
En dus heyligh, lief en soet was,
Christus, die men na moet gaen,
Had dien wel gevangen aen Huwelijckx Weegschael, blz. 32..

[François Diertyds]

Diertyds (François), een Antwerpenaar, bloeide in het begin der zeventiende eeuw, was lid van de kamer *De Violier* of *Olijftak*, aldaar, en een vriend van den meer bekenden W. VAN DEN NIEUWLAND, voor wiens *Egyptica of Cleopatra* hij een lofdicht plaatste, waarin de volgende regels voorkomen, die tot eene proeve strekken van zijn dichtsmaak:

> Sy spouwen op die const veel blixem ende donder,
> Daerom ist een manier, met lauwers constigh 't hooft
> Te croonen, want hun cracht des donders cracht verdooft.
> Voor u, groot constenaer, sal geen lauwrier ghebreken,
> Want uwen grooten lof en is niet uit te spreken,
> Men sal de *Violier* nu eeren breedt en wydt
> En in den lauwerier nu maeken *Dierentydt* Antw. Alm. voor 1820, blz. 55..

[Jan van Dinteren]

Dinteren (Jan van). Van dezen is een oorspronglijk kluchtspel voorhanden, getiteld: *De Gelukte Vrouwelist, of de Bedroge Minnaar*, gedrukt te *Amsterdam*, in 1722.

[Dirk Adriaanse van Disselburg]

Disselburg (Dirk Adriaanse van) is de vervaardiger van een Psalmboek, waarin eenige Psalmen rijmen, en anderen weder niet rijmen, gelijk die van DEUTEKOM. Wij hebben het werkje niet bij de hand, doch VAN IPEREN Kerkel. Hist. van het Psalmgezang, I Deel, blz. 185. haalt het volgende vierde vers van den XXII^{sten} Psalm daaruit aan:

Allen die my sien bespotten my,
Sy steken de lippen uyt ende sy
Schudden den kop, seggende, tot honing:
Is dat een Koning?

[Ferdinand Dobbrauski]

Dobbrauski (Ferdinand). Van dezen weten wij slechts dat hij te *Amsterdam* woonde, en lid was van de Haagsche, Leydsche en Rotterdamsche dichtgenootschappen. Zijne *Klagt van Ada* Tael- en Dichtk. Oefeningen van het genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, III Deel, blz. 234. en eenige losse verzen die ons van hem onder het oog gekomen zijn, kwamen ons zeer verdienstelijk voor. Zijn *Eeuwzang op het tweehonderdjarige Feest der Hervorming van Amsterdam* klinkt deftig; met regt kon hij in 1778 nog zingen:

ô Heerlijk Amsteldam, nooit naar waardij geprezen,
Gij, die verheven zijt verr' boven allen lof!
't Besef tot welk een' trap uw luister is gerezen,
Schenkt thans mijn blijde ziel de schoonste juichensstof,
Laat Rome vry op de oudheid boogen,
Parijs op weelde en staatsvermoogen,
Venetiën op haar gebied,
En Londen op haar volle straaten,
Die roem kan weinig aan hun baaten;
Mijn Amsteldam wijkt hen toch niet!

Slaa ik 't verwonderd oog op al haar hoofdgebouwen,
Dan word mijn geest verrukt van zoveel praal en pragt.
Laat ieder vreemdeling het Raadhuis slegts beschouwen,
Zo wordt hij overtuigd van Amstels groote magt.

En wie moet niet verwonderd wezen,
Die haar, een visschersdorp voordezen,
Veranderd ziet in zulk een Stad,
Die duizend steden durft braveeren,
Daar gantsch Europa haar moet eeren,
Om haar' onnoemelijken schat!

Wat zeg ik! om haar' schat? neen, Koningin der Steden!
Niet om uw' schat alleen zijt gij alom geëerd:
Uw deftig Stadsbestuur, uw burgerlijke zeden
Zijn boven alles van de waereld gewaardeerd.
Dit zijn gewis de beste schatten,
Die ge in uw' omtrek kunt bevatten,
ô Groote Koopstad aan het Y!
Met recht zijt gij hier om te loven;
Geen stad gaat u hierin te boven,
Want gij streeft ze allen verr' voorbij Eeuwzang, blz. 11.

[Abraham Doble]

Doble (Abraham). Bij naam kennen wij van dezen een kamerspel, genaamd: *Der drie Edelen vrijagie na Dorinde*.

[Simon Doekes]

Doekes (Simon) zag het licht den 18 Maart1672, te *Emden*, in *Oost-Friesland;* maar,

Ofschoon een nabuur door geboorte -
was hij, desniettegenstaande, door zijne
- - - - - woning
En burgerrecht alhier ter stede -
- - voorlang met recht gewettigd tot
Een' Nederlander en trouwhartig Patriot,

gelijk hijzelf zegt in zeker uitvoerig gedicht op den Munsterschen vrede van 1648,waarin zekerlijk vele prozaïsche regels en honderdmalen, gebezigde gemeene plaatsen gevonden worden, maar toch ook inderdaad fraaije en krachtige regels voorkomen; bij voorbeeld dezen:

> Dat dus de dolle kryg, van menschenbloed steets dronken,
> Voor eeuwig zy geboeid in Etnaas vuurspelonken!
> Dat nooit dat monster, heel natuur ten vloek enschrik,
> Geen mensch of dier weêr met zyn' stinkende aem verstikk'!
> Nooit aarde en' wolken scheut' door bliksem en door donder!
> Geen steden zette in brand, en keer' het bovenste onder!
> Dat dus Europe, van de krygsrumoeren vry,
> Nooit strekke een oefenschool van menschenmoordery!
> Maar dat de lieve vrede eerlang haar heldre stralen
> Verheugd en juichende op Europe neêr doe dalen;
> En roep' den landzaat, die niet, door den kryg vermoord,
> Ligt op zyn eigen erf in eigen bloed versmoord,
> Tot zyn' verwoesten grond en afgebrande daken,
> Om die te bouwen en weer vruchtbaar land te maken,
> Terwyl zy overal gekust wordt en gegroet,
> Dat zy den hoorn van haar' gewenschten overvloed
> Milddadig uitstorte en de blydschap doe herleven,
> Die ons een schets kan van de Paradysvreugd geven Eeuwgetyde der Nederlandsche Vryheid, in 1748, blz. 60..

Hij was zesenzeventig jaren oud, toen hij dit dichtstuk opstelde; hier en elders hebben wij nog wel een verdienstelijk stukje van hem aangetroffen.

[Jacob van der Does]

Does (Jacob van der), uit der Poëten
Stam gesproten, toont dat hy
Ook is goddelijk bezeten
Van den geest der Poëzy,

getuigt J. VOLLENHOVE in zijn lofdicht op het topographisch dichtstuk van dezen Haagschen regtsgeleerden, getiteld: *'s Gravenhage met de voornaemste Plaetsen en Vermaeklykheden* A. PARS, Naamrol, blz. 171., aldaar gedrukt in 1668, en herdrukt in 1700, in welk werk hij

- - in luttel blaren
Toont Stadhuis en Hofpaleis,
Vyver en Voorhout vol levens,
Kneuterdijk en Princegracht,
Plaets en Plein en Markt, al tevens
Vol van schoonheit, schat en pracht.

Het werk is inderdaad zeer onderhoudend en in vloeibare verzen geschreven, en geenszins eene dorre optelling van gebouwen en straten; maar doorvlochten met trekken uit de vaderlandsche geschiedenis, die de dichter op eene geestige en ongezochte wijze daarin heeft weten te brengen, het geen zijn dichtstuk niet weinig leven en aangenaamheid bijzet, en waaruit hij dan weder eenige nutte leering of gegronde aanmerking afleidt; bij voorbeeld:

Ter rechter handt daer staet dat cierlijck huys, daer Leyden
Te vinden is, wanneer 't ter dachvaert is bescheyden
Een Stadt, die voor geen Stadt van Nederlant en swicht,
En met haer naem soo ver gaet als het Sonnelicht.
Die oudt beroemde Stadt, daer Wilhem Grave van Hollandt, de tweede van dien naem,en de vyftiende Graef, is in het jaer 1222 geboren binnen Leyden, ende naderhandt in het jaer 1246, in de plaets van Frederick de tweede, verkoren tot Roomsch Keyser. BOXHORN, in *Theatr. Holl*, fol. 209. Wilhem is geboren,
Die om sijn deucht daer na tot Keyser, wierdt verkoren.
Daer Floris sijn Soon, de vijfde van die naem, Grave van Hollandt, is oock tot Leyden geboren, die na dat hy veel Heldedaden in den Oorlogh had uytgerecht, in het jaer 1296, van Gerrit van Velsen, door aenhitsinge van Harman van Woerden en Gijsbert van Amstel, is vermoordt. BOXHORN, *eod*.Floris, soo beqaem ten strijdt, ter Wereldt quam.
Die Velsen goddeloos vermoord', en 't leven nam.
Een Stadt, (gelijck als ick hier boven heb geschreven)
Die voor de vryheyt meer gesorght heeft, als voor 't leven:
Die van haer Vyandt, van oneenicheyt, en Pest,
En honger aengetast, haer Wallen, en haer Vest
Uyt soo veel ongeval manhaftich heeft behouwen:
De teere Kinderen, de machteloose Vrouwen
Gaen schreyen langs de straet van honger, maer de Man
Toont dat hy Vyandt, en gebreck verdragen kan.
Hoe kan den lof van sulck een Pieter Adriaensz. van der Werven. Borgermeester sterven,
Erant autem Cives aliquot novis rebus studentes, qui fores istius consulis obsidebant, clamantes aut paciscendum cum hostibus, aut sibi fame esse moriendum. BOXHORN, fol. 204.Die 't ongeduldich volck, als 't om sijn huysquam swerven,

En riep, wy moeten, of tot een verdrach verstaen
Met onse vyandt, of door hongersnoodt vergaen.
Soo manlijck tegenvoer, en sprack met dese reden:
Ibi ille animi, et constantiae plenus, videte, inquit, commilitones, fidem juravi, eam, si Deus annuat, infractam servare decrevi, caussae meae aequitate confido. Semel mihi moriendum est, vestris an hostium manibus cadam, insuper habeo, percutite me, si audetis, et exfangue hoc meum corpusculum inter vos dividite. Boxhorn, fol.
204.Komt,seyt hy, Borgers, komt: ick heb getrouwicheden
Gesworen aen mijn Stadt, die sal ick met mijn bloet
Bezegelen. Ick *Et pace, et Bello cunctis stat terminus aevi.* SILIUS, 3.weet dat ick eens sterven moet:
En of ick dan verga, en sterf door 's vyants handen,
Dan of ick werd vernielt door mijne Borgers tanden,
Dat is my even veel: Zyt ghy met my te vreen?
Doorsteek dit hert, en deylt het lichaem onder een.
Nonne mori satius, quam vitae ferre pudorem? CLAUD, in bell. Gild.'k Heb met mijn oude bloedt veel liever u te laven,
Als onder 't jock van sulck een wreed' Tyran te slaven.
Dat niemandt klaeg', dat hy geen broodt of voedtsel weet,
Uw Borgermeester staet hier tot uw spijs gereet.
Atque hoc tam masculo responso adeo omnes perculsi sunt, ut pedem inde statim referrent. BOXHORN, fol. 204.Het Volck verwondert,en verbaest door dese reden,
Dat is vol schaemte van dien Heldt sijn huys getreden.
O groote dapperheyt! O mannelijck gemoedt!
Et hic quidem pro Republica non est extinctus: *sed admirabili virtute ne Respublica extingueretur, providit*. VAL. MAXIM, lib. 5.Dat soo gereet was, om den laetsten droppel bloet

Tot dienst, van Stadt, en Landt voor Borgers af te tappen,
En 't lichaem aenbood, om tot Spijs te laten kappen:
Cupiebat enim patriae, quam vitae fuae longiores esse terminos. VAL. MAX. lib. 5.Gewillig om sijn lijf, onwillig om sijn stadt
Te geven, die hy op sijn *Perdurat non quassa fides, etc.* CLAUD. in consul Honor. trouw genomen hadt.
Nu valt het lastig', en verdrietiger te geven
Een kleyn gedeelte van ons goedt, als toen het leven.
Nu sou geen eene Stadt, maer 't heele Vaderlandt
Staen in de vlammen van een heeten Oorloghsbrandt,
En God, en Godts-dienst, en de vryheyt ademtoogen,
Eer datter nauwlijcks een geraeckt door mededoogen,
Een penning geven sou tot het gemeen behoudt:
Daer is geen liefde meer tot Landt of Kerck, maer 't goudt 's Gravenhage, blz, 116..

De toon van JUVENALIS heerscht op meer plaatsen in dit gedicht, hetwelk eene getrouwe schilderij is van de Haagsche pracht en weelde in zijn' leeftijd. Van het koetsenmakers gild sprekende, neemt hij aanleiding om aan te merken, dat men veelaan paarden en rijtuigen verspilde; want, zegt hij,

Want al de Wereldt die moet thans in koetsen pralen,
Al isser menich die geen Haver kan betalen,
En daer den Boer van 't Hoyniet uyt den huys wil gaen,
Voor dat hy van sijn voer ten vollen is voldaen:
Schoon dat de Koets en Toom sijn onbetaelt gebleven,
En op de Paerden niet een duyt en is gegeven,
Daer leyt niet aen, dat 's hoofs, wat borgen Adelt wel:
Te dencken aen sijn schuldt is Borgerlijck gequel:

Dat raeckt Mevrouw niet eens, als sy in 't goudt geseten
Haer arme grootsheyt maer ten breetsten uyt mach meten,
En rijden om 't Voorhout, schoon het soo ver verloopt,
Dat een Gerechtsboo Koets en Paerden weer verkoopt.
Maer neemt, men had het gelt, den staet, en het vermogen,
En dat den Borger niet verkort wiert, of bedrogen:
Was het niet meer vermaeck voor jong' en rappe lêen,
Te wandelen, en door die groene laen te trêen?
En met een vry gesicht het alles te beschouwen,
Als sich besloten in een nauwe Koets te houwen,
En niets te sien, als 't geen dat juyst is voor het oogh,
Dat anders Oost en West, en gins en herwaerts vloogh?
De Wereldt staet het toe

- Mores mali quasi herba irrigua
Succreverunt uberrime, neque quiequam hic vile nunc est,
Nisi mores mali. PLAUT.

Quam multa injusta ac prava fiunt moribus. TERENT, Heaut.

, maer leyt het op de tijden? Die, die, die doet het wel, en sou ick dan niet rijden?
Dat waer te kort gedaen mijn Adel, of geslacht,
Want hoe is yemant, die te voet gaet, nu geacht?
Al even eens of Koets en Paerden konden geven,
't Geen niet verkregen werdt als door een deugtsaem leven:
Want eer, die yemant met sijn Koets en paerden wint,
Is klatergout, en een verbastert weeldekint Gravenhage, blz. 84..

Het is onbegrijpelijk dat dit wezenlijk fraai en verdienstelijk dichtstuk zoo weinig bij onze letterkundigen gekend en gewaardeerd is. Nog bestaan er van dezen dichter twee treurspelen, *Het Houwelyck van Eneas en Lavinia* en *De ongeluckige Liefde van de Koninginne Dido*, beiden in 1667 in 4to, en het laatste ook in 8vo in 1697 gedrukt.

[Willem van der Does]

Does (Willem van der) is opsteller van een *Treur- blijeindich Spel*, genaamd *Sardanapalus en Arbactus*, gedrukt in 1644.

[Johan van Doesburg]

Doesburg (Johan van), boekverkooper te *Rotterdam*, gaf aldaar in 1715 eene door hem vervaardigde vrij goede vertaling in het licht van CORNEILLES treurspel *Theodore, maagd en martelares*.

[Pieter Dögen]

Dögen (Pieter). Behalve eenige verspreide stukjes bestaat er van dezen verdienstelijken Dordschen dichter een vierledig dichtstuk, getiteld: *De Jaargetyen*, in 1718 te *Delft* gedrukt.

> Wie pryst uw zangen niet op all' de Jaargetyen?

vraagt zijn vriend HOOGVLIET Mengeldichten, blz. 176.; en waarlijk, dit dichtstuk heeft veel losheid en bevalligheid: in het gedeelte, *De Herfst* getiteld, lezen wij, bij het openslaan:

> Was 't my, als eêr Bellerofon,
> Gegunt op 't vliegend ros te ryden
> Van daar men eerst de morgenzon
> Den mensch ziet door haar' glans verblyden,
> Tot daar ze nederzinkt in zee:
> 'k Bezag dan al des waerelts oorden,
> In 't oosten, Westen, Zuien, Noorden,
> Van kust tot kust, van reê tot reê,
> Om duizent, vrugtbre wyngaartranken
> Ten dans te leiden op myn klanken.

Dan zou ik zingen, hoe de wyn,
Het lekker sap der eedle druiven,
Al 't menschendom doet vrolyk zyn,
En angst en nare zorg verstuiven;
Hoe 't hart, door frischen wyn verheugt,
Voor smart en droefheit is onvatbaar;
Zyn kleine rykdom, dan onschatbaar,
Hem grooter blydschap geeft en vreugt,
Dan of hy zag zyn geltkist zwellen
Van Kresus schatten, niet te tellen.

Dan zong ik, hoe het dierbaar nat
Den bloôn weet stoutheit in te blazen;
En hoe een zwyger voor het vat
Geraakt aan 't rammelen en 't razen;
Hoe de oude druipneus praat van min,
Wanneer het vogt gloeit in zyne aren;
Hoe droge Joris praat van paren,
En lonkt vast op de huiswaardin,
En hoe, by 't glaasje, ryk van klaarheit,
Een veinzaart, dronken, spreekt de waarheit.

Maar zagt, ik zou op zulk een' togt
Myn ros te veel met sporen prangen,
En, daar ik elks gebreken zogt,
Zou my de wyndamp ligt bevangen;
Zo 'k dan het paert niet houden kon,
Geraakte 't mogelyk aan 't hollen,
En ik, helaas! aan 't zuisebollen,
Viel, als een trotze Faëton:
Mogt dan, zo hadt ik niet te vrezen,
Een wynkuip de Eridaanstroom wezen De Jaargetyen, blz. 39.!

[Guillam Toussaint Domis]

Domis (Guillam Toussaint) heeft, in het begin der achttiende eeuw, den Amsterdamschen schouwburg van acht treur-, blij- en kluchtspelen Naemrol der Tooneelst. van J. V.D. MARCK, AEZ., No. 928. voorzien, die in 1707-1723, onder zijne zinspreuk: *Gloriam Tribuit Doctrina*, gedrukt en sedert in vergetelheid geraakt zijn.

[Christoffel van der Donck]

Donck (Christoffel van der) PAQUOT, *Mém*. Tom. X, pag. 154. Antw. Alm. 1819, blz. 42., een Dominicaner monnik te *Antwerpen*, en aldaar gestorven den 19 Maart 1665, is de schrijver van een stichtelijk dichtwerkje, getiteld: *Index Cordium, ofte den Rechter des herten*, in1654 te *Antwerpen* gedrukt.

[Dirk Doncker]

Doncker (Dirk). Wij kunnen hier slechts het bestaan vermelden van 's mans vertaling in verzen, van VIRGILIUS, met platen, gedrukt in *'s Hage*, in 1713. Wij hebben het werk zelf niet onder het oog kunnen krijgen Wij gelooven ook niet dat deze DONCKER eene betere dichtmatige vertaling van VIRGILIUS zal geleverd hebben dan voor hem VONDEL en WESTERBAEN, die nog vrij wat te wenschen overlaten. In 1804 gaf de Heer P. VAN WINTER, NSZ., eene Proeve in het licht van eene vertaling van VIRGILIUS, die onze vaderlandsche letterkundeeerzouhebben aangedaan; dan de dood verraste hem, toen hij het vierde boek had afgewerkt. Den bevoegden verdienstelijken dichterlijken vertaler kunnen wij, om dezen arbeid op te vatten en te voltooijen, slechts - een' wenk geven..

[Jan Gerard Doornik]

Doornik (Jan Gerard) overleed te *Amsterdam*, den 28 October 1807,

> - - in den herfst zijns nutten levens -
> Toen Febus zelf een' krans voor hem gestrengeld had,

zegt de Heer J. VAN 'S GRAVENWEERT Kleine Dichterl. Handschriften, XIX Schak. blz. 135., en met waarheid; hij was een zeer verdienstelijk dichter en ongemeen bekwaam dichterlijk overzetter van de moeijelijkste dichtstukken uit andere talen. Behalven *De Krygskunst*, naar het Fransch van Frederik II, Koning van *Pruissen* en *De Gelykheid der Menschen*, naar het Latijn van J. DE BOSCH Beiden uitgegeven te *Amst*. bij P.J. UYLENBROEK, 1793,1794., beiden meesterstukken in dit kunstvak, leverde hij ook eene fraaije proeve van Deensche poëzij in de krachtige dichtmatige vertaling van Tullins prijsvers over *De Zeevaart* Kleine Dichterl. Handschriften, III Schak. blz. 1., zoo ook uit het Fransch den Lierzang van ROUSSEAU op *De Reden* Ibid, I Schak. blz. 48. en den heldenbrief: COLUMBUS *in zyne gevangenis aan* FERDINAND *en* IZABELLE, van den ridder DE LANGEAC Ibid, VII Schak. blz. 1.. Zijne fraaije vertaling van den Italiaanschen lierzang *L'antica e moderna Olanda*, van den Graaf MEDINI reeds in 1784 vervaardigd, doch niet uitgegeven, en dus minder bekend zijnde, onttrekken wij hier der vergetelheid.

Oud en nieuw Nederland.

ô Gy, geleidster myner schreden
Myn Zanggodin! verzwyg my niet
Wat grond myn voeten hier betreden,
Daar kunst, door vlyt, natuur gebied,
Ik zie hier Floraas giften bloeijen,
Pomonaas gaven welig groeijen,
In dor onvruchtbaar zand geteeld:
Daar hof by hof des Wandlaars oogen,
Door een betoovrend kunstvermogen,
Op 't schoonst verrast, verrukt en streelt.

Maar wat gezigt, dat my doet yzen!
Ik zie den woesten oceaan
Gestadig buldren, schuimen, ryzen,
Zyn golven schier ten hemel gaan.
't Schynt dat hy alles wil verdelgen,
En bosch en velden in zal zwelgen....
Maar neen: de vrees wykt uit myn hart:
Ik zie zyn' loop door wallen keeren,
Die fier zyn stormgeweld trotseeren,
Waar door zyn woede word getart.

Gy, ô Parnassus Kunstgodinnen!
Gyzelf bezielt my in dit uur:
'k Voel door uw' invloed myne zinnen
Ontvlamd met een geheiligd vuur;
'k Mag, in dees welige landsdouwen,
't Gelukkig Nederland aanschouwen,
Dat heerlyk wonderstuk van de aard';
Dat land, dat al de onmeetbre schatten,
Die beide waerelden bevatten,
Door vlyt in zynen schoot vergaêrt.

Verrukking houd my opgetogen,
Ik volg haar vlugt, zy wyst my 't spoor.
'k Herroep al de eeuwen reeds vervlogen,
En dring de duistre tyden door.
Verbeeldingskracht doet my ontdekken,
Hoe Neêrlands Volk ten prooi moest strekken
Aan woeste heerschzucht en geweld:
Ik zie 't met ketenen gebonden,
Door 't vuur der houtmyt wreed verslonden,
Of door de byl of 't zwaard geveld.

De dwinglandy woed uitgelaten:
Haar wreedheid heeft geen wedergaê:
Zy wandelt door de ontvolkte straten,
En laat bebloede stappen na:
Zy wil geweldig 't all' verdrukken,
En baart een reeks van ongelukken
In dit welëer gelukkig land.
De kunsten kwynen in de steden,
Het veld, verwoest en plat getreden,
Roept vruchteloos om 's landmans hand.

Gantsch Neêrland, zucht, in 't hart verslagen,
Om deze ondraagbre tiranny:
Het bloost, nu 't moet den hoon verdragen
Van eene onwaarde slaverny;
Maar 'k zie 't nu, fel in toorne ontstoken:
Het brand om zich te zien gewroken;
De reden voed dien eedlen spyt;
Zy doet der burgren moed ontvonken,
En 't recht, hen door natuur geschonken,
Spreekt in hun hart, dringt d'arm ten stryd'.

Wat nieuw tooneel komt zich vertoonen!
Ik zie dat volk, vol heldenmoed,
De ketens, die zyn fierheid hoonen,
Verscheuren, trappen met den voet.
't Ontrolt der vryheids oorlogsstander,
By haar schaart zich elk Nederlander,
En stryd met heldendapperheid.
Germanje zend het puik der benden,
Om Neêrlands onheil aftewenden,
Door Willem, hunnen held, geleid.

Nu hen dees krygsman mag gebieden,
Tart Neêrlands volk het wreedst geweld,
Den woesten drom van oorlogslieden,
Die 't grimmig Spanje brengt te veld.
Ik zie Farnese, door zyn daden
Bekroond met de eêlste lauwerbladen,
Dien Alexander van zyn' tyd,
Vergeefs het grootst gevaar trotseeren,
Om 't heil van Nederland te deeren;
Dat hem met leeuwenmoed bestryd.

Schoon storm op storm dit land moog' treffen,
Schoon de oorlogsbliksem blaakt en moord,
Ik zie het grootsch zyn' troon verheffen,
Door Willem en door de eer gespoord.
Dus wordt 's lands ouden roem herboren:
'k Zie Utrecht ten tooneel verkoren,
Waar Neêrland praalt van boeiens vry:
Daar vestigt zich, voor 's vyands oogen,
In spyt van zyn geweldig poogen,
't Gezag dier nieuwe heerschappy.

Wat heerschappy! 'k zie zeven Magten
Door naauwst verbond tot één gebragt;
En schoon gantsch ongelyk in krachten,
Deelt elk in de eer der oppermagt.
Daar 's Gravenhaag' de wyze tolken
Van die veréénde en vrye volken
In zynen schoot vergaderd ziet.
Die achtbre raad, waarop al de aarde
Met eerbied en verwondring staarde,
Vertoont hier Neêrlands ryksgebied.

Ik zie den gouden tyd herleven:
Den heilryke eeuw krygt haar begin;
Niet door de wreede spoel geweven
Der onverbidbre schikgodin;
De vryheid heeft, met zagte handen,
Deze eeuw tot eer der Nederlanden,
Uit gouden draden saamgewrocht.
Wie kan uw groot vermogen tarten,
ô Vryheid! als gy onze harten
Ontvlamd houd aan uw' dienst verknocht!

Carthagoos lot en 't lot van Romen
Werd dus welëer door u bestierd.
Hier doet ge een volk te voorschyn komen
Dat op al 't aardryk zegeviert.
Gy maakt aan de Africaansche stranden,
Ontwerpen om naar verre landen
Te steevnen; en door noeste vlyt
Doet gy Carthagoos welvaart bloeijen,
Door schat by schat den rykdom groeien,
Waar door 't van Romen wordt benyd.

Hoe ras is Neêrlands heil herrezen,
Nu weêr uw licht dit oord beschynt?
Een nieuwe waereld krygt haar wezen,
Daar de oude chaos gantsch verdwynt.
Ik zie der kunsten rei herleven,
Haar' glans ten hoogsten top verheven,
Het woud hervormd, door 's werkmans staal,
In schepen, dobbrende op de baren,
Belaên met ryke koopmanswaren,
Of met het dondrend moordmetaal.

De zee wykt voor dit kunstgevaarte:
Hoe woest zy buldert, raast en tiert,
Haar golven buigen voor zyn zwaarte,
En voor de kunst die 't wys bestiert;
Daar op dees trotsche zeekasteelen
En vlag en wimpel wapprend spelen,
Bewogen door der winden kracht;
Terwyl de ontrolde zeilen zwellen,
Gaan zy 't heelal den roem vertellen
Van Neêrlands groeijende opmagt.

Zo schielyk tot dien trap verheven,
Klimt Neêrland haast ten hoogsten top:
't Zoekt elk in vlyt voorby te streven;
En stapelt schat by schatten op.
Het zoekt in alle waerelddeelen
Al 't geen natuur en kunsten telen;
En koopt en ruilt met wys beleid:
Het wordt de stapelplaats der aarde;
En 't geen het in zyn' schoot vergaêrde
Wordt weder door al de aard' verspreid.

Door benden groot in de oorlogsvelden
Wordt Vryheids eedle troon bewaard:
Terwyl een drom doorluchte helden
Zich onder hare vanen schaart.
Reeds buigt zich Thetis aan de stranden
Der brandende Indiaansche landen,
Met Azia, voor Nederland:
Het heerscht van 't Zuiden tot aan 't Noorden
En heeft zyn standers aan de boorden
Der nieuwe waereld zelfs geplant.

Wat heerlyk schouwspel! 'k zie zyn zomen
Allengs versierd en uitgebreid.
Een vruchtbre grond ryst uit de stroomen
Door 's werkmans hand en kunstbeleid.
De thans betreedbare moerassen,
Daar boom en bloem en vruchten wassen,
Getuigen wat de kunst vermag.
Het oog kan trotsche praalgebouwen,
En sterke wallen thans beschouwen;
Daar 't eertyds schepen dobbren zag,

Men ziet de trotsche voorportalen
Der huizen, vol doorluchte pracht,
Met kostbre marmersteenen pralen,
In verre landen voortgebragt.
Het oog kan naauwlyks zich verzaden
In 't zien van al de pronksieraden,
Hier heen gevoerd door 't hart der zeën,
Al 't geen als kostbaar wordt geprezen,
De kunstgewrochten der Chinezen
En de Indiaansche zeldzaamheên.

Hoe wordt het aangezigt der velden
Herschapen door des landmans hand!
Hy ziet zyn zorg en zweet vergelden
Door vruchten uit onvruchtbaar land.
Ja, op dezelfde woeste gronden,
Daar niets dan berk en essen stonden,
Spreid de appelboom zyn takken uit.
Hier praalt een veld met goudgeel koren,
Op de eigen plaats daar kort te voren
Niets groeide dan slechts nutloos kruid.

Maar wat gedrocht komt voor myne oogen?
'k Herken u, wrevle nyd van staat!
'k Zie hoe ge op Nederlands vermogen,
Ontroerd, uw grimmige oogen slaat.
Ik zie reeds uit Germanjes streken
Een onweêr door de wolken breken,
Terwyl de staatzucht vurig haakt
Om Neêrland in 't verderf te slepen,
Daar op de zee een bosch van schepen
Al buldrend bliksemvlammen braakt.

't Zyn drie ontzaggelyke magten
Die Neêrland, met een fier gelaat,
In 't strydperk moedig af durft wachten,
Te rug dryft en geheel verslaat.
Europa reikhalst van verlangen
Om, door de faam, de maar' te ontfangen
Dat glori 't lot aan Neêrland gaf.
De zege vlecht reeds lauwerkronen
Voor 't hoofd van Neêrlands strydbre zonen;
Neptuin staat hen zyn' drietand af;

Het is genoeg, ô Zanggodinnen!
Zulk eene reeks van wonderdaên
Verbystert myn verrukte zinnen,
Myn oog kan naauw' haar' glans weêrstaan.
Dank zy het lot, dat myne schreden
Dit oord der vryheid deed betreden!
Een vry en welbestierd gebied,
Waar nyvre vlyt den rykdom baarde,
Is 't heerlykst schouwspel van deze aarde,
Dat ooit het oog der goden ziet!

De Amsterdamsche schouwburg is hem de overzetting van verscheiden verdienstelijke Fransche tooneelstukken verpligt *Beverly*, 1781, *Het Verloren Lam*, 1783 *,Gaston en Bayard*, 1785, *Pedro de Wreede*, 1788, *De Graaf van Sternfeld*, 1791, *De Oude Vryer*, 1791en *Timoleon*, 1796., die nog bij herhaling met genoegen ontvangen worden.

Ook als oorspronglijk dichter heeft Doornik zeker weinige, maar toch zeer geestige en behaaglijke stukjes geleverd; met genoegen herleest men hier gewis dat, met het opschrift:

De beste keus.

Phillis minnelyke lonkjes,
Phillis oogjes, zacht en zwart,
Oogjes vol van minnevonkjes,
Schoten pyltjes in myn hart.
'k Vlood tot haar, wier oog my griefde:
Door myn minnesmart geraakt,
Schonk zy my haar wederliefde;
En myn heilstaat scheen volmaakt.

Zy beheerschte alleen myn zinnen.
Zy was al myn vreugd op de aard'.
Phillis wilde ik eeuwig minnen:
Phillis was myn liefde waard'.

Damon zag haar, en 't vermogen
Van haar schoonheid trof zyn hart:
Hy, aan haare kniên gebogen,
Uitte zyne minnesmart.
Damon wierd myn medeminnaar;
En, ô onverdraagbre spyt!
Damon wierd welhaast verwinnaar
Van het hart aan my gewyd.

Phillis! zyn uw wufte zinnen
Dan met zo veel schoons gepaard?
'k Wil, en kan u niet meer minnen:
Phillis is myn liefde onwaard'.

't Hart aan haare magt ontheven
Wydde ik toen aan Celimeen'.
't Wierd tot tedre min gedreven
Door haar stuursche aanvalligheên.
De achtbre schoonheid trof myne oogen,
Door haar welgevormde leest;
En myn hart wierd opgetogen
Door 't vermogen van haar' geest.

Celimeene! ik wil u minnen.
Schoonheid, met verstand gepaard,
Moet gewis elks hart verwinnen.
Celimeene is myner waard'.

Wierden haar bevalligheden
Jeugd en schoonheid en verstand
Opgesierd door schoone zeden,
'k Had aan haar myn hart verpand:
Maar de trotschheid van haar harte
Smoorde in 't eind' myn minneklagt.
Nooit zag ik myn liefdesmarte
Door één' enklen lonk verzacht.

Celimeene! uw fiere zinnen,
Zulk een trotschheid in uw' aart,
Kan ik nooit standvastig minnen.
Celimeene is my onwaard'.

Daphnes schoonheid, pas ontloken,
't Vuur, dat in haare oogjes speelt,
Had myn hart in liefde ontstoken
Voor het lief aanvallig beeld.
'k Vond haar' omgang nooit verveelend';
Altoos was haar hart verheugd,
Haar vernuft steeds dartlend', speelend':
Daar zy was, daar was de vreugd.

Daphne! wie moet u niet minnen!
Uw vernuft, uw vrolyke aart,
Doet u alle harten winnen.
Daphne is myne liefde waard'.

'k Dacht, met haar is al myn dagen
My het hoogst geluk bereid!
Niets kon my in haar mishaagen,
Dan haare eigenzinnigheid.
Nochtans volgde ik lang gewillig
Alles wat zy my gebood;

Doch zy wierd, in 't eind', zo grillig,
Dat ik zelfs haar byzyn vlood.

Daphne! gy kunt harten winnen:
Maar uw eigenzinnige aart
Dwingt my u niet meer te minnen.
Daphne is myne liefde onwaard'.

't Vrouwlyk schoon, door my te vooren
Als het grootst vermaak beschouwd,
Kon my toen niet meer bekooren.
'k Minde thans Celiës goud.
Schoon ik niets in haar kon vinden
Dat ons oog met wellust ziet,
'k Liet my door haar' schat verblinden;
'k Minde 't goud... het meisje niet.

Dwaasheid is 't het schoon te minnen,
Met verdienste schaars gepaard.
't Goud verdient ons hart te winnen,
't Geeft alleen 't geluk op de aard'.

Door de geldzucht aangedreven,
Dacht ik toen op deze wyz'.
'k Had myn hand schier, voor myn leven,
Haar verpand tot zulk een' prys.
Eindlyk riep de stem der reden,
Die tot nu gezwegen had:
‘Sta! wat weg wilt gy betreden?
Min een vrouw, en niet haar' schat.

Zou het goud uw hart verwinnen?
't Is de bron van 't leed op de aard'.’
Neen: ik wil 't niet meer beminnen.
't Is der dwaazen liefde waard'.

Chloé kwam me, in 't eind', voor de oogen.
'k Zag haar, (steeds door waan misleid,
Steeds door ydel schoon bedrogen,)
Slechts met onverschilligheid.
Chloé sprak, en honig vloeide
Van haar welbespraakte tong;
Daar haar taal myne ooren boeide,
En myn hart tot luistren dwong.

'k Voelde straks my overwinnen
Door een min van eedlen aart.
'k Leerde toen eerst recht beminnen.
Zy alleen was liefde waard'!

Haare taal was niets dan wysheid,
Hemelliefde en menschenmin:
Zy bekoorde 't oor der grysheid:
Zelf de deugd gaf haar die in.
Echter wierd zy, in haar reden,
Nooit door trotschen waan verleid.
In haar spreeken, in haar zeden,
Was zy 't beeld der nedrigheid.

Wie moet zo veel deugd niet minnen,
Met een minnelyk oog gepaard?
Chloé moet elks hart verwinnen.
Chloé is elks liefde waard'.

Ieder trekje van haar wezen
Stelde een zachte deugd ten toon.
In haar oog was 't hart te leezen,
En dat hart was hemelsch schoon.
Derft haar schoonheid dat vermogen
Dat in Phillis my geviel?

Phillis schoon is 't schoon der oogen;
Chloés schoon het schoon der ziel.

Ydle schoonheid, die de zinnen,
Zelfs al streelend, kwelling baart!
'k Wil niet langer u beminnen:
Chloé is myn liefde waard'.

Nooit zal de arme vruchteloos smeeken,
Als hem 't oog van Chloé ziet:
'k Zie haar tedre traantjes leken,
Als haar hand hem bystand bied.
Niets kan meer haar hart vermaken
Dan 't verlichten van zyn' druk.
Anderen gelukkig maken,
Dit noemt Chloé haar geluk.

Elk gelyk zichzelv' te minnen
Is haar hoogste vreugd op de aard'.
Zou zy dan elks hart niet winnen?
Ja, zy is elks liefde waard'.

In haar stil verblyf getreden,
Zag ik haar voor God geknield.
Chloé scheen, in haar gebeden,
Van een' hemelgeest bezield.
Haare beê, de Godheid eerend',
Klom, als reukwerk, naar omhoog.
Zy, aldus met God verkeerend',
Scheen een engel in myn oog.

Godsvrucht, waard' elks hart te winnen!
Zie, zie hier uw beeld op de aard'!
't Englenheir moet Chloé minnen;
Zelfs is zy Gods liefde waard'.

In des levens winterdagen,
Als de rimpel 't voorhoofd dekt;
Als ons niets meer kan behaagen
Van 't geen thans onze aandacht trekt;
Als het bloozend rood der wangen,
Even als de roos, verbleekt;
Zal zy nog de hulde ontvangen
Die het hart voor deugden kweekt.

Laat den tyd vry 't all' verwinnen,
Deugd blyft voor zyn seis gespaard;
En, zo lang men deugd zal minnen,
Is myn Chloé liefde waard'.

Ware ik eens aan u verbonden!...
Chloé! 'k heb myn keus bepaald:
'k Heb in u een' schat gevonden,
Van den hemel afgedaald.
Mogt u 't reine vuur ontvonken,
Dat voor u myn' boezem blaakt,
Wierd me uw teder hart geschonken,
Dan waar' myn geluk volmaakt.

Wierd ik waard' dat hart te winnen,
Niets begeerde ik meer op de aard'.
'k Zal, als gy, de deugd beminnen;
Dan worde ik uw liefde waard' Kleine Dichterl. Handschr. II Schak. blz. 33. In de VI Schak. blz. 17 vindt men een' lierzang van DOORNIK op *De Gierigheid*, en achter *de Feestviering, ter* 50 *ste verjaring van het Genootschap*: Concordia et Libertate, *in* 1798, een geestig trochaïsch dichtstuk..

[Moesman Dop]

Dop (Moesman), een Amsterdamsch geneesheer, was een werkzaam lid van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*, en had veel deel in de beärbeiding der door hetzelve uitgegeven tooneelstukken.

[Bartholomeus Christiaan van Dorp]

Dorp (Bartholomeus Christiaan van). De levensschets van dezen, drie dagen voor zijnen tweeëntwintigsten verjaardag overleden, lofwaardigen jongen dichter heeft reeds de Hoogleeraar Siegenbeek, die hem onder zijne waardigste en meest geliefde leerlingen telde, geplaatst aan het hoofd der weinige nagelaten dichtstukjes van dezen veelbeloovenden jongeling, in een bundeltje, tot een aandenken voor zijne vrienden, gedrukt, en waaruit wij het hoofdzakelijke hier ontleenen.

Hij werd geboren te *Delft*, den 6 januarij 1793. Zijne ouders waren JOANNES HENRICUS VAN DORP en WILHELMINA VAN WAENEN; naauwelijks vier jaren oud zijnde verloor hij zijn' vader, en met zijn twaalfde jaar insgelijks zijne moeder, die, stervende, hem haren broeder, J.A. VAN WAENEN, Predikant te *Woerden*, aanbeval, die ook de zorg voor de verdere opvoeding van het ouderloos jonske op zich nam, en vervolgens, met overleg van deszelfs vaderlijken oom, den Heer C. VAN DORP, koopman te *Rotterdam*, hem aan het onderwijs van den Heer J. SERVAAS te *Delfsthaven* toevertrouwde, alwaar hij in de Latijnsche en Grieksche talen, de wiskunde en andere voorbereidende wetenschappen,

zulke gelukkige vorderingen maakte, dat men na verloop van drie jaren hem genoegzaam in staat oordeelde om de akademische lessen met vrucht te kunnen bijwonen. Hij kwam in 1811 te *Leyden*, en oefende zich aldaar in de regtsgeleerdheid, fraaije letteren en nuttige wetenschappen, inzonderheid de hoogere wis- en sterrekunde, en verdeelde de uren zijner uitspanning tusschen de beöefening der dicht- en schilderkunst, bijzonder gelukkig slagende in het schilderen van miniatuurportretten; zonder nogtans zijne hoofdwetenschap, de regtsgeleerdheid, te verwaarlozen, in welke hij integendeel den lof van naarstigheid en kunde verwierf, en reeds tot candidaat bevorderd was. Eene hevige borstziekte maakte een einde aan het werkzaam en zoo veel nut beloovend leven des braven jongelings, op den 3 Januarij 1815.

'Naar den geest,' verklaart de Hoogleeraar SIEGENBEEK Voorber. voor de *Nagel*. *Gedichten* van B.C. VAN DORP, blz. 11., 'was VAN DORP wel met geene schitterende, maar nogtans hoogst voortreffelijke gaven toegerust. Hij miste die levendigheid van vernuft en vlugheid van bevatting, welke, hoe schatbaar op zichzelve, echter daarom minder te benijden zijn, omdat zij hen, die dezelve bezitten, dikwerf tot oppervlakkigheid vervoeren en van gezetten arbeid afkeerig maken; maar hij had daarentegen een gezond oordeel, en een zeer goed en

tot het wezen der zaken doordringend verstand 't welk de eens begrepene waarheden en verkregene kundigheden duurzaam vasthield en bewaarde. 't Geen hem aan vlugheid ontbreken mogt, wist hij door eene aanhoudende en geregelde werkzaamheid op het rijkelijkst te vergoeden, en lietdaardoor velen, die hem in vlugheid misschiente boven gingen, zeer ver achter zich. Een geestvanordeen naauwkeurigheid was hem in alles eigen, en moet onder de voorname oorzaken geteld worden, welke hem, binnen weinige jaren, in onderscheidene wetenschappen zoo groote vorderingen deden maken. Diep doordrongen van het gevoel van 's menschen bestemming en verpligting, om zich, als verstandelijk en zedelijk wezen, zoo veel in hem is, te veredelen en te volmaken, werd hij door dat heilig pligtbesef ook in zijne letteroefeningen bestuurd, en daardoor ten krachtigste opgewekt, om in de lente van zijn leven, welker beslissenden invloed op de voortbrengselen van deszelfs zomer hij op het levendigst gevoelde, den akker zijner ziele, door eene vlijtige aanwending der hem verleende hulpmiddelen, zoodanig toe te bereiden, dat dezelve, in rijpere jaren, krachtige en voedzame vruchten kon voortbrengen. -

't Geen verder zijn karakter op het gunstigst onderscheidde, was eene hoogst innemende zedigheid en nederigheid, welke zich reeds in zijn

eerste voorkomen openbaarden, en bij naderen omgang geheel ongemaakt en diep in zijne ziel geprent bleken te zijn. De even natuurlijke als beminnelijke vruchten hiervan waren die minzaamheid, toegevendheid en zachtmoedigheid, welke zijnen omgang zoo hoogst behoorlijk maakten, en aller harten ten sterkste aan hem verbonden. Dat een jongeling van zulk eene gemoedsgesteldheid voor de zachte aandoeningen van menschelijkheid, liefde en vriendschap hoogst vatbaar en geheel geöpend, dat hij met eene vurige geestdrift voor al wat waar, edel en schoon mag heeten, bezield was, zal naauwelijks eene bijzondere melding behoeven.'

Het bundeltje niet algemeen verkrijgbaar, maar slechts ter beschikking der leden van zeker dichterlijk gezelschap te *Leyden* gedrukt, en ons door een van 's dichters vrienden ter vermelding toegezonden zijnde, zouden wij het onbescheiden achten hier meer dan een paar stukjes daaruit mede te deelen, hoezeer wij anders gaarne onze lezers met alle de daarin voorhanden wenschten bekend te maken. Wij kiezen dan in de eerste plaats het dichtstuk, te regt door den Heer SIEGENBEEK 'krachtig en aandoenlijk' genoemd, en vervaardigd

Bij gelegenheid van het vertrek der gardesd'honneur uit Holland.

Neen, ik wil, maar kan niet zwijgen:
Ik Zie de smart ten toppunt stijgen,

'k Voel mijn' boezem kloppen, hijgen,
Tranen vloeijen uit mijn oog.
Hemel ach! met welke rampen
Heeft het menschdom niet te kampen!
Groote God! zie van omhoog!
Hoor de klagten, hoor de zuchten,
Die 't verkropte hart ontvlugten,
Ach! heb deernis met ons lot,
Toon uwe almagt, groote God!

Laat de stormen schriklijk loeijen,
Donders in het luchtzwerk broeijen,
't Bliksemvuur met kracht ontgloeijen,
Treffen 's dwingelands woedend hoofd!
Wil hem van den zetel rukken,
Voor uwe almagt neêr doen bukken,
Die ons goed en bloed ontrooft:
Eisch van zijne snoode handen
Neêrlands allerdierste panden
't Jeugdig, heerlijk bloeijend kroost,
's Vaders hulpe, moeders troost

Hemel! welke schouwtooneelen!
Elk moet in de droefheid deelen;
En wie kan de smarte heelen?
Groote God! Gij, Gij alleen!
ô! Maak spoedig dan een ende
Aan den rampspoed, aan de ellende,
Aan de zuchten en 't geween.
Wisch de tranen uit onze oogen,
Hemel! toon uw alvermogen,
Werp den beul ter aarde neêr.
Dat uw bliksem hem verteer'!

Zie de diep bedrukte vadren,
Langzaam, bevend, schromend nadren;
Zij geleiden 't jong geslacht,
Bloem van Neêrlands jongelingen,
Tot veel eedler hooger kringen,
Door hun zorgen, opgebragt.
Neen, verkropt niet uwe smarte!
Drukt nog eens hen aan uw harte;
Uit voor 't laatst, op teedren toon,
Den zoo dierbren naam van Zoon.

Zie de teedre huwlijkspanden
Drukken moeders dierbre handen.
Neen, er zijn geen vaster banden,
Dan van moeder en van kind.
Laat hun dan het zoet verrukken,
Van elkaâr in d' arm te drukken,
Eer het zwaard hen wreed verslindt,
Laten zij elkander prangen,
Kusschen drukken op de wangen.
Moeders! 't is uw eenge troost,
Kuscht voor 't laatst uw dierbaar kroost!

En wie komt, met zwakke schreden,
Ginder snikkend aangetreden?
Hoort, zij uiten hun gebeden,
Voor een' broeder of een' vrind.
Ach! men wil, maar kan niet spreken.
Ziet hun droeve tranen leken,
Ziet de smart, die hen verslindt.
Broeders, zusters, komt, treedt nader,
Meisjes, vrienden, al te gader,
Dat men zich in de armen knell',
Zegge, voor het laatst, vaarwel!

Wreedaard! wordt gij niet bewogen?
Heeft de smart, hier voor uwe oogen,
Op uw hart dan geen vermogen?
Of heeft heerschzucht u verblind?
Allen, zie, zij treden nader,
Roepen: ‘Zijt gij ook niet vader?
Heeft uw hart dan nooitbemind?
Eisch, wij willen alles geven;
Laat ons kroost slechts in het leven!
Ach! ontruk ons niet ons kind,
Onzen broeder, onzen vrind!’

Ach! hij ziet hun tranen leken;
Dan niets kan zijn harte breken.
't Is vergeefs een' beul te smeeken!
Zijn gevoel is uitgebluscht.
Niets dan roof en moord te zaaijen,
Wreed den schepter rond te zwaaijen,
Dit alleen is wat hem lust.
Hemel! hoor dan onze klagten!
Laat het menschdom niet versmachten!
Doem slechts één' ten afgrond neêr,
En gij schept een Eden weêr.

Toon dan, Heer, uw alvermogen!
Word met onze smart bewogen!
Troost ons! wil de tranen droogen
Van het nat beweend gelaat!
Gij kunt onze rampen weren,
En de smart in vreugd verkeeren.
Ja, eens zal de dageraad
Van geluk en voorspoed glimmen,
Dan, dan zal de heilzon klimmen

En vergeten doen den nacht,
Doorgewaakt in jammerklagt.

Troost u dan, o vaders, moeders,
Meisjes, vrienden, zusters, broeders!
Ja, de hand des Albehoeders,
Die met onze vadren was,
Blijft ook bij hun kroost en neven;
Hij toch zal ons nooit begeven,
Maar steeds blijven die Hij was.
Na een' nacht vol bange zorgen,
Geeft hij weêr een' blijden morgen,
Die het bittre leed verzoet,
Meer dan duizendvoud vergoedt.

Staken wij dan onze klagten!
God! wil ons niet doen versmachten!
Neen! Hij zal ons leed verzachten:
God heeft alles in zijn magt.
Immers, na een' fellen regen,
Lacht het zonlicht ons weêr tegen;
En de dag volgt op den nacht.
Zoo verkwikt, na 't bitterst lijden,
Ons de kelk van 't zoetst verblijden.
Troost u dan in 't bangst verschiet:
God verlaat zijn schepsel niet.

Ja, God hoort, God hoort ons smeeken.
Eens zal hij zich schriklijk wreken:
Den tiran zijn' staf verbreken;
Hem, ontbloot van rang en eer,
Wroeging aan het hart doen knagen,
Vloeken doen zijn levensdagen,
Bliksemen in d' afgrond neêr.

ô! Mogt God mijn' wensch verhooren!
Spoedig wierd die dag geboren,
Waarop 's dwinglands diepe val
't Loflied zijn zal van 't Heelal Nagel. Ged. van B.C. VAN DORP, blz. 37..

Zoo moest het verontwaardigd gevoel spreken des zachten, bescheiden en vredelievenden jongelings, wiens wenschen en begeerten zich slechts tot dat geen bepaalde, wat hij aanduidt in het bevallig stukje, getiteld:

Mijne bede.

Anderen jagen naar grootheid en aanzien;
Haken naar magt, en naar roem, en naar eer;
Pogen op troonen den schepter te zwaaijen;
Wenschen dat d' aarde zich buig' voor hen neêr;
Wanen het hoogste geluk te genieten,
Wat ooit de mensch op deze aarde genoot,
Als 't hun gelukt is ten zetel te stijgen,
En steeds verwinning hun' luister vergroot.

Anderen haken naar rijkdom en schatten,
Rukken delagchende bloemtjes van 't veld;
Wroeten en dringen in 't binnenst der aarde,
Slechts om het rampen aanbrengende geld.
Al hun gedachten en zinnen en wenschen,
Hangen aan 't goud, dat alleen hen verheugt;
Schatten te tellen, ja, slechts het aanschouwen
Levert aan andren de zaligste vreugd.

Anderen werpen, met vrolijke zangen,
Wierook op 't outer, aan Bacchus gewijd;
Zwelgen den nektar uit schuimende bekers,
Die hen vervrolijkt en stadig verblijdt.
Anderen plukken de zwellende trossen;
Worden op 't purper dier vruchten belust:
Daar het genot hen in vreugde doet baden,
's Werelds veelvuldige smart onbewust.

Anderen offeren Venus ter eere;
Vlechten haar bloemen en kranssen te zaam;
Strooijen haar paden met geurige rozen;
Staamlen met eerbied dien lieflijken naam;
Zweven in Venus aanlokkende gaarden;
Smaken de vreugde der dartlende jeugd;
Leppen, met nooit te verzadene teugen,
Bekers der wellust en zaligste vreugd.

Dan ik begeer niet, of grootheid, of aanzien;
Rijkdom houdt nimmer mijn harte geboeid;
'k Wensch niet, als koning, den schepter te zwaaijen,
'k Wil geen laurieren, met tranen besproeid.
Neen, ik begeer geen paleizen der grooten;
Vriendschap en waarheid bewonen die niet.
Venus en Bacchus moog' vreugde aan ons schenken;
Duurzaam genoegen verschaffen zij niet.

Neen, ik begeer niet het minst van dit alles;
Slechts eene woning, aan 't einde der aard',
Waar mij de liefde en de vriendschap onthalen,
Is meer dan vorsten paleizen mij waard.
Slechts in 't bezit van een' vruchtbaren akker,
Die in mijn daaglijksche nooddruft voorziet;

Langs mijne woning en kabbelend beekje,
Ruischend geboomte, dat schaduw mij biedt.
Daar, aan mijn dierbare Chloë vereenigd,
Chloë, mijn meisje, zoo edel van aard,
Slijte ik mijn dagen in 't zaligst genoegen,
Smake ik het hoogste geluk van deze aard'.
Daar zoude ik slaven, en zwoegen, en ploegen,
Zorgen voor 't geen ik behoef en ons lust.
Chloë zou steeds mijnen arbeid verzoeten,
Als zij mij 's avonds met minzaamheid kust.
Daar zou natuur zich in al haren luister
Toonen, en spreiden Gods liefde ten toon;
't Hooge geboomte en het kleinste gewasje
Ons doen erkennen haar Goddelijk schoon:
Daar, o! door liefde nu zalig, gelukkig,
Smaakten de gaven der milde natuur:
Vriendschap en liefde vereende onze harten,
Ja, die vermeêrde ons geluk ieder uur.
Hoor dan, ô Hemel! verhoor mijne bede!
'k Smeek om geen rijkdom, geen aanzien of eer;
'k Bid slechts een woning, waar vriendschap en liefde
Wonen: dit 's alles wat 'k van U begeer Nagel. Ged. van B.C. VAN DORP, blz. 46..

[Fredrik van Dorp]

Dorp (Fredrik van), Heer van *Maasdam* S. VAN LEEUWEN, *Batavia illustrata*, blz. 237. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XII Deel, blz. 650., welligt een voorzaat van den voorgaanden, was een zoon van FREDRIK VAN DORP, die in 1572 het innemen van den *Briel* bijwoonde, en in 1602 gouverneur was van het belegerd *Ostende.* Hij bloeide

in de helft der zeventiende eeuw, en was beschreven in de Edelen en Ridderschap van *Holland*, Voorzitter in den Raad van *Holland*, Curator van de Leydsche Hoogeschool, Bailluw en Dijkgraaf van *Rhijnland*. Zijne *Stichtelijke Gedichten* zijn verbeterd en vermeerderd in *'s Hage* uitgegeven in 1679, in 4to met plaatjes. Derzelver inhoud is eenvoudig, echter in een' voor dien tijd niet onbeschaafden stijl, en op een' godsdienstigen toon naar den toenmaligen smaak gestemd.

[Jacobus Cornelisz. van Dorsten]

Dorsten (Jacobus Cornelisz. van) is als opsteller bekend van een tooneelstuk, getiteld: *Lucidamor* en *Fluria*, in1633 gedrukt.

[Jan Droomers]

Droomers (Jan). De beide zoogenaamde tooneelstukken van dezen Brugschen redenrijker kunnen ons een denkbeeld geven van den ellendigen staat van het tooneel en de dichtkunst in *Vlaanderen*, nog op het einde derzeventiende eeuw. Het eerste stuk heet *Idonea, dochter van Lotharius, Konink van Vrankryk en Liederyk de Bvk, eersten Forestier van Vlaenderen, Blyeyndende Trevrspel, voor de eerste mael op de Brughsche Schauw-Burgh verthoont, den* 14 *Febrvary* 1696; dit stuk is beneden alle aandacht; maar wij zouden naauwlijks kunnen gelooven, dat men op den 3 Mei 1698, *na den ommeganck op de Gilde der Weirde drye Santinnen*, een verfoeijelijk godslasterlijk mengelmoes heeft durven vertoonen, als wij het niet, op den titel van de met *gratie en privilegie* gedrukte en

met priesterlijke goedkeuring voorziene brochure lazen, getiteld: *De langhgewenste Vrede-vreught en het heyligh gedencke* van *'t H. Bloed J. Christus, vreughde-spel*. Wie nieuwsgierig is te zien hoedanig zulk een *vreughde-spel* er uitziet, neme dit wanschepsel even in de hand, en men zal zich bedroeven en ergeren over de vergaande domheid, het bijgeloof en den wansmaak, die hetzelve hebben zamengelapt. De Koning van *Spanje* en de vier Heemskinderen, de bode van *Frankrijk* en de Reus TREVANUS, een Astrologist en Europa, VENUS, MINERVA, APOLLO en de Zanggodinnen; God de vader, God de zoon, MARIA, de H. Kerk, Engelen en Heiligen, MAHOMET, LUCIFER, de Dood en eenige Duivels, zijn de handelende persoonaadjen in dit stuk, dat geen het minste plan of zamenhang heeft. Het begint, zoo als misschien geen een tooneelstuk in de geheele wereld begint, met pap geven aan een schreijend kind en het snorken van een' reus op zijne heldendaden tegen de Turken, waarin hij door zijn' zoon trouw geholpen wordt:

> Jae feght, hoe meenigh duyst en zijnder niet ghestorven,
> Alleen van schrick, als sy ons hebben maer ghesien Vrede-Vreught, blz. 5..

De vier Heemskinderen vertrekken naar *Hongarye*, opdat zij

> - - - 't Christendom ontslaen
> Van 't wreede Turcx ghespuys Ibid, blz. 15.

De Koning van *Spanje* wil met alle geweld hun paard BAYARD ‘doen smooren in een poel’ en zijnhofnar wat van deszelfs vijgen hebben. Maar - nu komt het fraaije eerst regt! Wij schrijven het letterlijk af, om onzen lezers deze rariteit vooral niet te onthouden.

Venus, *verbeeldt de* Liefde *Singht. Sittende op een Pellicaen*.
De Pellecaen door-boort haer Borst,
En Laeft haer jonghen, in de dorst,
Die sy voedt,, met haer Bloet,
Soo als Jesus Christus doet:
Wiens Heyligh Vocht,
Hier wort besocht;
d' Alderweerdste Schat,
Die de Brughsche Stad,
In haer tyden oyt besat, enz.

Minerva.
Syn d' Hemel-Goon vergramt? 'ken sien Parnas niet vloeyen.
Den Bron-aer schijnt versteent. Wien komt mijn kracht besnoeyen?
Ach! Sang-Goddinnen, op, besproeyt met u ghetraen
Het Bloem-ghewas, terwyl den Bron-aer stil blyft staen.

Venus, *verbeeldt de* Liefde.
Neen, neen Minerva, laet de Sang-goddinnen Singhen,
Myn Helicon, diedoet een ander Bron-aer springhen.
Gheen Hippocrine voght door d'Hinghstenslag ontstaen,
Gheen tijdelycke nat dat immer sal vergaen:

Maer, t'alderweerste vocht, t'geen d'Aerd-klomp oyt sal draeghen,
Het Goddelijcke Lam, verwefen en gheslaeghen
Voor t'menschelijck gheslacht, door liefde aengheport,
Heeft op Calvariën een ander nat ghestort,
Syn Heyligh Dierbaer Bloedt, d'af-koop der menschen sonden,
t'Gheen inde Brughsche Stad, noch heden, wort ghevonden,
En welkers Feest-dagh, daar op heden wort gheviert.

Minerva.
Ick danck den Hemel, die myn drift daer henen stiert.
Myn Sangh-Goddinnen, volgt, laet ons die Stadt gaen vinden,
Waer dat het Bloedt berust, van Godes wel beminden,
En Mensch gheworden Soon.

Apollo *en de* Sanggoddinnen.
Wy moeten desen bron
Veel meer waerderen als onsen lieven Helicon.

Apollo *met de* Sangh-goddinnen, *Singhen*,
Wy loven Godes Soon,
Die uyt des Hemel throon,
Op d'aerd is neergedaelt,
En heeft ons schult betaelt,
Die met zyn Dierbaar Bloet,
Heeft voor den Mensch gheboet,
Wiens Goddelijke schat,
Rust in de Brugsche Stadt.

Schoon d'hipocrine vloedt,
Niet meer haer loop en doet;
Schoon d'helicon versteent:
Daerom dient niet geweent.

Godts mensch geworden Soon,
Ghedaelt uyt s'Hemels throon,
Ons met een vocht besproeyt.
t'Gheen uyt sijn Wonden vloeyt Vrede-Vreught, blz. 20..

De ‘Vertooners in de Sevende Uytkomst’ zijn ‘De H. KERCK, *vol geestelyke Nonnen singende*, ‘GODT *de* VADER, GODT *de* SOONE, MARIA *de Moeder* GODTS, *Eenige* ENGELEN *en*HEYLIGEN:’ men kan denken dat de taal, die DROOMERS hem laat voeren, lang niet goddelijk, maar zoo goed Vlaamsch is als de rest.

In de volgende ‘Achtste Uytkomst’ verschijnen geheel andere personaadjes op het tooneel, namelijk BE-ELSEBUB en nog zes andere met namen genoemde Duivels, MAHOMET, de Grootvizier en de Dood. Dit is eene regte helsche kermis; ieder Duivel zwetst om het zeerst, maar MAHOMET spant de kroon:

Elck roemt hier even seer, maer vruchteloos is 't roemen,
Als ick kom aen den dagh. Sijn daeden te bebloemen,
Valt aan een yder licht; de blijcken sijn 'er van,
Dat ick alleen, met mynen valschen Alcoran,
Meer zielen hebb' verdoemt, als al de Duivels t'samen.

Lucifer.
Wien durft'er hier het doen van d'Helsche Geesten blaemen!?

Mahomet.
Ick, die u met myn macht sal stooten uyt den Throon,
Ende onder myne voet vertrappen, d'Helsche Kroon.
Hebt ghy in d'Hemel, u als een Rebel ghedraeghen:
Denckt, dat ick inde Hel dien aenslag oock sal waeghen Vrede-Vreught, blz. 27..

Doch dit komt hem duur te staan, want ofschoon de Groot-vizier zegt, dat zijn

- sabel is gewet om Duyvels te doorsnien,

komt de Dood in het spel; de Turken worden in den afgrond geworpen, vier kreupele Duivels dansen een victorieballet, en tot besluit van dit' *Heyligh Ghedencke van 't H. Bloed* J. CHRISTUS' zingt ASMODEUS - een liedje op de hoorndragers, waarin JAN DROOMERS, waarschijnlijk zich zelven bedoelende Dit zou men uit de kapitale letters billijk moeten besluiten. dien Duivel laat zingen:

Men vindt geen troost, in ongedult,
Den GOEDEN JAN lydt sonder schuldt.
Al heeft de Vrauw een faut begaen,
Men moet het in het beste slaen.
T'is maar een misgebruyckt van 't landt,
Dat Vrauwen quaet is Mannen schand Vrede-Vreught, blz. 28..

Dit is zekerlijk een vreugdespel, zoo als het in dien tijd behoorde te zijn; want de goedkeuring van den *Censor librorum* JOANNES FRANCISCUS DE BAILLENCOURT, Aarts-diaken van *Brugge*, staat onder dit hoorendragersliedje.

[Coenraet Droste]

Droste (Coenraet) vereenigde, als BROEKHUIZEN en ROTGANS, de wapenen met de letteren, ofschoon hij in bekwaamheden tot de beöefening der laatsten ver bij dezen te kort schoot. Hij heeft zijne werken eerst op zijn' ouden dag in het licht gegeven, zijnde de *Haagsche Schouwburg*, gedrukt in *'s Hage* 1710 en 1714 Dit werk bevat zestien tooneelstukken, bevorens afzonderlijk uitgegeven. *Catal. der Tooneelsp. van* W. HENSKES, blz. 16. *Naemrol der Tooneelsp.* van J. VAN DER MARCK, Aez., N°. 179., *Het Leven van den Profeet en Koning David*, Rotterdam 1716, *Harderskouten en andere Dichten*, ald. 1717, *De Odyssea van Homerus berymd*, ald. 1719, *De Ilias van Homerus berymd*, ald. 1721, en *Overblyfsels van geheugenissen, 's Hage* 1728. Dit laatstgemelde is eene *autobiographie*, waaruit blijkt dat hij, even als CATS, omstreeks de tachtig jaren oud was, toen hij dezelve opstelde (in 1721). Zijn vader was, toen hij in 1667 stierf, overste in den krijgsdienst en gouverneur der stad *Heusden;* zijne moeder was eene dochter van den Dordschen burgemeester RUYSCH.

DROSTE, hoewel tot den krijgsdienst bestemd en reeds in 1654 Vaandrig geworden, werd echter in de Latijnsche en Grieksche talen onderwezen, op de school te *'s Hertogenbosch*, bij den Rector VILLERIUS, en oefende zich aan de Leydsche akademie in de regtsgeleerdheid, doch verliet reeds in 1664 deze loopbaan, en begaf zich, nadat hij een reisje

in *Frankrijk* gedaan had, in den krijgsdienst te land, en was in 1665 tegenwoordig bij de belegering en herneming van *Lochem*, en vervolgens in onderscheiden plaatsen in garnizoen. In 1667 diende hij ter zee, en woonde het verbranden bij der Engelsche vloten in *Chattam*, onder den Admiraal DE RUITER en den Ruwaard CORNELIS DE WITT, vervolgens deed hij eene reis naar *Engeland*, en kwam weder in den krijgsdienst te land als kapitein. In 1672, bij de vermeestering van *Gelderland* en *Utrecht*,door de Franschen, was hij op het huis *Langerak* in bezetting, en bij verscheiden gevechten tegenwoordig. Hij was zeer verkleefd aan DE WITT, en dit was welligt de oorzaak dat hij vervolgens onder WILLEM III geene bevordering in den krijgsdienst kreeg, en daarom in 1676 zijn ontslag verzocht en bekwam. Hij leefde vervolgens van de inkomsten zijner bezittingen, ambteloos, in *'s Hage*, en hield zich enkel met de letteroefeningen bezig. De tijd van zijn overlijden is ons niet gebleken. Hij was onbetwistbaar een zeer geletterd man, en niet ongeacht bij zijne geleerde tijdgenooten, doch op zijne poëzij valt niet veel te roemen; zij is weinig meer dan middelmatig berijmd proza.

[Jacob Duarte]

Duarte (Jacob). Een tooneelstuk van dezen, *Weerdigen Gunsteling, vertoont op 't Antwerps Schouborgh*, is van dezen bekend, en van [...]

[Pieter Dubbels]

[Bekend zijn van] Dubbels (Pieter) vier tooneelstukken, de *Kroning van Darius*, in 1651 in 4to en 1666 in

8vo gedrukt, verder in dit formaat *De Hoogmoedige Prins*, 1655, *De Veraderyen van Arbiran*, 1658 en 1668, en *Tooneelspel zonder tooneelspel*, 1671, allen van weinig of geen belang, zoo min als een bundeltje in 12vo van dezen zelfs in zijn' tijd niet veel geachten rijmer, getiteld: P. DVBBELS *Helikon, bestaande in Zangen, Kusjes en Mengel-rijm*, gedrukt te *Amsterdam* in1645.

[Johannes Duikerius]

Duikerius (Johannes) heeft te *Amsterdam* in 1685 uitgegeven: *Gezangen over den Heidelbergschen Catechismus, met uitgezochte spreuken van de beroemdste Oudvaders.*

[Fredrik Duim]

Duim (Fredrik). Dezen komt eene eervolle plaats toe onder de veelrijmers, wier werken men nu en dan eens in handen neemt, om te zien hoe men niet dichten moet, vooral wanneer men eene bijbelsche levensbeschrijving ten onderwerp kiest, gelijk deze DUIM, want hij

> Stak immers in zijn werk held Hoogvliet naar de pluim J. NOMSZ, Mengelw. blz. 7..

Hij heeft namelijk *Jakob den Aartsvader*, gelijk hij zich uitdrukt, ‘in Dichtmate beredeneert’ en in 4to laten drukken, toen hij zevenenzeventig jaren oud was, zijnde hij in 1674, waarschijnlijk te *Amsterdam*, geboren. Deze zoogenaamde ‘dichtmatige beredenering’ geschiedt van het begin tot het einde op dezen matten en platten toon:

Hun wensch gelukt, men zag hoe welig 't zaad ontsproot,
Wyl zy ten derdenmaal zich weer gevoelde zwanger:
Dus zagz' haar hoop vervult, door dezen Liefdens Pranger,
En baarde wederom een' zoon, dien Jakob gaf
Den naame Levi; recht, sprak Léa, laat nu af
Om mynes zusters wil, uw Léa te verachten Jakob den Aartsvader, blz. 47..

Met deze beredenering nu stak de oude man HOOGVLIET, op wiens *Abraham* hij, in zijn 'berecht aan den Lezer,' alvrij wat te zeggen heeft, stout weg naar de pluim. De man had, bij

geene de minste bekwaamheden en eene onvermoeide schrijfzucht, een' geweldig hoogen dunk van zijne meerderheid boven andere dichters, wier werken hij in zijne voorberigten aan de zonderlingste critiek onderwerpt, die men zich voortellen kan; ja zelfs werd

- - door de eigen pen, in de eigen vuist geknepen,
Zaïre van Voltaire als spoorloos aangegrepen J. NOMSZ, Mengelw. t.a.p.,

daar hij eene, naar zijne gedachten oneindig betere *Zaïre, bekeerde Turkinne* opstelde, en met een 'Berecht' in het licht zond, waarin hij VOLTAIRE duchtig schoolmeestert. Nog eene menigte andere treurspelen zijn uit zijne vruchtbare pen gevloeid Cat. der Tooneelsp. van W. HENSKES, N^0. 179. Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK, AEZ. N^0. 969.,

schoon de man niet het geringste denkbeeld had van het geen tot het zamenstellen van een tooneelstuk behoort, en het onderwerp genoegzaam letterlijk, volgens het daarvan voorhanden verhaal, door handelende persoonen, in gerijmden courantenstijl liet voordragen. In het slot van zijne *Vlugt van Huig de Groot* zegt juffrouw PROUNINK tegen MARIA VAN REIGERSBERGEN:

> 'k Geloof, zelfs Maurits kan uw schrandre list behagen.
> Waarom? vraagt deze, en juffrouw PROUNINK antwoordt:
>
> 'k Dacht wel, zei hy, dat ons die schrandre vrouw,
> Dat zwarte varreken nog eens bedriegen zou.

Geene zijner gedramatiseerde historiën zijn op den Amsterdamschen schouwburg vertoond geworden; een derzelzen, *Menalippe of de Bevechter van zich zelven*, had hij daartoe vruchteloos aangeboden; in zijn daarvoor geplaatst ‘berecht’ zegt hij, dat hij ‘geen reden kon vinden, waarom een spel, als dit is, verworpen wort,’ en wij gelooven gaarne dat *hij* die niet vinden kon.

Als tooneeldichter maakte DUIM dus weinig opgang; hij beproefde zulks als Psalmdichter, en kwam in 1747 met eene berijming der *Psalmen Davids voor* den dag J. VAN IPEREN, Kerkelijke Hist. van het Psalmgezang, I Deel, blz. 245., doch hij bereikte bij de kerk zoo min

zijn oogmerk als bij den schouwburg; althans hij was de man niet om DATHENUS te vernestelen.

Een' compleeten catalogus van 's mans overige weinig beduidende rijmende en niet rijmende geschriften, bestaande uit 23nommers, vindt men achter zijn' straks gemelden *Jakob den Aartsvader*, die wel zijn zwanenzang geweest zal zijn.

[Jacob Duinglo]

Duinglo (Jacob) is de auteur van een stukje genaamd *De Geholpen Weesen, vertoont bij de Roode Roosen*, 1604. Hetzelve was reeds in 1754 als *extra raar* aangeteekend Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, N^0. 39. Wij vermelden dit en sommige anderen van dezen stempel alleen ten dienste der liefhebbers, die tegenwoordig jagt op deze rariteiten maken, en ze tegen goud opwegen; ook voor hen kan dus ons Woordenboek nuttig zijn..

[Andries Duirkant]

Even raar misschien [als het werk van voorgaande, Jacob Duinglo] zijn de meesterstukken van zekeren Duirkant (Andries), namelijk *Sistiliaen, bly-eyndigh-spel*, 1628, *Violense, droef-eyndigh-spel*, 1632 en het klucht-spel *Lichthartig Joosje*, 1632, benevens nog een paar rijmpjes, *Grietjes Keur* en *Doodt-woelende Hyena*.

[Andreas van Duivelandt]

Duivelandt (Andreas van) heeft te *Rotterdam* in1719 uitgegeven: *De seven Boetpsalmen Davids, en andere Stichtelijke stoffe in Rijm.* Zeer stichtelijk scheurpapier.

[Gerrit van Dulken]

Dulken (Gerrit van). Behalve een paar tooneelstukken, *Don diego*, 1726, en *De Meid*

Kapitein, Schutter en Tamboer, 1713, gaf deze ook een stichtelijk dichtwerkje met platen in het licht, getiteld: *Het Gereinigde herte door het Geloove*, waarvan de tweede druk in 1739 verscheen.

[Kornelis van Dulkenraad]

Dulkenraad (Kornelis van). In 1777 verscheen van dezen een vel geen kunstige of verheven, maar echter vloeijend berijmde en welmenende lierzang in het licht, getiteld: *Het verdrukte en verloste Haarlem.* Hij bezingt daarin, bij gelegenheid van het tweede eeuwfeest van *Haarlems* bevrijding van de Spaansche bezetting op den 1 Maart 1577, de geschiedenis van *Haarlems* beleg, inneming en verlossing. Het stukje is versierd met eene afbeelding van KENAU HASSELAER, naar eene oude teekening, die ten minsten hetzelve eenige waarde bijzet.

[Joan Dullaart]

Dullaart (Joan) bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw, en leverde eenige tooneelstukken, als *Karel Stuart*, in 4to 1652, in 8vo 1653 en 1662, *Jan van Leiden en Barent Knipperdolling* 4to 1653, 8vo 1669, *De Standvastige Princes*, 8vo 1669, *Regeerkunst* 8vo 1667, *Oratyn en Maskariljas* 8vo 1572, *Mithridates*, 8vo 1679, *Ifigenia in Aulis*, 8vo 1679 en *Flavio en Juliette*, 8vo 1679. De berijming van al deze stukken is beneden het middelmatige, en slecht durven wij noemen 's mans prozavertaling van Tasso's *Verlost Jeruzalem*, die hij in 1656 te *Rotterdam* in het licht gaf; zijne opdragt aan D. VAN WYNGAARDEN begint op de vol-

gende zonderlinge wijze: ‘Hier breng ik, ten allerlaatsten, de grootste Poëet van het gezegend Italië voor UWEd. oogen; maar zoo van zijn eersten aard ontaard en jammerlijk mishandeld, dat UWEd. hem mogelijk niet kennen zult;’ en dit willen wij gaarne gelooven dat het geval geweest is, bijaldien de Heer VAN WYNGAARDEN een man van eenigen smaak was, die het oorspronglijk kende, en dadelijk, zoo wel als wij, gezien zal hebben dat DULLAART, aangaande het jammerlijk mishandelen, de zuivere waarheid sprak. In zijne even zonderlinge voorrede vertelt hij, dat hij van eenige vrienden geperst is geweest om ‘deze overzetting in d'onstuime zee der lasteraren te zenden,’ en zijn ‘gewaande Nachtuil in heldre zonnestralen te doen komen. Vertaalders,’ zegt hij, ‘zijn veeltijds als hooge boomen en spitse bergtoppen, die van storm en onweer gebeukt en bevochten worden.’ Als dit waar is, dan moet deze vertaler juist niet veel van storm en onweer geleden hebben, want hij houdt zich tamelijk laag bij den grond, en meldt ons dat ‘de neuswijze letterzifters,’ als zij soortgelijke vertalingen als de zijne verbeteren zouden, ‘staan en zien als een Ezel die Wijwater gezopen of een die de kaart vergeven heeft. ’ GODEFROI, REINOUT en TANCREDO voeren nagenoeg eene dergelijke taal in deze overzetting.

[Heiman Dullaert]

Dullaert (Heiman) A. HOUBRAKEN, Schouburg der Schilders, III Deel, blz. 78, D. VAN HOOGSTRATEN, *Kort Berecht wegens het leven van* H. DULLAERT, voor diens gedichten. waarschijnlijk een bloedverwant maar zeer zeker een veel kiescher, bekwamer en verdienstelijker dichter dan de voorgaande, wiens vertaling van TASSO hij met een lofdicht vereerde H. DULLAERTS Gedichten, blz. 93, werd geboren te *Rotterdam*, den 6 Februarij 1636. Zijne ouders waren KORNELIS MICHIELSZ. DULLAERT, korenhandelaar, en SOFIA MELISDYK, deftige en vermogende lieden, die het hem aan geene goede opvoeding lieten ontbreken; daar zij in hem een vlug verstand en grooten lust tot de schilderkunst bespeurden, zonden zij hem naar *Amsterdam*, waar hij de onderrigting in deze kunst genoot van den beroemden REMBRAND VAN RHYN, in welke hij zulke vorderingen maakte, dat eene door hem vervaardigde copij van een van REMBRANDS stukken, zijnde een geharnaste Mars, te *Amsterdam*, voor het werk van REMBRAND zelven werd verkocht.

Met de beöefening der schilderkunst paarde hij even gelukkig die der muzijk en poëzij, verdeelende zijn' tijd, uithoofde van zijn zwak ligchaamsgestel, tusschen de beöefening der letteren en fraaije kunsten, leidende een stil en ingetogen leven, van elk geächt en bemind, zoo zelfs, dat hij in 1672 benoemd werd tot Raad in de Vroedschap zijner geboortestad, in welken een zijner voorzaten, ABRAHAM

DULLAERT, in 1628 Hoofdofficier was geweest; doch hij wees deze benoeming van de hand. Hij telde JOACHIM OUDAEN en de broeders FRANÇOIS en SAMUEL VAN HOOGSTRATEN onder zijne gemeenzame vrienden, inzonderheid waardeerde hij den laatsten, die gelijktijdig met hem de schilderkunst bij REMBRAND had geleerd.

Met het vorderen zijner jaren nam zijne zwakheid dermate toe, dat hij een' tegenzin kreeg in het schilderen, dichten, zingen en spelen, den gezelligen omgang, ja bijkans in eten en drinken, waarin hij ongemeen sober was. Hij verzwakte zoodanig, dat hem het spreken en hooren bezwaarlijk viel; hij teerde allengs uit, en stierf den 6 Mei 1684. Zijne gedichten zijn in een bundeltje bijeenverzameld en in 1719 te *Amsterdam* door D. VAN HOOGSTRATEN in het licht gegeven.

Het oordeel van den *Poëtischen Spectator* over DULLAERT blz. 58. is volkomen ook dat van den Heer DE VRIES geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 263. en het onze. Zijne gedichten zijn krachtig en beeldrijk. Zijne *Dichtkundige Uitbreiding over Koning Davids CIV^{de} Harpgezang* Gedichten, blz. 3.Poëtische Spectator, blz. 64 is een uitmuntend fraai stuk; ook schijnt het dat hij het best slaagde in het behandelen van ernstige onderwerpen; ofschoon hij ook regt lieve erotische stukjes heeft geleverd, en eenige puntdichten, die elders

eene plaats zijn ingeruimd Epigramm. Anthologie, blz. 66. L.G. VISSCHER, Bloemlezing, II Deel, blz. 166.. Een paar der kleinere stukjes kunnen wij er hier geene weigeren.

Op Maria Magdalena.

Hoe laat zij in het nat de schoone lokken slingeren!
Hoe stilt een regenvlaag nu die gekrolde zee!
Zij is niet meer het spel van spiegel, strik en vingeren.
Haar maakt nu ander vocht, dan reukrig vocht, gedwee.
Of zou van yder hair hier wel het zilver glyden,
Waar mede d'ouderdom het sterflyk hooft bekruipt,
't Geen met dit buigzaam gout eerbiedig niet wil stryden,
Maar vloeiende in kristal uit elke vlecht verdruipt Gedichten, blz. 70.?

Minnezuchten.

Vertroosters van de minnesmarte,
Die door myne aders vloeit op een bezielde lucht,
Volmaaktste kinderen van 't allerziekste harte
Dat immer in het ryk der liefde heeft gezucht!
Ontdekkende en bespraakte kusjes:
Ontsnapte boden van 't gemoed,
Verradertjes van bloode lusjes,
Van wie de schaamte waant dat gy ze onkenbaar boet,
En om dat gy van haar niet zichtbaar zyt bedreven,
Zoo noemt u Rozemont een' stouten minnaars roof.
Maar, zyt gy diefstal, ik beloof,
Om vry van schuld en straf te leven,
U zevendubbelt weer te geven Ibid, blz. 160.

[Catharina Verwers van Dusart]

Dusart (Catharina Verwers van) moeten wij vermelden als de dichteres van een raar tooneelstuk, getiteld: *De Spaensche Heidin*, te *Amsterdam* in 1644 en 1657, gedrukt.

[Izaak Dusart]

Dusart (Izaak) gaf *in Amsterdam*, in 1731,eenige geestelijke liedekens, onder den titel: *Gezangen*, in het licht, welk octavobundeltje, aldaar in 1735 door een rijmwerk in 4to gevolgd werd, getiteld: *De Uitnementheit der Kennisse van* JEZUS CHRISTUS, welke kennis de goede man lang niet uitnemend behandeld heeft; hij verzoekt in de voorrede ‘degeenen die het lezen staken, en het boek toedoen, dat het hen gelieven mogt tot zoo lang hen iets behaaglijks voorkomt voort te lezen.’ Dit is waarlijk wat veel gevergd van lezers die geene catechizeermeesters of oefeninghouders zijn, want men zou van blz. 1 tot blz. 356 in dit theologisch compendium op rijm, welks regtzinnigheid overigens door de Ew. Classis van *Amsterdam* achter den titel gewaarborgd is, vruchteloos naar iets behaaglijks zoeken, dat men niet in ieder prozaïsch kindervragenboekje veel behaaglijker vinden kan.

De vrome man schijnt vermoed te hebben, dat men met zijn werk te eeniger tijd den spot drijven zou, en sprak daarom het *anathema sit* bij voorraad uit over de zoodanigen die zich dit zouden vermeten, zeggende met eene regt theologische behendigheid: ‘Ondertusschen ben ik zeer gerust, dat de

Heere zijne zaak (De slechte rijmen van hem Dusart?) op zijnen tijd wel richten zal.' 's Mans hoogmoedige nederigheid verschafte hem ongetwijfeld deze gerustheid.

[Johan Jacob Dusterhoop]

Dusterhoop (Johan Jacob). Wie nieuwsgierig is eene Germano-Belgische vertaling te lezen van de opera, op het koninglijk tooneel te *Berlijn* 'op bevel Zijner Majesteit des Konings *geëxecuteerd*, bij gelegenheid van het zeer gelukkig huwelijk harer koninglijke Hoogheid FREDERICA SOPHIA WILHELMINA van Pruissen met zijn Hoogvorstelijke Doorluchtigheid, WILHELM DEN VYFDEN, Prins van *Oranje*; enz.' geve een' of twee dukaten voor DUSTERHOOPS *Amor en Psyche*, te *Utrecht*, bij G.T. VAN PADDENBURG, in 1767, (*raar!*) gedrukt, en - make vervolgens papillotten daarvan.

[Joannes Duyf]

Duyf (Joannes). Het *rare* treurspel vandezen, *De Nederlaag van Xerxes*, te *Amsterdam* in 1717 gedrukt, is voor de liefhebbers den vollen prijs hunner dwaasheid waardig.

[Jacob Duym]

Duym (Jacob) J. KANTELAAR en M. SIEGENBEEK, Euterpe, I St. blz. 107. J.F. WILLEMS, Verhand. II Deel, blz. 45., geboren te *Leuven*, in 1547, was kapitein in dienst van WILLEM I, en werd, nadat bij, in 1584, de sterkte *Lillo* dapper verdedigd had, in een gevecht op den Kouwensteinschen dijk door de Spanjaards gevangen genomen,

en op bevel van MONDRAGON tweeëntwintig maanden op het kasteel van *Namen* vast gehouden. Na zijn ontslag was hij, uit hoofde van ligchaams ongesteldheid genoodzaakt den krijgsdienst te verlaten, en zette zich te *Leyden* neder, alwaar hij zich met de letteroefeningen bezig hield en in 1600 aldaar uitgaf: *Een Spiegelboeck inhoudende ses Spiegels, waerin veel deuchden daer aan te mercken zijn*, enz. Dit zijn gewone redenrijkersstukken, in den smaak van dien tijd. Dit werk werd in 1606 gevolgd door een ander, getiteld: *Een Ghedenckboeck, hetwelck ons leert aen al het quaet en den grooten moetwil van de Spaingnaerden en haren aenhanck ons aenghedaen te ghedencken*, enz. Hetzelve is opgedragen aan Prins MAURITS en bevat insgelijks zes historische tooneelstukken, die gebeurtenissen uit zijn' leeftijd ten onderwerp hebben; hij schreef, zegt hij in zijne opdragt, deze stukken ‘niet van hooren zegghen, maer als meestendeel met mijn ooghen ghesien en met mijn ooren ghehoort hebbende ende als een die den Spaenschen haet soo in Crijchshandel, soo in ghevanghenis, als in verlies van mijne goederen ghenoech beproeft hebbe.’ Zijn dichttrant is weinig beter dan die zijner tijdgenooten, en zijne dichterlijke verdiensten zijn inderdaad zeer gering, ten ware men eenige waarde er aan wilde hechten, dat hij eene voetmaat of liever syllabentelling in acht nam, en zijne taal vrij zuiver van basterdwoorden is.

[Agnita van Dyck]

Dyck (Agnita van). Hier en daar vonden wij eenige zeer verdienstelijke dichtstukken verspreid van deze Rotterdamsche juffer, van wie wij vruchteloos getracht hebben eenige bijzonderheden te vernemen. Zij schijnt gebloeid te hebben in het achtste en negende decennium der vorige eeuw. Onder de stukjes, die wij van haar aantroffen, behaagde ons zeer dat, hetwelk wij hier tot eene proeve van haren mannelijken dichttrant eene plaats inruimen.

De trouw voor het vaderland.

o Zucht voor 't Vaderland! nooit naar waardij geschat,
Gij Trouw! die Spartaas Burgerinnen,
In 't strijden voor haar bange stad,
Vorst Pyrrhus krijgsmoed deedt verwinnen;
Gij deedt eene eedle Hasselaar,
En, onder haar banier, haar dappre vrouwenschaar,
Filippus woên ten spijt, ook Fredriks magt trotseeren.
Om, ondanks legerknecht, en staal en lood, en vuur,
Van Haarlems felbestreden muur
Kastieljes dwangjuk afteweeren.

Wat drift wekt ge in mijn hart, daar mij de roem bekoort,
Om 't Vaderland tot heil te leven,
Wat wensch...! en, schoon ik gruw van moord,
Uw Krijgsheldinnen naartestreeven!
Waarom ontbreekt mijn' arm de kracht,
Om 't scherpgewette staal, met onweêrstaanbre magt,
Den schender van den Vreê, den Brit, in 't hart te drukken?
De dood voor 't Vaderland waar' me een gewenschte dood,
Mogt ik slechts, in dien jongsten nood,
Het aan gevaar en ramp ontrukken!

Maar ach! vergeefsch gewenscht! thans duldt men 't wraakgeweer
Niet in de hand van zwakke vrouwen:
De man, naijvrig op zijne eer,
Wil dat we op zijnen moed vertrouwen.
Weläan, koomt hem die glorie toe,
Dat hij dan Nederland verdedige en behoê;
Hij kwijte zich met roem van d'eersten zijner pligten:
We, erkennen dan zijn moed, beleid en kloek verstand,
Terwijl we, in trouw voor 't Vaderland,
Voor Held noch schrandren staatsman zwichten.

Beziel, o zuivre Trouw! des krijgsmans fieren moed,
Terwijl nog de oorlogsstormen loeijen,
En gij den Staatsman ijvren doet,
Die dag aan dag 's lands ramp ziet groeijen;
Daar slinksch belang, bedekt verraad,
Misschien nog doelen op 't verderf van onzen Staat,
En de eerelooze drift der helsche tweedragt wetten,
Opdat het woeste graauw tot wreevle muitzucht neig',
Met bek en klaauw de Vrijheid dreig',
En Heerschzucht poog' ten troon te zetten.

't Is waar, de lieve Vreê lacht reeds van verre ons aan;
Maar kan 't belang van trotsche Hoven
Dat heillicht niet weêr schuil doen gaan?
Wat hulp we ons ook met regt belooven
Van een' getrouwen Bondgenoot,
De Vrijheid, met den moed, make ons als eertijds groot!
Het voegt ons niet dus slaafsch van Vorsten aftehangen;
Een Volk, dat Vorsten zelfs voorheen bevelen gaf,
Weer' moedig die verneedring af,
En doe zich zelven regt erlangen.

Men roeme op 's Hemels gunst en groote wonderdaên,
Zoo vaak in Neêrland ondervonden,
Of schreije om hulp zijn goedheid aan,
In jammerklagt en bedestonden;
Maar als wij ijvren in 't gebed,
Dient ook, tot tegenweer, het wreekend staal gewet:
Verdienste wacht met regt de hoogste zegeningen.
De zege is ook de loon, dien ware dapperheid,
In 't bloedig perk der eer verbeidt.
Gij, Trouw! doet naar die glorie dingen Lauwerbl. voor de Zonen der vrijheid, II Deel, blz. 6..

[Jacob van Dyk]

Dyk (Jacob van), geboren te *Vlaardingen*, den 25 Januarij 1745, was aanvanglijk van beroep een baggerman, doch verhief zich door zijne vlijt en geestvermogens uit dien lagen stand, en werd in 1789 Gaarder van 's lands gemeene middelen te *Nieuwerkerk* aan den *Yssel.* Hij heeft de dichtkunst niet ongelukkig beöefend. In 1784 behaalde hij bij het Haagsche Dichtgenootschap den zilveren eerpenning, met zijn dichtstuk: *De verheerlijking van* CHRISTUS *op den berg* Proeven. van Poët. Mengelst. van het Genootsch. *Kunstliefde spaart geen Vlijt*, X Deel, blz. 10. . Afzonderlijk ziet van hem het licht: *De welberaden stap voor 't Vaderland*, Haarlem 1787; *Gedichten van* JACOB VAN DYK, ald. 1789 met zijne afbeelding, en *De Verlossinge van Israël uit Egipte*, mede ald. 1791.

Misschien leest men in onzen tijd 's mans luimig, en geestig gedicht, handelende over de tientallige

verdeeling der maten en gewigten, met meer belangstelling dan in den zijnen, toen er nog niemand in *Frankrijk* of bij ons om de invoering van het decimaalstelsel dacht: wij zullen hetzelve derhalve hier eene plaats geven:

Wiskundige droom.

Lest was ik, door wiskundig denken,
Op Morseus veelvermogend wenken,
Beroofd van menschelijk gevoel,
In 't rijk der dromen opgetogen,
En zat met halfgesloten oogen
Te knikkebollen op mijn' stoel.

Hoewel zich niets aan mij vertoonde,
Scheen 't echter dat de Wiskunst woonde
In een paleis van diamant:
Door 't onbegrensde werkvermogen,
Naar de eêlste bouworde, opgetogen,
In eenen onnaarvolgbren stand.

't Is verre boven mijn vermogen
Dat ik de trotsch gewelfde boogen
En zuilen van het hoofdgebouw,
Die steile sterrentorens dragen
En hemelstelsels onderschragen,
In al hun pracht beschrijven zou.

Mijn doelwit is alleen te melden
Dat in die welgeplaatste velden,
Daar netheid alles heeft bezield,
Ten toevloed was van stervelingen
Om in het hofpaleis te dringen,
Naardien de Wiskunst ijkdag hield.

Straks werd de hooge poort ontsloten:
De Wiskunst stak bij al de grooten
Met eenen starrenmantel af;
Gewigten waren gloriekroonen,
De gouden korenmaten, troonen,
Een meetriet was de koningstaf.

Nu zou de plegtigheid beginnen;
Ik trad in al 't gedrang naar binnen,
Zag rond en zweeg eerbiedig stil.
Ik dacht, dat, in geduchte wondren,
De stem der Majesteit zou dondren
Het onherroepelijk *ik wil!*

Maar, neen, de Wiskunst sprak verpligtend,
Heur wet was raadend en verlichtend
Werd aan elks oordeel toebetrouwd.
Heur woord, beminlijk om zichzelven,
Drong zachtjes door de spreekgewelven:
Zij had Stevijn tot troonherout.

Hij sprak aldus: Beroemde mannen!
Bij wien 't vooroordeel is verbannen,
Die steeds met smarte uw' tijdverspilt:
Uwe eedle harssens moet verteeren,
Door 't eeuwigdurend *reduceeren*,
Wijl maat van maat alöm verschilt.

Gij, wien de handel moet vervelen
Door 't staâg verdubbelen en deelen
Van ellen, maten en gewigt,
Die alle schatten, hoe uitstekend,
Tot ijdle penningen verrekent,
Ontsluit uwe oogen voor mijn licht.

De majesteit die wij verëeren,
Wil uw geluk uw heil vermeeren:
Uw waar belang is in uw hand.
Laat dan mijn raad u welbehagen
En, durft gij een hervorming wagen,
Brengt dezen goeden vond tot stand.

Gebruikt in welbestuurde staten
Dezelfde grootheid voor uw maten,
Denzelfden weegsteen voor uw wigt:
Dan stelt gij 't beeld van maat of ponden,
Dat aan de namen is verbonden,
Op 't enkel noemen voor 't gezigt.

Moet gij die algemeene heelen
Vermeenigvuldigen en deelen,
Neemt dan het tiental juist in acht:
Dan zult gij op uw vingers reeknen,
't Geen door een lange reeks van teeknen
Uit Willem Bartjens wordt volbragt.

Uw zaak is onderzoekenswaardig,
Betoont u zelve slechts volvaardig,
Wij zijn tot uwe hulp gereed;
Ons doelwit is alleen het goede,
Treedt toe, vertoont aan mij uw roede,
Gij, die de vlakke velden meet.

Euklides geest met vleesch omgeven,
Scheen in Jan Peters Dou te leven,
Die 't onderscheid der maat bewijst
Met eenen bundel halve roeden;
Doch hij wil haar verschil vergoeden
Door 't plan van een *reductielijst*.

Maar, liet zich toen Stevinus hooren:
Ik heb een beter plan verkoren;
De veldroe van uw Vaderland
Wil ik bekroonen met mijn' stempel,
Wijl die de poort van dezen tempel
In eens van post tot post bespant.

Die zal de roe der waereld heten,
Om Snellius nauwkeurig meten
Van aarde en breede zee te zaam';
Verdeelt die, door een juiste snede,
Een vierde roede zij uw schrede,
Een vijfde uw ell', de helft uw vaâm.

Wilt ge als godes de Bouwkunst groeten;
Verdeelt uw roede in vijfpaar voeten,
En elken voet in vijfpaar duim,
Een duim nog eens in vijfpaar lijnen;
Dan zultge uw herssens niet verpijnen
Op lengte, vlakte of lichaamsruim.

Men zag, toen hij van Bouwkunst meldde
Dat zich Vitruvius herstelde
In 't ernstig wezen van Dulon.
Hij droeg, om Rottes poort te meten,
Zijn' duimstok aan een zilvren keten,
Met goud gehaakt aan zijn japon.

Hij dreef, gevat op zijn krakelen,
Dat een dozijn zich laat verdeelen
Door zes, en vier, en drie, en twee;
Daar tien zich enkel laat halveren,
Dus hij op 't ernstigst bleef begeren
Dat elk aan de oudheid hulde deê.

Toen liet Stevinus zich ontvallen;
De hoofdvolmaaktheid der getallen
Wordt niet door deelbaarheid bepaald;
Maar 't zeker en gemaklijk werken
Doet heer uitmuntenheid bemerken,
Waarin niets bij het tiental haalt.

Nu pronkte in bonte feestsieraden
Jood Isrel, die de plechtgewaden
Van 't Godendom met de elle mat;
Hij sprak, als een gewis orakel,
Dat Mozes zelf den Tabernakel
Met korter el gemeeten had.

Dat thans de handel niet gehengde,
Dat deze maat nog meer verlengde;
Om dit veelzeggend kunstbewijs:
De stoffe zou in schijn versmallen,
En el voor el veel duurder vallen,
Zij groeide alreeds genoeg in prijs.

Hij was ook tevens van gedachten,
Dat zulk een grootheid best in achten,
Of, naar de keuze van 't gemeen,
In vier en halve vierendeelen
Zich aan de Wiskunst liet bevelen
En in 't gebruik gemaklijk scheen.

Toen sprak Stevinus, op dit praten:
't Is billijk dat de lange maten
Zoodanig evenredig staan,
Dat zij in dienstige gevallen
Zich door de eenvouwigste getallen
Ligt in elkandren overslaan.

Wiltge iets bij mijn Godes verdienen,
Verdeel heur scepter dan in tienen;
Dit raakt den prijs der stoffen niet.
Maar met die strenge maat te meten,
Is voor uw veel te ruim geweten.
De beste boei die overschiet.

Nu zag ik voor den raad des vredes Dus noem ik den stoet der Wiskunde, om dat hare ontwijfelbare bewijzen de twisten stillen en het gemoed bevredigen.
Den opgewekten Archimedes
Met Ceres gouden koorenmaat,
Waarmede naar zijn beste weten,
Triptolemus reeds had gemeten
In 's waerelds ruwen kinderstaat.

Hij wilde deze maat doen ijken;
Doch naar naauwkeurig vergelijken,
Met d'achtbren stoel der Majesteit,
Die voor den held was opgerezen,
Heeft hem Stevinus afgewezen
Met dit welïngerigt bescheid:

Gij weet, hoe zeer in alle staten
Het onderscheid der ronde maten
Een eindeloos verschil verwekt:
Dus moet men billijk overhellen,
Om zekre grootheid vast te stellen,
Die overäl ten maat verstrekt.

Indienge u aan mijn' raad wilt houden.
Gij ziet, op 't voetspoor van de aêlöuden,
Een koorenmaat *gereduceerd*
Uit schepels van de handelsteden,
Verdeeld in tien en honderd leden,
Met naam van spint en kop verëerd.

Verëischt de veelheid grooter maten?
Verkoopt men iets met lasten, vaten?
Tien schepels zij een hoed of vat.
Tien vaten, voor een last geteekend,
Is iets dat zeer gemaklijk rekent,
Ofschoon men lei noch griffe had.

Moet gij het ooft der boomwaranden,
Of de aardvrucht meten met de manden;
Vijf manden zij een halve ton.
Verdeelde gij uw mande in tienen,
Dan zoudt gij u den roem verdienen
Van een die niet met woeker won.

Zoo zal men veel gebrek genezen,
Dan zal elk mensch een burger wezen,
Zoo verre zich beschaafdheid strekt;
Die nu, door veel beteekenissen
Van pint en spint, zich moet vergissen,
Wen hij een mijl drie - vier vertrekt.

Toen scheen de schranderheid te nadren,
Met Leibnitz bloed en geest in de adren;
Een geest vervrolijkt door den wijn,
Die Bacchus invloed moest verkoopen
Met mutsjes, pinten, kannen, stoopen,
En in zijn maat naauwkeurig zijn.

Nu vergeleek de groote spreker
De stoop van Bacchus bij den beker,
Waaruit de wijze Majesteit
Heur troonstaffiers en dienstbre geesten,
Op dit en diergelijke feesten,
Beschonk met schrandre vrolijkheid.

Hij heeft zich hier op uitgelaten:
't Is billijk dat de holle maten
Gelijk staan op denzelfden voet,
Het zij voor natte of drooge dingen,
Dan worden stoopen vierdelingen,
Het anker schepel, 't oxhoofd hoed.

Hij wilde ook tevens aanbevelen:
Wilt gij uw maat wiskunstig deelen?
Dan zij een stoop tien pinten wijn;
Of moet gij grooter maat verkoopen?
Een anker zij dan vijfpaar stoopen;
Tien ankers zal een oxhoofd zijn.

Verwerp dan ook de onnutte namen
Van halfjes, mutsjes, kannen, aamen,
Of hecht 'er beter denkbeeld aan:
Een olijäam laat zich ontknoopen
In vijfpaar virtels, vijftig stoopen,
Of zal in honderd kan bestaan.

Wiltge ook de vorige manieren
Toepassen op de fust der bieren?
Neem honderd kannen voor een vat;
Verdeel die grootheid juist in vijven.
Zoo zult gij, elk in 't klein gerijven,
Die graag een mopje verschbier had.

Ofschoon de reden dit erkende,
Verscheen 'er nog een gansche bende,
Die pleitte voor het oud gebruik:
Een brouwersknecht, riep uitgelaten,
Dat de omtrek van zijn halve vaten
Gelijk moest wezen aan zijn' buik.

Hij vond tot aandrang goed te melden,
Dat deze fust zich met de gelden
Veel beter dan een andre schikt.
Toen sprak Stevijn: dit kan zoo blijven,
In volle vaten en in vijven,
Indien gij alles keurig wikt.

Nog dreef Sileen met bolle kaken:
Men moest de pinten kleiner maken,
Een mondvol was het grootst gewin.
De wijsheid zag dit dronkerts loopje,
En stelde met den naam van zoopje
Een tiende deel der pinten in.

Na 't lange voor- en tegenpraten,
Verdwenen natte en drooge maten:
En Newton, die de zwaartekracht
Op 't vlak der aarde heeft gevonden,
Heeft straks een hagelvlaag van ponden
En mindre deelen voortgebragt.

Ik zag het mengsel dus ontwarren:
De gouden kroon van vijfpaar starren
Werd in een fijne schaal gezet;
Terwijl de Troonherout verklaarde,
Een steen, die daaraan evenaarde,
Was in de weegkunst tor een wet.

Die steen, aldus gelijk bevonden,
Werd afgedeeld in tien tot ponden:
En ieder pond in vijfpaar lood:
Een lood in tien gebragt tot greinen:
Tot dat 'er door tienvouwig kleinen
Ten laatste een zandjen overschoot.

De groote man was zeer te vreden;
Hij zag dit stelsel steunde op reden:
Hij wilde alleen voor grove waar
Een wigt van honderd pond bepalen,
Om groote fust op ruwe schalen
Te wikken met den centenaar.

Nu was deze ijkdag afgeloopen;
Nu ging de cabinetdeur open:
Elk zag met mij in 't schoonste licht
Eene evenredigheid en orden,
Die niet kon overtroffen worden,
In ellen, maten en gewigt.

Die keurigheid van tienverdeeling
Was een gewigtige aanbeveling,
Aan 't kennend oog en rijp verstand.
Dit stond tot een schenkaadje vaardig,
En was in alles overwaardig
Den handelvorst van Nederland.

Toen rolde door de ruime boogen
De stem van 't onbegrenst vermogen,
Dat alle zaken meet en wikt:
Dit zijn de keurige modellen,
Die ik uw wijsheid voor wil stellen:
Zij zijn tot uwen dienst geschikt.

Gij die in alles groot wilt worden,
Die voor een welgeregelde orden
Een soort van sterke geestdrift voelt;
Verzoek uw souveraine Staten
Om zulke wigten, zulke maten,
Indien gij 's volks geluk bedoelt.

Kan niets uw onderzoek ontduiken,
Verbetert dan de volksgebruiken;
Elkeen, die nu angstvallig sust,
Wierd meester in de rekenkunde,
Indienge aan 't algemeen vergunde
Deez' enklen straal van uw vernuft.

Is ergens glorie meê te halen,
Geen eeuwen kunnen ooit bepalen
Den roem, die hier te wachten was;
De faam van zulke wondre dingen
Drong door de wijde hemelkringen
Van hier tot aan des aardbols as.

Het onderscheid van wigt en maten
Is door verdeeldheid van de Staten
In vroeger tijden voortgebragt:
Toen elk den andren wederstreefde,
Ten minsten voor zichzelven leefde,
Is aan deze orde niet gedacht.

Doch eeuwen door een' band van eenheid
Te zaam' gevoegd, tot algemeenheid
Van vriendschap, staatsbelang en wil:
Verëischt de trouw der medestanders,
De handel met de buitenlanders,
't Verëffenen van dit verschil.

Wat voordeel ware 'er al gewonnen,
Wierd dit in Nederland begonnen,
Daar zich de handel heeft gevest:
Men zag welhaast dezelfde maten
Gevolgd in alle waereldstaten,
Tot roem van dit Gemeenebest.

Reeds is het hemelruim gemeten
En al zijn rollende planeten
Met de achtbre roê der trouwste stad:
Straks wordt de grootheid aller zaken
In alle menschelijke spraken
Naar Nederlandsche maat geschat.

'T Is waar, de tegenstand der dwazen
Die tegen alle nieuwheid razen,
Vertoeft de zaak misschien een wijl;
Gij zult hen eindlijk overmogen:
Zoo zegepraalt voor alle oogen
Gregorius of Cesars stijl.

Nog iets, iets groots heb ik te melden:
Verbetert ook den rang der gelden,
De maat van al wat dierbaar schijn.
Zoude alles welgeregeld worden,
En zelf de regelmaat der orden
Zoo vreeslijk ongeregeld zijn?

De thans gebruikte muntbepaling
Is menigmaal de bron van dwaling
En vol van kwelling, vol gevaars;
Integendeel, de tienverdeeling
Herschept de rekening in speling,
En 't domme volk in rekenaars.

Elk zal een kleine schade dulden;
Neem tot uwe eenheid eenen gulden,
Hij is alreeds in tien geschift:
Verdeelt hem voorts in honderd duiten,
Gij zult met duizend deelen sluiten,
Een penning zij de kleinste gift.

Betracht gij dit, dan wordt de penning
Een waardig voorwerp van erkenning:
Hij was te lang een enkle schijn,
Die door veelvuldig *reduceeren*
De beste harsens deed halveren
In 't nutteloos oplettend zijn.

Verkiest gij ook op gouden stukken
Den leeuw des Vaderlands te drukken,
Zij rijzen in denzelfden graad:
Haar waarde zal tien guldens wezen,
Ten warenze ook tot honderd rezen,
Met naam van rijder of ducaat.

Nu hoorde ik 't onophoudlijk morren,
Om 't volk tot oproer aan te porren,
Door zulk eene onherstelbre schaê;
Toen sprak de Wiskunst: Laat u raden,
Dit stelsel zal u weinig schaden,
Zoo elk het volgend gadeslaê.

Men moet, en kan de grootste zaken
Niet in een oogenblik volmaken,
Maar werke naar een duurzaam plan!
Zoo zal men schade en moeiten stuiten,
Herschept men stuivertjes en duiten,
Wat schade of dit toch geven kan?

Aan andren moet men niet vergaêren,
Dan om de drie of zeven jaren
Maar telkens eene munt verslaan.
Wierd dit standvastig voorgenomen,
Men zag welhaast het einde komen,
Niets goeds bleef waarlijk ongedaan!

Indien gewigt en maat de gelden
In evenredigheid verzelden,
En elke breuk in tien bestond,
Dan zaagt gij over 't handelwezen
Een nieuwe zon ten top gerezen,
Wier schijnsel nimmer weêrgaê vond.

Die evenredigheid en orden
Scheen hartlijk toegejuicht te worden.
Op 't zedig knikken van Stevijn
Klapte al het kunstkoor in de handen.
Mij scheen in die gewenschte landen
De waereld reeds vernieuwd te zijn.

Maar 't volk, dat naauwlijks tien kan tellen,
Wilde aan de Wiskunst wetten stellen,
Vervloekte dezen schoonen vond,
Verstoorde mijn genoeglijk droomen,
Zoo dat ik, tot mij zelv' herkomen,
Nog in den ouden chaos stond Proeven van Poët. Mengelst. van het Genootsch. *Kunstliefde spaart geen Vlijt*, X Deel, blz. 159..

Zeer naïf schetst VAN DYK zijne dichterlijke loopbaan in de gerijmde voorrede van zijne *Gedichten* waaruit blijkt dat hij,

Van schoone boeken en van menschenhulp versteken Ged. *Voorr*. blz. III.,

even als BELLAMY, zich zelven vormde, en zich met het maken van gelegenheidsverzen in de dichtkunst oefende,

Een proef, met welke zich de meeste dichters wijden Ged. *Voorr*. blz. III.

Doch toen hem SMITS dichtmatige vertaling van BURMANS *Redevoering over de Poëtische Verrukking* in handen viel, werd hij

- getroffen door een eedle hartstogtroering Ged. *Voorr*. blz. III.

want

Dit vaars, ja dit alleen deed hem een dichter zijn Ged. *Voorr*. blz. III.

Hij las vervolgens VONDEL, HOOGVLIET en meer andere dichters,

Bij wier verhevenheid, geplaatst in schooner dag,
Hij eerst de kleinheid van zijne eigen werken zag Ibid, blz. V.

Zoodat hij na eene driejarige onderzoekende oefening,

- - zijn harsenvrucht zag rijpen voor het vuur Ibid, blz. V.,

waaraan hij dezelve dan ook heldhaftig overgaf, en

Apollo, meer vereend door zulk een offerande
Dan door den feniks, die op 't kruidaltaar verbrandde,
Verblijdde hem met hoop dat uit die heilige asch
Een feniks rijzen zou die driemaal schooner was.
Die troostelijke hoop heeft hem niet voorgelogen Ibid, blz. V.

En waarlijk zijne gedichten zijn gansch niet verwerpelijk; zij bevatten veel oorspronglijks, natuur-

lijks en eenvoudig schoons; en hoewel wij niet met het

> - - oordeel van de Haagsche Maatschappij,

instemmen, dat VAN DYK, gelijk hij zelf getuigt,

> Den grooten landman POOT in dichtkunst evenaarde Bijschrift op zijne afbeelding.,

heeft hij toch den Abtswouder de kunst niet ongelukkig afgezien, en zijne gedachten met gepaste dichterlijke sieraden weten in te kleeden. Zijn dichtstukken hebben over het algemeen eenige uitgebreidheid, die wij wel geene langdradigheid willen noemen, maar die toch derzelver lezing achter elkander minder aangenaam maakt, om dat men voelt dat de dichter zijn onderwerp beknopter had kunnen behandelen. Het *Geweten*, eene soort van leerdicht, onder anderen, heeft regt krachtige partijen; bij voorbeeld:

> De klank van 't fijn metaal verdoov' de stem der Reden,
> De Waereldzorg beklemm' met drukke bezigheden
> De lippen van 't Gemoed dat tegen zich getuigt,
> De trotsche Staatzucht, die voor wet noch reden buigt,
> Ontveinze uit al heur magt, de Godspraak van 't Gewisse;
> Maar staaft een bliksemstraal dat Godsgetuigenisse,
> Dan spreekt de ontwaakte ziel als met een donderstem,
> En 't Godlijk wraakgericht geeft aan 't Geweten klem,
> 't Verschrikt een' dwingeland, ten rijkstroon opgestegen;
> Hij mete zijn gezag met zijnen langen degen,

Zijn gouden borstster, die van bliksemstraalen blikt,
Verspreideeen vlammend licht, dat de eedle deugd verschrikt -
Ontsteke een moordvuur, dat de waarheid doet verbleeken,
Verschroei d'oprechten mond, die naar het hart durftspreken,
Verteer' het pergament, dat haaren eisch ontzegt,
En geessel' met heur roê de vrijheid en het recht.
Maar twijl zijn hoogmoed rijst tot aan de sterrenronden,
Schrijft de Almagt aan den wand: ‘Gij zijt te ligt bevonden.
Het koninglijk geweld is van u weggegaan:
Het moedig volk, dat gij in kluisteren deed slaan,
Verzweert uw ijzren juk op zijnen hals te dragen.’
Daar staat de boosheid nu met schrik voor 't hoofd geslagen;
De koninglijke ster, in wolken uitgedoofd,
Schiet bliksemstraalen naar het pratgekroonde hoofd:
De roede slaat hem zelv' met stinkende etterbuilen,
Waar in de luizen zich, met grooter heir, verschuilen,
Dan 't heir der zielen 't welk hem aanklaagt voor Gods troon:
Welks nagalm in de ziel' met donderenden toon
Zijn gruweldaden weet op 't schriklijkste aftemalen.
Nu schijnt de koningsster ten jammerpoel' te dalen;
De razernij verpijnt zijn reeds gedoemde ziel,
Met al de foltering, waarmêe het hem geviel
De zuiverste onschuld uit het leven weg te rukken:
Hij wenscht, in zulk een' drom verbaazende ongelukken,
Dat zijn geduchte staf, die volken heeft geplaagd,
Had schapen langs de heiof klaverwei gejaagd;
Maar ach! te laat gezucht, de daad lijdt geen herhaling;
Het vonnis ligt geveld: de rechter eischt betaling Gedichten, blz. 45..

De gedichten, bij gelegenheid der geboorte, het verjaren en sterven van zijne kinderen of ande-

re personen, zijn meer gevoelig dan kunstig; de eenvoudigheid zijner uitdrukkingen grenst wel eens aan platheid Bij voorbeeld:

Mijn zoontje was verwezen,
Maar is gepardonneerd.
Gedichten, blz. 168.

Een 's lands Ontvanger moet natuur den tol betalen.
Ibid, blz. 192.

. Van valsch vernuft Een ander poëet doopt zijne pen in inkt, somtijds in *gouden* inkt (zie Vondels *Poëzy*, I Deel, blz. 580); VAN DYK doopt zijne

welversneden veder
In 't stroomnat van de zilvren Maas.
Gedichten, blz. 2.

Liet van der Goes noch Smits zich hooren
Tot lof van Y en Rottevliet....

Wel nu, wat zou het dan? - Wel, dan, zegt VAN DYK,

Verhefte, op 't zevenmondig riet,
De baars en snoek, hoe stom geboren,
Een loflied.
Gedichten, ald.

Ei ei, baarzen en snoeken, die op het zevenmondig riet spelen, zijn inderdaad regt kunstige baarzen en snoeken! en gezwollenheid Een voorbeeld, uit velen van gezwollenheid en valsch vernuft tevens, zal wel genoegzaam zijn ter waarschuwing voor jonge dichters.

De aanhoudendheid van 't woedend golfgeklots,
Heef zelf een schip gelijk een rots
Van 't paalwerk afgeslagen,
En op de Volewijk, der schelmen schrik, gedragen,
Waarop dat grof gevaarte zat
Als Noachs ark op Ararat -

Tot dus ver goed; maar nu....

Van waar men 't naauwlijks redde,
Toen Mozes slangenstaf of hand
Natuur herbragt tot d'ouden stand,
En d'Ystroom in zijn bedde.
Gedichten, blz. 248.

MOZES, in Maart 1782, als MERCURIUS met een' *caduceus*, natuur tot d'ouden stand (den chaos?) herbrengende, en d'Ystroom in zijne bedding jagende, gelijk voos eenige duizend jaren de *Roode zee* of de *Jordaan*, welk een mengelmoes van verwarde denkbeelden! is VAN DYK ook geenszins vrij te

pleiten; maar met dat al heeft hij wezenlijke echt dichterlijke verdiensten, die hem van velen zijner meer beschaafde en zoetvloeijende tijdgenooten voordeelig onderscheiden.

's Mans uitvoerig en afzonderlijk uitgegeven dichtstuk, *De Verlossing van Israël uit Egypte*, behandelt in zes zangen den wonderdadigen uittogt der Hebreën, wij kunnen niet zeggen dat dit stuk eene aangename lecture oplevert; de wijsgeerige en natuurkundige aanmerkingen, die in hetzelve voorkomen, zijn misschien meer vernuftig dan waar, althans dichterlijk zijnzij niet, en vertragen, buiten noodzaak, niet weinig den gang van dit bovendien reeds tamelijk gerekt rijmverhaal.

Zijn vroeger, mede afzonderlijk uitgegeven dicht-stuk, *De welberaden stap voor 't Vaderland*, is geschreven in den echt-patriottischen geest van 1787, en vond uit dien hoofde welligt eenigen bijval.

In 1788 gaf het Leydsche Taal- en Dichtlievend Genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen* twee prijsverhandelingen in het licht over het rijm, de eene, door J. ROCHUSSEN, die de gouden, en de andere, door onzen VAN DYK, die de zilveren medaille behaalde. Beide schrijvers zijn met het rijm zeer ingenomen. Het genootschap vroeg of hetzelve *tot het wezen* der Nederduitsche poëzij *behoorde.* Het scheelt weinig of beide schrijvers betogen niet alleen dat het rijm tot het wezen der poëzij *behoort*, maarook dat wezen *uitmaakt*, vanwelk gevoelen, niet tegenstaande een aanzienlijk genootschap hetzelve met gouden en zilveren medailles bekroond heeft, wij de vrijheid nemen hemelsbreed te verschillen, en het rijm niet hooger waarderen dan een toevallig sieraad. Immers treft men opstellen bij menigte aan, die *in verzen* en *op rijm*, en evenwel *niet in poëzij* geschreven zijn, en, omgekeerd, vele opstellen *in poëzij*, die maat en rijm ontberen Wie toch zal zoo dwaas zijn te beweren dat FENELONS *Telemachus* door FEITAMA, en FLORIANS *Numa Pompilius* door NOMSZ, tot den rang van dichtstukken verheven zijn, enkel daardoor, dat zij dezelven uit het oorspronglijk proza in maat en rijm vertaald hebben? Op deze wijze is GESSNERS *Dood van Abel* ook eerst onder de handen van SCHONK een dichtstuk geworden.... ô Wee!.

Het rijm vindt een' warm' voorstander en verde-

diger in VAN DYK, die ten voordeele van hetzelve alles aanvoert wat met mogelijkheid aangevoerd kan worden, en dus ook somwijlen vrijnietige of duistereargumenten. Zoo verstaan wij, bij voorbeeld, niet wat hij bedoelt met de wiskundige waarheid, dat de omtrek van het (menschlijk?) ligchaam tot deszelfs wezen behoort, als zonder welken hetzelve niet afzonderlijk zou bestaan, wanneer hij daar uit afleidt, dat even zoo het rijm, als de eindpaal van het poëtisch ligchaam, tot deszelfs wezen behoort Prijsverhand. uitgegeven door het Genootsch. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, III Deel, blz. 75.. Een naakt ligchaam heeft immers zoo wel een' omtrek als een gekleed, eene Egyptische mumie zoo wel als eene VENUS van *Medicis.* Wanneer nu hetgeen VAN DYK voor een poëtisch lichaam (dichtstuk) houdt, zoodanig eene Egyptische mumie is, die, van derzelver stijveomwindselen (het rijm) ontwonden, toch geene VENUS zou zijn, dan is zijne toepassing juist; maar daaruit volgt nog niet dat die zelfde omwindselen tot het wezen der VENUS zouden behooren, die anderen voor een poëtisch ligchaam houden.

Het rijm is somtijds voor een poëtisch ligchaam een kleed, een bevallig, net, zelfs fraai kleed; maar - wat toch is een kleed op zich zelven? Ongetwijfeld zeer veel in de oogen der geenen bij wie het den man maakt. Een bekwaam verzenma-

ker, die zich verbeeldt dat het rijm volstrekt tot het wezen der poëzij behoort, en, zelf geen dichter zijnde, de gedachten van anderen berijmt, is dus niets meer dan een bekwaam snijder, die, niet kunnende beeldhouwen, begreep een' verdienstelijken arbeid te ondernemen, wanneer hij een' pantalon, vest en rok naaide voor den APOLLO van *Belvede*re, in de overtuiging dat dit pak kleederen, als het beeld volkomen passende, tot deszelfs wezen behoorde, zoo wel als de omtrek, die - daardoor juist zou bedekt en verborgen worden.

Men behoeft zich niet te verwonderen dat VAN DYK zulk een wakker verdediger van het rijm is, als men in aanmerking neemt welke groote verpligting hij aan hetzelve had, immers in het slot van zijne bekroonde verhandeling zegt hij zeer naïf: ‘Ik ondertusschen zal het Rijm, dat mij den eernaam van Dichter heeft doen erlangen, altijd als heilig eerbiedigen T.a.p. blz. 91.,’ enz. Nu, het gebeurt ook niet alle dagen dat het rijm iemand zoo uitstekend begunstigt als JACOB VAN DYK!

[Joannes van Dyk]

Dyk (Joannes van), professor in de godgeleerdheid te *Maastricht*, vertaalde een paar tooneelstukken van D'ARNAUD, namelijk *Euphemia, of Triomf van den Godsdienst*, en *De Rampzalige Gelieven, of de Graaf van Comminge*, heteerste in 1769 en het andere in 1774uitgegeven. Beide

vrij middelmatige vertalingen zouden welligt in vergetelheid gebleven zijn, bijaldien PIETER PYPERS, die betere vertalingen dezer fraaije stukken leverde, er geen harnas om aangetrokken had, dat de schrijvers der *Nieuwe Algemeene Vaderlandsche Letteroefeningen* des professors overzetting van den *Comminge* meer stout vonden dan de zijne Brief aan de Schrijvers der N. Vad. Letteroef. achter de *Euphemia of de Zegepralende Godsdienst*., hetgeen dezen lieden immers volkomen vrijstond, ofschoon zulks van hunnen goeden smaak juistgeen voordeelig getuigenis gaf. Wij herinneren ons ook van dezen professor eene berijming van JEREMIA'S *Klaagzangen* in handen gehad en - onder het scheurpapier geworpen te hebben.

[Jaques van Eeckhaut]

Eeckhaut (Jaques van) vermelden wij als opsteller van een Vlaamsch tooneelstuk, getiteld: *Wonderlycke Bekeering van den Kloeckmoedigen Martelaer Adrianus*, in 1743 uitgegeven.

[Willem van den Eede]

Eede (Willem van den), een Gentsche Jezuit, gaf aldaar in 1691 een dichtwerkje in het licht, getiteld: *Lyden en Stryden door 't gedurigh Cruys Jesu Christi*, waaruit de Heer WILLEMS eenige regels mededeelt Verh. over de Nederd. Taal- en Letterk. II Deel, blz. 147..

[Cornelis van Eeke]

Eeke (Cornelis van) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 216. berijmde de Psalmen op honderdvijftig verschillende gemeene zangwijzen, en gaf dien arbeid, onder den titel van *Koninklyke Harpliederen*, te *Amsterdam* in 1698 in het licht. Het was een mislijk denkbeeld de Psalmen op de wijzen van straatliedjes te behandelen; evenwel zijn zij niet onbehaaglijk. Men oordeelt uit het eerste couplet van

Het LVI harplied.

Toon: *Patientie is goed men zeit*.
Gelyk een duif, van kooi en slag
Verjaagt en weghgedreven,
Moet, zonder dat ze rusten mag,
Ten prooi der gieren zweven.
Eveneens zoo dwael ik
Zonder heul of troost.
Ik weet, Heere! kwalijk
Waar ik, west of oost,
Zou mogen schuilen,
o Gy, myn God! ten waer by u:
Dus kom ik nu
Met klaaglijk huilen Koninklyke Harpliederen, blz. 189..

[Govert van der Eembd]

Eembd (Govert van der), een Haarlemmer rederijker en lid van de kamer *de Wyngaerd-ranken*, met de spreuk: *Liefd' boven al*, deed aldaar den 26 Julij 1619 vertoonen: *Haerlemse Belegeringhs Treur-blyeynde- spel*, hetwelk in hetzelfde jaar in *'s Hage* in 4to gedrukt is; in 1621 gaf hij een ander treurspel, *Sophonisba*, in het licht. Het eerstgemelde stuk, dat wij voor ons hebben liggen, is een wonderlijk samenstel, eene soort van gedramatiseerde chronijk; de handeling geschiedt tusschen de uit onze vaderlandsche geschiedenis genoeg bekende persoonaadjen en eenige denkbeeldige en allegorische wezens, als de Waarheid, de Tijd, Voor-

spoed, Nering, Goed en Kwaad Gerucht, enz. en duurt van den 1 October 1572 tot den 20 Julij 1573, wordende genoegzaam alles, tot de kleinste bijzonderheden, dier belegering toe, vertoond of verhaald, met naauwkeurige aanteekening van den datum; bij voorbeeld:

(Anno 1573.) *Na dat de toe-gheruste Scharen*
(25 Maert.) *Van 't bloedigh strijden uyt den Hout ghekomen waren,*
Gheladen met den roof der Duytsen af-ghestroopt,
Met waghens vol gheweer en vanen op-ghehoopt,
Die sy ten trots en roem (tot een verwinninghs-teken)
Des nuchtens (als ten pronck) op 't nieuwe Bolwerck steken;
De tijdingh (niets te blijd) in haest ghedraghen werd
(29 Dito.) *Hoe d'Amsterdammers door den Dijck* by 't Huys ter Hert
Met al hun Schepen waren na het Meyr *ghekropen;*
Dit heeft de Borgh'ren eerst ghedaen de ooghen open,
En als in eenen Spieghel, die het schoonste wend,
Doen schouwen recht den stand van d'aenghegaen ellend.
(30 Dito.) *Hier op de Spangiaerts flucks een Schansse deden maken,*
Op dat langhs heen de Fuyck *gheen Haerlemer soud' raken,*
En dat haer Schepen daer (als onder schut en scherm)
Vry ligghen souden in een in-gheboghen erm.
Doe was de Stad ronds-om soo vast en wel besloten,
Dat gheenig Schipper meer tot haer en konde vloten:
Des honghers-nood nam toe; d'eet-waren sloeghen op;
Elck daghjen bracht 'tghetraent tot boven aen den krop.
De Schepen, van den Prins tot hulp aen hun ghesonden,
(9 April.) *En richten gantsch niet uyt: Dit sloegh noch dieper wonden,*
Soo dat een sware vrees en onghemeten schrik
Den Borgh'ren op den hals viel in een oghenblick Haerlemse Belegeringhs
Treur-bly-eynde-spel, blz. 21..

De Aristotelische eenheid van plaats is in dit stuk zoo min in acht genomen als die van tijd; trouwens in vele der hedendaagsche zoo gretig bij ons vertaald wordende Hoogduitsche drama's ziet men daarop ook zoo naauw niet.

[Jan van Eijk]

Eijk (Jan van). Het veroorzaakt ons altijd eene weemoedige aandoening, wanneer onder het zamenstellen van dit werk een verdienstelijk tijdgenoot van het tooneel des levens aftreedt, en daardoor aanspraak bekomt op de vermelding in het zelve. Dit was het geval met den onvergetelijken Borger onder het beärbeiden van ons eerste deel, dit is het nu weder met den braven, achtenswaardigen en beminnelijken JAN VAN EIJK, Predikant te *Loosduinen*, die aldaar den 7 Februarij van dit jaar zijn nuttig, voorbeeldig en godvruchtig leven eindigde.

Eischt de geleerde man, op een verheven standpunt geplaatst, van waar de stralen zijner verdiensten zich wijd en zijd verspreiden, onze bewondering als eene verschuldigde schatting, de nuttige man, in nederiger kringen, minder openlijk, maar niet minder onvermoeid en krachtdadig werkzaam, om het goede daar te stellen en te bevorderen, heeft ook geene geringe aanspraak op deliefde en de dankbaarheid der geenen wier verstandelijke beschaving, zedelijke verbetering en tijdelijke geluksvermeerdering hij zich als hun leidsman en voorganger op den weg des heils ten doel gesteld en zijn geheele leven daaraan toegewijd had; en deze

aanspraak op erkentenis heeft in eene ruime mate VAN EIJK, wiens eenvoudige levensloop geene buitengewone daden, voorvallen en ontmoetingen oplevert, maar, eene aaneenschakeling was van deugd en nutbetrachting.

Hij werd van deftige ouders geboren te *Amsterdam*, den 7 Augustus 1757. Naauwelijks een jaar oud zijnde, verloor hij zijne moeder;doch hij had daarentegen het geluk van zijnen voortreffelijken vader te mogen behouden tot in de laatste dagen van 1794.

Zijne eerste opvoeding werd aan de zorg van eene uitmuntende vrouw toevertrouwd, die iedere kiem van aanleg tot eenige wetenschap zorgvuldig in hem bespiedde, behoedzaam wist te ontwikkelen, en verstandig te leiden. Tot zijn twaalfde jaar bleef hij onder haat opzigt; kinderlijk was hij altijd aan deze waardige vrouw gehecht, die ook het genoegen had dat zij hem tot Christenleeraar mogt bevorderd zien.

Na met lof de lagere scholen, te *Amsterdam* doorgegaan te zijn, waar hij meer dan gewone vorderingen in de taalkennis en de noodige hulpwetenschappen gemaakt had, lietzijn vader, die zijn'

voortreffelijken aanleg voor de beöefening der letteren had opgemerkt, op zijn dringend verzoek, hem vier en een half jaar het onderwijs in de Latijnsche school zijner geboortestad genieten, en vervolgens de lessen der Hoogleeraren in de Grieksche en Oos-

tersche talen aan de Doorluchtige Schole aldaar bijwonen. In 1774, en dus in den ouderdom van zeventien jaren, vertrok hij naar de Utrechtsche Academie, alwaar hij zeven jaren lang zich vlijtig oefende in het vak, waarvoor hij bestemd was, en door zijn' ijver, zoo wel als door zijn minzaam karakter en deugdzaam gedrag, zich den lof zijner leermeesters en de achting en vriendschap zijner medestudenten waardig maakte. Den 30 October 1781 werd hij, na een zeer loflijk examen, door de classis van *Utrecht* als Proponent tot den predikdienst bevoegd verklaard, en den 23 Februarij 1782 tot Predikant beroepen te *Voorthuizen*, en aldaar den 2 Junij daaraan volgende als zoodanig bevestigd. Ruim zes jaren had hij het herderambt in deze gemeente met allen ijver en getrouwheid waargenomen, onder het genot van derzelven onbepaalde achting, liefde en vertrouwen, wanneer hij in de maand October 1788 beroepen werd naar *Loosduinen*, alwaar hij de vierendertig overige jaren van zijn nuttig en werkzaan leven in stil genoegen sleet, nadat de gemeenten *van Sliedrecht, Ysselstein, Hattem* en *Wezel* hem vruchteloos tot leeraar verlangd hadden.

Twee streelende genoegens des levens heeft hij niet gekend, die van bemind te worden door eene moeder en echtgenoote, zijnde hij nimmer gehuwd geweest. Zijne liefde bepaalde zich dus uitsluitend

tot zijne gemeente, en de beöefening der schoone kunsten en nuttige wetenschappen was zijn grootste

lust en genoegen. Hij verstond de muziek, componeerde zelfs kleine stukjes en bespeelde met zeer veel smaak het orgel; hij teekende niet onbevallig en bezat een klein kabinet schilderijen benevens eene fraaije verzameling van teekeningen en prenten, gedenkpenningen en liefhebberijen, waaronder verscheiden door hem zelven op de draaibank vervaardigde kunststukken, van welken hij ook bij zijn leven velen aan zijne vrienden wegschonk. Zijne bibliotheek was zeer uitgebreid en fraai, en stond gedienstig voor anderen open.

Als mensch was VAN EIJK in alle opzigten beminnenswaardig, nederig, beleefd, gul en minzaam in den omgang, hulpvaardig en gedienstig jegens ieder, bezadigd, geduldig en verdraagzaam, een hoogschatter van vrede en eendragt, opgeruimd en vrolijk waar zulks voegzaam was, en ernstig, gestreng zelfs, waar zulks vereischt werd; in een woord hij was een braaf en edeldenkend man, een opregt en getrouw vriend, een gemoedelijk en werkdadig Christen.

Hij was een vriend van orde; alles deed hij op gezette tijden en bij afwisseling, en deze verstandige tijdverdeeling stelde hem in staat tot het geregeld verrigten en volbrengen der menigvuldige werkzaamheden, die hij ondernam, zoo wel als het uitoefenen der pligten van de onderscheiden betrekkingen, waarin hij geplaatst werd; en inderdaad, men staat verbaasd, dat VAN EIJK, bij een aanhoudend

zwak ligchaamsgestel en steeds wankelende gezondheid zoo veel in zijn vijfenzestigjarig leven verrigt heeft; en toch had hij nog uren over, die hij aande genoegens der gezelligheid en vriendschapwijden kon, voor welke in zijnafgezonderd leven zijnhartgeenszins ongevoelig was, en ook deze uren waren nuttig en aangenaam tevens.

Als Christenleeraar lag de getrouwe waarneming van zijn ambt hem boven alles aan het hart. Het afgelegen *Loosduinen* was geenszins eene schouwplaats om met den rijkdom van geleerdheid of de gaven van welsprekendheid te pralen; ware dit ooit zijn oogmerk geweest, het had hem geene moeite gekost om eene aanzienlijker standplaats te bekomen; dan hij wilde nuttig zijn, in stede van te schitteren en er heerschte in zijne leerredenen, zoo wel als in zijne schriften Wij kunnen die onmogelijk allen optellen; zijne laatst uitgegevenen, *Voorbereidend onderrigt voor het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenissen*, 1817, *Voorbereiding voor het onderwijs in de Christelijke Leere*, 1818, *Over het Bidden en de Bijbel in het klein*, 1821, verdienen in dit opzigt aanbeveling; naar men ons berigt heeft, is er tegenwoordig nog een werk van hem op de pers, behelzende Bijbeloefeningen over de Handelingen der Apostelen., eene innemende hartelijkheid, eene beminnelijke eenvoudigheid en welvoeglijke populariteit, die menig prediker zich met de grootste moeite vruchteloos zou trachten eigen te maken. Hij wist zich op eene natuurlijke wijze naar de vatbaarheid zijner eenvoudige hoorders en lezers te

schikken, en tevens de beschaafderen en meer onderrigten te voldoen, en somwijlen zelfs bij uitstek te behagen. Hoezeer stipt aan zijne kerkleer gehecht, koesterde hij opgeklaarde en gezonde denkbeelden omtrent den godsdienst, was een vijand van alle dweperij en mystieke wartaal, die in vroeger jaren menig prediker zoo min zelf begreep als de boerengemeente waaraan hij ze voordroeg, en die men toen, zonderling genoeg, de 'tale Kanaäns' noemde Wil men een staal van dien walglijken wansmaak, dan leze men P. HOFSTEDES *Bloemen gestrooid op het Graf van* Z.D.H. WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, met regt een meesterstuk in dit vak.. Eenvoudigheid, duidelijkheid en nadruk gaf hij aan den anderen kant ook de voorkeur boven eene verhevenheid, zwierigheid en bloemrijkheid, die wel eens in het gezwollene vervalt, of, onvoegzaam aangebragt, het voorgestelde doel mist. De benaming volksprediker kon men alzoo met regt op VAN EIJK als een' eernaam toepassen.

Hij was niet slechts een beschouwend en onderrigtend, maar ook een betrachtend en werkdadig Christen. Niet alleen dat hij geheel belangloos jonge lieden tot den predikdienst en het schoolonderwijs opleidde, en de belangen van het Zendeling- en Bijbelgenootschap, zoo wel als het verstandig beheer van de goederen der pastorie en diakonie zijner gemeente welwillend ter harte nam, maar ook zoo lang zijne omstandigheden zulks toelieten, verdeelde

hij een goot gedeelte van zijn tractement aan de armen, onverschillig of zij tot zijn kerkgenootschap behoorden of niet.

De Roomsch-Katholijke zoo wel als de Hervormde inwoners van *Loosduinen* hadden het geluk van gelijktijdig een paar wakkere mannen tot herders te bezitten, die de uitgebreidste gemeente in de aanzienlijkste stad van ons vaderland als zoodanigen, en als geleerden en letterkundigen, tot luister verstrekt zouden hebben; de laatste betreuren reeds het gemis van hunnen geliefden VAN EIJK, doch de eersten mogen zich, voor zoo ver ons bewust is, nog verblijden in het bezit van hunnen verdienstelijken en even beminnelijken Pastoor WILLEM IMME, die evenzeer door zijne geschriften Als *De Dankbare, Martin, Pauline of de schoone boetvaardige, de Reis naar Utrecht*, verscheiden tooneelstukken en verzen in de *Kleine Dichterlijke Handschriften*, enz. in onze vaderlandsche letterkunde als oorspronglijk genie beroemd is, als zijn medeherder eener andere kudde zich als zoodanig voordeelig onderscheiden heeft. Wij weten niet of er eenige betrekking tusschen deze beide even voortreffelijke mannen in het gezellig verkeer bestaan heeft, en zouden het bejammeren, bijaldien ons het tegendeel verzekerd wierd.

Als eigenlijke geleerde is VAN EIJK nimmer opgetreden, ofschoon de wiskunde en natuurlijke historie, waarin hij groote vorderingen had gemaakt, hem daartoe volkomen het regt gaven. Als dichter,

en wel als eenvoudig, beminnelijk volksdichter, deed hij zich kennen in 1793, 1794 en 1796 door zijne *Liederen voor den Landman*, die in 1798 en 1799 gevolgd werden door zijne *Liederen voor Dorp- en Stedelingen*, inwelken hij den regten toon der volksliederen gelukkig gevat heeft; hij is eenvoudig zonder plat, gemeenzaam zonder laag in zijne uitdrukkingen te zijn; hij blijft dichter, en toch voor elk verstaanbaar. Inderdaad deze liederen, hebben veel verdienstelijks, en het is waarlijk ieders zaak niet om goede behaaglijke volksliederen op te stellen Het eenige, dat ons in VAN EIJKS liederen zou mishagen, is dat er te veel Gereformeerdheid, als wij het zoo mogen noemen, in doorstraalt, het geen ze tot gebruik voor anders denkenden minder geschikt maakt. De uitdrukking althans jegens het Opperwezen in het lied, getiteld *Het zieke Beest:*

> Ik, ik ben het, die meineedig,
> U beledig,
> Daaglijks ongenoegen geef,
> En dit stomme dier moet klagen,
> Smarten dragen
> Om het kwaad dat ik bedreef.

hinderde ons geweldig, daar wij niet gelooven dat onschuldige dieren ziekte en smarten moeten lijden om het kwaad dat menschen bedrijven. Zulk eene onregtvaardigheid aan de Opperste Regtvaardigheid toe te schrijven is in ons oog een gruwel. Toen de Letteroefenaren VAN EIJK-deswegens met reden berispt hadden, zocht hij deze uitdrukking met Gen. III, vers 17 goed te maken!. In 1807 werden zij gevolgd door zijn

Liederen voor allerlei soort van Godsvereerers, een bundeltje, dat al aanstonds zijn verstand even veel eer aandoet als zijn hart; wij slaan het naauwelijks open of vinden reeds dadelijk het uitvloeisel van zijn braaf, verdraagzaam hart in de

Bede om vereeniging der Christenen.

Een Heer, een geloove, een doop. Eph. IV. 5.
Wijze: *Psalm* XXII.

Oneindig groot, en heilig Opperheer!
Zoo waard', dat elk, uit al zijn magt, U eer'!
Gij deedt het licht der Euangelieleer
Ons allen rijzen
Wij mogen U aanbidden, zoeken, prijzen,
In 't Godsgesticht,
Waar wij ons nederbuigen,
U hulde biên, en onzen dank betuigen,
Elk naar zijn licht.

Schoon elk van ons Uw hemelmajesteit
Op zijne wijs vereert, en troost verbeidt
Naar zijne leer, en met verschillendheid
Van plegtigheden;
Wordt Jezus van ons allen toch beleden.
En zoo zijn wij,
Als Christnen, onderscheiden
Van Israëliet, en Muselman, en Heiden,
Of wie hetzy.

Maar, dat wij niet het zelfde pad betreên,
In godsdienstleer en godsdienstplegtigheên,
Gelijk in wensch en in bedoeling, een;

Dat wij, o Vader!
Naar één geloof en voorschrift, niet te gader
Met mond en hart
Des Heilands naam belijën,
Verdeeld, gescheurd in zoo veel maatschappijen,
Dit baart ons smart.

Elk onzer toch, schoon hij een Christen is,
Dwaalt meer of min. Elk stelzel wijkt gewis
Van 't zuiver spoor, dat Uw getuigenis
Heeft aangewezen
Hoe goed, hoe schoon hoe zalig was 't voordezen,
Toen één gevoel
Al 't Christendom deed leven,
En allen op dezelfde wijs deed streeven
Naar 't zelfde doel.

Gij, Hoofd der Kerk! Verlosser! wierpt weleer
Den middenmuur van Mozes schaduwleer,
Door Uwen dood, op Golgotha, ter neêr,
En Jood en Heiden
Zag zich, vereend, door Uwen Geest geleiden
Naar 't Heiligdom.
Gij kunt de breuken heelen,
De scheuren, die alom Uw volk verdeelen
In 't Christendom.

Het is Uw werk; Gij zult het eenmaal doen;
Wat Christen heet, met waare wijsheid voên;
Den sectengeest, met al het listig woên
Der hel verkrachten.
Het is Uw woord; wij zullen lijdzaam wachten,

Tot Gij 't vervult;
En niet, ô Heer der Heeren!
Uw wijs bestuur, Uw magt en trouw onteeren
Door ongeduld.

Zend Gij alvast Uw waarheid en Uw licht,
Opdat elk een, getrouw aan licht en pligt,
Naar Uwe leer zijn' gang en treden rigt'.
Doe alles wijken,
Wat dwaling voedt, en vijandschap laat blijken.
Dat waarheidmin
Het blind vooroordeel weere,
Den hoogmoed buig', den ijdlen waan verneêre
En overwin!

Zoo komt alvast elk een U nader bij;
Zoo blinkt de kroon van Uwe heerschappij
Met heller glans; en immers zult ook Gij
In reiner zangen
Aanbidding, eer, en lof en dank ontvangen
Op 't waereldrond.
En, wie zich Cristnen noemen,
Die zullen U, hun' Heer en Heiland, roemen
Uit éénen mond Liederen voor allerlei soort van Godsvereerders, blz. 57..

De zedelijke vorming der kinderen was den braven leeraar geenszins onverschillig; hij volgde hier in het voorbeeld van zijn' verheven Meester, die insgelijks de kinderkens tot zich komen liet MARCUS X, vers 14.; aandoenlijk was het ook te zien hoe de kinderen op

den dag zijner begravenis snikkende van droefheid voor de kerk geschaard stonden. Zijn laatste arbeid, kort voor zijn' dood uitgegeven, was ook ten dienste der jeugd bestemd, namelijk *De Bijbel in het klein.* In dit werkje zijn de bijbelsche geschiedenissen, en wel slechts die, welke men met betamelijkheid onder het oog der kinderen kan brengen, in korte lessen beknopt zamengevat, en elke met eenige toepasselijke dichtregelen in den echten kindertoon besloten; bij voorbeeld:

Samuel bij Eli gebragt.

Zoo werd de kleine Samuel,
Naar Hanna's woord, op Gods bevel,
Aan Priester Eli's toevoorzigt
Vertrouwd in 't heilig Godsgedicht,
En door zijne oudren voor altijd
Aan God en zijnen dienst gewijd.

-

Ik was een zuigeling,
Toen ik den doop ontving.
Mijne ouders waren blij
En hebben toen ook mij
Aan jezus opgedragen.
ô! Mogt ik naar de leer
Van dien getrouwen Heer
God dienen al mijn dagen De Bijbel in het klein, blz. 43.!

Wij willen ook eene proeve uit het Nieuwe Testament afschrijven:

De blindgeborene.

Toontje.

Jezus, vol van mededoogen,
Zag een' blindgeboornen staan.
Met wat slijk bestreek Hij de oogen
Van den man, en liet hem gaan.
Hij ging heen, naar 't woord des Heeren,
Waschte zich, en, o! hoe blij
Zag men hem terugge keeren!
Want hij zag zoo goed als wij.

Ernst.

't Vlijtig wasschen, 't slik bestrijken
Openden 's mans oogen niet;
Aangeboren kwalen wijken
Voor geen middlen, die men biedt.
Hij, de Schepper van het leven,
Hij alleen, Hij kan 't gezigt
Aan een' blindgeboornen geven
Hij alleen, der blinden licht.

Vader.

Zoo vat Hij ook geestlijk blinden
Mededoogend bij de hand,
Doet hun 't spoor der waarheid vinden,
En Hij opent hun verstant.
Hij verdrijft het aklig duister,
Dat zich om de ziel verspreidt;
En zij zien den glans en luister
Van Gods Liefde en heerlijkheid Bijbel in het klein, blz. 109..

VAN EIJK was dus zoo wel volksdichter als volksprediker; even als CATS wist hij van de minstgeachte voorwerpen partij te trekken en op eenen gemeenzamen trant nutte leeringen daaruit af te leiden De 61 raadsels in het werkje *Iets over Raadsels*, in 1815 te *Amsterdam* bij A.B. SAAKES gedrukt, zijn ook van zijne hand.. Het ontbrak hem geenszins aan dichterlijk gevoel en geestverheffing, dan hij schikte zich geheel naar het publiek, voor hetwelk hij schreef, opeene duidelijke, bevatbare en tevens kiesche wijze, met vermijding van alle laag- en platheid; hij vergenoegde zich met voor kinderen, landlieden en den eenvoudigen burgerstand nuttig te zijn; hij, die onder de geleerden en dichters eene eervolle plaats had kunnen bekleeden, en eer en roem verwerven, zocht slechts de goedkeuring van zijn eigen braaf hart en het geluk zijner medemenschen in die kringen der zamenleving, voor welken voor de oprigting der maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* doorgaans zeer weinig, althans niet opzettelijk, gezorgd werd.

Dat VAN EIJK, waar zulks een vereischte was, ook de snaren zijner lier op hooger toonen stemmen kon, blijkt onder anderen Namelijk de *Cantate bij gelegenheid der huldiging van Z.K.H. tot Souvereinen Vorst*; De *Gezangen bij gelegenheid van het derde Eeuwfeest der Kerkhervorming*, en meer dergelijke gelegenheidsdichtstukken, die ons nu niet invallen. aan de Gezangen, uitgevoerd bij gelegenheid der voltooide verbetering aan het kerkgebouw en orgel te *Loosduinen*, op

den 19 November 1791; met het eerste van welke wezenlijk hartverheffende gezangen wij dit artikel op eene waardige wijze zullen besluiten; hetzelve voert ten opschrift:

Het gezang der Seraphijnen.

Jezaia VI. vs. 3.

Groot, volmaakt, volzalig Wezen!
Heilig, heilig, heilig Heer!
God, wien al wat is, moet vreezen!
Hemel, Aard vermeldt Uwe eer!
Ongemeten Zonnekringen,
Cherubijnen, Hemellingen
Knielen bevend voer U neêr.

Deugden, waar van Seraphs gloeijen,
Hoogste schoonheid, heerlijkheid;
Die eenstemmig zamenvloeien
Tot volmaakte zaligheid,
Zijn niet meer dan flaauwe stralen,
Die het eenig Wezen malen,
De onbegrepen Majesteit.

Merkt de glorie, Hemeltranssen!
Van der legerscharen Heer!
Aarde! zie alöm de glanssen
Zijner Hoogheid: buig u neêr!
Zingt, en juicht met ons te gader:
‘Heilig, heilig, heilig Vader!
Al 't geschapen' meldt Uwe eer Achter zijne *Kerkelijke Redevoering*, bij die gelegenheid.!’

[Willem den Elger]

Elger (Willem den), geboren in *'s Gravenhage* in of omstreeks het jaar 1679, en overleden te *Rotterdam*, den 4 Februarij 1703, verdient eervolle vermelding onder de dichters van zijnen tijd, en zou waarschijnlijk, bijaldien eene ongelukkige liefde niet onverwacht den draad van zijn jeugdig leven had afgesneden, aanmerkelijke vorderingen in de dichtkunst en fraaije letteren gemaakt hebben. Hij opende in 1698 zijne poëtische loopbaan met de vertaling van een Fransch treurspel, *Pyrrhus*, *Koning van Epire*, en van een kluchtspel, *Wacht me voor dat laantje*, die hij in het volgende jaar met eene van juffer DESJARDINS treurspel *Manlius* in het licht gaf; na zijn' dood verscheen insgelijks in 1716 zijne vertaling van QUINAULTS *Dood van Cyrus* in het licht, die in 1717 nogmaals verbeterd werd uitgegeven.

DEN ELGER was een jongman van een' vluggen geest, juist oordeel, fijn gevoel, grondige geleerdheid en zuiveren smaak. Opgeleid tot het vak der regtsgeleerdheid, en reeds met zijn negentiende jaar tot het meesterschap in dezelve bevorderd, paarde hij met de kennis der Latijnsche en Grieksche talen ook die der Fransche en Italiaansche, welke hij in een' ongeloofelijk korten tijdzonder meesters aanleerde. Zijne *Zinnebeelden der liefde*, te *Leyden* in 1703, en zijne *Gedichten* en *Rotterdamsche Arkadia*, te *Amsterdam* in 1726 door G. WETSTEIN uitgegeven, dragen blijken van eenen goeden dich-

terlijken aanleg in dezen jeugdigen martelaar der liefde, wiens gedichten meestal op een' zachten en tederen toon gestemd zijn. Niet dat op al het goede, dat wij daarvan zeggen, in onzen tijd niets zou af te dingen zijn, maar wanneer men den tijd, waarin hij bloeide, zijne jeugd, en daarbij in aanmerking neemt dat hij alles, wat er van hem in het licht is, binnen den tijd van drie jaren heeft opgesteld, en het grootste gedeelte daarvan na zijn' dood door anderen is uitgegeven, die hunnen beschaaflust aan zijne voortbrengselen ontwijfelbaar niet weinig geboet hebben, zal men dezelven zoo streng niet beöordeelen als die van een' meer in jaren gevorderden dichter. Een enkel zijner erotische stukjes mogen wij hier geene plaats weigeren; het is een

Minne-brief aan Leliane.

Dus wenscht een teedre ziel u liefde, en vreugde, en zegen,
U, die hem vreugde, min en zegen geven kunt;
Dit schryft hy, die, maar 't lot te wreed, laas! is hem tegen,
't U liever zeggen zou, indien 't hem was vergund.
'k Had myn beschroomde handt, myn Lief, noch naauw met beven
Op 't onbesmette wit gezet, wanneer mijn hart,
Waarin uw trouwe min en schoonte onsterflyk leven,
Zich in een' fellen drang van tochten vondt verward;
Hoe! zei het, wat wil uw vermeetle pen beginnen
Te melden? ach! is zy bekwaam tot zulk een schrift?
Zou zy 't pençeel zyn voor de schoonheit, die 'k moet minnen.
En dit papier 't paneel voor de allereêlste drift?

Hoe zou zy uiten, daar ik zelf niets doe dan zwygen?
Zou zy ontdekken 't geen my zelv' verstommen doet?
Dit deedt myn zwakke veer door vrees tot driemaal hygen,
Maar liefde ontsteekt in haar in 't end deez' fieren moedt:
'k Zeg: Ga, gelukkige! met tranen op dewangen,
Die my de teêrheit uit verflauwende oogen jaagt,
Ga, ga, ach! mogt myn ziel aan uwe letters hangen,
Nu gy het eêl geheim van mijne liefde draagt!
Zy zou, als Leliane op u 't gezicht laat dalen,
En daar myn trouwe min verheugd geschaduwd ziet,
in all' die helle, prille, en lieve lonkjes dwalen,
En kussen ieder straal, dien zy ter nederschiet;
Maar ach! dit wordt van my nu vruchteloos gebeden;
't Geval, het wreed geval, benydt my al dit zoet:
Gy, gy alleen kunt nu die lieveplaats betreden,
Waarop een hagelbui van nydigeoogen woedt.
Draag u voorzichtig in al deze droeve orkanen.
Bedenk gestaêg van wien gy uitgezonden wordt;
Bezwykniet, maar wil voor myn hart de wegen banen,
't Geen zich door tegenstandt tot trouwheit voelt gepord.
Ga dan, gy zult, gy zult die lieve handen raken,
Die handen, daar myn ziel zo vaak is op gestremd,
Als myne lippen vol ontzag die kwamen naken,
En myne mondt daarop vol liefde wierdt geklemd Gedichten, blz. 145..

[Jacob Elias, Michielsz.]

Elias (Jacob), Michielsz., was Gecommitteerde ter Generaliteits Rekenkamer wegens de provincie *Utrecht*. Behalve de *Proeve van Dichtoefening*, onder de letters A.L.F. en A.P.S. te *Leyden* in 1731 uitgegeven heeft hij den *Amster-*

damschen schouwburg van eenige blij- en kluchtspelen voorzien Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DEN MARCK, AEZ. blz. 61..

[Michiel Elias]

Elias (Michiel), waarschijnlijk de vader van den voorgaanden, bezorgde in 1685 den Amsterdamschen schouwburg eene vertaling van CORNEILLES treurspel *Attila*, vervolgens in 1688 een kluchtspel, *De Ontvoogde Vrouw*, en in 1691 nog een, *De Bekeerde Dronkaart*. Zijne misnoegdheid op het toenmalig schouwburgsbestuur gaf in 1693, 1694 en 1699 Te *Rotterdam quasi* in 1699 gedrukt. aanleiding tot drie vinnige *Waarschouwingen* van zijn' kant aan de regenten, die van den hunnen zijn' kunstijver niet weinig dwarsboomden. Hij schijnt lid geweest te zijn van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*.

[Bernard Elikink]

Elikink (Bernard), in 1701 te *Amsterdam* geboren, en van 1732 tot 1767 Predikant in de Hervormde gemeenten van *Benschop* en *Papendrecht*, in welke laatste standplaats hij op den 21 Junij 1767 overleed, beoefende bij zijne afgezonderde en stille levenswijze de dichtkunst als eene geöorloofde uitspanning van gewigtiger bezigheden. Men vindt verscheiden niet onverdienstelijke stukjes van hem in de *Proeve van Zedepoëzy*, door het kunstgenootschap: *Concordia et Labore* in 1755 te *Dordrecht* uitgegeven; een daaronder, in den smaak der zedeprinten van HUIGENS, is zulk eene krachtige,

hypermiltonische afbeelding van den duivel (in 's dichters leeftijd zekerlijk een erger bullebak dan in den onzen), dat men stoute kinderen toen daarmede gewis naar bed, of vrome oude vrijsters zenuwtoevallen op het lijf jagen kon. Het is alsof vader ELIKINK persoonlijke kennis met den vorst der duisternis gemaakt heeft, zoo karakteristiek weet hij deszelfs *individu* te beschrijven. Voor de geenen die juist niet zeer bang voor den droes zijn, of denken dat hij zoo zwart niet is als hij geschilderd wordt, leveren wij hier eene copij van dit *portrait affreux*; voor anderen plaatsen wij daarboven tot eene waarschuwing *le mot de l'énigme*, namelijk

De duivel.

Hy is de grootste guit en schurk die ooit zal leven;
Een booswicht door en door, in alle kwaad bedreven;
Een hater van den mensch, van God en alle goed;
Een stookebrand van twist en dollen euvelmoed;
Een blaasbalg om het vuur van tweedragt te doen branden;
Een schriklyk wandelaar door 't kryt van alle landen Deze *wandeling* door het *krijt* van alle landen doet hij zeker om zich *wit* te maken.;
Een snoode huigchelgeest, die vol geveinstheid steekt;
Een wolf in 't schapenvel, die als een Engel spreekt,
En door zyn loosheid weet den mensch in slaap te wiegen;
Een waarheidbanner, zoet op liegen en bedriegen,
Die, als het Pantherdier, waarin de wreedheid woont,
Zyn leelykheid verbergt, zyn schoonheid andren toont,
Om hen te lokken en in zyn geweld te erlangen;
Want ook dit Monster elk tragt door bedrog te vangen,

En hen te slepen en te moorden in zyn nest;
Een beul, een moordenaar, een bloedhond en de pest
Van 't menschelyk geslacht, waar op hy door alleeeuwen,
Met zyn vervloekt gespuis van Duivels, wreed als leeuwen,
Die briesschende omgaan om hun roof, heeft jagt gemaakt;
Terwyl hy door het vuur der helle Brandt en blaakt,
Als 's hemels vyand, die, geheel van God verbasterd,
Dat Opperwezen zelfs en al wat goed is lastert;
Een wreed tyran, die gansch de waereld in zyn net
Verstrikt houdt en bestiert naar zyn gedoemde wet Als het waar is, *quod est demonstrandum*,dat de duivel zulk eene onbepaalde magt heeft, en een universeel wereldbestier uitoefent, dan was het onstaatkundig van vader Elikink, dat hij zulk een' geducht' monarch niet liever, even als de Chineezen en Siammers, te vriend hield dan hem dus onvoorzigtig op rijm aan de kaak te stellen.;
Een boos beschuldiger van Gods verkoore scharen;
De krommeslomme Dit adjectief is van ELIKINKS uitvinding. slang, die voor vyfduizend jaren,
Onze ouderen bedroog door een verboden vrucht,
En sedert al dien tyd de boosheên in de lucht
Gestadig ophitst om de menschen te beschadigen,
Voor al het volk, dat God met heil wou begenadigen,
Dat hy ontrust en kwelt en tot het kwaad verzoekt,
En door zyn listigheid noch menigmaal verkloekt;
Een grouwelyke draak afschouwelyk van wezen!
Die Jezus kudde door zyn naar misbaar doet vreezen,
Op wie dat schrikdier al zyn vuurge pylen spilt,
En tegen haar zyn lans met helsche boosheid drilt;
En op haar uit zyn' muil en opgespalkte kaken,
Zeer vreeslyk om te zien *Om te zien* - ja, wel vreeslijk; maar ieders oogen zijn daartoe niet geörganiseerd, en dat is juist zulk een groot ongeluk niet., schynt vuur en vlam te braken,

Ja, in zyn' wyden bek, ging 't naar zyn' boozen wil,
Haar in zou slokken als de wreede krokodil,
Wiens woede en grimmigheid, te lezen uit zyn blikken,
Den sterksten schroomen doet, den zwakken doet verschrikken;
Hy is d'afvallge van God, een trots rebel,
Om zyn weêrspannigheid, verwezen naar de hel,
Waar hy voor altoos, om zyn boosheid, 'shemels plagen
Met al zyneengten en 't verdoemde volk moet dragen,
En waar hy nimmermeer de minste laaffenis
Ontvangt in 't nare hol, waar 't eeuwig duister is Proeve van Zedepoëzy, blz. 292..

Zou ELIKINK dan waarlijk BEKKERS *Betoverde Wereld* niet gelezenhebben...?

's Mans *Stichtelijke Gezangen*, na zijn' dood, door A. VAN DEN BERG, in 1769 te *Amsterdam*, uitgegeven, met muzijk van MEDER en RULOFFS, munten uit door bevallige eenvoudigheid, gemoedelijke vroomheid en echt Christelijke stichting; zij verschillen in smaak wel eenigzins van de *Stichtelijke Gezangen van* SCHUTTE en VOET, doch zijn niettemin zeer aanbevelenswaardig, omdat zij met waardigheid, en toch voor elk verstaanbaar, het gekozen onderwerp behandelen. Met genoegen schrijvenwij hier af datgezang, hetwelk ten opschrift heeft

Gods grootheid.

I.

'k Zing uw Grootheid, groote God!
Die, benêen in den hoogen,
Door oneindig Alvermogen,
Alles schiept, op uw gebod;

Alles deedt te voorschijn komen,
Uit den afgrond van het niet:
Al wat men alomme ziet;
Hemel, aarde en zee en stroomen;
Engel, mensch, en vee en plant,
Zijn de werken uwer hand.

II.

Gij hebt, door uw groote kracht,
Al de hemelen doen worden;
De Engelen zijn, in hunne orden,
Toen gij 't zeidet, voortgebragt;
De Englen, die uw ′troonomringen,
En uw' nooit volprezen lof,
In het hooge hemelhof,
Op volmaakte toonen zingen;
Dekkende hun aangezicht,
Voor uw ongeschapenlicht.

III.

Doet ge uw heerlijkheid, ô Heer!
In uw ruime hemelzalen,
Op uw Serafijnen dalen,
Zij ook bukken voor U nêer;
Dienen U met vreeze en beven,
Toonen, ieder als om strijd,
Dat ge oneindig heerlijk zijt.
Eindloos boven hen verheven!
Niemand toch is U gelijk,
In uw hemelsch koningrijk!

IV.

Welk een gloed, wat majesteit.
Welk een vuur, wat licht, wat glansen,

Zie ik 's nachts aan 's hemels transen,
Hemel! welk een heerlijkheid!
'k Zie 'er duizend fakkels schijnen;
'k Zie ze, met de zilvren maan,
Ieder op zijn' hoefslag slaan,
't Aklig duister doen verdwijnen
Dus vertoont zich uwe magt,
In het holste van den nacht!

V.

Hef ik 't oog bij dag omhoog,
'k Zie 'er 't oog der waereld blinken,
's Morgens opgaan, 's avonds zinken,
Aan den ongemeten boog!
't Zonlicht, dat zoo veele jaren,
Nimmer Gods bevel vergat,
't Welk hij eens gegeven had,
Blijft zijn licht en gloed bewaren,
Die 't, met glans en heerlijkheid,
Over dezen kloot verspreidt,

VI.

God geeft op een enkel woord,
Dan tot vloek en dan tot zegen,
Hagel, sneeuw en wind en regen,
Bliksems, donders brengt hij voort.
D'aardkloot doet hij siddren, beven;
Hij verrukt het starend oog,
Met den schoonen regenboog,
Ons ten onderpand gegeven,
Dat deze aard, die hij doet staan,
Nooit door 't vocht wêer zal vergaan.

VII.

Zie ik naar de dunne lucht,
Aan 't gevleugeld heir gegeven,
'k Zie daar op hun pennen zweven;
Vogelen van alle vlugt;
'k Hoor 'er duizend orgelkelen
Die, op eenen schellen toon,
Wildzang zingen, wonder schoon,
Om ons oor en hart te streelen.
Pluimgediert! gij zaait wel niet,
Nooit nochtans ontbreekt u iet.

VIII.

Daal ik op deze aard benêen,
Hier ook is Gods hand te merken,
In zijn groote wonderwerken,
En in hun verscheidenhêen.
Aarde en water blijft God scheiden,
En elk houdt zich in zijn' stand;
Want hij smeet 'er 't gulle zand,
Als een schutdeur tusschen beiden.
Dus heeft hij een' paal gesteld,
Aan het magtig zeegeweld.

IX.

Zie ik dezen aardkloot aan,
Slechts met dunne lucht omvangen,
Aan een enkel niet gehangen,
'k Blijf als opgetogen staan.
Heer! wat doet gij groote dingen!
Gij schikt elk zaizoen van 't jaar;
Dag en nacht volgt op elkaêr,
Naar uwe eeuwige ordeningen,
Die zij nimmer overtreên,
En dus rollen de eeuwen heen.

X.

De aarde geeft ons uit haar' schoot,
Schoon wij haar met voeten treden,
Duizend, duizend zeldzaamheden,
Voedsel, overvloed van brood;
'k Zie 'er bloem en boomen bloeien,
't Veld bekleed met veldgewas,
Ossen, schapen, in het gras,
Vrolijk tieren, welig groeijen;
'k Zie 'er heuvel, berg en dal,
En Gods grootheid overal!

XI.

'k Zie Gods grootheid in de zee;
Want hij kan haar holle baren
In een oogenblik bedaren;
Huist 'er 't gladgeschubde vee,
Die daar overvloedig telen,
Ook tot 's menschen onderhoud;
'k Zie de wateren bebouwd;
Met zeer wondre zeekasteelen!
Die ons, tot aan 's aardrijks end,
Voeren op dat element.

XII.

Heer! gij zijt oneindig groot!
Want de duivels knelt ge in banden,
En gij heerscht in alle landen,
Over leven, over dood;
Over koningen en grooten;
Over al wat is en leeft,
Dat gij zijn en aanzijn geeft;
Over duizend waereldklooten;
Ja, gij zijt veel grooter dan,
Iemand ooit begrijpen kan Stichtelijke Gezangen, blz. 166.!

Hoe eenvoudig en toch hoe schoon, hoe natuurlijk en toch hoe verheven, hoe bevattelijk voor elk en toch hoe dichterlijk is dit hartverheffend en roerend stukje! Met zulke liederen betaamt het den redelijken mensch het Opperwezen te loven.

[Joannes Elincx]

Elincx (Joannes), een rederijker van de Mechelsche kamer *De Peöene*, is de opsteller van een zonderling chronographisch tooneelstuk, getiteld: *Tonneel der ongebreydelde Liefde, vertoonende met zegepraal van een blyd'eynde spel*, Naer Druck geluck, *in jaertellende versen, gesteld door* JOANNES ELINCX *en verthoont door de tuchtige Constliefhebbers der redenlycke Gulde van St. Jan, geseyt de Peoene op den* 22 *February* 1688. Mechelen *by* JAN JAYE. Een klein staaltje van deze jaartellende treurspelverzen, die elk het jaargetal 1688 bevatten, willen wij den liefhebberen hier als eene curiositeit mededeelen:

Eerste deel. Eerste uytkomst.

Theodosia, *in mans-habyt*.

tgen aerDts Is kan DIe VreVght Van het geLVCk Vast DWInghen
Ia tVssChen 't sVet gestraeL DontroVWVergIft VerMInghen: DoorWeVen WIrt sII Vast
Met anghst en ongheLVCk:
WirDt LIefDe en geLVk nIet troVW, Dooreen geVLoghten?
Wort, Wat De LiefD, VerkIest, nIet Door geVaLL' beVoghten?
o DWaes VerbLInt VernVft! o Wee, enz.

Uit zoodanige jaartellende verzen bestaat het geheele

stuk. De dwaze moeite der tijddichten is nog tegenwoordig de liefhebberij der Brabanders Vergel. wat wij hiervoor blz. 166, Aant. 2 gezegd hebben.,

> - - - die gestaâg hun harssens krenken,
> En op een' letterkeer hun ziel aan stukken denken,
> Of op een tydvaers, dat, wanneer 't is afgeraakt,
> Het juiste tydstip toont dat hen heeft gek gemaakt H. ASSCHENBERGH Poëzy, blz. 260..

[Ellerus]

Ellerus (....) komt op de naamrollen voor als de dichter van het blijspel *De Medevrysters*, in 1689, en het treurspel *De Dood van Hannibal*, in 1693 uitgegeven.

[Emilius Elmeguidi]

Elmeguidi (Emilius) leverde vrij middelmatige vertalingen der I, III en VII^{de} satyre van JUVENALIS, en der I, II, III en IV^{de} van PERSIUS, in de verzameling van *Alle de Schimpdichten van D.J. Juvenalis en A. Persius Flaccus*, door verscheiden dichters in Nederduitsche verzen overgebragt, en te *Haarlem* in 1709 gedrukt.

[Pieter Elsevier]

Elsevier (Pieter). Er bestaan vier kluchten van dezen, in den smaak van die van BREDERO, *Scheele Griet of de Gestrafte Wellust*, 1662, *De Gestoorde Vreught*, 1164, *De Springende Doctor* en *De Broekdragende Vrouw*, beiden in 1666 gedrukt. Het zijn natuurlijke schilderingen der Amsterdamsche bordeelen en stille mothuizen van zijn' tijd, waarin eene taal gevoerd wordt, geheel over-

eenkomstig met de plaats waar de handeling voorvalt, en van welke wij ons zouden schamen hier een' enkelen regel te herhalen.

[Jan van Elsland]

Elsland (Jan van). De op muzijk gestelde *Geboortegezangen* van dezen Haarlemmer, die in het begin der achttiende eeuw bloeide, waren voormaals tamelijk in trek bij de liefhebbers van stichtelijke zangstukken, en zijn verscheiden malen gedrukt, doch vervolgens verouderd, door beteren vervangen en vergeten. Hetzelfde lot onderging een ander dichtwerkje van ELSLAND, getiteld: *Gezangen of het vrolijk gezelschap der negen Zanggodinnen*, waarvan wij den vierden druk voor ons hebben, doch hetwelk in lang na niet van stichtelijken inhoud is. Nog eenige kleine stukjes van hem, *Dronke Brechje, Dronke Jaep de Boer op het Concert*, e.d.g. mogen in zijn' tijd aardig geweest zijn, in den onzen zijn zij walglijk laf.

[Willem van der Elst]

Elst (Willem van der) FOPPENS, *Bill. Belg.* TomI, dag. 398., Pastoor van *Bouchaut* en *Waterdyck*, is ongetwijfeld een der verdienstelijkste Vlaamsche dichters der achttiende eeuw. De Heer WILLEMS vermeldt Verhandeling over de Nederduitsche Tael- en Letterkunde, II Deel, blz. 48. een dichtwerkje van hem getiteld: *Geestelycke Dichten verscheyden persoonen ende staeten van menschen toegeschreven, door* WILheM Van Der eLst, *prlester*

pasteVr, Antw. 1622. Het werkje is van een' goede zedelijken inhoud, in den dichttrant van CATS. Al het goeds, dat de Heer WILLEMS van hetzelve zegt, kunnen wij volkomen toestemmen. De breedvoerige uittreksels, die bij uit hetzelve levert, zijn de plaats in zijn voortreffelijk werk dubbel waardig; een nemen wij hier van hem over:

Het schepsel van de son, van sterren, en van maen
En wat wy boven sien, ons wijten dat ook aan.
De vogelen des lochts, de beesten van der eerden,
Het schepsel van den mens, seer schoon, en groot van weerden,
De groote woeste zee, versien van alle vis,
Ons roepen met een stem dat Godt hun schepper is.
Al 't gene dat wy sien, en mercken met ons oogen,
Komt ons den grooten Godt met groote macht vertoogen.
Het spreect al sonder tongh, en 't roept luyd, sonder stem,
Dat alle creatuer geschapen is van hem.
Wy moeten uyt de konst ons tot den maeker keeren,
En, uyt soo prysbaer werck, sijn macht verstaen, en leeren:
Bekennen dat sulcks niet en is des menschen werck:
Alwaer ook eenalleen all' d'ander menschen sterck.
't Is buyten ons begryp het scheppen van een mierken:
En boven onse kracht oock aen het minste dierken
Veranderingh te doen. Het is toch al volmaect,
Dat desen grooten Godt des Hemels heeft geraect!
En, staen wy soo verstelt, niet wetend wat te seggen,
Als wy sijn minste werck eens rijplijck overleggen,
Doordien het selve springht hoogh boven onsen geeft,
Wat souden wy toch doen of seggen van het meest?
Vooraer met allen niet. Dus hooghelijck laet prijsen,
Die grooten prijs is weerdt; en hem de eer bewijsen,

Die meester is van al: die met volmaecte macht
Volbrenght soo grooten werk met woorden of gedacht.
Die met een enckel woordt de aerde kan vervoeren;
Op eenen oogenblick den Hemel heel beroeren:
Die aen de son gebiet, en sy niet op en staet:
Die op de woeste zee en op haer' baeren gaet:
Die met een snel gericht neemt acht op al de sterren,
Dat sy in haeren loop niet onderlingh verwerren,
Die 't altemael regeert, versiet, en geeft bevel,
En al sijn dinghen doet volmaect, en even wel J.F WILLEMS, Verhand. II Deel, blz. 49..

[Henrik van Elvervelt]

Elvervelt (Henrik van) Vervolg op WAGENAAR, Amsterdam, fol. blz. 554., eerst heelmeester, en naderhand stil levend burger te *Amsterdam*, gaf zich geheel over aan zijne zucht voor de letteren. Hij overleed den 7 Juli 1781. ELVERVELT was het meest werkzaam in het vak der tooneeldichtkunde. Zijne stukken, zoo wel vertalingen als eigen vindingen, ofschoon weinig meer dan middelmatig, werden meestal met genoegen ontvangen, en velen daarvan bij herhaling op den schouwburg vertoond Naemrol der Tooneelsp. van J. V.D. MARCK, AEZ. blz. 61..

[Abraham Elzevier]

Elzevier (Abraham). 's Mans kluchtspel, *Krispyn Schildwacht en Procureur*, in 1729 gedrukt, is - eene Krispinade.

[Kornelis Elzevier]

Elzevier (Kornelis) gaf in 1735 te *Gouda* eenige *Lierzangen* en in 1739 zijne *Arkadia of Vermakelijke Uitspanningen* in het licht, vervolgens eene

tamelijk goede dichtmatige overzetting van Popes *Proeve van den Mensch*, in 1744 te *Amsterdam* gedrukt, en in hetzelfde jaar *De Betrapte Herder, Veldzang*. In 1761 gaf hij te *Haarlem* in het licht *Drie Dichtproeven, benevens een Proef van een Nieuwe Nederduitsche Spraekkonst*. In de eerste dichtproeve, getiteld *De waere Dichtkonst*, schildert hij haar beeld dus rijk en zwierig:

> Het blonde en golvend hair, dat ik met loffe vaert,
> Gelijk een gouden zee langs haren hals zag zwieren,
> Droeg eene gloriekroon van hemelsche lauwrieren,
> Door de Eeuwigheid, voor 't woên van nyd en tyd bewaerd.
> Heur lieffelyke kaken,
> Vertoonden eenen gloed,
> Waer voor het koningklyk scharlaken,
> Als overwonnen zwichten moet.
> Haer oogen vol bekorelyke lonken,
> Waer voor het fier gestarnt met al zyn pronkcieraên,
> Verbleekte, en schuil moest gaen,
> Zag ik in 't voorhoofdt als twee middagzonnen pronken.
> Ik kon een majesteit,
> Een pratte deftigheid,
> Met zedigheid bespreid,
> Uit haer aenminnig wezen,
> Als uit een' spiegel' lezen.
> Haer' boezem, waer een bron van witte melk uit sproot,
> Had zy geheel ontbloot.
> Het hemelschblaeuwe kleed, dat hare leden dekte,
> Was rykelyk bezaeid met starren, voor wier gloed
> De gloed van puikrobyn en jaspis zwichten moet.
> Een zyden sluijer strekte

En riem, waerin myn oog, zoo klaer als op den dag,
Des grooten VONDELS naem met goudt geweven zag Drie Dichtproeven, blz. 8..

Deze drie dichtproeven, die een goed getuigenis afleggen van 's dichters bekwaamheid en levendige verbeeldingskracht, worden gevolgd door het schema van eene *Aenleiding tot de Nederduitsche Dichtkonst*, in negen boeken, op de Herodotische wijze ieder met den naam van eene der Zanggodinnen benoemd. Het is slechts een geraamte, dat uit de opschriften der hoofdstukken bestaat (de straks gemelde *Proef van eene Nederduitsche Spraekkonst* is een gedeelte van het tweede boek, *Terpsicore* genaamd). ELZEVIER gaf deze *korte schets* in het licht, om te zien ‘of hij ontdekken konde welken opgang deze arbeid maken zou Ibid, blz. 41.’ Voor zoo veel wij weten, is dit werk nimmer in het licht verschenen, dat waarlijk jammer is. Mogt het handschrift nog aanwezig zijn, misschien ware de uitgave nog raadzaam; althans wij hebben een goed gevoelen wegens de behandeling der in de opschriften aangeduide onderwerpen.

Het uitsporig Engelsch treurspel van HEIDEGGER, *Amadis en Oriane*, vol duivels, spoken, geesten, heksen, enz. heeft, tot onze verwondering, in een' man van zulk een' goeden smaak als ELZEVIER een vertaler gevonden.

[Floris van den Ende]

Ende (Floris van den). Twee tooneelstukken van dezen, *Philedonius* en *Andria*, beiden in 1657 gedrukt, zijn - zeer raar! en ook niet minder de beiden van [Roeland van Engelen ...]

[Roeland van Engelen]

[Niet minder raar dan de toneelstukken van Floris van den Ende zijn de beiden van] Engelen (Roeland van), namelijk *Den Pastor fido verduyst* en *Den Coninck van Napels, ofte in Wanhoop hoop*; beiden zonder jaargetal te *Antwerpen* gedrukt.

[Johannes Nicolaas Esgers]

Esgers (Johannes Nicolaas) oefende zich aanvanglijk met het overzetten in proza van eenige tooneelstukken uit het Fransch, en gaf vervolgens in *'s Hage* in 1781 een bundeltje verzen, onder den titel: *Dichtlievende Uitspanningen*, met eene zeer bescheiden voorrede in het licht, aan welke wij, wat de critiek betreft, ons hier houden.

[Cornelis van Everdingen]

Everdingen (Cornelis van). Het tooneelstuk van dezen, *De slag in Vlaenderen*, in 1670 gedrukt, behoort onder de - zeer rare stukken, waaraan tegenwoordig de bibliomanen hunne dukaten verspillen.

[Hendrick Fayd'herbe]

Fay-d'herbe (Hendrick) was factor van de kamer *De Peoene*, te *Mechelen*. Wij kennen van hem een *Esbatement van vier Personagien*, te weten *Droncken Claes*, *Felle Griet*, *Heyn de Duyvel* en *Meester Steven*. Schatkiste der Philosophen ende Poëten, en ald. achter *Porphyre en Cyrpine*, blz. LIII. Uit de namen dezer personaadjen kan men afnemen dat de handeling en de gesprekken even karakteristiek zijn. Een regel of wat willen wij afschrijven, om dat dit rare stuk toch bij geluk in onze magt is.

Heyn, *comt uutgemerscheert en getoeyt als eenen duyvel*.
Elck sie my nu vry aen, wie mach ick best gelijcken,
Den grooten Belsebub oft Satan vol practijcken?
Hier me crijgh ick mijn lief, het wijf van mijn compeer,
En als 't my lieft en lust, mach ick s'hem brenghen weer.
Soo moghen wij met lust tesamen vreucht verpachten, In de gewone wereld verpacht men imposten, tollen, landerijen, enz. doch in de poëtische van dien tijd, blijkt hier, was zelfs de *vreugd* verpachtbaar!
Want geenen man soo slim, die daerop d'minst sou achten.
Hier vind ick s'alle bey, maer ick en soeck maer een,
Die my recht toebehoort, haer en hulpt gheen geween.
Flocx, felle Griet, staet op, want ghy moet met my reysen.

Griet.
Ay.

Duyvel.
Nee ghy moeter aen, ten baet gheen achterdeysen,
Ghy moet op mijnen schocht al maeckty groot gecraey.

Griet.
O heere staet my by.

Duyvel.
Ja ja, dat's nu te spaey;
Men sal u leeren u den duyvel overgheven.

Claes.
Och duyvel laetse hier, ick sal gaen beter leven.
Want 't is alleen mijn schult, dat sy mistroostich wert.

Duyvel.
Nee, nee, nee, nee, nee, nee, ik nemer me den tert.
Wacht u van drincken sat, van tuyschen en van spelen.

Claes.
Och dat sal ick voortaen myn leven lanck bequelen, KILIAAN: quelen, *languere, gemere*, kwijnen, klagen, jammeren. Zie ook F. DE HAES, Ned. Spraekkunst, blz. 167. Tegenwoordig wordt dit woord slechts in de beteekenis van *zingen* gebezigd.
Ten eersten om den schrick, die my aen 't hert daer wies,
Ten andren om mijn Griet, maer meest om 't sielverlies.

Dit rare *esbatement* is *ghecomponeert* den 13 April Anno 1621.

[Phil. le Febure]

Febure (Phil. le) vindt hier eene plaats als opsteller van het rare treurspel *Lucidorus en Lucella*, in 1636 gedrukt.

[Johan Feitama]

Feitama (Johan). Drie door hem uit het Fransch vertaalde treurspelen, *Theseus*, 1740, *The-*

mistocles, 1741, en *Merope*, 1746, hebben hem eene plaats order de tooneeldichters doen verwerven. Het is ons onbekend of hij vermaagschapt was met den meer vermaarden [Sybrand Feitama ...]

[Sybrand Feitama]

Feitama (Sybrand) J. WAGENAAR, Amst. fol. III, St. blz. 256. J. DE KRUYFF, Leven van S. FEITAMA,in de *Lev. der Ned. Dichters.* F. VAN STEENWYK, Ged. en and. Geschriften, blz. 139. Bijv. op J. KOK, Vad. Woordenb. II Deel, blz. 123., geboren te *Amsterdam*, in December 1694. Zijne ouders, IZAAK FEITAMA en CATHARINA ROOLEEUW, deftige en ruimbemiddelde lieden, lieten hem, in zijne jeugd in de Latijnsche taal en de voorbereidende wetenschappen onderwijzen, met oogmerk om hem tot den predikdienst op te leiden; doch zijn zwak ligchaamsgestel was oorzaak dat men tijdig daarvan afzag, en hem op het kantoor plaatste van den Amsterdamschen koopman JAN WILLINK. Hijhad echter weinig lust in den handel, en met genoegzame middelen bedeeld om buiten eenig beroep te leven, leide hij zich toe op de letteroefeningen, en kreeg weldra smaak in de dichtkunst, waarin bij met de onderrigtingen van den zoetvloeijenden CLAAS BRUIN en de taalkundige lessen van den geleerden LAMBERT TEN KATE, HZ. voordeel deed, en in devriendschap van den oordeelkundigen CHARLES SEBILLE geene geringe aanmoediging vond.

De eersteling zijner geestvoortbrengselen was het oorspronglijk treurspel *Fabricius*, in 1720 op den

Amsterdamschen schouwburg vertoond. Vier jaren laterverscheenzijn zinnespel *De Triomferende Poëzy en Schilderkunst*. Inmiddels had hijinsgelijks twee treurspelen uit het Fransch vertaald, namelijk CORNEILLES *Tite et Bérenice*, onder den titel van *Titus Vespasianus*, en LA MOTTES *Romulus*, beiden in 1722 vertoond en uitgegeven. Deze vier stukken heeft hij waarschijnlijk bewerkt voor hij in aanraking kwam met de naauwziftende en beschavende Aristarchen van dien tijd; althans zij dragen blijken van eene stoute en krachtige dichtpen. Hij heeft ze merkelijk verbeterd, zoo het heet, in 1735 op nieuw uitgegeven in de twee deelen, zijner *Tooneelpoëzy*, behelzende, behalve de vier genoemden, vertalingen van de treurspelen *Darius*, *Pertharitus* en *Stilico*, van CORNEILLE, *De Machabeen*, van LA MOTTE, *Brutus*, van VOLTAIRE, *Pyrrhus*, van CREBILLON, *Gabinia*, van DE BRUEYS, *Jonathan*, van DUCHÉ, en *Marius*, van DE CAUX; te zamen dertien tooneelstukken, die allen, met uitzondering van den *Jonathan* en de *Machabeen*, aanhoudend met veel goedkeuring op den Amsterdamschen schouwburg zijn vertoond geworden. Behalve deze twee delen Tooneelpoëzij, heeft men na zijn' dood nog twee oorspronglijke zinnespelen, *De Schadelyke Eigenliefde* en de *Christelyke Wacht*, benevens eene vertaling van VOLTAIRES treurspel *Alzire*, onder zijne nagelaten dichtwerken in 1764 uitgegeven.

Veel roems verwierf hij met zijne berijming van FENELONS *Telemachus*, die in 1733 in het licht kwam, en algemeen bewonderd en geprezen werd J. VAN EFFEN, Holl. Spectator, V Deel, blz. 154, VIII Deel, blz. 81.. De beschaafziekte, die zich in dien tijd onder de dichters begon te openbaren, stak insgelijks FEITAMA aan, en maakte hem uittermate kiesch en wantrouwig omtrent zijne eigen werken, die hij tot in het oneindige beschaafde en, zoo hij meende, verbeterde. Dit was ook het geval met zijne berijming van den *Telemachus:* hoe meer men dit werk, gelijk het inderdaad verdiende, prees en verhief, hoe meer gebreken hij in hetzelve vond, zoo dat hij meer dan dertig jaren besteedde met verbeteren, gelijk dan ook die verbeterde berijming na zijn' dood door zijn' vriend FRANS VAN STEENWYK in 1763 in het licht gegeven is Eene uitvoerige vergelijking en beoordeeling dezer beide berijmingen vindt men in *de Nieuwe Bydragen tot opbouw der Vaderl. Letterk.* IDeel, blz. 153, en volg.. Het gevolg van dit alles was, dat, gelijk de Heer DE VRIES te regt aanmerkt Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 118., oordeel, verstand, juistheid en smaak meer dan vinding, stoutheid, verheffing en geestdrift in zijne werken uitblinken.

Onmiddellijk na de uitgave van zijn' berijmden *Telemachus* in 1733 sloeg hij de hand aan de dichtmatige vertolking van VOLTAIRES *Henriade;* hiermede in 1738 tot de helft gevorderd zijnde, ver-

loor hij zijn kunstvriend CHARLES SEBILLE, en tevens den lust in deze ondernomen arbeid, dien hij echter een jaar daarna weder opvatte en in 1743 voltooide. Nog tien jaren besteedde hij met beschaven en verbeteren, zoodat zijn *Henrik de Groote* niet voor 1743 in het licht kwam, hebbende in dien tusschentijd GOVERT KLINKHAMER, die niet eens de Fransche taal verstond! insgelijks eene berijming naar eene prozavertaling van VOLTAIRES meesterstuk uitgegeven, waaraan hij, gelijk FEITAMA, zeker een twintig jaren geärbeid heeft, en diens vertaling daarmede geheel niet in het licht stond, die met algemeene goedkeuring en toejuiching ontvangen werd, en haren roem staande hield tot in 1820, wanneer de Heer BARBAZ met eene andere vertaling van dit dichtwerk, in een gelijk getal verzen als het oorspronglijke, den twintigjarigen zuren arbeid van den naauwziftenden FEITAMA in eens verdrong, wiens gelikte en beschaafde overzetting hem noch gespierd noch getrouw genoeg voorkwam. Tachtig jaren bijkans had dezelve algemeen den roem genoten van eene der krachtigste en naauwkeurigste dichterlijke vertalingen te zijn, die wij in onze taal bezaten; de beroemdste dichters hadden in verzen, de geduchtenrecensenten in proza en de boekliefhebbers in klinkende munt dit getuigd; deze vertaling zette als het ware FEITAMA de kroon op boven alle dichterlijke vertalers; en ziedaar, omdatde Heer BARBAZ er geen spieren en geen gelijk getal verzen

als het oorspronglijke invindt, doet hijdezelve uit alle bibliotheeken van smaak verhuizen, en plaats maken voor de zijne*. Sic transit gloria mundi!*

Het schijnt dat FEITAMA, door het aanhoudend vertalen, en het daarmede gepaard gaande eindelooze beschaven, zijn' oorspronglijken geest geheel verstompt heeft, die zich in zijne zinnespelen en zijn eerste treurspel *Fabricius* zoo voordeelig scheen te ontwikkelen. Zijne verdiensten als oorspronglijk dichter, zegt DE KRUYFF Leven van S. FEITAMA, blz. 24., en zijn oordeel is ook het onze, kunnen die des kunstigen vertalers niet evenaren, en wij erkennen met den Heer DE VRIES Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 120. 'FEITAMA voor een' verdienstelijk' man, die door onvermoeide oefening zijn verstand beschaafd, en zijn' geest met kennis verrijkt hebbende, anderen zijne kundigheden door eene nutter werkzaamheid mededeelde; wij erkennen hem voor eenen met regt geroemden vertaler, die de schilderachtigste en meest treffende tafereelen op ander doek met beleid en omzigtigheid overbrugt, en allezins, als zoodanig, lof verdient, doch die als oorspronglijk dichter door eene gedwongene stijfheid en geestelooze flaauwheid den lossen zwier en zinrijke kracht verwaarloosde,' die hij echter, naar ons oordeel, in zijne overzettingen somwijlen vrij gelukkig wist te bewaren. Zijne oorspronglijke

stukken zijn ook, naar evenredigheid zijner vertalingen, niet talrijk, en worden gevonden in zijne *Nagelaten Dichtwerken*, uitgegeven in 1764. De meesten derzelven zijn, volgens het oordeel van DE KRUYFF Leven van S. FEITAMA, blz. 28. ‘bestand tegen den scherpsten toets des verstands, doch treffen weinig, en laten de ziel in eene zachte kalmte; zelden voelt zich de overwonnen lezer in een streelende verrukking wegvoeren, zelden klimt de meesterlijke toon des dichters tot eene verhevene stoutheid; maar nog veel zeldzamer tevens wordt de gezonde reden het aanstotelijk slagtoffer des ongebreidelden vernufts.’

Overigens besteedde FEITAMA zijn' tijd tot eene oefenende verkeering met zijne kunstgenooten en het onderrigten van minervaren dichters. Het kon niet missen dat hij, door het aanzien, waarin hij stond, een' grooten invloed had op den smaak zijner tijdgenooten, gelijk PELS op dien der zijnen; het was voornamelijk uit zijne school dat de vloeijende versificatie, de naauwkeurige inachtneming der taalregelen, de angstvallige naauwgezetheid op beuzelachtige kleinigheden en de overdreven beschavingszucht voortkwamen, die, gedurende het grootst gedeelte der achttiende eeuw, de stoutste geniën, de VAN HARENS uitgezonderd, gekromd hielden onder het juk eener dorre taal- en rijmvitterij; het kon niet missen dat wij op die wijze overstroomd moesten worden met

een' zondvloed van keurige, vloeijend berijmde en net afgemeten gedichten, waaraan volstrekt niets ontbrak dan - poëzij! waarvan men het regte begrip scheen verloren te hebben; en van dien kant heeft deze school niet weinig toegebragt tot het verval der Nederduitsche dichtkunst, die zij integendeel waande tot den hoogsten trap van bloei en luister te verheffen.

FEITAMA was insgelijks een groot kenner en voorstander der schilder- en teekenkunst; hij bezat eene kostbare verzameling van teekeningen Dezelve is den 16 October 1758 in het openbaar verkocht. waaronder verscheiden door hem zelven vervaardigd werden gevonden. Als mensch, burger en vriend bezat hij de voortreflijkste hoedanigheden, was een verdraagzaam Christen, een vijand zoo wel van alle nuttelooze geschillen over den godsdienst als van dweperij en bijgeloof, en in alle betrekkingen een vriend des vredes, rondborstig en opregt in zijn' omgang, die zich meestal tot kunstoefenaars en kunstkenners bepaalde, wier gezelschap zijne geliefdste uitspanning was, tot dat bij den naderenden ouderdom zijne geestvermogens allengs onder ligchamelijke verzwakking bezweken, en hij, op den 13 Junij 1758, met eene Christelijke bedaardheid naar zijn doodbed getreden, aldaar genoegzaam in hetzelfde oogenblik den geest gaf. Het blijkt niet dat hij gehuwd is geweest. Bij zijn' uitersten wil was hij zijnen kunst-

vrienden gedachtig; inzonderheid FRANS VAN STEENWIJK, wien hij de aanzienlijke som van veertigduizend guldens besprak Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. blz. 555..

Schaars, en dan nog ongaarne, nemen wij vertaalde dichtstukken over; doch naardien wij FEITAMA hoofdzakelijk als dichterlijk' vertaler hebben doen kennen, en van oordeel waren dat hij de oorspronglijke losheid en zinrijke kracht in zijne overzettingen somwijlen vrij gelukkig wist te bewaren Hiervoor, blz. 298., zal hetniet ongepast zijn dat wij, als een voorbeeld daarvan, een stuk bijbrengen, dat ons gevoelen overtuigend staaft, namelijk eene verhollandste naarvolging der tweede satyre van zijn' geliefkoosden Franschen dichter BOILEAU.

Aan den Heere ****

Beroemde en schrandre Geest, wiens ader onvermoeid,
Als waar' het u geen werk, vanzelf zo welig vloeit;
Wien Phebus toegang gunt tot al zyn letterschatten;
Die in één' opslag 't fraai eens kunststuks kunt bevatten;
Bedreven Meester, die in dichtstryd elk verwint!
Ei leer my toch de kunst waardoor gy 't rymwoord vind.
Het schynt, zelfs eer gy 't zoekt, u naar uw' wensch te ontmoeten:
Nooit hinkt uw krachtig vaers aan 't einde op kreuple voeten;
En, zonder dat het kruipe, of op een' omweg stuit',
Verkiest elk woord zyn plaats, eer gy het hebt geüit.
Maar ik, die, door een dwaze en ydle drift bezeten,
(Ik denk, tot myne straf,) my 't rymen dorst vermeten;

Ik blok, ik ploeg, ik zwoeg, ik zoek tot myn verdriet,
Ik pynig my daarom, maar vind die kunstgreep niet;
En, hoe ik all' den dag op 't koppig slagwoord mymer,
't Noemt zwart voor wit, en voor een' stout' een' kreupel' rymer:
Wanneer ik VONDEL, om zyn kunst en gladden toon,
Wil roemen in myn dicht, dan hort het rym op Boon;
Of eenen treurpoëet, wiens werk men mag beproeven,
De reden noemt CORNEILLE, en 't rymwoord VAN DER HOEVEN:
In 't kort, hoe ik het wende, of wat ik verders poog',
't Zegt steeds het tegendeel van 't gene ik heb op 't oog.
Ik, dus verbysterd, suf van 't niet te kunnen vinden,
Staak menigwerf, vol spyts, myn ydel ondervinden;
En vloekende op de kunst, in myn te stout bestaan,
Verzeg ik, ooit de hand weêr aan het werk te slaan:
Maar 'k heb pas uitgetierd op al de Zanggodinnen,
Of onverwacht schiet my het rechte woord te binnen;
't Ontvonkt myns ondanks fluks al 't ovrige yvervier;
Ik zet op staanden voet de pen weêr op 't papier;
En niet meer denkende aan myne onbezonnen vloeken,
Verwacht ik, vaers aan vaers, of 't my, als u, mogt zoeken.
Indien ik, om het rym, een *des al niet te min*,
Een' stoplap dulden kon, of laffen tusschenzin,
'k Zou, zonder lang gepeins, als andren, vloeiend rymen;
'k Vond woorden by den hoop, om achteraan te lymen:
Indien ik Phillis prees, als *'t puikje van ons land*,
Dan vond ik licht daarop, *die nergens weêrgaê vant;*
Of maalde ik, op dien voet, een schoonheid, *waard' te loven*,
Ik voegde straks daarby, *die 't zonlicht kan verdoven:*
Zo ik haar schoeijen wilde *op klompen van robyn*,
En schildren in haar oog *de bliksems van Jupyn*,
Ik vergeleek misschien haar woorden by *den donder*,
En roemde elk ligchaamsdeel als *'t achtste wereldwonder*.

Door zulk eene ydle praal van woorden, slechts in 't wild,
En zonder kunst, in spyt der Reden zelf gespild,
Zou licht een Woordenbeul, noch grootsch op zulke lappen,
Een' CATS, een' SWANENBURGH, en VOS, tot hutspot kappen.
Maar hy, die ieder woord eerst toetst of 't hem vernoegt,
Stelt nimmer een ter neêr, dan 't gene 'er eigenst voegt,
En duld niet dat ooit laffe, ooit zenuwlooze rede
Aan 't einde van zyn vaers de leêge plaats bekleede;
Waarom hy, telkeus weêr beginnende, eer hy fluit',
Vier woorden naauwlyks schryft, of wischt 'er drie van uit.
Verdwaasd was de eerste, die zo dol zich heeft vermeten
Zyn' geest te kluistren aan zo slaafsch een woordenketen,
En de engte van een vaers ten dichtperk voor dorst slaan,
Opdat de reden 't juk van 't rym zou ondergaan.
'k Zou, zonder zulk een drift en pynlyk nagelbyten,
In aangename rust niet vreugd myn leven slyten;
'k Zou, tot verbetring van myn ligchaams zwak gestel,
My koestren, als DE H***, in myne boekencel,
En brengen de uurtjes door, gelyk de kloosterknapen,
By dag met niets te doen, by nacht met wél te slapen.
Myn ziel, van eigenbaat, van vuige winzucht vry,
Heeft nooit de dichtpen veil tot slaafsche vleijery;
En verr' van zelf zo laf fortuin te voet te vallen,
Laat ze andren met den roem van Broodpoëten brallen:
'k Win roems en loons genoeg, zo eenigzins myn vlyt
Den zwakken ouderdrom en wees tot nut gedyd.
Ik zou gelukkig zyn, ware, ons myn rust te stooren,
De zucht tot rymen in myn harsens nooit geboren.
Maar sints die dweepery, die me uit myzelv' vervoert,
En door haar' zwarten damp de zinnen heeft beroerd,
Die kwellingvoênde geest my aan bestond te dryven,
Om, naar der dichtren wyz', juist op de' maat te schryven,

Gevoel ik, dag op dag, aan 't werk, waarin ik ploeg,
En hier een bladzy' streep, of ginds iets tusschenvoeg,
Dat ik, hoe bits men finale op vlugge rymeryen,
Myns ondanks VAN DER BURG en TYSSEN moet benyen.
ô DROSTE, die zo snel HOMEER volgt in zyn vaart,
En uit uw vruchtbaar brein zo menig treurspel baart!
De drift doet (ik beken 't,) u 't rym wel rofflend' smeden
In spyt des Helikons, in weerwil van de reden;
Terwyl dat kunstloos werk, waarmeê ge u zelven streelt,
De poëzy onteert, en 't grootst geduld verveelt:
Maar 't vind, uw vlyt ten loon, wat hoopwerk 't ook moog' wezen,
Een' boekwurm die het drukt, en zotten die het lezen;
En als gy maar het rym aan 't einde eens regels lascht,
Wat gaat het u dan aan of 't ovrig' daar niet past,
Zo ge, als VAN LEUVE, slechts met de eigen rymelstuipen,
Wel blindlings, doch vernoegd, in Pindus slyk moogt kruipen?
Rampzalig, duizendwel rampzalig hy, wiens geest
Zich aan de regels bind, en voor hun schending vreest!
Een dwaas rymt met vermaak; hy breekt die naauwe koorden;
Hy houd zich nimmer op omtrent de keur der woorden:
Steeds op zyn kunst verliefd, en om zyn werk verrukt,
Verheugt hy zich in 't hart, als waar' 't naar wensch gelukt.
Maar elk verheven geest wil vruchtloos zich verheffen,
Om dat volmaakte wit, waarop hy doelt, te treffen:
Hy, die nooit dat geluk durft van zyn vlyt vermoên,
Kan, schoon hy elk voldoet, zichzelven niet voldoen;
Ja hy, wiens werk alom roemwaardig wordt bevonden,
Wenscht, tot zyn rust, dat hy 't zich nooit had onderwonden.
Gy dan, myn vriend, die ziet wat dwaling my verblind!
Leer, leer my toch de kunst waardoor men 't rymwoord vind;
Of liever, nu uw vlyt daartoe toch niets zou baten,
Leer, leer my toch de kunst van 't rymen na te laten Nagel. Dichtwerken, blz. 263..

Wij besluiten dit artikel met het volgend schertsend oorspronglijk stukje in den niet onaardig geimiteerden winderigen stijl des geenen die het onderwerp er van uitmaakt, namelijk de

Aanspooring ter opbouwing van eene grafzuil voor den overgrooten dichter W. van Swanenburg.

Doorluchte rymers! valt uit wanhoop aan het dichten,
Om tot de starren toe een grafzuil op te richten;
Hakt wouden van kaneel; klooft bergen van robyn;
Schreit oceänen uit; kleedt de aarde in zwart satyn:
Of liever, scheurt van rouw alle uwe dichtpapieren;
Doet van uw' jammergalm al de onweêrwinden gieren;
Rukt Phebus lauwerbosch doldriftig uit den grond;
Meldt op uw' Maroos toon, door 't gansche wereldrond,
Dat de overwreede dood dien Phenix in het brommen,
Aartspauker Swanenburgh voor eeuwig doet verstommen .

FEITAMA had de rederijkersgewoonte behouden van zijne werken met de letters S.F. en de zinspreuk *Studio Fovetur Ingenium* in het licht te geven; men wil dat hij door de eerste letters dezer drie woorden zijn' naam SYBRAND FEITAMA, ISAAKSZ. aanduidde, gelijk GUILLIAM TOUSSAINT DOMIS door *Gloriam Tribuit Doctrina*, en anderen, die in vroeger' tijd eene bijzondere aardigheid daarin vonden.

[Anthony Flas]

Flas (Anthony). In 1717 kwamen van dezen vier zoogenaamde treurspelen in het licht, waarvan wij hier de titels opgeven, namelijk: *Nydige vervolging van Keizer Decius;Gelukkige opgang van Holofernus; Broederlyke Haet tegen Joseph*, en *Verduldige Armoe in den schoot van Abraham*, treurspelen, regt treurig om te lezen.

[Gilbert de Flines]

Flines (Gilbert de), gesproten uit een oud adelijk, voor zoo ver men weet, sedert bijna zes eeuwen te *Doornik* gevestigd geslacht, was de oudste zoon van PHILIP DE FLINES uit diens tweede huwelijk met AGATHA STEYN; hij werd geboren te *Amsterdam*, den 19 Februarij 1690, en overleed te *Londen*, den 25 December 1749. In 1711 kwam te *Amsterdam* van hem in het licht *Bygedichten op de Zinnebeelden, getrokken uit* Q. HORATIUS FLACCUS, *naar de geestryke vinding van* OTTO VAENIUS Deze zinnebeelden zijn gegraveerd, en met Fransche bijschriften zoo wel als de Nederduitschen van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum* in 1683 te *Brussel* bijF. FOPPENS uitgegeven, onder den titel van QUINTI HORATII FLACCI *Emblemata, imaginibus in es* (sic) *incisis, notisque illustrata, studio* Othonis Vaenii 4to.. Een zijner naneven uit een' anderen tak, de Heer Mr. Q. DE FLINES Deze is ook niet onvoordeelig bekend in het gemeenebest der fraaije letteren; men heeft van hem, behalve eenige andere geschriften, twee onderscheiden verzamelingen van Nederduitsche, Latijnsche, Fransche en Engelsche gedichten, onder den titel: *Loisirs littéraires*, in 1801 en 1809 uitgegeven. In de *Kleine Dichterl. Handschriften, Dichtvruchten* en elders worden van hem, zoo wel als van den Heer H. DE FLINES, tegenwoordig Secretaris van de Koninglijke Akademie der beeldende kunsten te *Amsterdam*, onderscheiden dichtstukken gevonden. Inderdaad, dit aanzienlijk en braaf geslacht heeft zich altijd onderscheiden door het beöefenen en voorstaan van kunsten en wetenschappen, en de voornaamste dichters verhieven ten allen tijde deszelfs lof, zoo door het opdragen van hunne werken aan, als het bezingen van belangrijke omstandigheden van, personen uit hetzelve gesproten.,

heeft in 1797 dit werkje voor de familie doen herdrukken. De verzen zijn voor dien tijd zeer vloeijende, en de daarin vervatte denkbeelden kenschetsen een goed vernuft en schrander oordeel; bij voorbeeld:

10. Amor Virtutis.
De liefde der deugd.

Zo gy, uyt vrees voor straf, en niet uyt vrees voor zonden,
Van schatten u onthoud, die aan uw zorge staan,
Is uw schynheil'ge deugd geen achting waard bevonden,
Schoon daar geen diefstal is, het schelmstuk is begaan.
De vroome zal het quaad, om dat het quaad is, laten,
En, uyt deugtlieventheid, de schelmeryen haten Bijgedichten, nieuwe druk, blz. 14..

84. Ne quid ultra virus coneris.
Bestaat niets boven uwe macht.

Bestaat niet, zonder macht, ligtvaardig iets te aanvaarden,
Opdat gy u niet ziet bespot, beschimpt, belacht,
Behoud den staat, dien gy gewoon zyt op deze aarde,
Zo ziet ge uw doen niet ligt tot ydelheid gebracht.
Wilt gy u krachteloos iets wichtigs onderwinden,
Gy zult hier in u zelf het meest bedrogen vinden Ibid. blz. 39..

In 1719 leverde hij den Amsterdamschen schouwburg een oorspronglijk blijspel, *De Ontrouwe Voedster*, getrokken uit den *Diable boiteux* van LE SAGE. De vinding en schikking van dit blijspel is niet onaardig, doch de stijl geheel onvoegzaam en gezwollen; bij voorbeeld, eene taal als deze is in het blijspel niet te dulden:

> Gy weet, myn staat is hooggeächt, gesien, geëert,
> Dat my de Koning ook hier aan syn hof waardeert,
> Dat 't jufferschap alom wel naar die gunst sou hoopen,
> Als ik myn vryheid, voor haar vryheid, wou verkoopen,
> En hechten hart aan hart, door Hymens heilge trou
> Voor Venus hoog altaar in Paphos kerkgebou Ontrouwe Voedster, II Bedr. V Toon..

ASSELYN, BERNAGIE en LANGENDYK hadden toch in dien tijd reeds proeven van een' geheel anderen blijspeltoon gegeven, dien een man van smaak gelijk DE FLINES zich ten voorbeelde had kunnen nemen.

[Willem Goedschalk van Focquenbroch]

Focquenbroch (Willem Goedschalk van) J. WAGENAAR, Amst. III St. fol. blz. 250. was een Amsterdammer van geboorte, die in het midden der zeventiende eeuw bloeide, en geneesheer van beroep, doch die, wegens zijne losse levenswijze, weinig opgang met zijne praktijk maakte, weshalve hij omstreeks 1666 zijne fortuin aan de kust van *Guinea* ging zoeken. Hier schreef hij op het kasteel *St. George Delmina* zijn blijspel *De Min in 't Lazarushuis*, hetwelk te *Amsterdam* in

1674 in het licht verscheen, en sedert genoegzaam jaarlijks, tot in onzen tijd toe, aldaar op de kermis met allerhande zotte en laffe bijlapselen is vertoond geworden.

FOCQUENBROCH gold in zijn' tijd voor een' geestig' en boertig' dichter, als men onbeschofte straattaal en ontuchtige bordeelzetten geestigheid en boert noemen mag. Wij willen ons papier niet bezoedelen met voorbeelden van zijne morsige rijmen aan te halen; de lezing van een paar bladzijden van deze zoogenaamde boertige gedichten, die ABRAHAM BOGAERT, bij elkander verzameld en in 1696 te *Amsterdam* heeft uitgegeven Onder den titel van W. VAN FOCQUENBROCHS *Thalia, of Geurige Zang-godin*. - Ja wel geurig, voor zekere neuzen, namelijk. is een waar vomitief voor elk die eenigen smaak en gevoel van het welvoeglijke heeft; desniettegenstaande hebben wij echter den derden druk der *excrementeuse* geuren van FOCQENBROCHS *Thalia* voor ons, die zeker in 1766 nog aftrek vonden!

[Arend Fokke, Simonsz.]

Fokke (Arend), Simonsz. Korte schets van het Karakter en het Leven van A. FOKKE, Sz. voor zijne Nagel. Verhandeling, *Het Leven is een droom*. Alg. Konst en Letterbode voor 1813, I Deel, blz. 146.. Hoewel deze verdienstelijke man meer door zijne grondige geleerdheid, algemeene systematische kennis van genoegzaam alle wetenschappen, en gemeenzaamheid met de oude en hedendaagsche talen, dan wel door

zijne dichterlijke bekwaamheden bekend is, kunnen wij, zonder zoo ondankbaar als onregtvaardig te zijn, niet nalaten ook de verdiensten in dit opzigt loflijk te vermelden van dezen achtingwaardigen geleerden, helderdenkenden wijsgeer en bescheiden letterkundigen, wiens eenvoudige levensloop wij vooraf in weinig woorden zullen overzien.

Hij was de zoon van den arbeidzamen, voortreffelijken en beroemden kunstplaatsnijder SIMON FOKKE Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. blz. 563. R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Gesch. der Vaderl. Schilderk. II Deel, blz. 131., en werd geboren te *Amsterdam*, den 3 Julij 1755. Zijn vader onderwees hem in de graveerkunst, waarvan hij, zonder als beöefenaar in vaardigheid uit te munten, weldra de theorie volkomen begreep: ten bewijze hiervan strekt het door hem geschreven werk *De Graveur* Volled. Beschrijving van alle Kunsten, Ambachten, Handwerken, enz. XIII St. Dordr. 1797., waarin de nuttigste lessen nopens deze kunst gevonden worden. FOKKES hoofdneiging bepaalde zich tot de letteroefeningen, doch hij kon zich niet bij uitsluiting aan dezelven overgeven, en moest een beroep kiezen. Hij bepaalde zich dan tot den boekhandel, en trad als leerling in dienst van den vermaarden Amsterdamschen boekverkooper STEVEN VAN ESVELDT. Hier vond hij eene gunstige gelegenheid om zijne zucht naar kennis te bevredigen, en zich in de letterkunde te

oefenen, hetgeen hij ook met allen ijver deed, zonder evenwel de pligten zijns beroeps uit het oog te verliezen, in hetwelk hij zich zoover bekwaam gemaakt had, dat hij in 1778 den boekhandel zelf bij de hand nam en van tijd tot tijd verscheiden nuttige en aangename werken in het licht zond, meestal door hem zelven opgesteld of vertaald; inzonderheid verdienen daaronder zijn *Catechismus der Kunsten en Wetenschappen*, naar het ontwerp van den Baron VON BIELFELD, en Hennings voortreffelijke schriften met onderscheiding genoemd te worden. FOKKE dreef den boekhandel meer als een middel tot verbreiding van nuttige kundigheden onder zijne medemenschen dan wel met het oogmerk om geld te winnen, het eenig doel van zoo velehebzuchtige, onwetende en onkiesche boekverkoopers, wien het om het even is of zij een schadelijk of nuttig boek in de wereld zenden, ja, dikwijls zelfs dit niet eens beöordeelen kunnen. Ook als boekverkooper was FOKKE eerbiedwaardig; niet alleen dat hij met zijne verdienstelijke tijdgenooten VAN BRAAM, MEIJER, UYLENBROEK en LOOSJES, als letterkundige en schrijver dit beroep luister en deftigheid bijzette, maar men kan zeggen dat volstrekt geene andere dan nuttige en lofwaardige werken van zijne pers gekomen zijn: het is dus in geenen deele te verwonderen, dat FOKKE in het tijdvak der Patriottische onlusten en de daarop gevolgde omwenteling, toen de aandacht des grooten publieks

meest tot politieke prulschriften en paskwillen bepaaldwas, met zijne oneindig betere geschriften niet alleen geene schatten vergaderde, maar zelfs integendeel bij sommigen aanmerkelijke schade leed.

In 1794 oordeelde hij raadzaam den boekhandel, dien hij wel met lof, doch geenszins met groot voordeel zestien jaren lang gedreven had, te laten varen en zich geheel aan zijne studiën en letterkundige werkzaamheden over te geven; en hier begint het tijdvak van zijn leven, waaraan wij de meestenzijner geestige en vernuftige zoo wel ernstige als boertige geschriften te danken hebben.

Van het echte ironische, comische en burlesque scheen men voor dat FOKKE in 1792 met zijn' *Modernen Helicon* te voorschijn kwam, geen regt begrip bij ons te hebben; de walglijke morsigheden van den straks vermelden FOCQUENBROCH, VAN RUSTING en TENGNAGEL had men tot dus ver voor boertig gehouden, hoezeer de ware *vis comica* in alle opzigten daaraan ontbrak. Deze eerste proef behaagde algemeen; ook niet minder zijn *Toekomend jaar Drieduizend*, en de *Boertige Reis door Europa*, mede rijkelijk met Attisch zout besprengd; en de zoo geleerde als vernuftige schrijver zag zich een' geheel nieuwen werkkring geöpend. De geschiedenis, de wetenschappen en kunsten, zeden, gewoonten en spreekwoorden, leverden hem een' onuitputbaren voorraad van stoffen ter beärbeiding; en het is bijkans eene onmogelijkheid om eene volle-

dige lijst van 's mans talrijke werken op te maken, waarom wij sommigen slechts in het voorbijgaan zullen aanstippen.

Kort na de omwenteling van 1795 kreeg hij een' post op de politieke secretarie der stad *Amsterdam* tot welks waarneming hij het grootst gedeelte van zijn' tijd besteden moest, terwijl hij zijne overige uren aanwendde tot het geven van onderwijs in de letterkunde, talen, geschiedenis en genoegzaam alle andere vakken van wetenschap, in welke toch was Fokke niet ervaren Ik noemde schertsende FOKKE eens eene *Encyclopédie ambulante*, endat was hij inderdaad.? Daarbij was hij een onvermoeid werkzaam lid van verscheiden aanzienlijke en beroemde maatschappijen, ‘in wier midden hij zoo dikwijls het spreekgestoelte beklom, en wier leden hij nu eens met ernstige boert, dan met boertigen ernst, nu met de gewone voorvallen des menschlijken levens, die hij zoo kunstiglijk wist te ontleden, dan weder met deftige voorstellen uit het rijk der bovennatuurkunde, altijd de sterkste bewijzen van zijn diep doordringend nadenken, zijn onvermoeid gepeins, steeds wist bezig te houden, en bij afwisseling te stichten of te vermaken, of en stichting en vermaak tevens te laten genieten Korte Schets van het Karakter en Leven van A. FOKKE. Sz. blz. XIV..’

Veelschrijvers en snelvertalers hebben wij in overvloed; deze benamingen worden zelden anders dan

met verachting gebezigd, omdat veel- en goedschrijven zoo min als snel- en goedvertalen zelden zamen gaan; doch bij FOKKE maakt dit eene eervolle uitzondering; veel heeft hij geschreven, snel heeft hij vertaald, maar alles wat hij schreef en vertaalde was, zoo niet voortreffelijk, althans goed, en de inhoud zijner schriften was altijd zoodanig dat zij een' schrijver in onbekommerde omstandigheden deden vooronderstellen, daar hij integendeel rijkelijk zijn deel had in de wederwaardigheden des levens, en hij niet zelden luim en talent dienstbaar moest maken om - in de eerste en noodwendigste behoeften van zijn huisgezin te voorzien!

Om aan zijn verlangen naar meerdere eenzaamheid en zijne zucht voor het buitenleven tevens te voldoen, verliet FOKKE in 1804 de stad, nam zijne woonplaats in derzelver nabijheid buiten de Utrechtsche poort, en rigtte aldaar een letterkundig gezelschap op, hetwelk hij wekelijks met afzonderlijk daartoe opgestelde verhandelingen bezig hield. Het was met regt eene soort van Platonische akademie waar het nut tevens met het vermaak gepaard was.

Hoe veel bekoorlijks dit buitenverblijf voor hem had, noodzaakten zijne omstandigheden en eene bijna aanhoudende ligchaamsongesteldheid in 1810 hem in de stad te rug te keeren, en zijn geliefd landleven vaarwel te zeggen, zonder zich met betere uitzigten te mogen vleijen in een land, waar men een instituut oprigtte, ten toonstellingen van

schilderijen hield, en - NOMSZ in een gasthuis liet sterven Dit is ons met het grootste regt door verscheiden buitenlandsche journalen verweten. Het schouwburgsbestuur al een had door eene of twee representatiën ten voordeele des verarmden dichters deze schande kunnen voorkomen.!

Met eene meer dan Stoïcische gelatenheid verdroeg de brave man de zwaarste slagen des op hem verbitterden noodlots; niet genoeg was het dat hij aanhoudend met tegenspoed, ziekte en armoede te worstelen had, de verfoeilijke Fransche policie zette willekeurig eenige weken hem gevangen, zonder dat men ooit geweten heeft van welke misdaad zij hem verdacht hield, veel min beschuldigd heeft. Dit gaf den doodsteek aan zijne bovendien reeds uitgeputte gezondheid. Weinig weken na hij uit zijnen kerker ontslagen was, eindigde hij zijn nuttig en werkzaam leven, in wijsgeerige overpeinzingen, met WYTTENBACHS *Bibliotheca critica* in de hand, op den 15 November 1812.

Het letterkundig genootschap, te *Amsterdam*, bekend onder de letters V.W., bestelde den 21 November zijn lijk op eene deftige wijze ter aarde in de Zuiderkerk aldaar; bij zijn graf reciteerde de Heer C. VAN HULST met veel vuur en nadruk een door den Heer M. WESTERMAN vervaardigd lijkdicht vol warme deelneming en gevoel. Eenige weken daarna hield de Heer H. SOMMERHAUSEN, zeer verdienstelijk lid van het loffelijk genootschap *Tot Nut*

en Beschaving, in eene van deszelfs vergaderingen eene plegtige lijkrede Het hoofdzakelijke uit dezelve is te vinden in de *Alg. Konst- en Letterbode* voor 1813, I Deel, blz. 146., waarin hij met erkentelijkheid het goede en nuttige gedacht, door den overledenen ook in dezen kring gesticht.

In dit beknopt overzigt van 's mans zevenenvijftigjarigen nuttigen en meestal rampspoedigen levensloop hebben wij FOKKE doen kennen als wijsgeer en geleerden; ook als verdienstelijk dichter, hoezeer dan ook niet behoorende onder de eerste geniën van zijnen tijd, verdient hij eervolle vermelding. Behalve een' bundel gedichten, onder den titel van *Zede-* en *Dichtlievende Mengelingen*, in 1783 door hem in het licht gegeven, vindt men verscheiden dichtstukken van hem in de beide deelen der werken van het *Amsterdamsch dicht- en Letteroefenend Genootschap*, in de *Volksliedjes* der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* en in verscheiden tijdschriften; ook zijn zijne meeste verhandelingen doormengd en besloten met geestige en naïve dichtstukken, die door derzelver bevallige eenvoudigheid treffen en behagen. In de meesten derzelven heerscht een wijsgeerige of didaktische geest; echter wist hij ook in de lyrische poëzij den regten toon te treffen, gelijk blijkt uit zijn wezenlijk fraai dichtstuk, ten opschrift voerende:

Zonnefeest, of welkomgroet aan de rijzende zon, in den smaak der grieksche feestzangen.
Voorzang.

't Schelle zangchoor roert de keeltjens, 't wil een edel danklied slaan,
Want de groote Vorst der lichten, rent, op gouden radren, aan.
De aard ziet naauw zijn' glans genaken
Of Natuur schijnt als te ontwaken,
't Groen geboomte schudt zijn lover, in het stille duistre woud,
Ruisch vrij, ruisch het licht ter eere, dat uw kruinen siert met goud;
't Schijnt Natuur wil schuld betalen
Met den Lichtvorst grootsch te onthalen:
Heel de schare roepe dan
Iö Paean!

Leeuwen brullen, Stieren loeijen en de schrandere Elephant
Krult de snuit, briescht dat het schatert, over al 't nabuurig land;
't Jonge Schaapjen, naauw geboren,
Laat reeds mede een' dankstem hooren.
Zou de mensch alleen dan zwijgen, zou de feestelijke lier
Hem geen lied ter eere stemmen, met een' ongedwongen zwier?
Is hij 't niet die vuur en leven
Aan de toonkunst heeft gegeven?
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

Klonk, tot lof van groote helden, ooit der snaren zuivre toon,
Nu, nu klinke, Apol ter eere, 't blijde lied nog eens zo schoon:
Ach! hoe vriendlijk, ach! hoe teder
Straalt zijn luister op ons neder!
Alles wordt verwarmd, gekoesterd, alles krijgt een blij gelaat,
Waar dat liefderijke wezen zijnen invloed blijken laat.
Zonnevorst! uw zegeningen
Doen ons 't blijde feestlied zingen;
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

Zang.

Driemaal welkom, gloênde Dagtoorts, die, al wat op aarde leeft,
Door uw' zegenrijken invloed, groei en bloei en leven geeft,
Als gij, uit het aaklig duister
Rijst, met ongemeenen luister!
Phoebus zijt ge, wijl ge 't leven, 't lieve licht aan 't menschdom geeft,
En Apollo heet ge, om dat men, buiten u, geen zonlicht heeft.
Lucifer ziet reeds uw stralen,
Eerbied doet zijn' luister dalen,
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

Bron en oorsprong aller lichten, die deez' duistren draaikring voedt,
Hebt ge niet in 't opwaarts stijgen Chinaas offergeur ontmoet?
Zaagt gij niet de vreugd op 't wezen,
Dartlen bij de Japonneezen?
Is 't wel wonder dat Egypten u 't afgodisch offer biedt?
Zijt gij niet zijn god Serapis? Zijt gij zijn Osiris niet?
Daar ziet ge, edelste aller lichten!
Isis dienstbaar voor u zwichten.
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

t' Avond, als gij weêr, aan 't dalen, naar eene andre waereld spoedt,
Wordt ge, in 't onophoudlijk voortgaan, weêr door 't juigchend volk begroet,
Daar de stem der Mexicanen,
Zich dus mengt, met vreugdetranen:
Driemaal welkom, gloênde dagtoorts, die, al wat op aarde leeft,
Door uw' zegenrijken invloed groei en bloei en leven geeft,
Als gij, uit het aklig duister,
Rijst, met ongemeenen luister!
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

Slotzang.

Heidnen! roemt vrij uw gewelven, waarde Pythische Priestres
Zinloos op heur' drievoet wemelt, galmende eene orakelles;
Zo kunt ge uwen naam verbreiden,
En 't onkundig volk misleiden.
Christnen! roemt het Godlijk wezen, dat, slegts door een enkel woord,
Uit het onbegrijplijk nietig, bragt zo schoon een pronkstuk voort.
De Almagt die de zon doet klimmen;
Leidt haar weder naar de kimmen;
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean!

Laat ons dus, met heilig reukwerk, verre boven zon en maan,
Tot de nooit begrepen Godheid, tot der zonnen schepper, gaan.
Laat ons daaglijks 't Opperwezen
In dien schoonen vuurbol lezen. -
Driemaal welkom gloênde dagtoorts! die, al wat op aarde leeft.
Door uw' zegenrijken invloed, groei en bloei en leven geeft,
Als gij, uit het aklig duister,
Rijst met ongemeenen luister!
Heel de schare roepe dan:
Iö Paean Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genootschap, II Deel, blz. 190.!

Over het algemeen zou men FOKKE den Hollandschen BOËTHIUS kunnen noemen. Er bestaat eene menigte gedichten van hem, waarin hij, even als deze Romeinsche wijsgeer, gelaten onderwerping aan den Goddelijken wil nadrukkelijk aanbeveelt, en tegen de rampen en wederwaardigheden des levens als een ware wijze

zich wapent met geduld en standvastigheid. Eene keuze daaruit te doen valt eenigzins moeilijk, om dat de meesten in verband staan met de prozaïsche opstellen, die daarmede doormengd zijn, of waarvan zij het slot uitmaken. Aan het laatste gedicht nogtans, door hem kort voor zijn' dood vervaardigd, willen wij hier eene plaats vergunnen, en nemen hetzelve van zijn' levensbeschrijver over, die in ons oog zeer wel gedaan heeft met dezen jongsten dichtsnik des braven mans aan de vergetelheid te ontrukken, waartoe dezelve in den *Almanak voor het Verstand en Hart*, van 1813, veroordeeld was. Hetzelve heeft ten opschrift:

De laatste verlichting.

Wait the great teacher Death and God adore.
Pope.

Een wijsgeer, die, om veel te weten,
Zijn halve leven had versleten,
En tot dien staat van nood verviel,
Dat hem niets meer was nagebleven,
Tot onderhoud en steun van 't leven,
Sprak deze woorden tot zijn' ziel:

‘Wat hebben wij, ô mijn' vriendinne,
Die 'k, boven al wat leeft, beminne!
Niet al vermoeij'nis doorgestaan,
Met peinzen, denken, redeneren,
En wonder diep philosopheren,
Om eindlijk heel ten grond te gaan!’

‘Verlichting, was al ons bedoelen;
Wij wilden 't menschdom doen gevoelen,
Hoe veel er nog verborgen is;
En geest- en wereldkunde ontwarren,
En stijgen hooger dan de starren,
Ver boven alle duisternis.’

‘Wat hebben wij niet al gelezen,
Van alles wat de mensch voordezen,
Van 's werelds eersten morgenstond,
Tot zelfs nog op den dag van heden,
In 't groot gebied van kunde en zeden,
Of klaar, of ondoorgrondlijk vond!’

‘Wat eerst de aloude Grieken leerden,
Toen zij den Ganges overheerden,
En, eindlijk, zelv' verwonnen zijn,
Door 't volk dat zich alom deed vreezen,
Des werelds meester wilde wezen,
En bond den Tiber aan den Rijn.’

‘Doch, laas! wat is ons toch gebleken?
Niets, waardig om er van te spreken;
Wij kennen zelfs ons zelven niet,
Veel min de duizenden van dingen,
Die ons van allen kant omringen,
En die ons oog zelfs duidlijk ziet.’

Zoo peinzend, blijft hij, in gedachten,
Gestaêg op hooger invloed wachten;
En ziet een helderschijnend licht
Door reten van zijn hutje stralen,
Zijn blijdschap kent noch perk noch palen:
Ziedaar zijn hart van druk verligt!

‘Dit zal, voorzeker 't heillicht wezen,
Met drift gezocht, zoo lang voordezen,’...
Wat is de vreugd des Wijsgeers groot!
Hij rukt, met spoed, de voordeur open;
Toch moet zijn drift met schrik bekoopen:
Hij ziet nu 't licht; maar... ook den DOOD Korte Schets van het Leven en Karakter van A. FOKKE, Sz. blz. XXIII.!

[Jan Fokke]

Fokke (Jan), mede een zoon van SIMON FOKKE, en dus een broeder van den voorgaanden, en weinig tijds voor hem gestorven, werd door zijn' vader insgelijks in de graveerkunst onderwezen, gelijk er ook eenige weinige prenten van hem voorhanden zijn; doch hij leide zich, even als zijn broeder toe op de beöefening der fraaije letteren en dichtkunst, en vooral op de geschiedenis. De Heer SOMMERHAUSEN noemt hem met regt een ‘levendig register der Vaderlandsche Historie Konst- en Letterb. voor 1813, I Deel, blz. 147, *aant.*.’ Onder anderen heeft hij het *Vaderlandsch Woordenboek* van Kok vervolgd en voltooid; hij schreef ook eene *Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden voor de Jeugd*, in vijfentwintig deeltjes, eene *Geschiedenis der Achttiende Eeuw*, in zes deelen, en meer andere historische werken.

Den Amsterdamschen schouwburg leverde hij drie oorspronglijke tooneelstukken. De beide eersten, *Margaretha van Henegouwen* in 1775 en *Wolfaart van Borselen* in 1780, zijn geene onverdienstelijke treurspelen, waarvan de onderwerpen uit onze va-

derlandsche geschiedenis zijn genomen; het derde, *Ferdinand en Leonore* 1791, is een goed zedelijk tooneelspel, dat de mishandeling geenszins verdiende, die het bij deszelfs eerste vertooning onderging. De overige gedichten van dezen kundigen en werkzamen man, meestal van een' ernstigen, somtijds ook van een' luimigen aard, zijn hier en daar verspreid of afzonderlijk gedrukt. Een van de laatste soort nemen wij hier over; het heet:

De afgeslagen aanbieding.

De goede Krelis, die, toen hy zich vond gepaard
Met Kniertje, een aartig wyf, goedhartig, hups van zeden,
Die karnen kon en kneeden,
Een boerdery begon, wel juist niet heel veel waard',
Maar daar hy echter, wel te vrede,
Genoegelyk zyn' tyd besteedde,
Had naauwelyks één jaar op deeze plaats gewoond,
Wanneer de dood, die niets verschoont,
Hem zyne beste koe, het puikje van de weiden,
Waarvan hy zeer veel kaas en boter kon bereiden,
Op 't alleronvoorzienst ontnam.
Wat slag voor hem! Hy liep, toen hy 't te weten kwam,
Als dol door huis en hof. Zyn Kniertje, gantsch verlegen,
Zond hem de buuren tegen.
Elk troostte hem op 't meest:
Zy hielpen hem 't verlies beweenen:
Maar niemand gaf een ander beest,
Noch bood hem aan 'er een te leenen.
Dus kreeg de onnoozle boer gantsch geen verligtenis,
Hoe zeer hy zich ook mogt beklagen,
Waardoor hy eindlyk zyn gemis,
Geduldig leerde dragen.

Niet lang na dezen tyd,
Raakt de arme Krelis ook zyn lieve Kniertje kwyt.
Nu is 't nog erger dan te vooren,
Toen hy zijn melkkoe had verloren:
Hy raast en tiert als dol; de Buuren schieten toe
Om hem te troosten. Klaas roept: ‘Hoe!
Zult gy uzelv' zo deerlaik kwellen?
Geen kruid wast ummers voor de dood!
't Verliezen van je waif is ongetwaiffeld groot,
Maer laikewel nog te herstellen.
Ik heb drie dochters, frisse maiden: kies 'er een
Tot bruid, die jou meest kan behaegen.’
‘Neen, neen!’ riep dikke Teunis, ‘neen!
'k Heb hum main zuster opgedraegen
'k Wed, dat, zo hy heur zag, zy hum bekooren zou:
Zy laikt veul nae zain doode vrouw.’
‘Weg, weg!’ riep Jaap: main nichtje Pleuntje,
Of aers main buurmaid, bolle Teuntje,
Zou hum.’ ‘Zwyg stil!’ sprak toen de schout:
Van 't dorp: zo Krelis weder trouwt,
Zal hy zich aan Katryn verbinden,
Die my lang heeft gediend, en..’ 'k Dank je zeer, me vrinden,’
Zei Krelis, ‘veur je goeijen raed:
'k Zie dat het by jou beter gaet,
('t Is uit je tael althans wel duidelyk te gissen,)
Tien vrouwen dan ien koe te missen Kleine Dichterl. Handschriften, III Schak. blz. 45..’

[Melchior Fokkens]

Fokkens (Melchior), een Groninger van geboorte, schreef eene *Beschrijving der wijdvermaarde koopstad Amsterdam*, aldaar in 1662 in klein 12° gedrukt J. WAGENAAR, Amst. fol. I St, *Voorr*. blz. VII.; voorts bestaan er van dezen

drie kluchten, *De Verliefde Grysert*, 1659, *De Italiaansche Schoorsteenveger*, 1662, en *Dronke Hansje*, 1663; dit laatste heeft naderhand LANGENDYK het fonds geleverd tot zijn blijspel *Krelis Louwen*. De taal, die in deze kluchten gevoerd wordt, is zoo onhebbelijk, morsig en ontuchtig, dat het ons onbegrijpelijk is dat men dezelven op den Amsterdamschen schouwburg heeft durven vertoonen, hetgeen toch de titels uitdrukkelijk zeggen.

[Francis de la Fontaine]

Fontaine (Francis de la). Dezen moeten wij vermelden als den berijmer van twee treurspelen, *Het veranderlyk geval in Dagobertus en Garibaldus* en *De Amerikanen oft Alzire*, beiden in 1739 gedrukt.

[Bernardus Fonteyn]

Fonteyn (Bernardus), een Amsterdamsch geneesheer, leverde den schouwburg een vijftal spelen in den smaak van zijnen tijd, namelijk in 1633 *Tranquilli de Mont Fortunati Geluck en Ongeluck* en *Sullemans soete vryagie*, vervolgens in 1643 *Fortunatus Beurs en Wenschhoedt* en *Fortunatus soonen op- en ondergangh* en eindelijk in 1644 *Romilius en Pelagia*. Van deze stukken valt niet anders te zeggen dan dat zij - raar zijn; zoo ook die van zijn' naam- en ambtgenoot [Nicolaas Fonteyn.]

[Nicolaas Fonteyn]

[Van de stukken van de voorgaande, Bernardus Fonteyn, valt niet anders te zeggen dan dat zij - raar zijn; zoo ook die van zijn' naam- en ambtgenoot] Fonteyn (Nicolaas) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 231. Foppens, *Biblioth. Belg.* Tom. II, pag. 909. namelijk: *Triumph-trompet op 't veroveren van 's Hertogenbosch*, 1629, *Costa*, *of Spiegel der Verdraagzaamheid*, 1637, *Aristobulus* en *Esther*, beiden in 1638 gedrukt.

[Claude Fonteyne]

Fonteyne (Claude). Hoe erbarmelijk de rederijkers refereynen er uitzagen, en wat toch de in de vijftiende, zestiende en een gedeelte der zeventiende eeuw zoo hoog geprezen kunst van rhetorica eigenlijk was, kan men vernemen uit zeker refereyn van dezen FONTEYNE, waarvan wij hier de eerste afdeeling Refereyn, in het Fransch *refrain*, is afkomstig van het Latijnsche *referre*, wederbrengen. Zoodanig een refereyn bestond uit vier afdeelingen of coupletten, doorgaans van zeventien regels, waarvan de laatste afdeeling *Prince* was genaamd, en die alle vier met denzelfden regel sloten, meestal eene kernspreuk of aardigheid naar den smaak des tijdsbehelzende. te dien einde mededeelen:

De Philosophen wijs, ende hooch gheleert,
In verscheyden consten ons onderwijsen,
Maer een wort aldermeest van haer ghe-estimeert
Die den Godt Mercuur eerst heeft ghe-inuenteert.
D'welck is Rhetorica niet om volprijsen,
Want wt haer meest alle consten rijsen.
Sy is de suster van d'edel musijck,
Sy doet der menschen herten verjolijsen,
Sy is vol gheleertheyt en van reden rijck,
Sy is Iupiter in hoocheyt ghelijck,
Sy can alle sorghe en droefheyt verjaghen,
Sy is de fonteyn van alderley practijck,
Sy is geluckich in al haer aenslaghen,
Sy en is niet beureest voor der Zoïlisten laghen,
Sy deylt elck haer gauen naer geleghentheyt,
Sy st, daer men af spreeckt met groot behaghen:
Const,, jonst,, deucht,, vreucht,, spruyt,, uyt,, welsprekenheyt Schatkiste der Philof. ende Poëten, Mechl. 1621, blz. 324..

[Foppe Foppeszoon, Junior]

Foppeszoon (Foppe), JUNIOR, was eigenlijk de dichter, dien THOMAS ARENTS in 1677 ‘een *houten paart* op den rug van 't blaauwe pekelvelt zag *berijden* Zie ons Iste Deel, blz. 156..’ De *Gerymde voyagie naar de Oostzee* van dezen ‘manhaften dichter,’ gelijk Arents hem noemt in zijn lofdicht op dit berijmde scheepsjournaal TH. ARENTS Mengelpoëzy, blz. 100., hebben wij niet magtig kunnen worden.

[Alexander van Fornenberch]

> Vraecht ghy wat is Sophy of wijsheyt? (ionge jeucht),

welnu, dat zal Fornenberch (Alexander van) u regt grondig beduiden; beter dan al de oude wijsgeeren, wier definitiën der wijsheid hij in zijn refereyn op somt. Hij hakt den knoop in eens door; want, zegt hij, viermalen,

> Want wijsheyt is een deucht die alle deuchden baert Schatkiste a.v. blz. 11..

De Antwerpsche kamer *De Violier*, met de spreuk: *Wt jonsten versaemt*, had het geluk dezen tweeden Plato onder hare leden te tellen. Zijn naneef [Jan Baptist van Fornenberg ...]

[Jan Baptist van Fornenberg]

Zijn [voorgaande, Alexander van Fornenberch] naneef Fornenberg (Jan Baptist van) heeft den kunstroem van zijn geslacht staande gehouden door - *Duyfje en Snaphaan*, kluchtspel, in 1680 ten dienste des Amsterdamschen schouwburgs gedrukt.

[Joannes Fortman]

Fortman (Joannes), Praeceptor der Latijnsche schole te *Hoorn*, gaf aldaar in 1772 een bundeltje dichtstukken in het licht, getiteld: *Dichtlievende Mengelingen, verzeld van Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen;* deze verzelschapping went daardoor noodzakelijk, omdat de dichter gebruik gemaakt had van verouderde, in beteekenis veranderde of veel geheel vergeten woorden en spreekwijzen, die hij opzettelijk daartoe (elk heeft toch zijne liefhebberij) uit allerlei oude boeken en handschriftenzorgvuldig opspoorde, om daarmede zijne weinig beduidende gedichten te versieren (?) en *cum notis* te kunnen uitgeven; bezwaarlijk zou hij ook een' anderen *commentator* gevonden hebben dan zichzelven; want het zal elk', die FORTMANS gedichten inziet, al dadelijk vrij onverschillig zijn, of eenig door hem gebezigd vreemd luidend woord ook bij MAERLANT, DE CASTELEYN, VAN GHISTELE, HOUWAERT en anderen gevonden wordt of niet FORTMANS dwaasheid, die, om zijne Nederduitsche gedichten voor Nederlanders verstaanbaar te maken, geleerde aanteekeningen daarop schreef, is regt geestig berispt in het luimig werkje: *De vermakelijke Slaatuintjes*, behelzende ontzaglijk geleerde noten in het Latijn op eenige Amsterdamsche straatliedjes, en in 1775 te *Utrecht* gedrukt. De Franschen hebben ook een dergelijk hekelschrift op deze *pédanterie*, in denzelfden smaak, in het bekende *Chef-d'oeuvre d'un Inconnu.*.

[Hendrik Fouree]

Fouree (Hendrik) heeft de *Handelingen der Apostelen* berymd, en in 1730, te Utrecht uitgegeven. De berijming is ver beneden de orthodoxe prozavertaling van 1619, diewelzoo verstaanbaar is.

[Frans Fraet]

Fraet (Frans), factor van de Antwerpsche rederijkkamer *De Violieren*, en die, naar de gewoonte van dien tijd, tot zinspreuk voerde: *Als 't Godt belieft*, heeft uit het Fransch vertaald, en te *Antwerpen* in 1564 uitgegeven: *'t Paleis der gheleerde Ingienen, oft der constigher gheesten, inhoudende hondert morale figuren, allen verstandighen ende Liefhebbers der Consten gheneughlyck om te lesen. Nu eerst in Nederduytsche Retoryke ghestelt*. Dit Werkje bestaat uit honderd *emblemata* of zinnebeelden, met houtsnee platen, met uitleggingen in ellendige rijmen, van welken de Heer WILLEMS eenige regelsaanhaalt Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 257..

- - al is simpel de daet,
De sinnekens sijn goet.

Misschien in 1564; doch in 1822twijfelen wij zeer sterk daar aan.

[Petrus Francius]

Francius (Petrus) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 235. J. KOK, Vad. Woordenb. XV Deel, blz. 296. PAQUOT *Mém*. Tom. VI, p. 152. C. SAXII *Onomast*. Tom. V, p. 247. N.G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 366.. Deze beroemde geleerde, welsprekende redenaar en voortreffelijke dichter was de zoon van JACOB DE FRANS, en werd geboren te *Amsterdam* den 19 Augustus 1645. Op de Latijnsche school genoot hij het onderwijs van den rector HADRIANUS JUNIUS, en gaf al vroeg blijken van groote zucht voor de Latijnsche en

Nederduitsche poëzij, die hij sedert beiden even gelukkig beöefende. Aan de Leydsche hoogeschole oefende hij zich vervolgens in de geschiedenis en andere fraaije wetenschappen, onder de beide GRONOVIUSSEN, bezocht *Engeland, Frankrijk* en *Italië* Te *Napels* zijnde, bezocht hij het graf van VIRGILIUS, bij den ingang der grot van den *Panfilippus*, en plukte verscheiden bladeren van de op dit graf groeijende laurieren, die hij aan de dichters zijne vrienden ronddeelde, onder anderen ook aan JOAN VAN BROEKHUIZEN, met deze regels:

Hos ego decerpsi viridi de frutice lauros,
Ipse Maroneo Francias e tumulo.
P. VLAMING, *Arcadia* van *SANNAZARIUS*, blz. 295.

, en werd te *Angers* tot doctor in de beide regten bevorderd. In zijne geboortestad te rug gekeerd, werd hij in 1674 aangesteld tot Hoogleeraar der geschiedenis en welsprekendheid in de Doorluchtige school aldaar, nadat hij twee jaren te voren in de gehoorzaal dier schole reeds eene openbare redevoering gehouden had over de beöefening der welsprekendheid. In 1686 werd hij insgelijks tot Professor in de Grieksche taal benoemd, en in 1692 werd hem door curatoren der Hoogeschool te *Leyden* het professorschap in de geschiedenis en welsprekendheid opgedragen, doch hij wees zulks edelmoediglijk van de hand, alzoo hij zich aan zijne geboortestad, waar hem zoo veel eer en achting bewezen werd, te zeer verbonden rekende, en hield eene redevoering tot dankzegging aan Burgemeesteren, die zijne wedde verhoogd hadden. Der nagedachtenis van MARIA Koningin van *Engeland*,

bragt hij in 1695 eene hulde met eene deftige lijkrede, die hij in de Oude kerk uitsprak, en een' FLECHIER of BOSSUET waardig was.

Op den eersten dag des jaars 1700 hield hij in het koor der Nieuwe kerk eene redevoering over de jubeljaren. Al zijne redevoeringen, vijfenveertig in getale, zijn in een' bundel gezamentlijk uitgegeven in 1705; onder dezelven is er eene tot lof van *Amsterdam*, doch die in 1692 door DIEDERIK SIX werd uitgesproken P. FRANCII *Poemata*, pag. 349. WAGENAAR dit gedicht, (Amst. fol. I St. *Voorr*. blz. II) loflijk vermeldende, getuigt dat, bijaldien FRANCIUS zijne zuivere pen had kunnen en willen leenen tot het beschrijven der stad, men in zijn' tijd niet over het gebrek aan goede beschrijvingen van *Amsterdam* zou hebben behoeven te klagen.. De voorrede voor zijne vertaling der Grieksche redevoering van GREGORGIUS den Nanzianzener, over de mededeelzaamheid, toont op welk een' hoogen prijs onze schoone Nederduitsche taal bij dezen welsprekenden geleerden stond, die haar in alle opzigten regt laat wedervaren. ‘Alle gemeene taalen,’ zegt hij, ‘zijn afkomstig van de geleerde, en moeten die haarer voornaamste cierlijkheid dank weten: wij bestaan op ons zelven, en hebben geene hulptroepen van node. Italiaansch, Spaansch is gebroken Latijn, Engelsch een mengelmoes van alle taalen, Fransch half Grieksch half Latijn, 't welk zo men dier taale ontnam, zij zoude niet anders staan kijken als de rave van Aesopus deed, toen

't ander gevogelte om zijn veeren quam. De Hoog- en Neerduitsche hebben haren landaart beter behouden, en hoeven geen Grieken noch Latijnen te danken GREGOR. NANZIAN. van de Mededeelzaamheid, uit het Grieksch vertaald door P. FRANCIUS, Amst. 1699, *Voorr*. blz. 34..' Zijne voortreffelijke *Verhandeling over de Uitspraak en Gebaarmaking van den Redenaar* is meermalen herdrukt. Zoo iemand bevoegd was om lessen in deze kunst te geven, dan was het voorzeker FRANCIUS, die zoo zeer daarin uitmuntte, en zijne bekwaamheid aan den beroemden tooneelspeler ZJERMESZ te danken had, gelijk CICERO de zijne aan den tooneelspeler ROSCIUS verschuldigd was. In een woord, deze uitmuntende man was een wezenlijk sieraad in het gemeenebest der geleerdheid en letterkunde, en zijn dood, die den 19 Augustus 1704, en dus op zijn' negenenvijftigsten verjaardag voorviel, een gevoelig verlies, niet alleen voor de Amsterdamsche Doorluchtige school, die hij dertig jaren lang tot roem en luister had verstrekt, maar ook voor elk zijner tijdgenooten, die zijne verdiensten naar waarde wiste schatten, en voordeel te doen met zijne bekwaamheden, die men zoo zelden in één' mensch vereenigd vindt Le talent de l'éloquence, de la poësie xxxx. et celui de bien écrire sur ces arts, se trouvent rarement ensemble; en sorte qu'il y a peu de risque à conclure de ce qu'un homme possède l'un de ces talens, qu'il manque de l'autre. TRUBLET, *Essais de Littérature et de Morale*, Tom. IV, page 205..

Zijne Nederduitsche gedichten staan, wat het getal betreft, zeker in geene evenredigheid met zijne voortreffelijke Latijnsche; maar ook dat weinige maakt hem hier, even als bij den Heer DE VRIES, der vermelding waardig, omdat het, in ons oog, zoo wel als in het zijne, ‘blijken draagt van een uitnemend dichtvermogen J. DE VRIES, Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 281.’; en het dichtstuk, waarvan hij slechts het begin levert, willen wij hier geheel afschrijven, het is namelijk dat hetwelk FRANCIUS vervaardigde bij gelegenheid der uitgave van de gedichten des grooten zangers van den *Ystroom*, in wiens lof wij ten allen tijde genoegen en welgevallen vinden.

Zo is die geest, zo braaf, zo eêl, zo groot,
Antonides, de prins der dicht'ren, doot!
Dat helder licht van Neêrlant uitgeschenen,
En, als een rook, uit ons gezicht verdwenen.

O neen! ik mis, hij ryst ter grafzerke uit,
En leeft op nieuws, gelyk een groene spruit,
Of Fenix, uit zyn eigen asch geboren,
En laat zich weêr, gelyk voorhenen, horen.

Daar zie ik hem: daar komt, daar komt hy aan,
Gelyk een schoone en witgepluimde zwaan,
Door menigte van dorpen en van steden,
Den Rijnstroom af, komt zakken na beneden.

Daar dryft hy, op zyn wieken door de lucht;
Daar vaart hy voort, en neemt een hooger vlucht.
En, zonder lang te dralen, of te marren,
Vliegt hemelwaarts, en zet het na de starren.

Daar keert hy weêr te rug, daar strykt hy weêr,
En zet zich op den boort des Amstels neêr,
En tart door zang en liefelyke toonen
De zwanen, die Maeanders boort bewonen.

Verlekkert op het goddelyk geluit,
Steekt de Amstelnimf het hooft ter biezen uit,
En blyft met onverzadelyk verlangen
Aan 's Dichters mond en gulde lippen hangen:

Het zy hy zingt van Venus en haar zoon,
En kroont de bruit met eene mirtekroon;
Het zy hy treurt met treurigen en droeven,
En troost de geen die hulp en troost behoeven:

Het zy hy voert op 't koninglyk toneel
Trazil, de bron van Sinaas lantkrakkeel,
Met al de magt der hollende Tartaren
Den vorst Zunchin in zyne kroon gevaren:

Het zy hy blust d'ontsteken oorlogsbrant,
En legt Belloon, dat ongedierte, aan bant,
En lokt de Vreê, daar 't oorlog voor moet zwichten,
Ten hemel uit, door zyne toverdichten:

Het zy hy draaft en steigert na de zon,
Op 't vliegend paard van Prins Bellerophon,
En reist in 't kort door alle 's werelds oorden,
Na Oost en West, na Zuiden en na Noorden:

Of zich begeeft in 't diepst van 't zeegevegt,
Daar vloot aan vloot en boort aan boort gehegt
Den anderen doen zinken, branden, rooken,
Dat d'aarde beeft en al de golven koken.

My dunkt, ik hoor van ver het naar geluit,
En vang den klank, die op de duinen stuit;
My dunkt, ik zie in 't midden van de baaren,
Die in den grond, en die ten hemel varen:

Bedrieg ik my, of zie en hoor ik wel?
Ik hoor en zie het bloedig oorlogsspel,
Het droef geschrei van mannen en van vrouwen,
Den blixem en den donder der kartouwen.

Daar ginder zie ik 't onweêr komen aan,
Daar hoor ik een' afgryselyk' orkaan,
En alle vier de winden losgebroken
De zee op 't felst bespringen en bestoken.

Als 't hem gelieft, is al de zee ontroert,
En hemelhoog tot aan 't gestarnt gevoert:
Als 't hem gelieft, is 't onweêr aan 't bedaren,
De Noordewind ten kerker ingevaren.

Dat is naar eisch de dingen afgemaalt;
Dat is het hart ten boezem uitgehaalt;
Dat is Natuur geschildert na het leven;
Dat is de konst ten hoogsten top geheven;

Dat heet, door zang de stenen, grof en zwaar,
Te leiden en te stap'len op elkaâr;
Dat heet, het vee en wilde beesten temmen;
Dat heet, de zee en woeste golven kemmen.

Zo zong weleer, met ongehoorden zwier,
Arion op zyn goddelyke lier,
En streelde 't oor, en kittelde de zinnen
Der lang op hem verliefde Meereminnen.

Zo zong weleer, op 's vaders gulden toon,
Kalliopés en Phoebus groote zoon,
In 't midden van de dieren en de boomen,
Op Strymons rand, en Hebrus groene zomen.

Zo zong weleer de stichter van de stad,
Die Kadmus naam, Amphions muren, had,
En deed het volk, ja stenen zelf, vergaêren
Op d'eersten klank der koninglyke snaren.

Zo zong by ons, op genen mind'ren trant,
De Goesche zwaan, berucht door Nederlant,
Die ieder met zyn zangen kon bekoren,
En gaf de zee, het bosch, de stenen ooren.

Wat is het lant aan 't heerelyk gedicht
Des braven mans, wat is het Y verpligt,
Dat voor geen Teems, geen Seine of Taag te stryken,
Geen wateren in glory hoeft te wyken!

Zyn' zoeten zang had Amstels burgery
Maar eens gehoort; zyn naam, gelyk als hy,
Waar' doot, en in vergetelheid gekomen,
Had 's vaders zorg dit werk niet ondernomen.

Hy, die hem eerst het lieve leven gaf,
Doet na zyn' doot hem ryzen uit het graf,
En geeft op nieuws, het geen hy had gegeven,
Ten tweedemaal zyn' zoon het lieve leven.

Hy zamelt en vergadert, hier en daar,
De kostelyke scherven by malkaêr;
Hy schift en scheidt de stukken en papieren,
En vlecht zyn' zoon nooit dorrende laurieren.

Dus zag men eer zyn zoons verstrooide leên,
Van klepperen en raderen vertreên,
Op 't eenzaam strant, by 't barnen van de baren,
Den vader van Hippolytus vergaêren.

Dus rukte Apol zyn' zoon uit 's moeders schoot,
En trok hem uit de klaauwen van den doot,
Hy schonk hem 't licht, en deed hem roem behalen,
Van daar hy ryst tot daar hy weêr gaat dalen.

Gy leeft dan ook, door 's vaders nyv're hant,
o Goezenaar! o roem van Nederlant!
En krygt van hem, voor 't geen gy hebt verloren,
Een beter gift dan hy u gaf te voren.

Het leven dat u nu te leven staat,
Van eed'ler aart, van heerelyker draat,
Dat Phoebus zoons zich na hun doot belooven,
Kan niemant u, noch tyt, noch doot, ontrooven.

Zoo ver het Y den volk'ren is bekent,
En door het zout zyn steven keert en wendt,
Zal uwe faam, met Amstels schatten groeien,
En meer en meer in alle landen bloeien.

Uw groote geest, wien 't lichaam viel te kleen,
In ruimer lucht, in beter lucht, getreên,
Zweeft nu op geen vergankelyke schachten,
En rent door 't blaauw op enkele gedachten.

Leef lang, leef lang, tot Y en Amstels eer,
Men zette u by den grooten Vondel neêr,
En late u beide, in 't midden onzer vlieten,
Een beelt, gelyk het Rotterdamsche, gieten.

Of is u dit niet eers genoeg gedaan,
Men doe de Goesche en Agrippynsche zwaan,
In geenen deel, by die 'er staat te lyken,
Benevens hem, aan onzen hemel pryken.

Zoo kan de lier, die aan uw zy zal staan,
Somwylen noch met u ten reie gaan;
Het bly gestarnte, aan 's hemels hooge transen,
Op 't zoet muzyk van uwe snaren dansen.

Zo zie u aan de reiziger op zee,
En zegge: ‘Wat is 't wonder dat die twee
Aan 't blaauw gewelf, als starren, staan te pronken,
Die hier op aard, gelyk twee zonnen, blonken Voor de Ged. van ANTONIDES; ook in de Nieuwe verzameling van de Nederd. Mengeldichten, blz. 129.?’

Eenige aardige wendingen willen wij nog afschrijven uit zijn Tibulliaansch gedicht

Op Juffer Ida.

- - - - - - - - - -
o Ida, schooner dan daar Ida De bergen *Ida* op het eiland *Krete* en in *Klein-Azië*, nabij de stad *Troje.* op kan roemen,
Wie Idaas koningin de schoonste zelf zou noemen!
Kom herwaarts, schoone, zit hier neder in het gras,
En wees my, zoete nimf, wat zy Anchises was.
Gy lykt van wezen haar, gelyk haar ook van zeden,
En wil met my in min uw' jongen tyt besteden.
Wat schroomt gy? Uwe naam, de Idalische godin,
Die u zoo heeft bezint, vermanen u tot min.

Vrouw Venus mint u meer dan Idaas dubb'le heuvelen,
Dan Idaas stad en bosch, en daar Adoon moest sneuvelen.
Zy haat, in plaats van u, haar bergen, schoon en hoog,
Verlaat Idalium, en woont nu in uw oog.
De Minnegoodjes zyn gelegert in uwe oogen.
Hier is hun fakkellicht; hier spannen zy hun bogen.
Twee zonnen ryzen uit uwe oogen, vol van gloet,
Gelyk de gulde zon uit Tethys vloeden doet.
Voorwaar geen morgenstar, wanneer zy komt gerezen
Van Idaas hoogen top, kan heerelyker wezen,
Noch geven zulk een glans en Goddelyker licht,
Dan stralen komt uit uw bekoorlyk aangezigt.
En even als deez' berg de mind're bergen eeren,
Moet al het jufferschap naar u hare oogen keeren.
Vaart wel, Idalische bosschaadiën! en gy,
o Bergen! beter bosch en berg schaft Ida my.
Vergun my, Ida, in die vlakte te verlusten;
Vergun my, Ida, op die heuvelen te rusten:
Dan zal ik my met regt inbeelden een Jupyn,
Een zoon van Capys of van Cyniras te zyn;
Dan zal ik hier ter plaatse een nieuwe Paris wezen,
En geven u den prys, dien Venus kreeg voordezen;
Dan wekt in my geen nyd, die eer by Idaas bron
Verwekte Ceres min, de blonde Iäsion,
Noch die de zilvren maan tot liefde kon bewegen,
En smolt in haren arm; op Latmos neergezegen.
Kom gy maar, schoone nimf, aanzien'lyke godin,
En gun my uwe hulp, en gun my uwe min Nieuwe verzameling van Ned. Mengeld. blz. 126.. enz.

[Nicolaas van Frankendaal]

Frankendaal (Nicolaas van) heeft in 1747 eenige niet onverdienstelijke bijdragen geleverd

tot de *Dichtkundige Lauwerbladen* voor Z.D.H. WILLEM KAREL HENRIK FRISO, *Den Tempel der Vrede*, en andere dichtverzamelingen van dien tijd.

[Jan Franssoon]

Franssoon (Jan). 's Mans onhebbelijke klucht van *Giertje Wouters*, eerst in 1623 op de Amsterdamsche kamer *In Liefd' Bloeyende* gespeeld, werd ook nog in 1639 op den pas verbouwden schouwburg aldaar vertoond, blijkens den derden druk van 1640, dien wij van deze *rare* morsigheid voor ons hebben.

[Barend Fremery]

Fremery (Barend), geboortig van *Zutphen*, was lid van het dichtgenootschap: *Studium Scientiarum genitrix*, te *Rotterdam*, en overleed aldaar den 2 Februarij 1811. In 1786 trad hij als dichter op met eene berijmde vertaling van WEISZES treurspel, *Romeo en Julia*, waaraan hij, volgens zijn eigen getuigenis, van 1776 tot 1783 geärbeid en de beste krachten zijner jeugd besteed heeft. Hij zal toen wel gedacht hebben een' *Herculeus labor* verrigt te hebben, althans hij liet zich vrij wat daarop voorstaan in het voorberigt van deze stijve, gemaniéreerde rijmvertaling van een Hoogduitsch tooneelstuk - zoo als er wel meer zijn. Na dat deze *Romeo* hem, in zijne verbeelding, ‘den weg, die tot de fraeiste der kunsten leidt, ontsloten, en ter zangbane ingetroond had, waegde hijhet andermael op het gladde veld ter wetenschappen te verschijnen, en Apollo, den vader der Dichtkunste, nevens Hymen, den voorlichter van minnende ge-

lieven, offers te rooken Offeranden aan APOLLO en HYMEN, I Stukje *Voorb.* blz. I.Welk een stijve, gezochte, geäffecteerde en - ridicule stijl! Men rookt hammen, spek, bokkings, zalm, e.d.g.; en daarop onthaalde FREMERY toch voorzeker APOLLO en HYMEN niet in drie deeltjes met rijm en proza. ‘Op het tooneel,’ heet het verder in dit voorberigt, (bl. IV) ‘spelen de *drama's* thans lustig hare rol.’ Tot nog toe begrijpen wij dat de *acteurs* aldaarhunne *rol spelen*, en de *drama's vertoond worden.* Wijders acht FREMERY (bl. XVI) ‘het rijm een noodzakelijk vereischte der poëzij:’ dit is tot zijn' dienst; doch dat het ‘in alle eeuwen en bij alle volken dus is begrepen geweest,’ hadden HOMERUS, VIRGILIUS, HORATIUS, MILTON en BELLAMIJ, hem wel anders kunnen beduiden; en wij, die vinden dat FREMERY gansch niet vast op het ‘gladde veld der wetenschappen’ staat, keeren zijne stelling om, en beweren dat integendeel de poëzij een noodzakelijk vereischte van het rijm is.,’ en gaf nog hetzelfde jaar, met deze woorden aan het hoofd des voorberigts, een boekdeeltje in het licht, onder den titel: *Mijne offeranden aan Apollo en Hymen*, met opstellen in verzen en proza van onderscheiden, meest erotischen inhoud, hetwelk in 1788 en 1790 door nog twee dergelijken werd gevolgd, zeer net, zindelijk en keurig gedrukt, en met fraaije vignetjes versierd; inderdaad drukker en uitgever hebben er eer van: de typographie, de orthographie, de metronomie, ja, de geheele physioygnomie van het werk is allerbevalligst, maar - men heeft hetzelve slechts even op te slaan, om dadelijk te zien dat de schrijver, al zeidehij het ook niet, zich ‘op het gladde veld der wetenschappen,’ en geenszins op de

hobbelige paden naar de ‘zangbane’ bevindt, welke ROMEO hem ‘ingetroond’ had. Op dat gladde veld heeft FREMERY de poëzij ook zeker als eene wetenschap, en niet eene kunst, als eene hooge geestvervoering, aangemerkt, en dienvolgens zijne verzen als het ware met den passer in de hand gemaakt, zoo dat zelfs een FEITAMA de grootste moeite van de wereld zou hebben om er de geringste fout tegen de taal, spelling, versificatie, het rijm of eenigen ‘kunstregel’ hoegenaamd in te vinden; of het moest zijn dat hij eenige Fransche *pièces fugitives* niet in een gelijk getal regels en in hetzelfde *metrum* vertaald heeft als de oorspronglijken, doch dit verzuim is hem te vergeven: deze ‘kunstregel’ was hem nog niet bekend; immers de Heer BARBAZ heeft denzelven eerst in 1820 op den titel zijner gelijkregelige vertaling van VOLTAIRES *Henriade* gepromulgeerd: en eene kunstwet zal toch zoo min eene retroactive kracht hebben als eene politieke wet, al is het ook dat FEITAMA'S ongespierde en ongelijkregelige arbeid *de facto* door den wetgever voor nul en van geener waarde wordt verklaard. Wij houden ons nogtans verzekerd dat FREMERY, bijaldien zoodanige wet bij zijn leven ware uitgevaardigd geweest, zich ongetwijfeld daar aan onderworpen zou hebben; welligt zelfs ook dan nog, wanneer het den wetgever ware ingevallen te statueren dat men bovendien in een gelijk getal woorden en letters vertalen moest; want kunstkeurige naauwgezetheid ging hem boven alles ter harte bij het in de wereld zenden

dezer ‘beuzelingen (popjes zijner jeugd)’ gelijk bij, zediglijk, de nette, gelikte en beschaafde oorspronglijke en vertaalde *colifichets* zijner stijfgeregene Muse noemt Offeranden, enz. *Voorb*. bladz. VII..

Hoezeer FREMERY in een tijdvak optrad dat de werktuiglijke verzenmakerij de echte poëzij genoegzaam verdrongen had, en zoetvloeijendheid met angstvallige inachtneming van het kunstmatige de hoofdzaak bij het opstellen of vertalen van gedichten was, durfden echter de Letteroefenaren, bij de verschijning van het eerste stukje dezer *Offeranden* (van de twee anderen namen zij geene verdere notitie) FREMERY eene, gelijk zij zelf erkennen, onaangename waarheid zeggen. ‘Men kan,’ zeggen zij, ‘door eene beangste waarneming van kunstregelen, door eene gedwongene en gezochte kunstkeurigheid, in betrekkelijk schoone, zoetvloeijende en fraaiklinkende verzen de poëzij haar vermogen, van het hart te treffen, benemen. Bij een Minnedicht moet, in eene daartoe geschikte luim, ons hart eene streelende gewaarwording gevoelen, zal het Minnedicht den naam van fraai dragen: als iemand in eene goede luim, met een matig verstand en een gevoelig hart, bij hetzelve zoo koel blijft als bij het lezen van eene verhandeling over de Delfstoffen, dan bezwijkt het Minnedicht op den toets, en van dit gebrek kunnen wij den dichter Fremery geheel niet vrij verklaren Nieuwe Alg. Vaderl. Letteroef. II Deel, I St. blz. 131..’

Het komt ons voor dat het FREMERY geenszinsaan kennis, smaak, oordeel en belezenheid, maar aan echt warm poëtisch gevoel ontbroken hebbe, en het vonkje genie, dat welligt in zijne borst glimde, door zijn genootschap en zijne kunstvrienden, in stede van aangeblazen, door de beschaafen vitzucht geheel is uitgedoofd geworden; immers in plaats van helderglimmende sprankels, vindt men allerwege in zijne gedichten, om zoo te spreken, slechts dove kolen in een' blank geschuurden doofpot.

Behalve dat hij lid was van het Rotterdamsche dichtgenootschap, had hij nog met A.H. HAGEDOORN, J.P. VAN HEEL en D. VAN STOLK een kransje opgerigt, waar men verzen bijeenbragt, die te *Dordrecht* in1788 in het licht kwamen, onder den titel van *Gemengde Dichtproeven van eenige Letterlievende Vrienden*, die onderling daaraan niet weinig gehaarkloofd en beschaafd zullen hebben. Ondertusschen kwam nu en dan wel eens een niet ongelukkig dichtstuk uit FREMERYS pen, inzonderheidkleine stukjes, bijschriften en puntdichten van welke laatsten wij elders proeven hebben medegedeeld Epigrammatische Anthologie, blz. 157.. Zijne laatste in 1798 te *Amsterdam* uitgegeven verzameling van dichtmatige en prozaïsche opstellen en vertalingen, onder den titel: *Mijn Letterhof; eerste afperking*, bevat menig goed beärbeid stuk; het eerste daarin behelst,bij sommige zwakke, zelfs

triviale plaatsen, verscheiden stoute gedachten en krachtige Horatiaansche uitdrukkingen, en laat ten minsten den lezer zoo koel niet als sommige *fadeurs* in de *Offeranden*; wij willen hetzelve hier afschrijven, daar dit gedicht meermalen kan dienstbaar zijn tot het oogmerk, waartoe het is opgesteld.

Epode op den dood;
Aen eene vrouw, welke, op haer sterfbedde, den dichter om bemoediging en troost tegen den dood vraegde.

Toen uw bekoorlijkheden bloeiden,
De rozen op uw wangen gloeiden,
En, bij elk lagchje en iedre lonk,
U 't vuur der liefde uit de oogen blonk,
Toen leerde ik u aen 't sterflot denken,
Als iets, o schitterende Vrouw!
't Welk uw genoegen niet moest krenken,
Maer toch uw lot eens wezen zou.
Thans, nu ge, aen 't einde van uw leven,
De webbe 'er van ziet afgeweven,
Begeert ge op nieuw van mij, dat ik,
Als teeder Vriend en Minnaer beide,
U uit den levensöogenblik
Getrouw in dien des doods geleide.

Wat heeft hij, dat uw' geest ontroert?
Het volk, door ijdlen schrik vervoerd,
Vorm' zich van hem 't afschuwlijkst wezen;
't Zijn schimmen, die 't gemeen doen vreezen.
Uw standpunt was op dezen bol:
Een wijl mogt ge in zijn' ring verkeeren;

Nu komt ge aen 't honk Men zegt wel eens: Het leven is een droom; maar niemand zou ligt zeggen: Het leven is een vaertjesspel, waaraan dit ‘honk’ toch doet denken., betaelt den tol,
En zweeft naer een der andre spheeren.
Vooroordeel, zinbeguigcheling, waen,
Een wijl aenwezig, vlug vergaen,
Wat schijngoeds, dat u kwelling baerde,
Te onvredenheid, behoefte, nood,
Een kalme rust beneden de aerde,
Ziedaer het leven en den dood.

Geen algemeener lot dan 't sterven!
Hoe dus een goed, dat elk moet derven,
Beschouwd als iets, waervan 't gemis
Zulk een beweenlijk onheil is?
Vervolging, overheersching, boeijing,
Afmattend, foltrend leedgekamp,
Gij, rustelooze geestvermoeijing,
Wat ware uwe eeuwigheid een ramp!
o! De uitvaert slaekt de slavenbanden;
Zij boeit de vuist der dwingelanden:
Hem, wien het aenzijn tot een straf,
Het leven tot een' last verstrekte,
Legt zij weldadig in het graf,
En ploft 'er in, die 't kwaed verwekte.

Het frisschebloemtje, 't geurig kruid,
Dat naeuwlijks uit het aerdrijk spruit,
Of 't ziet zijn schoonheid weêr verflenschen,
Is 't levenszinnebeeld des menschen.
Hij wordt geboren, en hij sterft:
't Uur, dat hem 't wezen schonk, gaet zwanger

Van 't andere uur, waerin hij 't derft;
Soms duurt het korter, somtijds langer.
Als speler koomt hij uit, verwekt
Een weinig aendachts, en vertrekt.
Zijne oogen zien de zon, en weiden
In 't ronde: hij beschrijft een' kring,
Duikt weêr in 't stof; en zijn verscheiden
Is louter een verwandeling Door middel van het Hoogduitsche *Verwandlung*, is dit woord voor *transformatio* teverstaan..

o Gij, die 't leed op u ziet woeden,
Zegt mij, wat smert kan 't u doen voeden,
Dat ge eindlijk uit een weereld scheidt,
Voor u vol jammerzaligheid?
Hier treurt en zucht ge, in prang en kluister;
Een diepe, storelooze rust
Verbeidt u ginsch, in 't stille duister:
Daer ankert ge aen de vredekust.
En u, dien niets dan voorspoed streelde,
U, diepverzonken in de weelde,
Ook is de dood u toegedaen:
Een rampenheir dreigde allerwegen
U optekomen; 't druischte al aen:
Hij hield het voor zijn' slagboom tegen.

Eene eeuw drijve over uwe kruin,
Of snik één uur; de doodsbazuin
Roept u in 't vale dal der schimmen,
Waerüit gij nooit weêr op zult klimmen.
Elks heirbaen reikt niet even wijd:
Uw' mijlpael kunt gij ginsch beöogen:

Mijn renperk vordert langer strijd;
Maer echter snel is 't afgevlogen.
Of gij terstond het wit berent,
Of zachtkens uwen wagen ment,
Gij moet ter grenze uw cijns betalen:
Het is de schuld slechts uitgesteld.
De dood weet ieder te achterhalen,
En ijlings heeft hij hem geveld.

Dan, hoe hij doeleop menschenässchen Sedert de ketters niet meer *ad majoram Dei gloriam* verbrand worden, valt er voor den dood niet meer te asschepoesteren; hij doelt ook eigenlijk op levende menschen, en niet op hunne asschen..
Den wijzen kan hij niet verrasschen,
Dees houdt hem altoos voor zijn oog,
En tart den schicht van 's dwinglands boog.
Hij ziet een' oogst van lijken vallen,
En wacht, gelijk de korenhalm,
De sneê der zeissen, 't lot van allen;
Hij voelt ze, en loost een' zachten galm Deze *galm* wordt hier, om des lieven rijms wille, in stede van eene zucht, *geloost*..
Ziet hij der dooden graven delven,
Verstandig keert hij tot zich zelven,
En zegt: Zietdaer ons aller huis:
'k Moog' nog wat in de rondte zwerven;
Ten leste koom ik aen die kluis;
'k Gewen me alreede nu te sterven.

Of 't lenteluchtje 't roosje ontplooij',
Of 't bar saizoen de sneeuwvlok strooij',

De wijsgeer, in 't natuurboek bezig,
Beschouwt zijn einde altoos aenwezig.
Wat zinlijke ongevoeligheid
Vervreemdt ons van de doodsgedachten!
In alles zien we een zaed verspreid,
Waerüit wij zijne ontbinding wachten.
Het koomt, het gaet, en is voorbij:
Wij zelfs, elk uur versterven wij:
Dit dwangbeschik is elk beschoren.
Één schokje ontzenuwt ons gestel:
Zijn werktuigkragten gaen verloren;
En 't staekt zich, op natuurs bevel.

Mensch, klinkt heur stem, verdwijn van de aerde:
Keer tot de moeder, die u baerde:
Breek, broos als glas, val, stoffen beeld!
Uw rol is uit, uw spel volspeeld.
Hoe! zoude uw erfdeel u bedroeven?
't Is een beschikking, die 't heeläl
En elk gedeelte 'er van behoeven,
Doch slechts vervorming wezen zal.
Wil vrolijk in den grafkuil duiken;
Gij zult 'er vrolijk uit ontluiken In proza zou men vrolijk in den grafkuil *dalen*, en er vrolijk uit *verrijzen.* ô Dat rijm! dat rijm!....
Het is der dingen ordening:
Geslachten volgen op malkandren:
De vroegren ruimden u hunn' kring:
Gij ruimt dien wederom voor andren.

Wat toch, 't geen u zoo sterk bekoort,
Brengt deze weereld nieuw hervoort?

Niets ziet ge, of zaegt her reeds voorleden De dichter zegt hier, Κατ'ελλιφιν, voorleden week, voorleden jaar,enz.; maar iedereen begrijpt dat zoo niet..
Het zijn herhaelde aenwezigheden.
Gij zelf verandert nooit van aert,
Ofge u verblijdt of voelt benarren.
Ge aenschouwt in 't wulf, waeröp gij staert,
Denzelfden hemel, de eigen starren.
Al 't geen uwe oogen nu bespiên,
Is van uw vadren reeds gezien.
De maenden, die elkaêr vervangen,
Eene eeuw, bij jaren afgedeeld,
Zijn klimmingen en ondergangen,
Wier lange eentoonigheid verveelt.

Een ruimte, schielijk doortezweven,
Is 't strijdveld tusschen dood en leven.
't Verscheiden is een snelle lucht,
Zij blaest de kaars uit, in haer vlugt.
In die rumoerende oorlogsperken,
Waer 't van gemengde drommen krielt,
En, blooden, kloeken, zwakken, sterken,
Elk wreed ontzield wordt of ontzielt,
Waer lijken op malkaêr te tasschen,
Tot de enkels in het bloed te plasschen,
't Begeerde en schoonste schouwspel is,
Kan niets den filosoof verstommen:
Hij hoort in deze wildernis
Koen boven zich den doodgalm grommen.

Gesmoorde zuchten, luid geween,
Van bloedverwanten, om zich heen,

Een bed, bestuwd met rouwbeklagren,
De drang der onbescheiden vragren,
Een weduw, die in tranen smelt,
Onmondigen, verlaten weezen,
Die, in het jeugdig hart bekneld,
Voor hun wanhopig noodlot vreezen,
Een vriendenstoet, die, diepbedroefd,
Zelf van den zieken troost behoeft,
Een arts, gevoelloos voor ellende,
Een priesterschaer, die vloeken braekt,
Ziedaer des doods gevreesde bende,
Die hem alleen verschriklijk maekt.

Gelukkig, die den aengezigten
De valsche grijnzen af durft ligten!
Dees ziet, door mom en schijnvernis,
Het beeld, gelijk 't oorsprongklijk is.
Geen priesters, met de wet gewapend,
Hoe grof en donderend van stem,
Noch hun gestookte hel, hoe gapend,
Verbazen of verbijstren hem.
Hij kent den sleep der sijmelaren,
Die gaerne 't bang gemoed bezwaren,
En, onder 't pikzwart huigchelkleed,
Ook niet dan zwarte beelden schildren,
Die kinders, ligt tot schrik gereed,
En zwakke vrouwen doen verwildren.

o! Dat ons loflied hem verhoog',
Die, met een opgehelderd oog,
Alleen het voorwerp ziet, gescheiden
Van kunstbekleedslen, die misleiden.
Hij schouwt het nadrend doodspook aen,
In zijn' gewonen koelen bloede;

Ver van 'er voor terugtegaen,
Haelt hij het in, met blijden moede.
Hij geeft zich voor den prikkel bloot,
Wacht lijdelijk den wissen stoot,
En, door geen driften meer gedreven,
Vol kalmte, gansch zachtmoedigheid,
Gaet hij, verzadigd, uit dit leven,
Gelijk men van een' maeltijd scheidt Mijn Letterhof. blz. 5..

[Arent Jans Fries]

Fries (Arent Jans). Raar, zeer raar, extra raar is van dezen *Het Loon der Minnen. Een Treurspel oft Tragoedie, inhoudende de Historie van Iphis ende Anaxarete. Hoorn*, 1600. - *Avis important aux Bibliomanes*: Dit stuk wordt zoo min op de naamrollen als in de - catalogussen der beroemde tooneelspelverzamelingen van HENSKENS en VAN DER MARCK gevonden. De gelukkige bezitter, die ons edelmoedig den titel liet afschrijven, heeft het tegen een exemplaar van HELMERS *Hollandsche Natie* ingeruild, en zou het niet eens tegen al de dichtwerken van BILDERDIJK weder willen missen. Hij is tevens in het bezit van nog twee extra rare tooneelstukken van [Pieter Fris ...]

[Pieter Fris]

Hij [zie voorgaande] is tevens in het bezit van nog twee extra rare tooneelstukken van Fris (Pieter), namelijk *Hoop vol vrees*, in 1684, en *Gerechtigheid vol moed*, in 1689 gedrukt, waarvoor hij TOLLENS *Gedichten* heeft afgestaan aan iemand, die bij geluk geen kennis van dat oude rare goed heeft.

[Jan Fruytier]

Fruytier (Jan), Requestmeester van WILLEM I, een man van uitstekende verdiensten en een opgeklaarden geest, die der hervorming, welke hij zeer toegedaan was, in al zijn schriften voorstond en bevorderde, verdient eene eervolle plaats naast MARNIX, COORNHERTen andere edele vernuften der zestiende eeuw. Terwijl men de ellendige refereynen van ANNA BYNS bewonderde, leide FRUYTIER, wien ze als man van smaak en gezond oordeel, die zoo wel helderder begrippen koesterde omtrent de poëzij als in het staatkundige en godsdienstige, moesten walgen, zich toe op een' veel beteren dichttrant en zuiverder taal. Reeds in 1565 gaf hij te *Antwerpen* in het licht: *Ecclesiasticus, oft Wyse Sproken* IESU *des soons SYRACHS: nu eerstmael deurdeelt ende ghestelt in Liedekens op bequame en ghemeyne voisen, naer wtwysen der musycknoten daerby gheuoecht.* Dit werk draagt, den tijd in aanmerking genomen, blijken van voortreffelijke dichterlijke verdiensten. Reeds het eerste liedeken daaruit vloeit op eene behaaglijke wijze, wij nemen het van den Heer WILLEMS Verhand. over de Ned. Tael. en Letterk. I Deel, blz. 259. over, me den lof tevens, dien hij aan hetzelve toezwaait:

Van Godt comt alle wysheyt goet.
Die staet altijt in sijn ghemoet.
Wie telt met recht behaghen
De druppen des regens en tsant der vloet,
Des tijts seer langhe daghen?

Wie heeft des hemels hoocheyt ront,
Het aertrijck breedt oft den afgront
Met fijnder handt ghemeten?
Gods wijsheyt voor alle dinghen stont,
Wie siet al haer secreten?

De wysheyt was voor al bereyt
En des verstands voorsichticheyt
Was eeuwich int ontspringhen.
Des wysheyts fonteyn wordt Gods woort gheseyt,
Wiens wet tot Godt can bringhen.

Wie is ontdect de wortel soet
Des wysheyts met haer cloeckheyt broet,
Haer leeringh oock ontschuldich?
Wie kent doch den wech, en den rechten voet
Haers gancx, seer menichvuldigh?

De Coninck vol almachticheyt,
Een Schepper met eendrachticheyt,
Verschrickelijck int wesen,
Sit op synen troon in waerachticheyt,
Regeert als Heer ghepresen.

Dees eenich alderhoochste Godt,
Schiep met sijns heylich Gheests ghebodt
Dees wijsheyt reyn vol trouwen,
Hij teltse en matse in 't hemelsche slot
Doen ghingh hy die aenschouwen.

Hy stortse op sijn wercken al
Op alle vleesch int aertsche dal
Die sijn goetheyt versinnen,
Oock schinckt hyse rechtelijck groot en smal
Die hem met herten beminnen.

De Heer DE VRIES verbeet ook in geenen deele de verdiensten van FRUYTIER regt te laten wedervaren, zoo door het insgelijks aanvoeren van schoone plaatsen uit dit werkje, als door het oordeelkundig aanwijzen van 's mans vernuftige vindingrijkheid in het kiezen van stoute beelden; bij voorbeeld:

Als 't noortlijck waeyt, en int jaer wert later,
Soo waeyt hy over de riuieren saen,
En 't wort ijs vlieghende over 't water,
Het welck hy als een harnasch dan trect aen J. DE VRIES, Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 43..

Het ijs als een harnas des waters is een beeld, onzen BILDERDIJK of TOLLENS waardig.

Wijders schreef hij nog, gedeeltelijk in rijm en gedeeltelijk in proza: *Der Francoysen en haerder naghebueren Morghenwecker*, gedrukt te *Dordrecht* in 1573, *Korte beschryving van de strenghe Belegheringhe ende wonderbaerlycke verlossinghe der stadt Leyden* ald. 1577 Dit werkje is, met aanteekeningen van P. SCRIVERIUS in 1765 te *Amsterdam* herdrukt. *Den Gulden A,B,C*,

oft Christelycke Onderwysinghe voor de Jongheren ende Dochterkens. Nu yerst tot dienst ende stichtinghe der oprechter Christelycker Ghemeynten wt de francoysche sprake in Nederlantsche tale overghestelt, gedrukt te *Antwerpen*, 1579, en eindelijk *Waerachtige Legende van Jan de Witte, Leyden*, 1596.

FRUYTIER schijnt van Brabandsche afkomst geweest te zijn, doch zich in Zeeland nedergezet te hebben; althans onder zijne afstammelingen behoorde de beroemde Middelburgsche godgeleerde JACOBUS FRUYTIER P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 70. G. VROLIKHERT, Vlissingsche Kerkhemel, blz. 195., bekend door zijne *Zions Worstelingen, Salomons Raad* en andere in hunnen tijdzeer geächte theologische schriften R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz . 142..

[Leonard de Fuyter]

Fuyter (Leonard de) was een tooneeldichter, die in het midden derzeventiende eeuw bloeide; hij voorzag den Amsterdamschen schouwburg van vier treurspelen, waarvan nog slechts de titels bekend zijn, namelijk *Het verwarde Hof* uit het Spaansch, van LOPE DE VEGA, 1656 *; De bedekte Verrader* 1646, *De standvastige Isabella* 1651en *Don Jan de Tessandier* 1654.

[Simon Abbes Gabbema]

Gabbema (Simon Abbes). Men vindt in *Klioos Kraam* en andere dichtverzamelingen van zijn' tijd eenige gedichten van dezen Frieschen letterkundigen, doch geen daarvan is ons belangrijk genoeg voorgekomen om hier eene plaats in te ruimen. In een derzelven zegt hij:

> Doordeugdlijke Klement, mijn halsvriend, onderschoor
> Door uw Toskaansche zangh en Romelijnsche vaersen
> Mijn weezangh Klioos Kraam, blz. 108..

Wij zijn regt nieuwsgierig hoe KLEMENTS *Romelijnsche* verzen er toch wel uitzien: deze species is ons nog onbekend.

[Hendrik van de Gaete]

Gaete (Hendrik van de), een Amsterdamsch boekverkooper, heeft, behalven zijne *Bruilofts- en Mengeldichten*, in 1707 gedrukt, uitgegeven vier tooneelstukken, getiteld: *De Brassende Dienstmeiden*, 1716, *De Metselaar door Liefde*, 1716, *De Belagchelyke Lettervitters*, 1717, en *De Ontmantelde Apotheker*.

[Mattheus Gargon]

Gargon (Mattheus) G. VROLIKHERT, Vliss. Kerkhemel, blz. 211. M. SIEGENBEEK, Museum, II Deel, blz. 149.. Deze verdienstelijke man, door den Heer DE VRIES slechts onder eene menigte weinig beduidende rijmers genoemd Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 102., zal, vertrouwen wij, hier in een eenigzins voordeeliger licht voorkomen.

GARGON was van Fransche afkomst; zijne ouders, die, uit hoofde der vervolgingen om den godsdienst, *Doornik* moesten ontwijken, hadden zich te *Haarlem* nedergezet, alwaar hij den 23Februarij 1661 geboren werd. Na aldaar de Latijnsche scholen verlaten te hebben, oefende hij zich in de godgeleerdheid, eerst aan de Doorluchtige schole te *Amsterdam*, en vervolgens aan de Hoogeschole te *Leyden*, waarna hij, negentien jaren oud zijnde, tot den predikdienst bekwaam verklaard werd, dien hij eerst zes jaren bij de Walsche kerk waarnam, zonder uitzigt op eene vaste standplaats, weshalve hij te rade werd zijne bevordering bij de Nederduitsche kerk te beproeven, en werd in 1688 beroepen te *Geffen* en *Nuland*, twee dorpen in de Meijerij van *'s Hertogenbosch*. Tot 1702, en dus veertien jaren, bleef hij genoegzaam vergeten in dezen afgelegen hoek des lands, toen het toeval hem een' MECAENAS deed vinden in den Middelburgschen Burgemeester HERMANNUS VAN DER PUTTE, die met zijne vrouw naar *'s Bosch* gekomen was omeen' beroemd' heelmeester wegens

een pijnlijken kanker te raadplegen, en Gargonmet veel genoegen hebbende hooren prediken, door zijn' invloed wist te bewerken dat hij nog datzelfde jaar beroepen werd te *Serooskerke* op het eiland *Walcheren.* Hier werden zijne geleerdheid en verdiensten beter gekend en gewaardeerd, met dat gevolg, dat hij in het begin van 1707 te *Vlissingen* werd beroepen, alwaar in het laatst van 1708de regering hem aanstelde tot Rector der Latijnsche schole. Met loflijken ijver en standvastige getrouwheid nam hij beide zijne gewigtige bedieningen waar, en eindigde zijn werkzaam en nuttig leven den 14 April 1728.

Twee malen is hij gehuwd geweest eerst met GEERTRUID VAN VELZEN, die hij in 1713 verloor, en vervolgens met KATHARINA MARIA DE VISSER, die hem overleefde. Vijf kinderen waren de vrucht van zijn eerste huwelijk, drie zonen, die allen insgelijks predikanten geworden zijn G. VROLIKHERT, Vliss. Kerkhemel, blz. 212 en 281., en twee dochters, waarvan de eene jong stierf, en de andere, AGNETA genaamd, had insgelijks zucht en bekwaamheid tot de dichtkunst; doch wij hebben niets van haar gezien dan een paar lofdichten op haar' vaders werken.

Wij zullen hier geene optelling doen van GARGONS schriften R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 148; doch volledi ger bij VROLIKHERT, t.a.p. blz. 216., waarvan een groot gedeelte tot

de godgeleerdheid betrekking heeft. Die, waarin hij zich als dichter en letterkundige deed kennen, komen natuurlijk alleen hier in aanmerking, en al dadelijk in de eerste plaats zijn *Nut Tydverdryf*, in 1686 uitgegeven, waarin hij proeven leverde van eene verbeterde psalmberijming, op den trant van DATHENUS en andere toonen en zangwijzen, ook hier en daar persoonsafwisselingen opgevende; hierin werd hij gevold door NICOLAUS VAN DER MEER, predikant te *Zutphen*, die insgelijks eenige Psalmen in gesprekken in 1695 uitgaf. Dit wekte GARGON op, om met zijn Psalmwerk in dien smaak voort te gaan M. GARGON, Nut Tydverdryf, tweede druk van 1696, *Voorr.*, die hetzelve met de aanvullingen van VAN DER MEER in 1699 te *Dordrecht* in 4to in het licht gaf. Doch deze uitbreiding, werd naderhand verkort naar de dicht- en zangmaat van DATHENUS en kwam te *Vlissingen* in1711 voor de eerste maal in het licht. Zeer veel goedkeuring vond deze inderdaad verdienstelijkearbeid, bij ieder wien DATHEENS kreupel rijm walgde, zoodat in 1722 te *Amsterdam* een verbeterde druk van dit Psalmwerk in het licht kwam J. VAN IPEREN, Kerkelyke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 217..

De ongelukkige toestand der huisvrouwe van zijn'edelmoedigen beschermer, den straksgemelden VAN DE PUTTE, noopte hem om de *Vertroostingen der Wysbegeerte van* Boëthius te haren behoeve te vertalen. Aandoenlijk, deftig, krachtig en eenvoudig

is zijne opdragt dezer vertaling aan den echtgenoot der lijderesse De Hoogleeraar SIEGENBEEK deelt dezelve grootendeels mede in zijn *Museum*, IIDeel, blz. 162., gedagteekend 1 Augustus 1702. Men weet dat dit voortreflijk werk des Romeinschen wijsgeers gedeeltelijk in proza en gedeeltelijk in verzen geschreven is. De vertaling van het eene is net, sierlijk, krachtig en getrouw; de navolgingen der dichtstukken drukken den zin des oorspronglijken op eene gemakkelijke en vloeijende wijze uit; bij voorbeeld, het vierde rijm uit het eerste boek:

Al wie gerust zyn leven slyt,
En 't noodlot met den voet durft treden,
In voorspoed en in jammertyd,
Blyft even kloek en wel te vreden;
Die schroomt geen hollen oceaan,
Al spalkt hy 's doods verwoede kaaken.
Gantsch Etna mag in vlammen staan,
En rook en asch en vuur uitbraken:
De bliksem tref den toren-trans.
En sla het sterkst gebouw aan stukken:
't Standvastig hert des wyzen mans
Zal voor gevaar noch rampen bukken.
Wat zyn de menschen zo bedeest,
Voor wreed geweld van snoô tyrannen?
't Was krachtloos, wierd het niet gevreest.
Die alle hertstogt heeft verbannen,
En niet meer hoopt of angstig ducht,
Kan ligt de magt der boozen dwingen.

Maar die verlangt, en wenscht, en zucht,
En jaagt na haastverdwenen dingen,
Die noit geheel staan in zyn magt,
Derft redens schild, en zwerft in 't duister:
En, uit zyn' vasten hand gebragt,
Boeit hy zich in een slaafsche kluister Vertroosting der Wysbeg. tweede Druk van 1722, blz, 9..

De inhoud van het tweede rijm des tweeden boeks wordt zelfs in onzen opgeklaarden tijd nog niet gelogenstraft:

Schoon uit den hoorn des overvloeds
De milde Luk-godin den mensch schonk zo veel goeds,
Als de opgejaagde zee werpt zand op langs de stranden,
Of als 'er hemellampen branden,
Aan 't sterdak in den klaarsten nacht,
Nog was het niet genoeg voor 't gierig menschgeslacht.
Al hoorde God hunn' wensch, en gaf hen al de schatten,
Die 't aardryk in zyn' schoot kan vatten,
Al gunde 't lot hen staat en eer,
Nog scheen 't hen niet met al, nog gaapten zy naar meer.
Wat is dan magtig om de gierigheid te tomen?
Als iemant rykdom heeft bekomen,
Blaakt heblust in een' felder gloed.
Een vrek is altyd arm met al het waereldsch goed Ibid. blz. 35..

Wij gaan GARGONS *Dichtmatige Uitbreiding over het Hooglied*, in 1697 gedrukt, met stilzwijgen voorbij; doch moeten loflijke melding maken van

zijne aangename en bevallige *Walchersche Arkadia* in twee deelen te *Leyden in* 1715-1717 gedrukt. Met regt verdient dezelve, naar het oordeel des Hoogleeraars SIEGENBEEK Museum, II Deel, blz. 153. ‘eene gunstige onderscheiding onder de talrijke Buiten de *Dordsche Arkadia* van L. VAN DEN BOSCH, DEN ELGERS *Rotterdamsche* en WILLINKS *Amstellandsche Arkadia*, BERKHEYS *Eerbare Proefkusjes, Hollands Arkadia* van LOOSJES en de onderhavige, kunnen wij ons echter geene andere navolgingen herinneren; CLAAS BRUINS *Kleefsche, Zuid- en Noord-Hollandsche* en VAN DER VALKS *Noordwyksche Arkadia* kunnen als zoodanig niet in aanmerking komen. navolgingen der hoogst bevallige *Batavische arcadia* van den Raadsheer JOHAN VAN HEEMSKERK.’ Op het spoor van zijn' vernuftigen voorganger laat GARGON een gezelschap van zes personen onder leerzame en aangename gesprekken het eiland *Walcheren* rondreizen en al het merkwaardige op hetzelve bezoeken. Deze vorm zet zijn werk veel onderhoudends en levendigs bij, en de stijl wordt aangenaam afgewisseld door de personen, die het woord voeren, zoo wel als door de onderwerpen, waarover het gesprek handelt; de geschiedenis, oudheidkunde, de fraaije letteren, anecdoten, kwinkslagen, geestige invallen, dicht- en zangstukjes, in een woord, al wat den lezer eenig nut of vermaak aanbrengen kan, is in dit werk, even als in deszelfs *typus*, op eene ongezochte en bevallige wijze dooreengemengd. Inderdaad, tot nog toe is de Arkadiavorm bij uitsluiting het eigendom van onze letterkunde, zoowel als de

stroomgedichten. De *Rijn*, de *Theems* en de *Seine*, hebben onder de beroemde dichters, die ten allen tijde derzelver oevers bewoonden, tot heden, gelijk het *Y*, de *Rotte* en de *Amstel*, nog geen ANTONIDES, SMITS of VAN WINTER gevonden; even zoo heeft *Duitschland, Engeland* en *Frankrijk* onder zoo vele uitmuntende schrijvers in alle vakken tot nog toe geen HEEMSKERK, GARGON of WILLINK opgeleverd, die voor hunne *Arkadia's* van SANNAZARIUS slechts den naam ontleend en een' geheel anderen vorm hebben dan de zijne, die enkel het herdersleven in dat Grieksche landschap ten onderwerp heeft.

Ten hoogsten prijzenswaardig is in ons oog de poging van den Hoogleeraar SIEGENBEEK, om onze landgenooten weder opmerkzaam te maken op de vernuftige voortbrengselen van sommige minbekende of in vergetelheid geraakte verdienstelijke dichters, en daaronder, ook dit onderhoudende werk van den geleerden en werkzamen GARGON, waaruit hij verscheiden fraaije dichtstukken aanvoert Museum, II Deel, blz. 155, 156, 158, 160, 161., die wij even daarom hier niet overnemen, daar zijn werk toch waarschijnlijk in meer handen is dan het onze.

[Joost van Geel]

Geel (Joost van) R. VAN EIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Gesch. der Vad. Schilderk. I Deel, blz. 423. was de zoon van JAN VAN GEEL en INGETJE VAN LEEUWEN, welgestelde ingezetenen van *Rotterdam*, alwaar hij den 20 October 1631 geboren werd. Van zijne jeugd af aan

werd hij tot den koophandel opgeleid, waarmede hij, gelijk SPIEGEL en OUDAEN, de letteroefeningen zeer gelukkig wist te verbinden; ook had hij een' ongemeenen lust in de schilderkunst, die hem meermaalen eene reis deed ondernemen naar *Duitschland, Frankrijk* en *Engeland*, om fraaije gebouwen, gezigten en andere merkwaardige voorwerpen af te teekenen, waartoe de Protector CROMWEL hem den 27 Augustus 1657 een bijzonder verlof had gegeven. Zijne schilderstukken zijn, hoewel weinig in getal, bij de kunstminnaars in achting en behooren tot de fraaiste voortbrengsels van het Hollandsch penseel.

Hij beöefende de dichtkunst insgelijks met goed gevolg. Zijne gedichten zijn na zijn' dood, die voorviel op den 31 December 1698, door KORNELIS VAN ARKEL bijeenverzameld, en eerst in 1724 uitgegeven, met zijn portret, door J. HOUBRAKEN naar het door hem zelven geschilderde levensgroot oorspronglijke Hetzelve berustte voor eenige jaren in de beroemde Kunstverzameling van den Heer VAN DER POT VAN GROENEVELD, te *Rotterdam*, en is voor *f* 265-:- verkocht geworden. gegraveerd.

Deze gedichten verdienen geenszins in de vergetelheid te blijven waarin zij geraakt zijn; niet om dat ze in ons oog zulk eene uitstekende kunstwaarde zouden hebben, maar voornamelijk, om den verdraagzamen, vrede- en liefdeädemenden geest, die in dezelven heerscht, en den gemoedelijken, welmenenden toon, waarop de meesten gestemd

zijn Inzonderheid het gedicht *De Bloeijende Kerk*, waarin hij, onder anderen, alle ijdele theologische twisten ten hoogsten afkeurt,

> Hervormde Christenen noemt gy u zelf, dogh zyt
> Het maer ten deel, zoo lang g'elkanderen verbyt:
> Heelt dan de wonden: door het liefdeloos verbannen
> Verteert ge u zelf; laet togh den Oegstheer 't kaf uitwannen,
> Opdat gy tevens niet de tarw uittrekt; wat recht
> Hebt gy togh op zyn slaef en uwen medeknecht,
> Die uw verstant niet vry van dolingen kunt keuren?
> o Dwazen! die aldus niet 's Heeren rok verscheuren,
> Maer zyn gezegent lyf! -

en verder:

> Neen, wilt gy, zonder met den naem van zielstirannen
> Gemerkt te zyn, uit Kerk of uw Gemeenschap bannen,
> Bant dan den haet en nyt, verrotte en ydle klap,
> De gramschap, hovaerdy, onkuisheit, dronkenschap;
> Bant twisten, bant gekyf, als pesten van goê zeden;
> Bant uit muitzieken, die hun wettige Overheden
> In 't aenschyn spuwen, en Godts Majesteit vertreên;
> Bant wederspannige, geveinsde Farizeen,
> Die met een' glans en glimp het slechte volk verleiden;
> Bant al wat quaet is, om van 't booze u af te scheiden.
> Zet uwe deuren op, en noodigt aen den disch
> (Niet die u toekomt, maer die Christus eigen is)
> Al wie de deugt bemint, en vrede tracht te maken,
> Die vreedtsaem zynde naer der kerken vrede haken;
> Want die zyn kindren Godts, bindt dus den geeft te saem
> Met banden van de vreê; men noem zigh naer geen naem
> Van eenigh mensch: wat is Apollos, Paulus? fluit 'er
> Togh al de dienaers uit, Kalvyn, Armyn en Luither,
> En roemt in Christus naem.
>
> J. VAN GEEL, *Ged.* blz. 289, 290.

. Allen zijn van schtichtelijken, ten minsten ernstigen inhoud. Hij schijnt zich G. BRANDT tot

een voorbeeld in zijn' dichttrant genomen te hebben; en het is de waarheid dat de misstalten in zijne dichtstukken zoo gering zijn, dat ze, gelijk VAN ARKEL zegt Voor de Gedichten, van J. VAN GEEL, blz. IV. ‘wel ruim vergolden en vergoed worden door gelukkige invallen, geestrijke vonden, zoetvloeijende en sterke uitdrukkingen, die zich aenstonds voor ieders oog ontdekken zullen.’ De oordeelkundige uitgever bezorgde de gedichten van den edeldenkenden VAN GEEL naar de drukpers in een' tijd, dat onze vaderlandsche dichtkunst merkelijk van de hoogte was gedaald, op welke zij zoo luisterrijk gedurende de vorige eeuw had geblonken, en vervolgens tot nette en zoetvloeijende verzenmakerij was verlaagd geworden. De schrandere man laat dit niet onopgemerkt. ‘Men vindt er,’ zegt hij, ‘die, uittermate net en zinlijk schrijvende, al hun verstand te werk stelden, en er op uit waren om eene beschaefde en gepolijste tael voor den dag te brengen; doch dat is 't al, dewijl men in hunne gedichten geene of immers zeer weinige of eigen vonden zal vernemen, maer meestal zulken, die uit HOOFT, VONDEL, ANTONIDES en anderen gehaelt en ontleent zijn. - Een gedicht vol stof, redekaveling, pit, merg en zenuwrijke uitdrukkingen, hoewel hier en daer door eenige gebrekkelijkheit van tael of spelling ontluistert, is by my van grooter waerde dan een

ander dat, met een' ARISTARCHUS vijl geslepen, in stijl noch tael noch geslachten feilt, en ondertusschen van zaken ontbloot is, welke de ziel, 't leven en 't wezen der poëzye uitmaken K. VAN ARKEL, t.a.p..'

Veel eenvoudig schoons en treffends heeft onder anderen het gedicht *Op mynen Geboortedag.* Nade verwoestingen en ellenden van den oorlog met levendige kleuren geschilderd te hebben, vervolgt hij:

> Is 't niet beklagelijk dat dienaers van een Heer,
> Van Jezus, die het Ryk der Heemlen won door lyden,
> Om aerdsche Ryken dus elkanderen bestryden?
> En Christenen zigh nogh verheugen in die zaek?
> Kont ge in de harten zien, daer zoudt gy zien de wraek,
> De nyt en haetzucht haer vervloekte moortrol spelen;
> In 't kort, een treurspel gantsch volmaekt in al zyn deelen.
> Dus maekt vast de eene mensch den andren 't leven zuur,
> Als of hem dagelyks het water, en het vuur,
> De lucht, en d'aerde zelfs, noch niet genoeg quam plagen.
> Wat lyt hy niet, wanneer door storm en noordervlagen
> De zee, dat vreeslyk diep, wordt tot den gront ontstelt,
> Haer palen overvloeit, en over d'oevers zwelt,
> Zeebeeren ommewerpt, en over dam en dyken
> Met vele duizende van menschen heen gaet stryken!
> En velen by het vee, de levenden tot schrik
> En droevigh hartewee, verdronken laet op 't slik,
> Veel steden weghspoelt, zoo dat geen grasryke weiden
> Noch korenakkers van een meir zyn te onderscheiden,
> Maer schynen eene zee! Hoe dikmaels wordt de lucht,
> Die wy inademen, van 't menschdom niet bezucht,

Als zy, vergiftigt door de dampen, heele steden
Door 't schriklyk pestvuur, door geen tranen of gebeden
Laes! af te weeren, van haer burgery ontbloot!
Die aarde, die ons zelf gebaert heeft uit haer schoot
En dus in waerheit is een vleeschelyke moeder,
Wordt dan een stiefmoêr, en onttrekt 'er velen 't voeder,
Of geeft zy 't hun, zy geeft geen dingen zonder zweet:
Wat lydt de zaaier niet, eer hy van 't zaeiselk eet!
De visscher van zyn vangst! hoe moet de koopman zorgen!
En hoe wroet de ambachtsman niet van den vroegen morgen,
Tot dat de zon op 't lant een lange schaduw maekt!
Dan gaet het nogh naar wensch als hy aan 't broot geraekt
Voor vrou en kinderen; maer ach! hoe menighwerven
Jaegt ze ons een dootschrik aen, en vreeze van te sterven,
Als zy haer rugh beweegt, gelyk ze onlangs nogh deê,
Dat Duitschlant, Vrankryk en Brittanjen in de zee,
En Neêrlant schudden, en, maer weinigh tyt geleden,
Eilanden, ryk bevolkt, kasteelen, groote steden
Met hare burgery zwolg in haar ingewant!
Hoemenigh sneuvelt door het vuur, geraekt in brand
Door achteloosheit, of door wreede krygsmans handen!
Ik zongh van heele steên, en kielen die verbrandden,
Begraven zyn in d' asch, of naer den gront gegaen.
Hier tusschen maeit de doot, als d' akkerman het graen,
Dat overryp zyn halm gebogen neigt naer d' aerde,
Het alles (hoe geringh, of hoogh geacht van warde,
Of wys, of dwaes, of out, of jongh hy zy) ter neêr J. VAN GEEL, Ged. blz. 191..

Deftig en fraai is zijn lijkzang op VONDEL; wij schrijven de eerste helft er hier van af:

Haelt dan ten laetst dat groote wonder,
De zon van Neêrlants poëzy,
In 's weerelts koopstadt aen het Y,
Zyn heldre hemelstralen onder?
Dekt nu een wolk dat glansryk hooft?
Ach! wat een schat wort ons ontrooft!

ô Amstelstroom! wat komt u over?
Het hooftjuweel, dat al 't sieraet
Van uwe stadt te boven gaat,
Valt in de handen van dien roover,
Die zilver hair, noch blonde jeugt
Ontziet, noch wysheit acht, noch deugt.

Dekroon is van uw hooft gevallen:
Ga, kleed uw torens in den rou,
Uw blaeu arduine koopgebou,
De punten van uw steene wallen,
Datwonderwerk, uw kapitool,
Den schouburg en doorluchte school.

Dewyl men ziet een zanthoop stoppen
De keel van uwen nachtegael,
De bron van Neêrlants zuivre tael.
Och, Hemel! wie kan 't leet verkroppen?
Wegh met gezang, met harp en luit:
Met hem zyn alle stemmen uit.

Al zagen wy dit onweêr komen:
En dat dees Nestors levensglas
Geheel ten eind' geloopen was;
Noghkonnatuur ons leet niet toomen.
't Gemoet, beschouwende zyn doot,
Laet zich niet paeien door den noodt.

o Dootsgordyn, te vroeg geschoven,
Hoewel aen 't slot van 't leste deel!
Gy komt van 's weerelts speeltooneel
De grootste personaedje rooven,
Die hier volmaektelyk met vreugt
De wysheit queekte en ook de deugt.

Maer hoe 't ook smert, ik voel de tranen
Het hart verlichten, en het leet
Allenx ook slyten als een kleet:
Ook is de doot, als vele wanen,
Het hoogste quaet niet der elend;
Maer ze is ook der elenden endt,

Ook een begin van 't ware leven,
Dat nu die oude helt geniet,
Die mooglyk lacht om ons verdriet.
Waertoe dan nogh meer rou bedreven?
Ik treur om hem niet; neen, o neen!
Maer om 't verlies is 't dat ik ween J. VAN GEEL, Ged. blz. 213..

Wij vertrouwen dat het hier aangevoerde genoegzaam zal zijn om ons goed gevoelen te regtvaardigen omtrent de gedichten van den braven, godsdienstigen en verdraagzamen VAN GEEL, die voorafgegaan worden door eene schoone redevoering, genaamd *De Gekruiste Christus*, welke hij waarschijnlijk voor eene vergadering der Collegianten te

Rijnsburg Zijne vrouws moeder was eene dochter van een' der VAN DER CODDES (Ged. blz. 233), en ANNA VAN DER CODDE hare moei (Ibid. blz. 170). VAN ARKEL schetst hemals een' Christen met naam en daad, een' belijder van den eenvoudigen Euangelischen godsdienst, een' gezworen vijand van alle secten en sectarissen en een' vriend van algemeene onderlinge verdraagzaamheid. Vergelijk het aangevoerde uit zijn dichtstuk *De Bloeijende Kerk*, hiervoor blz. 366, en wijders als een voorbeeld van standvastig geduld en Christelijke gelatenheid, daar bijtwee jaren lang de ondragelijkste pijnen leed aan een' kanker in de kaak, die hem eindelijk als een' martelaar deed sterven. uitsprak, en een meesterstuk is van natuurlijke welsprekendheid zoo wel als van eenvoudige gemoedelijkheid en ongemeene schriftuurkennis; in een woord, VAN GEEL was voor zijne eeuw hetgeen COORNHERT voor de zijne was.

[Wibrandus de Geest]

Geest (Wibrandus de), een kleinzoon van den beroemden Frieschen historieschilder van denzelfden naam A. HOUBRAKEN, Schouwb. der Schilders. I Deel, blz. 147., heeft zes tooneelstukken Naemrol der Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK Aez., No. 1034. in het licht gegeven, die raar - kunnen worden, als er over vijftig jaren nog rijke dwazen zijn, die oude rijmprullen verzamelen.

[Willem Geest]

Geest (Willem). Extra raar zijn daarentegen reeds sedert 1714 Catal. der Tooneelst. van W. HENSKENS, N°. 191. de beide tooneelstukken van dezen, *Aldegonda en Barsine, of dubble Ontschaking*, 1663, en *De Vorstelijke Herderinne, of de twee gelijke Princessen.*

[Pieter Geestdorp]

Geestdorp (Pieter). 's Mans gedicht *,'s Hertogenbosch Overweldight* 1629, is ons slechts uit de aanhalingen van HUYDECOPER Proeven van Taal- en Dichtk. blz. 474, 493 en 504. bekend.

[Henricus Geldorp]

Geldorp (Henricus), geboren te *Sneek*, den 1 December 1600, gaf in 1644, predikant zijnde te *Amsterdam*, eene berijming der Psalmen op veertig zangwijzen in het licht J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie, van het Psalmgezang. I Deel, blz. 174., die gansch niet verwerpelijk was. Hij stierf in deze stad, den 11 October 1652.

[Pieter van Geleyn]

Geleyn (Pieter van) heeft welgedaan, niet dat hij in 1678 zijn blijspel, *De Sipier van zich zelven*, heeft uitgegeven, maar dat hij verder niets uitgegeven heeft; zoo ook [de volgende, Esau Gerckman ...].

[Esau Gerckman]

[Voorgaande, Pieter van Geleyn, heeft welgedaan ... dat hij verder niets uitgegeven heeft; zoo ook] Gerckman (Esau), met zijne tragedie van *De Slagh in Vlaanderen*, 1624, hoe raar, extra raar zelfs, dit stuk dan ook moge wezen.

[Jan van Gerwen]

Gerwen (Jan van), boekverkooper te *Dordrecht*, nam de moeite om VONDELS *Aenleidinge der Nederduitsche Dichtkunste* in rijm te brengen, of, gelijk hij in de voorrede zegt, ‘dichtmatig over te zetten,’ en gaf dezelve in 1750 in het licht, met VONDELS opstel in proza daarachter. ‘Ik heb geenen pleitbezorger in dit stuk noodig,’ zegt hij: ‘de Poëzy verdient volkomen dien voorrang.’ Daar het hier de vraag is van VONDELS proza en VAN GERWENS poëzij (!), kan men den laatsten niet wel

van geveinsde nederigheid beschuldigen ‘Want door dien gescheurden mantel,’ zegt hij zelf,‘zouden de trotsche paauwenvederen van glorie schynen, zoo haast de waanwind de kleederen beweegde.’, en de lezer wien, even als ons, deze berijming van VONDELS proza toevallig in handen valt, zal onbetwijfeld met ons van een tegenovergesteld gevoelen zijn.

[Jonas van Gerwen]

Gerwen (Jonas van), welligt een voorzaat van den voorgaanden, was een Haarlemmer rederijker. Men vindt van hem in de *Springhader, in verscheiden antwoorden der Redenrycke Tonghen, op de uytgegeven Caerte der Wijngaerd-rancken binnen Haerlem een Welcomsspel by de intrede in* 1614. Dit ding is zoo geweldig raar, dat hetzelve een' schamelen uitventer van oude boeken tegenwoordig zijne fortuin zou doen maken.

[Johannes Theodorus van Gesperden]

Gesperden (Johannes Theodorus van). Zijn tooneelstuk, *Het wankelbaar Fortuyn van Cresus*, 1636, is ook raar.

[Broeder Gheraert]

Gheraert (Broeder) was een kloostergeestelijke te *Gend*, diein de dertiende eeuw bloeide. Er berust in de bibliotheek der Utrechtsche hoogeschole een handschrift van zeker rijmwerk opgesteld door dezen GHERAERT, bij anderen THOMAS Nieuwe Bydragen tot opbouw der Vaderl. Letterkunde, I Deel, blz. 312. genoemd, en bekend onder den naam van *Sterre en*

Natuurkunde van 't Geheel-al. De Heer VAN WYN beschrijft hetzelve vrij uitvoerig Hist. Avondstonden, blz. 305. Zie ook J. DE VRIES, Geschiedenis der Nederd. Dichtkunde, I Deel, blz. 11. J.F. WILLEMS, Verhandeling, I Deel, blz. 170., en deelt verscheiden proeven daaruit mede, die blijken dragen van de onkunde en bijgeloovigheid van dien tijd; onder anderen ook deze regels:

Duuele die sijn in de lucht.
*En*de *den mensche*n *dicke vrucht Timor, metus, vrees.,*
Si comen oec wel maken vier,
Dat ons vlamen dunct scinen hier,
Dat si scieten onderlinghen.
Daer seghet men al vele dinghen.
Nacht-Ridders *heten si*
*En*de *sijn duuele, ic seg di,*
Hagedissen *en*de varende Vrouwe*n*
Goede kinder, *in goeder trouwe,*
Cabouten, Aluen, Nickers, Maren,
Die hem Hem en hen worden in de oude schriften dikwijls verwisseld. smorgens openbaren
Ende comen halen vier.
Maren Mare, meer, *equa*, merrie: dus waarschijnlijk nachtmerrie. *heten wise hier.*
Minne, het sijn duuele alle
Die ons gherne brochten ten valle.

[Peeter Gheschier]

Gheschier (Peeter), Pastoor op het begijnhof te *Brugge*, gaf in 1643 te *Antwerpen* een niet onverdienstelijk dichtwerk met platen in het licht, getiteld: *Des werelts proefsteen;* hetzelve is eene vrije navolging van een Latijnsch gedicht van ANT. à BURGUNDIA. De verzen zijn vloeijende en de taal is vrij zuiver, het werkje is van een' goeden zedelijken inhoud; doch hooge dichterlijke vlugt moet men in hetzelve niet zoeken.

[Cornelis van Ghistele]

Ghistele (Cornelis van) Antwerpse Almanak voor 1820, blz. 52. bloeide omstreeks de helft der zestiende eeuw, en was factor der Rederijkerskamer *De Goudbloem* te *Antwerpen*; hij beöefende zoowel de Latijnsche als de Nederduitsche dichtkunst. In een Latijnsch gelukwenschingsgedicht aan PHILIPS II noemt hij dezen Koning van *Engeland Carmen gratulatorium ad* PHILIPPUM *Regem* Angliae *et Principem* Hispaniae, *Antw.* 1556.; men weet ondertusschen dat PHILIPS, die met de Engelsche Koningin MARIA gehuwd was, misnoegd om de standvastige weigering des parlements om hem te kronen, en geene kinderen hebbende bij zijne gemalin, in September 1555 *Engeland* verliet, en zich naar *Brussel* begaf, alwaar zijn vader KAREL V den 25 October deszelfden jaars hem de heerschappij over de *Nederlanden* overdroeg. PHILIPS, die verder niet naar zijne gemalin omzag, welke in 1558 stierf en

door hare zuster ELIZABETH werd opgevolgd, was dus van *Engeland* zooveel als een Koning *in partibus infidelium*, en laffe vleijerij alleen kon dien afschuwelijken tiran in 1556 dezen titel geven; de Engelschen, hebben hem nooit anders dan als den gemaal hunner Koningin beschouwd. Ondertusschen heeft dit Latijnsche gedicht, en een vroeger van 1554, *Iphigeniae immolationum*, in twee boeken, slechts de waarde der zeldzaamheid J.F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom I, pag. 201..

VAN GHISTELES Nederduitsche gedichten zijn vertalingen van TERENTIUS, HORATIUS, VIRGILIUS en OVIDIUS, vervaardigd tusschen 1550 en 1560. Hij heeft, zegt HUISINGA BAKKER Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde, te *Leyden*, V Deel, blz. 99., 'in zijne berijmde vertalingen de basterdwoorden meer gemijd dan de kameristen van zijnen tijd; doch de lade der stopwoorden om de rijmklanken te vinden heeft hij dikwijls geplunderd.' Ongetwijfeld gold hij in zijn' tijd voor een' geleerd' en beroemd' man; doch zijne dichtwijze oordeelt de Heer DE VRIES, die eenige voorbeelden daarvan aanvoert, eer minder dan beter in vergelijking van die van ANNA BIJNS Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 40.. Door HUYDECOPER wordt hij dikwijls in zijne *Proeve* aangehaald, gelijk ook door de schrijvers der *Tael- en Dichtkundige Bydragen*. De Heer WILLEMS Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterkunde, I Deel, blz. 243, *aant*.

acht het niet onmogelijk dat hij tot het adelijk geslacht behoorde van den vermaarden reiziger JOOS VAN GHISTELE, Ridder, Heer van *Axel, Maelstede*, enz. Voorschepen van *Gend*, alwaar hij in het midden der vijftiende eeuw geboren was.

[Klara Ghyben]

Ghyben (Klara). Zie BADON.

[Hendrik Ghysen]

Ghysen (Hendrik) L. BIDLOO,, Pan Poëticon, blz. 101. A. PARS, Naamrol, blz. 235. J. VAN IPEREN, Kerkel. Hist. van het Psalmgezang, I Deel, blz. 198., goud- en zilversmit, mitsgaders voorzanger in de Amstelkerk te *Amsterdam*, koos uit zeventien onderscheiden Psalmberijmingen de beste regels, en maakte daaruit een *Cento*, hetwelk hij in 1686 te *Amsterdam* in het licht gaf, onder den titel van *Hooning-raat der Psalmgedichten*. Zeer gunstig werd deze oordeelkundige arbeid van den anders ongeletterden GHYSEN ontvangen. De negentigjarige HUIGENS trad mede op onder de dichters, die dit werk met hunne lofdichten vereerden; het zijne luidde dus:

't Gerymvanseventhien in een gerym te rygen
Er daer een beter uyt als seventhien te krygen,
  Soo keurelyck een werck
  Was noodigh in de kerck.
Wien moet men van agthien den meesten danck toewysen,
Aen seventhien voor 't werck, of voor de keus aen GHYSEN?

Men heeft dit Psalmwerk altijd in hooge achting gehouden, en zelfs in 1773 hij de invoering eener

betere Psalmberijming, in plaats van het ellendig maakwerk van DATHENUS, een tiental Psalmen benevens de meeste gezangen daaruit overgenomen.

[Jan Hendrik Glazemaker]

Glazemaker (Jan Hendrik) staat bekend als vertaler van twee Fransche treurspelen vanLA SERRE, *Thomas Morus, of de Zegepraal des Geloofs en der Standvastigheid*, en *De H. Katharina, Martelares*, beiden in 1668 gedrukt.

[Gerardus Gleuwink]

Gleuwink (Gerardus), in hoogen ouderdom overleden te *Amsterdam*, den 19 Augustus 1811, was een voorstander en beöefenaar der dichtkunst. In zijne verzen heerscht meer welmenendheid, en vroomheid dan orde of plan; de goede man putte zijn onderwerp geheel uit, en zeide op rijm alles wat er van te zeggen was. Regt curieus om te lezen is zijne *Bespiegeling over de Schepping*, *in zes zangen;* het werkje is weinig meer dan een berijmde catalogus van een naturaliënkabinet; men oordeele:

> Al wat de boomgaard heeft van waarde,
> Als appel, peer en abrikoos,
> Schoot overvloedig op uit de aarde,
> Met kers, morellen en bramboos;
> Men ziet er kweên en mispels bloeijen,
> Ook perziken en druiven groeijen,
> Saprijk van smaak en schoon van kleur,
> De china'sapplen en citroenen,
> Met ananassen en meloenen,
> Verspreiden hunne vrucht vol geur Bespiegeling, blz. 42..

Men treft in 's aardrijks ingewanden
In rotsen diamanten aan,
Die aan Golconda's verre stranden
Uit ruwe steenen eerst bestaan.
Smaragden, jaspis en turkozen
Topazen, calcedon en rozen,
Met amethist en hyacinth,
Zijn de eelste schatten van deze aarde,
Terwijl men paarlen, hoog vanwaarde,

In d'oceaan in schelpen vindt Bespiegeling, blz. 44..

Nu volgt het heir der vaste starren:

Kijk nu maar regtuit, daar hebje

Twaalf teekens -
Den breeden zodiak genoemd.

Deze twaalf teekens worden met namen opgeteld,

Als Tweeling, Waterman of Visschen
Ram, Steenbok, Scorpioen of Maagd
Leeuw, Schutter, Weegschaal, Stier, benevens
De Kreeft Ibid, blz. 53, 54..

Na de voornaamste zeevisschen opgenoemd en een paar sprookjes uit PLINIUS vertelt te hebben, verhaalt de bespiegelaar, als wat nieuws, dat

De zware zalm en steuren tieren
In Lek, in Maas, in Merwe en Waal;
Ontelbaar weemlen in rivieren
De karper, braassems, voorn en aal.

Somma sommarum,

> Er zijn geen zilte of zoete stroomen,
> Waarin geen vischheir wordt vernomen,
> 't Zij paling, spiering, baars of snoek Bespiegeling, blz. 66..

En zoo gaat de opnoeming van schepselen al voort, in dezen Catalogus *animalium plantarumque*, tot eindelijk de mensch ook eene beurt krijgt, na evenwel eerst *more folito* ADAM en EVA eene weergasche veeg gegeven te hebben, dat wij door hun toedoen nu niet in Luilekkerland wonen, maar hard moeten werken voor den kost. Na den mensch van buiten naauwkeurig bekeken en zijne voornaamste ledematen opgeteld te hebben, waarop GLEUWINK de volgende snuggere reflectie maakt:

> Daar hij het noodigst dubbel heeft,
> Als oogen, handen, voeten, ooren,
> Behoudt hij, gaat er een verloren,
> Nog een, welks dienst hem voordeel geeft Ibid, blz. 88..

zou de orde vereischen dat hij den mensch nu ook van binnen bespiegelde, en alle aderen, slagaderen, spieren en zenuwen bij hunne kunstbenamingen optelde, doch hij kon het met zich zelven daaromtrent niet eens worden; immers hij vraagt:

> Zou ik het kloppend hart ontvouwen.
> Welks slaan eerst ophoudt met de dood?
> Of long en nier en milt beschouwen,
> Wier nut zoo werkzaam is als groot?

Gebeente en ruggraad op doen merken?
Hoe spijze en drank het ligchaam sterken?
Hoe oog en oor is saamgesteld?
Wat spieren hand en voet bewegen?

Altemaal, vragen die zonder een *cadaver*, of ten minsten de anatomische tafelen van EUSTACHIUS bij de hand te hebben, moeilijk met ja te beäntwoorden zijn. Wij kunnen ons verbeelden hoe beängst dit *to be, or not to be*, den dichter moet gemaakt hebben, eer zijn goede geest hem stilletjes influisterde:

Neen, 't is het best hier van gezwegen,
Daar zulks de ontleedkunst beter meldt Bespiegeling, blz. 88.;

en van dit gevoelen zijn wij ook.

Wij kunnen den Heeren Bibliomanen verzekeren dat dit werkje, hoewel nog maar weinig jaren oud, reeds veel raarder is dan menig rederijkersgedicht uit de vijftiende en zestiende eeuw. Vader Gleuwink heeft er vijftig exemplaren op laten drukken, en die aan stovendragers en plaatsbewaarsters in de kerken rondgedeeld, die waarschijnlijk er hunne boterhammen ingewikkeld hebben: dus gelieft men er eenige dukaten voor af te passen, dan kunnen wij hen nog met een exemplaar gerijven van dezen gerijmden *Index* van Genesis I.

In zijn klinkdicht *Ter Gedachtenis van* R. SCHUTTE noemt hij dertien mystieke en theologische kwalitei-

ten in dertien regels op, en zegt in den veertienden dat

> SCHUTTE, die nu reeds in 't lichtgewest mag pronken,

die allen bezat Lijkzangen op R. SCHUTTE, blz. 106.. Zijn gedicht *Jesus Opstanding* Werken van het Amst. Dicht. en Letteroef. Genootschap. II Deel, blz. 148. heeft ons nog het best behaagd; hij was ten minsten daarin op den weg om den lyrischen toon te vatten.

[Ludolph Gockinga]

Gockinga (Ludolph). In een boekdeeltje met gerijmde regels van dezen, die hij zelf *Poëzy* betiteld en in 1669 uitgegeven heeft, komen ook twee tooneelstukken voor, *De overwonnen wreedheid van Philocalus* en *De misnoegde natuur over Dorimene*.

[Conradus Goddaeus]

Goddaeus (Conradus), Predikant te *Vaessen*, nam de proef om Nederduitsche rijmlooze verzen in Grieksche en Latijnsche voetmaten te vervaardigen, en gaf in 1656 te *Harderwijk* eene verzameling van metrische stukjes in het licht, onder den titel van CONRADI GODDAEI *Nieuwe Gedichten, sonder rym, naa de Griexe en Latynse Dichtmaten op allerhande soorten van Verssen ingestelt. Noit voordesen in Nederduits gesien noch gebruiklik*. Men kan denken hoe stijf en gewrongen deze verzen er uitzien, waaraan wij met een goed gewe-

ten den naam van ‘gedichten ’ niet kunnen, en dien van crijmen’ niet mogen geven, om dat zij geene rijmklanken hebben. GODDAEUS was dus noch dichter noch rijmer, maar verzenmaker, bij wien het *metrum* de hoofdzaak was. Wij kunnen ons de moeite voorstellen, die de goede man gehad moet hebben om woorden voor sommige voetmaten te vinden, die Spondeën of Pyrrichiën vorderden, welke in onze taal zoo weinig voorhanden zijn, aangezien de meeste woorden uit Jamben, Trochaeën en Dactylen bestaan, en zuivere Anapaesten doorgaans uit eensylbige woorden gevormd moeten worden; ondertusschen heeft hij desniettegenstaande van tijd tot tijd navolgers gevonden; zij hebben nogtans zoo min meesterstukken geleverd als vader GODDAEUS, die de voornaamste bijbelsche mannen en vrouwen als het ware in eene metrische tooverlantaren vertoont, en bij elke verschijning deze of dergelijke uitlegging geeft:

VI.
6. III. Enos.

Phaleucia.

– – | ◡ ◡ | – ◡ | – ◡ | – ◡ |

Dees Godsdienstigen en beroemden Herder
Heeft veel menschen in oude tyden yvrig
Onderwesen, om haer God aen te roepen,
En door geestlike samening te dienen,
Als haer Heere tot hun te spreken afliet C. GODDAEI, Nieuwe Gedichten, blz . 5..

XVI.
17. X. Noach.

Hexametra & Pentametra, seu Disticha Elegiaca.

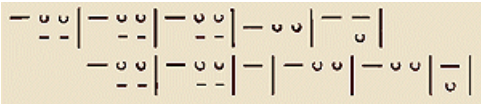

Dese was oprecht in syn tyd boven alle geslachten,
Hebbende verdoemt den sondigen aerdebodem.
Ende was een reder van 't schip, t welk hadde geladen
Alle de Godzaligheid van de geheele wereld.
'T welk was syn toevlucht tegen all' d'opborlende watern:
Quam daarin met 't jaer tot de gewenschte haven.
Merkt, dat daer buiten was gantslik geene behoudnis:
Soo is er alleen heil in de Gemeinte Godes C. GODDAEI, Nieuwe gedichten, blz. 5..

Goddaeus heeft insgelijks beproefd om der gemeinte de Psalmen in Catalecten, Acatalecten, Hyperacatalecten, Brachycatalecten, enz. te leeren zingen; en als hij de boeren te *Vaessen* dit heeft kunnen beduiden, dan klonk, bij voorbeeld, Psalm V in dezervoegen:

o Heere, wilt toch myne reden
Ter oore nemen in genaad
En myns gemoeds bedenkingen
Aenmoedig aen uw herte laten
Komen en ingaen C. GODDAEI, Nieuwe gedichten, blz. 73.. enz.

Ondertusschen zingt men toch sedert 1773 tot op den huidigen dag dezen Psalm op rijm, zonder te weten dat dezelve bestaat uit *Jambica dimetra*, *Hyperacatalectica*, *Acatalectica* en *Adonia*, even zoo goed als de rijmlooze van GODDAEUS; wij zullen het aantoonen:

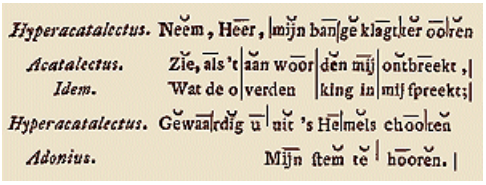
Hyperacatalectus. Neem, Heer, | mijn ban | ge klagt | ker oo | ren
Acatalectus. Zie, als 't | aan woor | den mij | ontbreekt, |
Idem. Wat de o | verden | king in | mij ſpreekt; |
Hyperacatalectus. Gewaa | rdig u | uit 's He | mels choo | ten
Adonius. Mijn ſtem te | hooren. |

Het is tien tegen een te wedden dat geen der leden van het kunstgenootschap *Laus Deo, salus populo*, bij het berijmen van dezen Psalm op dezelfde voetmaat als die van DATHENUS, er aan gedacht, misschien niet eens geweten zal hebben dat dezelve zulke fraaije Grieksche namen had, die door het wegwisschen van het rijm eerst te voorschijn komen.

Ernstig gesproken, wat is deze metromanie toch meer dan een beuzelachtig uitoefenen van een kunstje, dat iedereen leeren kan Misschien wel uit het werkje getiteld: *Rvvwe Proef over het werktvigliike der Dichtkunde*, in 1796 te *Leyden* gedrukt., die een goed geheugen heeft om eenige barbaarsche benamingen te onthouden en een goed begrip van eene zuivere prosodie? En genomen, wij zien dat het mogelijk

is, dat men na veel nagelbijtens een Nederduitsch *Hexameter, Alcaïcum, Sapphicum* of *Anacreonticum* tot stand kan brengen, dat niets om het lijf heeft, of door de onnatuurlijke verschikking der woorden en ongewone oversprongen Wat bevalligs steekt er toch, bij voorbeeld, in regels als dezen:

> Vrede uwer assche! stil zij uw beenderen-
> Hoop voor de toekomst onder uw terp bewaard.
> STRICK VAN LINSCHOTEN, Ged. blz. 175

onverstaanbaar of moeilijk te lezen is, wat nut heeft men dan daarmede aan onze dichtkunst toegebragt? Wij zien dit zoo min als dat wij er eenig nut in zien zouden, wanneer iemand Grieksche of Latijnsche klinkdichten in rijmende Alexandrijnen wilde maken, hetgeen ook niet onmogelijk, en misschien zelfs minder moeilijk is. Iedere taal toch heeft iets eigendommelijks met betrekking tot het wetenschappelijke der dichtkunst; het Latijn, bij voorbeeld, laat smeltingen toe in de verzen, die in het Nederduitsch geweldig zouden horten; in het Hoogduitsch is de smelting *(synalaepha)* geheel niet geöorloofd, elke syllabe moet in de verzen onderscheidenlijk gehoord worden, daarentegen mag dezelve in onze verzen volstrekt niet verzuimd worden; evenmin zijn assonanten bij ons geoorloofd, en bij de Franschen daarentegen een noodzakelijk vereischte STRICK VAN LINSCHOTEN verdedigt op dezen grond het gebruik van *harmonie* en *genie* als rijmwoorden in een Nederduitsch vers. *Gedichten*, blz. 220.. Het

is waar, in *Duitschland* hebben de Hexameters en Pentameters meer fortuin gemaakt dan bij ons, maar - het waren RAMLER en VOSS die ze invoerden. En wie beproefde het bij ons, zelfs na GODDAEUS, een man zonder eenig dichterlijk gevoel of gezond begrip van poëzij, die zelfs voortbrengselen van HOOFT en andere dichters ontrijmde en tot *Sapphica* of *Alcaïca* verwrong Nieuwe Gedichten, blz. 149., en natuurlijk bedierf! Zijne volgelingen, indien men VAN DER WOORDT daarvan uitzondert, waren geenszins geniën, geschikt om onzen landgenooten smaak in deze oude nieuwigheid te doen krijgen. Van onzen grooten BILDERDIJK kennen wij slechts een enkel stukje in *Elegiaca*, en nog is de inhoud in Alexandrijnen daar tegenover gedrukt Mijn Verlustiging, blz. 48 en 49.; juist door deze veralexandrinering heeft welligt de schrandere man stilzwijgend te kennen willen geven dat hij deze versmaat voor Nederduitsche gedichten meer voegzaam achtte dan gene, hoezeer hij tevens op eene meesterlijke wijze de mogelijkheid aantoonde van ze te vervaardigen. Zoo iemand, dan was het voorzeker BILDERDIJK, die, gelijk men te regt aanmerkt, met de taal toovert, wien de invoering der Grieksche en Latijnsche versmaten bij ons, even goed, ja welligt nog beter ware toevertrouwd geworden, dan RAMLER en Voss bij de Duitschers, wier Hexameters, in het eerst naar eene verkeerde theorie, die

der klemtoonen namelijk, zamengesteld, zich langzamerhand en bijna werktuigelijk, gelijk de Heer Kinker wel zegt Werken der Holl. Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, I Deel, blz. 234., naar de versificatie der ouden geschikt hebben. In hoeverre zij welberaden gehandeld hebben, zegt hij wijders Ibid, blz. 250., toen zij hunne Alexandrijnsche rijmende verzen verwierpen, was zijne taak niet te onderzoeken, maar de Hollandsche dichters zouden, naar het hem toescheen (en ons ook) kwalijk doen, hen hier in na te volgen, om dezelfde redenen, die hij vervolgens aanvoert.

[Pieter van Godewyck]

Godewyck (Pieter van), Conrector der Latijnsche schole te *Dordrecht*, was aldaar geboren den 5 Februarij 1593, en overleed den 11 Augustus 1669. Hij heeft verscheiden dichtstukken afzonderlijk uitgegeven M. BALEN, Beschrijving van Dordrecht, blz. 223. P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 345. PAQUOT, *Mém.* Tom. III, p. 254.. Zijne dochter MARGARETHA, geboren den 31 Augustus 1627 en gestorven den 2 November 1677, wordt onder de geleerde jonkvrouwen van haren tijd met roem vermeld M. BALEN, Beschrijving van Dordrecht, blz. 203..

[Franciscus Godien]

Godien (Franciscus) vinden wij opgegeven Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKES, N°. 77, met de bijvoeging: *extra raar*, *in de Naamrol onbekend*. als opsteller van zeker toneelstuk, geti-

teld: *De Krooningh des Keyzers, uytghebeelt door een bancket, toeghericht van den Godt Apollo;* gedrukt te *Brussel*, zonder jaargetal.

[Jan Goeree]

Goeree (Jan) PAQUOT *Mém*. Tom. IV, pag. 268. P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 35 en 342. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XVIII Deel, blz. 440. R. VAN EIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geschied. der Vaderl.Schilderk. I Deel, blz. 245. was een zoon van den geleerden Middelburgschen boekverkooper Willem Goeree P. DE LA RUE, t.a.p. blz. 36. L. BIDLOO,, Pan Poëticon, blz. 76. R. ARRENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 153., en werd aldaar geboren den 20 October 1670, doch verhuisde met zijn' vader weldra naar *Amsterdam.* Hij leide aanvanglijk zich toe op de schilderkunst, en had, zoo men meent, tot meester GERARD DE LAIRESSE; doch heeft zich het meest beroemd gemaakt door zijne graveerkunst. Zijne zinnebeeldige en historische ordonnantiën zijn rijk van vinding. In 1705 werd hem door Burgemeesteren van *Amsterdam* devervaardiging der teekeningen opgedragen voor de schilderstukken van het gewelf der groote zaal van het voormalig stadhuis Wegwyzer door Amsterdam, blz, 423., welk ontwerp vervolgens onder zijn opzigt door J. HOOGZAAT en G. RADEMAKER met de penseel is uitgevoerd.

Hij was van een' vrolijken en werkzamen aard, voerende tot zijne zinspreuk *: Rust ik, zoo roest ik*, en wisselde zijne dagelijksche kunstbezigheden af

met de beöefening der fraaije letteren. Het eerste, dat hij in het licht gaf, was eene vertaling van SCARRONS treurspel, *Alcander, of de Gewaande Zeeroover*, in 1707gedrukt; vervolgens in 1712 *De Historische Gedenkpenningen van* LODEWYK XIV, waarin ook deplaten door hem gegraveerd zijn.

Na zijn' dood, die den 4 Januarij 1731 voorviel, heeft men al zijne losse dichtstukjes, rijp en groen, bij elkander verzameld en in 1734, onder den titel van JAN GOEREES *Mengelpoëzy*, uitgegeven, welke verzameling in 1758 is herdrukt. De stukjes, in dezen bundel vervat, zijn meestal van snaakschen en luimigen inhoud; sommigen zelfs morsig. Zijn dichttrant, zoowel als zijnedenk- en levenswijze kwam vrijwel overeen met die van zijn' stad en tijdgenoot HERMANUS VAN DER BURG. De meesten zijner dichtstukjes dragen blijken van vlugtig opgesteld en voor vrolijke vriendenkringen, doch geenszins voor de drukpers bestemd te zijn; de beste puntdichten daaruit hebben wij reeds elders opgenomen Epigrammatische Anthologie, blz. 105.. De uitgevers zijner gedichten zouden voor zijn' letterkundigen roem beter gezorgd hebben, bijaldien zij, in stede van alles wat zij van hem konden magtig worden, slechts eene *élite* van zijne geestigste en luimigste stukjes hadden uitgegeven. Wijwillen hen gaarne op hunwoord gelooven, wanneer zij den lezer verzekeren ‘dat hij zich

nooit veel heeft laten gelegen zijn aan die pedantsche regels waaraan eenige viezerikken willen dat een dichter zich heilig moet binden In de opdragt van zijn treurspel *Alcander* zegt hij:

> 'k lach met de viezigheden
> Dier dwingelands in de kunst, die, met een vies gezigt,
> Al schuiven van de hand, wat juist niet is gerigt
> Naar hun gedwongen trant, ja 't pit en merg der zaaken
> Zien willens over 't hoofd. Zo iemand eens wou wraaken
> Een braaf en rustig stuk, naar d'Italiaanschen trant
> Geschildert voor de vuist, en met een wakkre hand
> Geduwd en aangezet, om dat er in de gronden
> Of bruine diepzels eens een haartje wierd gevonden
> Van 't ongeacht penceel, was zulk een vaadze geeft
> Niet waard te zijn gekroond als Midas is geweeft?
> Wie dan meer achting draagt voor fijn gevreven kleuren
> Als voor regtschape kunst, vergaap zich aan die leuren,
> En die zich stooten wil daar slegts een strootje leit,
> Die geven wy dat vry; maar die meer luchtigheid
> Betoonen in hun doen, en hen zo ligt niet stooren,
> Die volgen wy het liefst, die konnen ons bekooren:
> Ik heb dat spoor gevolgd, zo na ik immers kon.

, maar zich te vreden hield als hij maar een taal *schreef*, die elk verstaan kon,' enz.; doch zulk eene taal ook te laten *drukken*, is niet altijd raadzaam; althans de onderhavige verzameling is daarvan het sprekend bewijs; vele stukjes daarin, aardig misschien in het oogenblik en de gelegenheid bij welke zij opgesteld zijn, hebben geene de minste waarde voor het publiek. Dat overigens GOEREE bij de in zijn' tijd toenemende, vit- en beschaafzucht, toch een gezond begrip van het wezen der poëzijhad,

straalt in velen zijner opstellen door, die men schetsen of studiën zou kunnen noemen; in een derzelven zegt hij met ronde woorden:

> Ik heb altyd gemeend dat de Poëzy eygenlyk bestont
> In een aardige gedachten, in een geestige vinding, en zo voorts; maar die stelling heeft geen grond:
> De poëzij bestaat, hedendaags, in iets, daar men te voren weynig werk van pleeg te maaken,
> Dat is in een nette spelding, in een gemaakte taal en in het vergeten van zaaken
> Mengeldichten, blz. 88..

In een meer uitgewerkt stuk, *Op het verdrinken van het eenige zoontje van den Heer C.B.* (CHRISTOFFEL BEUDEKER), op deszelfs hofstede *Zoelen*, komen onder anderen deze wezenlijk fraaije regels voor:

> 't Is logentaal dat zich Najaden
> Onthouden in het spieglend nat:
> Zy hadden 't wichtje wis gevat,
> En leeren in de stroompjes baden.
> - - - - -
> Schud af, schud af uw groene kruynen,
> O Zoelen, dat zo heerlyk stont!
> Dat uwe schoone en vruchtbre grond,
> Verkeere in dorre en barre duynen,
> Waar uyt noch loof noch kruyd wil wasschen:
> 't Is uyt met al uw heerlykheyt,
> Gy moet, met zwarte puyn bespreyd,
> Wegzinken in uw zilvren plassen.

Uw Landheer yst in u te aanschouwen,
Waart gy voorheenen kalm en zoel!
Nu zyt ge een haatelyke poel,
Daar zwarte ravens zich onthouwen,
Daar slangen zich in 't gras verschuylen,
En daar 't van logge padden krielt,
Uw filomeelen zyn ontzield,
Men hoort er niet dan uylen huylen.
Een naar gekir rees uyt uw boomen,
Een droef, een akelig gerucht
Vervulde alom de dunne lucht,
Toen 't zieltje zuchtte in uwe stroomen.
Het zuchtte, maar van hulp versteken,
Of toen ze kwam, het was te spaê;
O bitter lot! ô ongenaê!
Demp, Zoelen! demp uw zilvren beeken;
Verkeertze in modderige poelen,
Nu dat gy Zoelen niet meer zyt,
Zyt gy myn gunst en achting kwyt,
Nooyt noem ik u weer 't zoele Zoelen.
Moest gy uw' Landheer dus beloonen,
Voor al 't sieraad aan u besteed,
Ondankbaar Zoelen! 't doet my leed.
Ondankbre Landhoef, die de toonen
Der Dichtkonst onlangs noch kont wekken De Lustplaats *Zoelen*, in dichtmaat uitgebreid,
door CLAAS BRUIN te *Amsterdam* in 1723 gedrukt.,
Der Dichtkonst, zoo berucht, zoo eêl!
Kunt nu alleen voor een tooneel
Van droeve jammerklagt verstrekken Mengeldichten, blz. 189..

[Lambertus Goetman]

Goetman (Lambertus). De Heer VAN WYN bezit een afschrift van zijn' *Spyeghel der Jonghens*, inhoudende zedelessen voor de jeugd in 1488 voltooid en te *Antwerpen* bijna gelijktijdig gedrukt. Tot eene proeve deelt hij het begin er van mede, dus luidende:

o Hemelsche coninc, God Almachtich,
Vader, Sone ende Heilige Geest,
Drij personen, een God waerachtich,
Verleen ons gratie en wysheyt meest,
Hier so te leven onbevreest
Dat wi na ons sneuen
Metter Enghelen houden feest
Hier bouen int eeuwich leuen H. VAN WYN, Hist. Avondst. blz. 362..

Als het geheele stuk zoo zuiver van taal is als deze proeve, dan is de lof geenszins onverdiend, welken men deswege daaraan toekent J. DE VRIES, Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 25..

[Izaak Jan Alexander Gogel]

Gogel (Izaak Jan Alexander) *Gallerie Historique des Contemporains*; Tom. V, pag. 163. Alg. Konst- en Letterbode voor 1821, I Deel, blz. 435. werd geboren te *Vucht*, in de Meijerij van *'s Hertogenbosch*, den 10 December 1765. Zijn vader was een Duitscher en officier, in dienst dezer landen, en zijne moeder eene zuster van den op den 4 Februarij 1781 bij *St. Eustatius* gesneuvelden Schout-bij-Nacht WILLEM CRUL. Hij werd opgeleid tot den koophandel, en na eenige jaren op het kantoor van

GODDERT CAPPEL en ZONEN te *Amsterdam* doorgebragt te hebben, vestigde hij zich aldaar in 1791. Rijkelijk had hij zijn deel in de groote gebeurtenissen van 1795. Reeds een jaar te voren begon hijzijne staatkundige loopbaan met eene zending van wege de Hollandsche gemeenebestgezinden bij de vertegenwoordigers van het Fransche volk. Na de omwenteling bekleedde hij verscheiden regeringsposten, werd medeoprigter en commissaris der nationale beleenbank, vervolgens in 1798 Agent van finantiën, en bekleedde dien post tot in 1801. In 1805 werd hij door den Raadpensionaris SCHIMMELPENNINCK andermaal tot dien post geroepen, ontwierp met veel kunde en schranderheid een plan van algemeene belastingen, hetwelk hij, na vele hinderpalen te boven gekomen te zijn, met den aanvang van 1806 in werking bragt, en geheel alleen belast werd met het beheer van 's lands finantiën.

LODEWIJK NAPOLEON, Koning van *Holland* Ofschoon deze Koning van *geheel Nederland* was, voerde bij slechts dien titel met betrekking tot eene enkele provincie. De voormalige Graven van *Holland* en *Zeeland* hadden in *Gelderland, Utrecht*, enz. niets te zeggen, was het dus uit zedigheid, dat LODEWIJK zich als een' provinciekoning aan *Europa* voorstelde, of wilde hij zijn' broeder de handen ruim laten om ook bij gelegenheid Koningen van *Zeeland, Gelderland*, enz. te kunnen maken? In *Friesland* ware dit zelfs niets nieuws geweest, dat toch van A^{o}. 392 tot A^{o}. 792 door negen Koningen is geregeerd geworden. geworden zijnde, bevestigde hem in zijn' post, voor

welken hij in 1809 bedankte; doch bij de vereeniging niet alleen van die Nederlandsche provincie, van welken LODEWIJK den koningstitel droeg, maar ook der zes overigen met het Fransche Keizerrijk, in 1810, werd GOGEL door NAPOLEON naar *Parijs* ontboden, tot verscheiden finantiële posten en tot voorzitter van het Syndicaat benoemd. In al deze posten diende hij zijn vaderland getrouw, tot de omwenteling van 1813, waarbij het deszelfs onafhanglijkheid wederbekwam. Hij, zich door zijn eed aan het Fransch gouvernement verbonden achtende, zoo lang hij door hetzelve daarvan niet was ontslagen, verliet *Amsterdam*, op denzelfden dag dat de Kozakken *Muiden* binnentrokken, begaf zich naar Parijs, nam zitting in den Staatsraad, en volgde het gouvernement naar *Fontainebleau.*In 1814 keerde hij naar *Holland* te rug, en begaf zich als een ambteloos en stil burger op het land ter woon bij *Overveen*, in den omtrek van Haarlem, waar hij eene blaauwselfabriek overgenomen en deze met de bereiding van Friesch groen uitgebreid hebbende, zijne overige dagen in rust hoopte te slijten.

In januarij 1821 verhief Zijne Majesteit de Koning der *Nederlanden* hem tot Staatsraad in buitengewonen dienst en tot Commandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, voor welk blijk van achting hij zeer gevoelig was Koning LODEWIJK had hem reeds met het groot-kruis van de orde der Unie versierd; van NAPOLEON ontving hij dien zelfden graad in de orde der Reunie en dien van Commandeur van het legioen van eer. Den titel van Graaf, hem insgelijks door het Fransch gouvernement aangeboden, weigerde hij; hij had zich ook altijd uit beginsel tegen het weder invoeren of erkennen des adels verzet.; te meer, daar het Zijner

Majesteit niet onbekend was welke beginsels GOGEL aankleefde ten opzigte van hoogstdeszelfs huis; maar ook edelmoediglijk 's mans trouw, eerlijkheid, vaderlandsliefde en meer dan gemeene kunde erkende en wist te waarderen, zoo wel als zijne bereidwilligheid om daarmede zijn vaderland en den Koning nuttig te zijn. Dan, kort daarna stelde het verlies van gezondheid en ligchaamsklachten hem daartoe buiten staat; doch dit belette geenszins zijne belangstelling en deelneming in de welvaart van zijn vaderland en deszelfs finantiële belangen, waarover hij zich, reeds bedlegerig, nog gaarne en met geestdriftmet zijne vrienden onderhield. Eindelijk bezweek hij, na twintig weken lijdens, op den 13 Junij 1821 Dit was juist de eerste dagder vierde openbare ten toonstelling van planten en gewassen van wege de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, te *Haarlem*, waarvan hij lid en Directeur was: als eene blijkvan achting aan zijne nagedachtenis werd in de zaal der ten toonstelling een cypres geplaatst, waar aan het eenvoudig opschrift het lofwaardig oogmerk vermeldde.
Alg. Konst- en Letterbode, voor 1821, I Deel, blz. 420., en werd begravente *Hillegom*.

GOGEL was gedurende zijne beste levensjaren overladen met staatkundige bezigheden, dikwijls in zeer hagchelijke oogenblikken, dat de staatsman, die

niet verkiest te zeilen op het kompas van volksgunst en volkswoede, en enkel zijne overtuiging als loots aan boord der staatshulk heeft, het grootst gevaar loopt van op de klip der miskenning te stranden. Desniettegenstaande vond hij gelegenheid ter beöefening der fraaije letteren en der dichtkunst, in welke hij ongetwijfeld vele vorderingen zou gemaakt hebben, had hij zijne staatkundige loopbaan in rustiger tijden betreden. Wij hebben in het gezellig verkeer onderscheiden geestige dichtstukjes van hem gezien, die zoo wel zijn hart als zijn' smaak eer aandeden. Den Amsterdamschen schouwburg leverde hij in 1796 eene dichtmatige, vertaling van het Hoogduitsche zangspel *De Apothecar en de Doctor*, en het is niet onmogelijk dat er eene verzameling van zijne nagelaten dichtstukken in het licht verschijne; ten minsten de weinigen, die wijvan hem kennen, en geene vrijheid hebben om hier mede te deelen, noopten ons om ook hier zijne nagedachtenis als dichter der vergetelheid te onttrekken.

[Cornelis van der Gon]

Gon (Cornelis van der) vermelden wij slechts als den dichter van drie treurspelen ten diensten des Amsterdamschen schouwburgs, *Faramond*, 1700; *Agelmond*, 1702, en *Gustavus*, 1727, en een blijspel, *Het Scheepsleven*, 1714; al deze stukken, hoezeer oorspronglijk, zijn niet meer dan middelmatig.

[Lodewyk de Graaf]

Graaf (Lodewyk de). Zijn uit het Fransch vertaald kluchtspel, *De vermomde Krispyn*, is door

het kunstgenootschap: *Ars usu juvanda* in 1740 uitgegeven.

[Hendrik Graauwhart]

Graauwhart (Hendrik), geboren te *Amsterdam*, den 16 Mei 1661, en aldaar overleden den 14 Mei 1732, was van beroep diamantzetter; in 1704 gaf hij een werkje in het licht, getiteld: *Leerzame Zinnebeelden, bestaande in Christelyke bedenkingen door vergelykingen eeniger schepselen als Dieren, Vogels, Gewassen*, enz, met 110 platen; op hetwelk hij in 1709 tot een vervolg uitgaf: *Voorbeeldelyke Zedelessen, genomen uit den eersten toestand des levens, des menschen leven, ampten, staten, konsten en neigingen des gemoeds*, enz., met 65 platen; en eindelijk in 1728, *Godvruchtige Christenpligten*, *volgens de vermaningen van den H. Apostel Petrus*. Al deze werkjes dragen blijken van de verachtering der dichtkunst, en behelzen niets dan eenige matte ziellooze stichtelijke rijmen, waarbij men zachtjes insluimeren zou, bijaldien de prentjes de oogen niet openhielden.

[Hendrick de Graef]

Graef (Hendrick de). Onkunde en verwaandheid, onbekwaamheid en driestheid moeten in dezen bitteren vijand van bekwamer dichters zich in eene vrij hooge mate vereenigd hebben, dat hij zijne armzalige tooneelstukken Catalogus der Tooneelspelen van W. HENSKES, N^{0}. 193. met zulke opgeblazen opdragten en laatdunkende voorredenen durfde in de wereld zenden. In de opdragt van den

Agrippa aan de Regenten van den Amsterdamschen schouwburg heet het: ‘Ik begeve mij onder de schaduweuwer E. genegentheden, hoopende dat mijn Nederlantsche Rijm-regelen UE. zoo aengenaem zullen zijn, gelijck zy voorheen in haar eygene spraeck (dus het Nederduitsch) de Fransche Majesteyt gevielen.’ De blaaskaak zou de regenten wel hebben willen doen gelooven dat LODEWIJK XIV zijn brabbelrijm gelezen had! Ondertusschen had hij misschien behooren te zeggen dat LODEWIJK behagen in het oorspronglijke stuk van QUINAULT gevonden had; want van DE GRAEFS ‘Nederlantsche rijmregels in haer eygen spraeck,’ heeft hij waarschijnlijk nooit kennis gedragen.

Ondertusschen vond hij toch zijne bewonderaars en vleijers; voor de *Aurora en Stella* plaatste JUSTUS HOFLANDT een lofdicht, hetwelk dus eindigt:

> Dus graeft de Graef eengraf, niet omte zijn begraeven,
> Gelijck der Graeven stam, wiens eer-graf staegh beleyt
> Dat zulck een Graef dit graf verdient door dapperheyt:
> De Graef, wiens pen Parnas doorgraeft, kan hooger draeven.
>
> Der Graeven graeven zijn bouwvalligh; maer de dichten,
> Daer Graef zijn zegeboogh opbouwen doet, verslijt
> 't Misgun van afgunst en de tanden van de Nijt.
> Van graefschap, Graef, moet niet voor 's Graven graefschap swichten.

Wat zal men zeggen? *Un sot trouve toujours un plus sot, qui l'admire!*

[Matthys Gramsbergen]

Gramsbergen (Matthys) komt voor als vervaardiger van twee kluchten, *De levendige Dood, of bedrogen Kassier*, in 1649, en *De Hertog van Pierlepon*, in 1650 gedrukt, en [Hendrik Grantham ...]

[Hendrik Grantham]

[De voorgaande, Matthys Gramsbergen, komt voor als vervaardiger van twee kluchten] en Grantham (Hendrik) als zoodanig in gemeenschap met A. SPATSIER van *Krispyn Gouverneur en Struikroover*, in 1738 gedrukt.

[Jan Everard Grave]

Grave (Jan Everard). Ten tijde dat men in de Hervormde kerk op een verbeterd Psalmgezang bedacht was, eischte het Luthersch Kerkgezang niet minder eene verbetering. In 1774 gaf GRAVE eene proeve van verbeterde Psalmen en Gezangen, ten dienste van dat Kerkgenootschap, in het licht. Zijn verdienstelijke arbeid vond goedkeuring en aanmoediging, zoo dat in 1776 hij het geheele Luthersche Gezangboek voltooide en uitgaf,onder den titel van *Het Boek der Psalmen, nevens de Liederen en Gezangen by de Luthersche Gemeente in gebruik. Op nieuw berymd door* J.E. GRAVE. In hoe ver men van 's mans lofwaardigen arbeid gebruik gemaakt heeft bij het in 1778 ingevoerde nieuwe Gezangboek, blijkt niet uit het daarvoor geplaatst berigt des Amsterdamschen kerkenraads.

[Pieter Francis de Grave]

Grave (Pieter Francis de), van *Vinderhaute*, verrijkte het Vlaamsch tooneel met een treurspel (!), getiteld: *Den Rampzaligen ondergangh van Anaxartus, Koningh van Persien*, gedrukt te *Gend*.

[Cornelis Gravestein]

Gravestein (Cornelis) heeft door een gedicht *Op de Nieuwe Trekvaart tusschen* Haarlem *en* Leyden Bloemkrans van verscheiden Gedichten, blz. 527. in geheugen doen blijven dat dezelve den 31 October 1657 voor het eerst bevaren en ingewijd is.

[Frans Greenwood]

Greenwood (Frans), geboren te *Rotterdam*, in 1680, was in zijn' tijd geen onverdienstelijk schilder J. VAN GOOL, Nieuwe Schouwb. II Deel, blz. 345. R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geschied. der Vaderlandsche Schilderk. II Deel, blz. 66.; inzonderheid was hij beroemd als kunstig teekenaar met den diamant op glas: HOOGVLIET bezat een' bokaal, waar op GREENWOOD op dusdanig eene wijze VONDELS portret gesneden had A. HOOGVLIET, Vervolg der Mengeld. blz. 191.. Ook als dichter is hij mede niet onvoordeelig bekend; in 1719 gaf hijte *Rotterdam* eenige *Gedichten* in het licht, die in 1733 gevolgd werdendoorde *Boeren Pinxtervreugt*, in den smaak, of een pendant, zoo men wil, van L. ROTGANS, *Boeren Kermis.* In 1760, en dus toenhij tachtig jaren oud was, gaf hij, te *Dordrecht*, dit boertig gedicht nogmaals uit met zijne overige losse dichtstukken, onder den titel van *Vervolg van* F. GREENWOODS *Gedichten*.

De dichtpen werd in GREENWOODS hand als het ware een penseel, waarmede hij somwijlen stout en krachtig schilderde; fraai vinden wij onder anderen

deze regels uit zijn gedicht op den slag bij *Hochstedt*, den 13 Augustus 1704:

> Straks toonde zich op 't moorttooneel
> Gradivus met een schorre keel,
> Na 't openen der bloetgordynen,
> En zwaait den bliksem met zyn vuist
> Van 't zwart geronnen bloet begruist.
> Hier zou Alcides moet verdwynen.
> Hem volgt de woedende Belloon;
> Haar helm schynt als de zon te blinken:
> Men zag haar als een Tisifoon
> Doldriftig langs het velt rinkinken,
> Ten enkel toe met bloet bemorst,
> Waarmeê zy lescht haar' helschen dorst.
>
> Geen Etna kan zoo vreeslyk dondren,
> Wanneer de dolle reus van ondren
> Zich rept, door 't wigtig pak bezwaart,
> En zwarte wolken schynt te braken,
> Als 't buldren dermetalen kaken,
> Van 't bliksemende schutgevaert.
> Nu zag men de uitgetogen klingen,
> Geverft van 't rookend menschenbloet,
> Den vyant in den Donau springen,
> Terwyl de keurvorst, zonder moet,
> Beschroomt het hygend velt ontvlugtte,
> En 't krygsgevaar al deinzend duchtte Gedichten, blz. 21..

Greenwood stierf te *Dordrecht* in 1761 of 1762.

[Claude de Grieck]

Grieck (Claude de), een Brusselaar, die in de laatste helft der zeventiende eeuw bloeide, schreef verscheiden tooneelstukken Catal. der Toneelsp. van J. VAN DER MARCK, AEZ. blz. 46.; en zijn broeder [Jan de Grieck ...]

[Jan de Grieck]

Grieck (Jan de), boekverkooper te *Brussel*, [schreef] behalve *De heerlijcke en vrolijcke Daeden van Keyser* CAREL *den V*, gedrukt in 1675, nog eene verzameling van tooneelstukken, die, onder den titel van *Het Brussels Kluchttooneel* Catalog. der Tooneelsp. van J. van der Marck, Aez. blz. 46., in 1700 in het licht kwamen. Beide broeders dichtten, of liever rijmden, in den trant van CATS, gelijk meer Brabanders in dien tijd, doch schoten in zin- en zaakrijkheid veel bij hun voorbeeld te kort.

[Sibylle van Griethuysen]

Griethuysen (Sibylle van). Eenige gedichten van deze Groninger juffer worden gevonden in *Klioos Kraam*. Wij vergenoegen ons, *par égard aux dames*, met derzelver adres op te geven.

[Gerrit van der Groe]

Groe (Gerrit van der) nam het *Billard* tot een onderwerp - neen, tot den titel van een kluchtspel, dat hij in 1781 liet drukken.

[Floris Groen]

De tooneelstukken van Groen (Floris) achten wij der optelling Ibid, blz. 65. hier niet waardig.

[Cornelis Groeneveld]

Groeneveld (Cornelis). Het vertalen schijnt eene ziekte te zijn, den geletterden van onzen landaard meer bijzonder eigen dan die van eenigen anderen. D'ALEMBERT zegt ergens: *Si vous traduisez toujours, on ne vous traduira jamais;* en dit is letterlijk waar, ten aanzien van onze dich-

ters Onze *Ystroom, Abraham, David* en zoo veleandere voortreffelijke gedichten zijn in *Frankrijk* of *Duitschland* misschien niet eens bekend, veel min vertaald; van den *Germanicus* herinneren wij ons eene Fransche vertaling in proza gezien te hebben, doch dezelve was te *Amsterdam* gedrukt, en welligt heeft geen enkel exemplaar ooit *Parijs* bereikt., die alles wat *Spanje, Italie, Frankrijk, Engeland* en *Duitschland* aan vermaarde gedichten en tooneelstukken leverden, een Nederduitsch kleed, gelijk zij het noemden, hebben aangetrokken, zonder zich veel te bekommeren of dit kleed te lang of te kort, te wijd of te eng, te prachtig of te armoedig was. Wij willen hier niet spreken van wetenschappelijke en historische geschriften of romans en zoodanige werken, die voor een grooter publiek bestemd zijn dan wel het *Verloren Paradijs* de *Henriade*, e.d.g. Het vertalen immers geschiedt ten dienste van die geenen die slechts hunne moedertaal verstaan, en dan kan de vertaling eener verhandeling over den landbouw, eener schoone leerrede, eener reisbeschrijving, eener nieuwe ontdekking tot verbetering van eenige wetenschap of handwerk, van een' goeden roman, e.d.g. hare nuttigheid hebben; doch van dichtstukken, behalve die der ouden, zien wij noch het nut noch de noodzakelijkheid. Met tooneelstukken maakt dit eene uitzondering, uithoofde der geringheid van onzen voorraad van eigenvindingen; maar die geenen, voor wie de vertaling van eenig uitgebreid dichtstuk eigenlijk,

bestemd is, kunnen grootendeels hetzelve in het oorspronglijk lezen, en zullen dit ook bij voorkeur doen, hoe net, gelikt, beschaafd en gelijkregelig de vertaling ook zijn moge, gelijk de kunstkenner ook altijd een oorspronglijk schilderstuk hooger achten en met meer genoegen beschouwen zal dan deszelfs copij, hoe naauwkeurig en juist dezelve ook gevolgd moge wezen. Men heeft in Duitsche tijdschriften wel eens voorbeelden aangevoerd van het onbegrijpelijk geduld en de volharding der Hollanderen in het volbrengen van beuzelachtigen of weinig beduidenden arbeid; men had gerust er het vertalen van uitgebreide dichtstukken kunnen bijvoegen, een uiterst moeilijke en even zoo onvruchtbare als ondankbare arbeid Al de eer, zegt JAN DE KRUYFF, met het grootste regt:

> Al de eer, die ge immer, door 't vertalen
> Van eenig dichtstuk, kunt behalen,
> Of u, met recht, te vordren staat,
> Is in deez' magren roem gelegen,
> Die nooit uw' arbeid op kan wegen:
> ''t Is net, 't is sierlijk nagepraat.
> *Gedichten*, blz.127.

, waardoor men zich nimmer een *monumentum aere perennius* oprigt. Wat baatte het FEITAMA, dat hij twintig jaren lang zat te zwoegen en te zweten aan zijne vertaling van VOLTAIRES *Henriade*, daar tachtig jaren later de Heer BARBAZ, welligt in twintig weken, met het grootste gemak van de wereld, eene veel betere vertaling leverde, en dat nog wel in een gelijk getal regels als het

Fransche dichtstuk, misschien nog niet eens het *maximum* der vertaalkunst Immers de Marquis de ST. SIMON wil dat men tot zelfs de *punctuatie* toe in eene vertaling overbrenge. *Essai de Traduction littéraire et énergique*, Pref. *page* I.!

Wij bezaten, gelijk wij straks aanmerkten, genoegzaam alle uitlandsche dichtstukken in onze taal; alleen eene vertaling van KLOPSTOCKS *Messiade* ontbrak ons nog, en deze heeft GROENEVELD ons in 1780 bezorgd, in een gelijk getal - Hexameters? - neen, syllaben; want wij gelooven dat GROENEVELD niet eens wist welke dingen dit waren, en dat de regels, die aan dit *metrum* beäntwoorden, meestal Hexameters bij geval zijn. Dat hij een man was, die, ofschoon hij KLOPSTOCK vertaalde, geene de minste kennis van de Hoogduitsche taal had, is reeds lang voor ons in het breede aangetoond en bewezen geworden Ned. Dicht- en Tooneelk. Werken, I Deel, blz. 179-213.. Dat men dichtmatig vertalen kan, zonder de taal des oorspronglijken dichters te verstaan, is in onze letterkunde niet zonder voorbeeld. GOVERT KLINKHAMER en JAN VERVEER vertaalden de *Henriade* en *Zaïre*, zonder het Fransch, en de WED. VAN STREEK den *Aeneis*, zonder het Latijn te verstaan; waarom dan ook GROENEVELD niet de *Messiade* zonder genoegzame kennis der Hoogduitsche taal? Dat KLOPSTOCK zelf zijne goedkeuring aan deze in alle opzigten gebrekkelijke vertaling, naar men beweert, zou gegeven hebben,

maakt dezelve niets beter: KLOPSTOCK was, bij gebrek aan genoegzame kennis der Nederduitsche taal, een even zoo onbevoegd beoordeelaar dezer vertaling als GROENEVELD, bij gemis van de noodige kennis der Hoogduitsche taal, een bevoegd vertaler van dit voortreffelijk meesterstuk was, dat men eigenlijk nooit vertalen moest dan in het Latijn, de eenige taal misschien, waarin het zich laat verplooijen. Men moet wel eene geringe kennis van het Hoogduitsch bij die geenen onzer landgenooten voor onderstellen, voor wie eigenlijk de *Messiade* bestemd is, dat men de zelve tot viermalen toe vertaald heeft; want behalve dat er buiten de onderhavige van GROENEVELD nog twee vertalingen in doorloopend proza bestonden, kwam er in 1803 nog eene metrische overzetting van den Baron MEERMAN met prachtige platen te voorschijn. Welk verdienstelijk' Nederlandsch' dichter is zulk eene eer immer buiten 's lands ten deel gevallen?

Overigens gaf deze GROENEVELD ons slechts aanleiding tot het maken van bovenstaande aanmerkingen over het vertalen in het algemeen; wat zijne vertaling van KLOPSTOCKS meesterstuk betreft, het heugt ons nog dat wij dezelve lang voor het oorspronglijke lazen, en het werk ons - verveelde; naderhand lazen wij eerst inde *Bremer Beiträgen* fragmenten van het oorspronglijke, en vervolgens het werk meer dan eens in zijn geheel met het grootste genoegen, en de schoonste plaatsen zijn ons geheugen nog niet ontgaan, terwijl wij ons

geen enkelen der menigvuldige slechte regels meer herinneren der vertaling van GROENEVELD, van wien wij verder niets weten dan dat hij in 1785 of 1786 gestorven is. *Requiescat in pace!*

[Abraham Groenewoud]

Groenewoud (Abraham) van dezen Haarlemmer rijmer bestaan drie tooneelstukken, *De Geloofshervorming, De verloren Diamantring*, beiden in 1719, en *Violante en Valeran* in 1721 gedrukt. In het eerste stuk komt het volgende zonderling tarief voor der zonden, voor welken TETZEL aflaten verkocht:

> Een die een vrouwspersoon onteerd heeft in den tempel,
> In 't aanzien van de goôn, en zo den heilgen drempel
> Met vuile hoerery schendadig heeft ontwyd,
> Zo die zes grossen geeft, hy blyft van straf bevryd.
> Die Moeder, Zuster of zyn Meutje heeft beslapen
> Vindt nu zyn vryigheid voor felle straf herschapen,
> Als hy vyf grossen werpt in onze offerkist.
> Heeft iemand by een maagd zich schandelyk vergist
> En hare kuischheid door een ydle drift geschonden,
> Zes grossen vrydt zyn ziel voor straf van al die zonden.
> Een die een' valschen eed voorwetend heeft gedaan,
> Kan voor gelyken prys het vagevuur ontgaan;
> Die Monnik, Abt of Paap beroofd heeft van het leven,
> Moet voor zyn' aflaatsbrief maar negengrossen geven,
> Dan blyft de ziel bevryd van hel en vagevuur.
> Ei! koopt uw veiligheid, 't is immers niet te duur.
> Daar is geen kwaad zo kwaad, of 't wordt voor geld vergeven.
> Die met de Moedermaagd onkuisheid had bedreven,
> Myn aflaat hoedde hem gewis voor alle straf Geloofshervorming, II Bedr. I Tooneel..

[Hugo de Groot]

Groot (Hugo de), dit wonder van letterwijsheid, zeggen wij met den Heer DE VRIES Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 143., moet gewisselijk onder de verdienstelijke dichters der zeventiende eeuw gerekend worden.

Menigvuldige malen zijn 's mans lotgevallen en ontmoetingen aangeteekend Men vindt een groot gedeelte der schrijvers over DE GROOT opgeteld in C. SAXII *Omomast.* Pars IV, pag. 100-106. Zie voorts Levens van Nederlandsche Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 11. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XVIII Deel, blz. 742. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 392. N.G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 197, 240, 295 en 307., meer dan eens is zijn levensloop uitvoerig beschreven Door K. BRANDT en A. VAN CATTENBURCH, in fol. 1727 gedrukt; hetzelve verkort, in gr. 8vo. 1771, en nogmaals, door eene andere hand, in 1785, *Vie de* GROTIUS, *par* BURIGNY, Paris, 1754. Mejuffrouw P. Moensheeft zijn leven in een cyclisch gedicht van zeven zangen behandeld, en LOOSJES in 1794 eenige bevallig gedramatiseerde romantische tafereelen, onder den titel: HUIG DE GROOT en MARIA VAN REIGERSBERGEN uitgegeven.; wij willen dien echter ook hier vlugtig doorloopen.

Hij was, om zijne aanzienlijke en geleerde voorvaders hier niet verder op te halen, de oudste zoon van JOHAN DE GROOT, Burgemeester van *Delft*, Curator der Leydsche Academie en Raadsheer van den Graaf van HOHENLO, en ALIDA VAN OVERSCHIE, uit het adelijk geslacht van *Overschie* en *Adrichem*. HUGO werd geboren te *Delft*, den 10 April 1583. Reeds vroegtijdig gaf hij blijken van vernuft en lust in de wetenschappen, die in zijn' vader een' voor-

treffelijken voorstander en beöefenaar hadden. Met zijn negende jaar maakte hij reeds verzen, die de goedkeuring der kenners wegdroegen. Nog geene twaalf jaren oud zijnde begaf hij zich naar de Hoogeschool te *Leyden*, alwaar hij zich tot zijn vijftiende jaar ijverig oefende in de godgeleerdheid, de wijsbegeerte en de regten. In 1598 vertrok hij met den Nederlandschen Gezant OLDENBARNEVELD naar *Frankrijk*, waar bij den titel van Meester in de regten ontving en met veel onderscheiding door HENRIK IV behandeld werd Deze beschonk den vijftienjarigen DE GROOT met eene gouden keten, waaraan zijne beeldtenis hing; met dezen werd hij in het koper gebragt door J. DE GEIN; zie K. BRANDT en A. VAN CATTENBURCH, *Leven* van H. DE GROOT, blz. 11 en 15.. Na zijne terugkomst in *Holland* trad hij met zijn zeventiende jaar reeds voor de balie; met zijn vierentwintigste werd hem het ambt van Advokaat-fiscaal opgedragen. In 1611 gaf hij te *Leyden* eene Latijnsche verhandeling over de oudheid der Bataafsche Republiek in het licht, en kreeg in hetzelfde jaar last van de Algemeene Staten om de Geschiedenis der Republiek te beschrijven. In 1613 zette hij zich te *Rotterdam* neder, waar men hem aanstelde tot Pensionaris. In hetzelfde jaar werd hij naar *Engeland* gezonden, om de zwevende geschillen tusschen de beide natiën wegens den koophandel op de *Indiën*, zoo mogelijk, te vereffenen, waarover hij reeds in 1603 eene verhandeling, *De Mare libero*, had uitgegeven. Hier maakte hij kennis met den beroemden CASAU-

BONUS, die reeds veel achting voor zijne schriften had. Inmiddels waren de kerkelijke onlusten in lichterlaaije vlammen uitgebarsten. DE GROOT koos de zijde der Remonstranten, en werd gewikkeld in de zaak van OLDENBARNEVELD. Men nam hem in hechtenis in de maand Augustus 1618, en den 18 Mei 1619 werd hij veroordeeld tot eene eeuwige gevangenis en al zijne goederen verbeurd verklaard. Men voerde hem den 6 Junij daaraanvolgende naar het huis te *Loevestein*, waarheen zijne voortreffelijke echtgenoote, MARIA VAN REIGERSBERGEN hem vrijwillig verzelde. Hier besteedde hij zijnen tijd met het schrijven van verscheiden uitmuntende werken, de regtsgeleerdheid, geschiedenis en godgeleerdheid betreffende; om zich na veel zittens eenige beweging te verschaffen, zweepte hij een' drijftol voort, of nam tot geestontspanning somwijlen de lier in handen. Het uitgebreide dichtstuk *De waarheid van den Christelijken Godsdienst* Dit dichtstuk is zeker het eenige Nederlandsche werk, hetwelk men zeggen kan dat de geheele wereld door bekend is; behalven dat het door DE GROOT zelven in het Latijn vertaald is, zijn er ook overzettingen van voorhanden in het Grieksch, Fransch, Engelsch, Deensch, Hoogduitsch, Arabisch, Maleitsch, Chineesch, enz. stelde hij hier op. Hetzelve neemt geene hooge gedachtenvlugt, heeft noch vernuftige spelingen noch zwierige uitdrukkingen, en moest die, volgens den aard des onderwerps, ook niet hebben, maar alles is daarin op eene eenvoudige, duidelijke, overtuigen-

de en krachtige wijze voorgedragen. In het slot van de daarbij gevoegde aanspraak aan zijn vaderland drukt hij zich aangaande dit werk in dezervoegen uit:

> Vindt gy hier iet, hetwelck u dunckt te wesen goed,
> Bedanck hem, sonder wien gheen mensch iet goed en doet.
> Is hier of daar gemist, erinnert met meedooghen
> U selven wat een wolck bedwelmt der menschen ooghen.
> Verschoon veel liever 't werck, dan dat ghy 't bitter laeckt,
> En denck: Och Heer! het is te Louvesteyn gemaeckt.

Een ander dichtstuk, insgelijks door hem in zijne gevangenis in *'s Hage* den 8 Maart 1619 opgesteld, zijnde een gesprek tusschen een' vader en zijn' zoon *over de Deugd van weinig te spreken*, heeft men kort geleden, naar den tegenwoordigen stijl verspeld, het publiek op nieuw medegedeeld In het mengelwerk van het *Letterk. Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak*, voor 1821, N. XI, blz. 523. Door sommigen wordt dit dichtstuk echter niet aan HUGO, maar aan zijn' broeder WILLEM DE GROOT toegeschreven..

Er is iets aandoenlijks, iets dat ons eene behaaglijke weemoedigheid inboezemt, in het eenvoudig verjaardigt, waarmede hij zijne geliefde MARIA op het akelig *Loevestein* Ja wel akelig, volgens de levendige en schilderachtige beschrijving, die de Heer WARNSINCK daarvan heeft geleverd, na dat hij dezen *Bastille* der kerkelijke en politieke deugnieten met een hart vol warmen eerbied voor DE GROOT en zijne uitmuntende gade in 1821 bezocht had. *Vaderl. Letteroef. voor* 1822, N I, Mengelwerk, blz. 18. vereerde. De Heer

DE VRIES heeft wel gedaan dat hij hetzelve in zijn verdienstelijk werk geheel heeft opgenomen T.a.p. blz. 145.; hetzelve had anders gewisselijk hier eene plaats gevonden.

Anderhalf jaren zat hij in deze onverdiende gevangenis, en was in het geheel twee jaren en zeven maanden van zijne vrijheid beroofd geweest, toen zijne wakkere vrouw op den schranderen inval kwam om hem op eene zonderlinge wijze uit zijnen kerker te verlossen, nadat zij bij de Staten van *Holland* alle mogelijke middelen vruchteloos had aangewend om zijn ontslag te bewerken. Zij had opgemerkt dat de wachthebbende soldaten de koffers, die hem met boeken en linnen werden toegezonden, niet meer zoo naauwkeurig doorzochten en eindelijk niet eens meer openden. Dit bragt haar op het denkbeeld om haar' man te overreden dat hij zelf zich in zoodanig een koffer zou sluiten, en zich alzoo laten vervoeren. Zij bewerkstelligde zulks den 22 Maart 1621 met zoo veel overlegs en omzigtigheids, dat het koffer zelfs met hulp der wacht aan boord van het vaartuig gebragt werd, het welk hem in zijn eng verblijf naar het nabij gelegen *Gorinchem* voerde. Zijne getrouwe en kloekmoedige dienstmaagd verzelde en bewaakte gedurende den overtogt zorgvuldig het koffer, hetwelk zulk een' onwaardeerbaren schat bevatte DE GROOTS ontkoming op deze zonderlinge wijze gaf den voortreffelijken dichter LOOTS, met toespeling daarop, aanleiding tot deze zoo schoone als juist gepaste vergelijking:

> Zoo zat geleerdheid diep verscholen
> In cel en sombre kloosterholen,
> Toen 't Noord, met ongeremde magt,
> Haar woedend uit Europa stormde,
> Dat zij weêr tot een' hemel vormde,
> Toen ze oprees uit dien ijzren nacht.
>
> Werken der Bat. Maatsch van Taal- en Dichtk. II Deel, blz. 54.

BRANDT zegt, *Leven van* H. DE GROOT, blz. 262, dat zijne ouders dit koffer langen tijd te *Delft* met tedere zorgvuldigheid bewaard hebben. Na hunnen dood geraakte hetzelve in bezit van zijn' broeder W. DE GROOT, uit wiens huis hetzelve tot groot leedwezen van HUGO en zijne vrienden vermist werd. In 1785 kwam eene levensbeschrijving van H. DE GROOT in het licht, met twee afbeeldingen van het koffer, hetwelk toen opgegeven werd in het bezit te zijn van den Heer Mr. J. KLINKHAMER, te *Amsterdam*. Het metselaarswambuis is insgelijks bewaard, beschreven en afgebeeld geworden.: de geschiedenis heeft daarom ook den

naam van ELSJE VAN HOUWENING der vergetelheid ontrukt. Haar meester kwam op deze wijze behouden bij zijne vrienden aan, vermomde zich als een' metselaar, ging met den maatstok in de hand door het drok gewoel van den marktdag heen naar den gewonen postwagen, en reed naar *Antwerpen*. Inmiddels had op *Loevestein*, om tijd ter ontkoming van haren man te winnen, mevrouw DE GROOT de wacht verzocht eenigen tijd stil te zijn, alzoo zij voorgaf dat haar man onpasselijk was en sliep, hebbende zijne kleederen en muilen voor de digtgeschoven bedgordijnen geplaatst. Doch toen zij hem

in veiligheid achtte, zeide zij dat de vogel hen ontvlogen was. Men wilde haar als eene misdadige handelen, en in haar' mans plaats gevangen houden; maar de meerderheid der regters sprak haar vrij, en ieder prees haren moed, hare schranderheid en huwelijksliefde, die het onderwerp leverden tot eene menigte lofdichten in dien en in lateren tijd Men heeft deze ontkoming insgelijks voor het tooneel beärbeid. De stukken van F. DUIM, *De vlugt van Huig de Groot* en *De dry deelen* van *Huig de Groot*, zoowel als het mislijk drama, *Hugo Grotius*, van KOTZEBUL, zijn beneden alle aandacht. *De Vlugt van Hugo de Groot*, door LOOSJES, is beter behandeld; *De Ontkoming van Hugo de Groot*, door WARNSINCK, is in 1820 op den Amsterdamschen schouwburg herhaalde malen vertoond. Het koffer zelf, waarin DE GROOT ontkwam, werd bij die gelegenheid op het tooneel gebezigd..

Van *Antwerpen* ging DE GROOT dadelijk naar *Frankrijk.* Den 16 April 1623 zond hij zijner vrouw uit *Parijs* een' dichtmatigen brief, dien zij den 25 te *Delft* ontving, en dien wij, om dat hij weinig bekend is, hier eene plaats inruimen.

Hugo de Groot aan syn huysvrouw M. Reygersbergh, over sijn verlossingh uyt d'eeuwige gevangenis.

Discite jam Belgae pietas quid possit & uxor.

Boulongie, die wel eer de voedster zijt geweest
Van haer, die by haer heeft mijn leven en mijn geest,
Die met haer kloeck verstandt en met haar wacker' oogen
Tot soete slaverny my eertijdts heeft getoogen!

Maer nu (ô groote trouw, en droeve saeck!) om my
Sich selven heeft gebracht in sware slaverny!
Boulongie hoogh en laegh, gelijck als zijn de keeren,
Die mijn en haer gelucks lichtvaerdigheit doen leeren,
Hoe weynigh docht mijn lief, mijn alderwaertste pandt,
Doen sy in d'eerste jeught gingh wand'len hier op strandt,
Of plucken in haer schoot de bloemkens van de velde,
Of hier uw lammerkens, of daer uw schaepkens telde,
Of vrolijck van gemoedt gingh treden over straet,
Of and're dochters gaf een vriendelijcke praet,
Dat haer jongh hart noch eens met min sou zijn ontsteken,
Een soete min, maer die haer suurlijck op sou breken,
Wanneer haer lief van haer sou werden afgeruckt,
Als met een leeuwen-klaeuw, en sy (eylaes!) bedruckt
Gestadelijck voor hem by d'een of d'ander gaende,
Hem niet sou mogen sien in meer dan negen maenden,
Noch hulp, noch bystandt doen; toen hy met sware sucht
Beladen lach; gespeent van vrienden en van lucht.
Hoe weynigh kon sy doe bedencken ofte vresen,
Dat hare mingenoot sou werden noch verwesen
Tot banden sonder end, verliesende sijn goedt,
Dat sy in al dit quaedt, geduldigh, welgemoedt,
Hem volgen soude nae, om haer met hem te laten
Besluyten met een gracht, met sloten en soldaten;
Doch dat sy eyndelijk met haer gescharpt verstandt
Haer man verlossen sou uyt sijnen slaefschen bandt!
O spiegel van de deught! die nu (eylaes!) moet lijden,
En dat om mijnentwil, soo veer van mijne zijde
In 't droeve Loevesteyn: terwijl ick mijne rust
Eenloopend' ballingh 's lants, soeck aen de Fransche kust,
En met een diepe sucht besie de soete stede,
Die ghy wel eertijdts hebt, vry, onbesorght betreden.
Indien dat of gedicht, of wel gestelt verhael
In Griecksch, of in Latijnsch, of oock in Duytsche tael,

Een deughdelijcken naem kan houden buyten sterven,
Een onvergancklijck lof sult ghy voorwaer verwerven.
Indien Evadnes naem soo groote lof bequam,
Om dat sy haren man naesprongh tot in de vlam;
Indien Alcestis eer ten hoogsten is verheven,
Om dat sy met haer doodt kocht hares liefstens leven:
Waerom en sou dan niet daer neven zijn genoemt
Maria Reygersbergh, en eeuwelijck geroemt?
Die hebbend' uytgestaen soo hooge en felle baren,
Om, en oock met haer man, ses maenden en twee jaren,
Oock niet en heeft geschroomt te blijven in den noodt,
Verlossende haer man van eene lange doodt,
Die hem besloten hiel in hoogh verheve muren,
Als in een graf, gemaeckt om eeuwelijck te duren:
Nochtans soo wist sy wel, wat voor een bitt'ren haet
Dat haer te lyden stondt om dese vrome daet.
Maer ghy Regeerders 's landts, wat roem meent ghy te dragen,
Dat ghy bestaet een vrouw, en sulcken vrouw te plagen?
Daer sullen Rechters zijn, die tusschen u en haer
Recht sullen spreecken nu, en noch nae hondert jaer;
Niet vier-en-twintigh, niet eenzydelijck verkoren,
Maer hondert duysenden en hoogh en laegh geboren;
Die sullen u ter schandt, en haer ter eer verstaen,
Dat ghy seer qualijck hebt, en sy seer wel gedaen;
Jae self de groote Godt, niet doof aen mijn gebeden,
(Om wien te dienen ick mijn leven wil besteden)
Sal sijn begonnen werck niet laten onvolbracht;
Maer soo hy nu aen my betoont heeft sijne kracht,
Soo sal hy (ick vertrouw 't) door d'eenen wegh of d'ander,
Het welgevoeghde paer weêr brengen by malkander Verscheiden Nederd. Gedichten,
I Deel, blz. 103..

DE GROOT werd in *Frankrijk* met veel achting door het hof behandeld en met een jaargeld van duizend kronen begunstigd *Histoire de la Hollande, par* DE LA NEUVILLE, Tom. I, page 176. Anderen hebben beweerd dat dit pensioen hem wel beloofd, doch door tegenwerking van den Kardinaal DE RICHELIEU nooit uitbetaald is geworden.. De Hollandsche gezanten poogden vergeefs hem bij den Koning in een ongunstig licht te plaatsen, die in tegendeel hem voor hunne vervolgingen krachtdadig beschermde. Hier hield hij zich onledig met het schrijven van verscheiden fraaije werken; het eerste wat hij in het licht gaf was een mannelijk verweerschrift *Apologeticus eorum, qui Hollandiae Westfrisiaeque et vicinis nationibus ex legibus praefuerunt ante mutationem quae evenit*. 1618, Par. 1622. tegen de Staten van *Holland*, waarin hij zich zuiverde van de hem aangetijgde beschuldigingen. In 1622 schreef Prins FREDRIK HENRIK hem een' beleefden brief en bood hem zijne gunst aan; doch dweepzucht en religiehaat bezielden nog te zeer de staatsvergadering van *Holland*, om daarvan, zoo min als van HOOFTS voorspraak, eenig nut te verwachten. Ondertusschen deed zijne echtgenoote eene reis naar *Holland*, om orde te stellen op hetgeen er van hunne verbeurdverklaarde goederen gered was Een' der brieven, die MARIA op deze reis aan haren man schreef, gedagteekend uit *Amsterdam*, den 12 Augustus 1624, heeft de ijverige naarsporer van vaderlandsche *reliquiae*, de Heer Mr. J. SCHELTEMA medegedeeld in zijn *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*, II Deel, I St. blz. 97..

In verwachting dat na eene meer dan twaalfjarige gevangenis en ballingschap de haat tegen hem zoo niet geweken, althans merkelijk verkoeld zou zijn, keerde hij in 1631 terug naar *Holland*. Vruchteloos waren de pogingen zijner vrienden Bij gelegenheid van de oprigting der Doorluchtige Schole te *Amsterdam*, gaf HOOFT zich alle mogelijke moeite bij de regering, dat zij DE GROOT aanstellen zou tot Hoogleeraar in de regten., vruchteloos de genegenheid van den gematigden FREDRIK HENRIK; de edele balling moest op nieuw het vaderland ontwijken, dat hem even zoo gaarne gehouden had als hij in hetzelve gebleven ware. Hij week dus naar *Hamburg*, alwaar de Zweedsche Rijkskanselier, de beroemde Graaf van OXENSTIERN, bewerkte dat CHRISTINA, Koningin van *Zweden*, hem aan haar hof ontbood, en tot haren afgezant in *Frankrijk* benoemde. Hij vertrok derwaarts in 1635 en bleef aldaar tot 1645, wanneer hij wederom naar *Zweden* vertrok. Hij nam den weg door *Holland*, en bezocht zijne vrienden te *Amsterdam* voor de laatste maal. Te *Stokholm* deed hij der Koningin verslag van zijne verrigtingen, en verzocht zijn ontslag, hetwelk zij hem, hoewel ongaarne, gaf. Hij verwijderde zich van het hof, en begaf zich scheep, doch moest, wegens storm, op de Pommersche kust aan wal stappen, en zijne reis met een ongesteld ligchaam te land tot *Rostok* voortzetten, alwaar zijne ziekte dermate de overhand

nam, dat hij den tweeden dag na zijne aankomst, den 28 Augustus 1645, overleed. Zijn lijk werd naar *Delft* vervoerd en in het familiegraf aldaar begraven.

Met zijne levenstoorts was die van den haat en laster geenszins uitgebluscht. Niet genoeg was het dat 's mans lijk te *Rotterdam* door den schipper, die hetzelve had aangebragt, werd gearresteerd voor de vrachtpenningen, die echter spoedig door HENDRIK ZWAARDEKROON, Rector der Erasmiaansche schole aldaar, voldaan werden; de theologische wrevel van een' RIVET en andere orthodoxe domkoppen gunde in het graf den man de rust niet eens, die zij hem zijn geheele leven door ontzeid hadden. Men kreet hem uit voor een' Sociniaan De ijveraars wisten in hunne dolzinnigheid niet eens dat DE GROOT reeds in 1617 eene verhandeling geschreven had: *De Satisfactione* CHRISTI, *adversus* SOCINUM. Zoo helder scheen het licht, dat van *Dordrecht* was uitgegaan!, toen wel de verschrikkelijkste van al de *anen*, waarmede men naderhand hartelijk gelagchen heeft, en er was zelfs een getuigenis noodig van den Lutherschen predikant QUISTORP, te *Rostok*, die hem in zijne krankte bezocht had, dat DE GROOT als een Christenmensch gestorven was, waaraan onder anderen ook de pedante SAUMAISE (SALMASIUS) de vrijheid nam te twijfelen, en deswegens door VONDEL vinnig doorgestreken werd Zie het gedicht: o Farizeeusche grijns, enz. in VONDELS *Poëzy* II Deel, blz. 217..

Langzamerhand echter heeft een verlichter nageslacht de verdiensten van den uitmuntenden man op beter' prijs gesteld dan zijne ondankbare tijdgenooten. Met genoegen beschouwen wij te *Delft*, in de nabijheid van het heerlijk gedenkstuk ter eere van WILLEM I, ook de eenvoudige schoone eerst in 1781 op kosten van zijne nakomelingen opgerigte graftombe van DE GROOT In 1663 werd op het verzoek van PIETER DE GROOTen zijne zuster CORNELIA door de regering van *Delft* toegestaan om eene praaltombe ter eere van hunnen vader in de Nieuwe kerk aldaar te mogen oprigten, dienvolgens werd daartoe een ontwerp geteekend en door R. VERHULST in aarde geboetseerd; doch de uitvoering van het werk is blijven steken. De afbeelding van dit beraamde praalgraf wordt gevonden in A. VAN CATTENBURCH, *Verv. van het leven van H. DE GROOT*, blz. 416, gelijk ook blz. 417 en 418, als mede bij G. VAN LOON, *Nederl. Hist. Penn*. II Deel, blz. 135 en 291, de afbeeldingen van twee gedenkpenningen, ter zijner eere eenigen tijd na zijn overlijden geslagen. De vervaardiger van de tegenwoordige graftombe, H. VAN ZWOLL, heeft eene groote plaat van dezelve in het licht gegeven., dien MAURITS, in stede van te miskennen, en door een' hoop domme en dweepzieke kerkuilen te laten vervolgen, had moeten waarderen en beschermen, wanneer ongetwijfeld DE GROOT voor hem dat geen geworden zou zijn wat MARNIX voor zijn' vader geweest was; met genoegen lezen wij daarop dit schoone grafschrift van PETRUS BURMANNUS SECUNDUS:

Hugoni Grotio Sacrum.

Prodigium Europae; docti stupor unicus orbis;
Naturae augustum se superantis opus;
Ingenii coelestis apex, virtutis imago;
Celsius humanâ conditione decus;
Cui peperit Libani lectas de vertice cedros
Defensus verae religionis honor;
Quem lauru Mavors, Pallas decoravit olivâ,
Quum bello et paci publica jura daret;
Cuem Thamesis Batavae miraclum et Sequana terrae
Vidit, et adservit Sueonis aula sibi.
Grotius hic situs est. Tumulo discedite, quos non
Musarum et Patriae fervidus urit amor De eerste maal dat ik, voor eenige jaren, dit opschrift las, schreef ik het af, en vervaardigde nog denzelfden dag daarvan de volgende vertaling; ik gevoel thans wel dat dezelve door beschaving misschien beter, maar misschien ook - slechter kon worden; althans het vuur der eerste geestdrift raakte er gewis uit. Zij staat hier ook enkel ten behoeve der lezers die het oorspronglijke niet verstaan:

Het wonder van Europe, als wijze al de aard' ten zegen;
't Gewrocht, waarin natuur zich zelf veredeld heeft;
't Vernuft, als beeld der deugd, tot 's hemels top gestegen;
't Sieraad, dat 's menschen stand zeer verr' te boven streeft;
Dien de achtbre godsdienst als verdediger waardeerde,
En cedren toereikte op den Libanon gehaald;
Dien Mars met lauren, met olijven Pallas eerde,
Toen hij het regt van vrede en oorlog had bepaald;
In wien de Seine en Theems het wonder der Bataven
Aanschouwden, 't hof ten dienst van Zwedens rijksvorstin;
Ontwijk dit lijkgesteent'; De Groot ligt hier begraven,
Gij, die niet gloeit van zucht naar kunde en vrijheidsmin.

.

De Koninglijke Academie te *Stokholm* in 1795 eene medaille uitgeloofd hebbende voor de beste lofrede op DE GROOT, werd deze eerprijs door onzen voortreffelijken landgenoot, den Hoogleeraar H.C. CRAS behaald Dezelve is in 1796 uitgegeven te *Amsterdam*, bij P. DEN HENGST, onder den titel: *Laudatio* HUGONIS GROTII, auct. H.C. CRAS. Schoon de uitmuntende schrijver DE GROOT doorgaans als regtsgeleerde op den voorgrond plaatst, doet hij toch ook hulde aan 's mans verdiensten als godgeleerde en dichter., en nog voor weinige jaren gaf de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde DE GROOTS verdienste op als prijsstoffe voor een dichtstuk; de Heer LOOTS behaalde de gouden en de Heer TOLLENS de zilveren medaille Hunne uitmuntend schoone dichtstukken worden gevonden in het II Deel der werken van voorn. Maatschappij.. Op zulk eene edele wijze heeft het nageslacht de schim van den verdienstelijken, door den voorzaat miskenden, gelasterden en vervolgden DE GROOT verzoend.

Vier kinderen waren de vruchten van het huwelijk des voortreffelijken mans met de uitmuntende MARIA VAN REIGERSBERGEN; eene dochter, CORNELIA, die zich in huwelijk verbond met JEAN BARTON, *Vicomte* van *Mombas*, kolonel in Franschen dienst, dien hij verliet en in den Hollandschen overging, in welken hij, door zijne dapperheid, kunde en bekwaamheid, tot den eersten rang opklom; doch gewikkeld in de onlusten van 1672,

ontkwam hij ter naauwernood de uitvoering der halsstraf, waartoe hij veroordeeld was; voorts drie zonen, CORNELIS, PIETER en DIDERIK. De oudste en jongste hadden zich in den krijgsdienst begeven. Beiden met het voornemen op reis zijnde om den Koning van *Zweden* hunnen dienst aan te bieden, werd de jongste tusschen *Emden* en *Bremen* door zijnen knecht vermoord; doch oogenblikkelijk door den oudsten gewroken. Naderhand werd deze Kapitein bij de Hollandsche gardes en Landdrost der Meijerij van *'s Hertogenbosch*.

[Izaak de Groot]

Groot (Izaak de). Het is minder bekend of deze tot het geslacht van HUGO behoorde dan wel dat hij opsteller is van een tooneelstuk, getiteld: *De Bedrooge Spekdieven* in 1633 in 4to gedrukt.

[Jacobus de Groot]

[Het is niet bekend of voorgaande, Izaak de Groot tot het geslacht van Hugo de Groot behoorde.] Even onzeker is het ook of Groot (Jacobus de), opsteller van het treurspel *Eugenia*, in 1713 gedrukt, insgelijks tot dat geslacht behoort. Denkelijk ook niet een andere [Jacobus de Groot ...]

[Jacobus de Groot]

[Het is onzeker of voorgaande, Jacobus de Groot, tot het geslacht van Hugo de Groot behoort.] Denkelijk ook niet een andere Groot (Jacobus de), die als erbarmelijk rijmer van *Rolando*, *Dronke Belij*, *Den Duivel in zijn Zondagspak*, en nog eenige andere prullen, waarmede hij in 1779 en 1780 voor den dag kwam, weinig tot den letterkundigen roem van hetzelve zou bijgedragen hebben, waartoe reeds in de zestiende eeuw de grondslag gelegd werd door [Johan de Groot ...]

[Johan de Groot]

Groot (Johan de) G. BRANDT, Leven van H. DE GROOT, blz. 5. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XVIII Deel, blz. 741., de vader van HUGO,

geboren te *Delft*, den 8 Maart 1554. Te *Douay* werd hij tot meester in de vrije kunsten en doctor in de regten bevorderd. Hij was een groot voorstander en begunstiger der geleerdheid, en hield gemeenzamen omgang met de geleerdste mannen van zijn tijd. LIPSIUS noemde hem zijn' vriend en leerling J. LIPSII, *Epistolae*, Cent. III. Ep. 64. en VAN DER DOES rigtte een Latijnsch gedicht aan hem J. DOUSAE, *Poëmata*, pag. 672.. In 1589 werd hij Schepen van zijne geboortestad en in 1591 Burgemeester, welke waardigheid hij vier achtereenvolgende jaren heeft bekleed; ook was hij Curator der Leydsche hoogeschole. De tijd van zijn overlijden is ons niet gebleken, alleen zien wij uit het verjaarvers van zijn' zoon WILLEM Overgebleven Rymstukken, blz. 99. dat hij in 1634 nog in leven en dus tachtig jaren oud was.

Hij beöefende de Latijnsche en Nederduitsche dichtkunst; in de eerstgemelde taal kennen wij slechts een paar zijner gedichten H. GROTII, Poëmata, pag. 380, 381., en eenigen zijner Nederduitschen worden gevonden in de verzameling, onder den titel van *Overgebleven Rymstukken van en op* J.H.W. *en* P. DE GROOT, in 1722 te *Delft* gedrukt. Tot eene proeve van zijn' dichttrant zoo wel als vanzijne denkwijze schrijven wij uit een de volgende regels af:

Die tot het Leeraars-ampt van God beroepen is,
Hy leere nederig, en niet te wys wil wesen,
Verklare schrift met schrift, dewelke gaat gewis.
De waarheid in het oud' en nieuw' verbond te lesen:
So yemand sig begeeft tot broederlijk vermaan,
Tot afstand van de sond', tot geestelijke werken,
Tot troost in tegenspoed, om vast op God te staan,
Van niet te wijs te sijn, moet op dit stuk wel merken:
Die 't sijne meededeelt, dat hy 't eenvoudig doet,
Hy soeke niet den mensch, maar Godes welbehagen,
En denke, dat hy is een Leenman van het goed',
En dat de reekenschap op 't eynd' den last sal dragen.
Die in Regerings-ampt als Overst' is gestelt,
Dees sijne saken nog sorgvuldig wil verrigten,
En 't sy by wereldlijk of geestelijk gewelt',
Den vrede soek, niet en verniel, staag die te stigten.
So wie, meelijdig, weet een mensch, die armoe lijdt,
En met barmhertigheid word over hem bewogen,
Hy dan bewyse dat met hert en ziel verblijdt:
Op een die blijd'lijkgeeft sien Godes lieflijke ogen Overgebleven Rymstukken, blz. 2..

[Pieter de Groot]

Groot (Pieter de) A. VAN CATTENBURCH, Vervolg van het Leven van H. DE GROOT, blz. 437. J. WAGENAAR, Vaderl. Historie, XIII en XIV Deel, doorgaans. J. KOK, Vad. Woordenb. XVIII Deel, blz. 749. was de tweede zoon van HUGO, geboren den 28 Maart 1615, en door zijn' vader tot de regtsgeleerdheid opgeleid. Zijne studiën in *Holland* volbragt hebbende, keerde hij in 1637 weder naar zijn' vader in *Frankrijk*, wien hij behulpzaam was in de zaken van het gezant-

schap. In het volgende jaar kwam hij te rug in *Holland*, en begaf zich tot de praktijk, tot dat KAREL LODEWIJK, Keurvorst van de *Paltz*, na den Munsterschen vrede hem benoemde tot zijn' Resident bij de Staten Generaal. In 1660 werd hij tot Pensionaris der stad *Amsterdam* verkoren, welk ambt hij zeven jaren bekleedde. In 1668 werd hij als gezant naar *Denemarken* en *Zweden* gezonden. Na zijne terugkomst in 1669 werd hij aangesteld tot Pensionaris van *Rotterdam*, welke waardigheid zijn vader insgelijks aldaar had bekleed, en werd in het hagchlijk jaar 1672 ook lid van de vroedschap, en vertrok als gezant naar *Frankrijk*; doch keerde, bij het uitbarsten van den oorlog, naar zijn vaderland te rug. Weldra geraakte hij te *Rotterdam* in moeilijkheid, waar hem het lot der DE WITTEN dreigde: des hij, om de handen des moordzuchtigen gepeupels te ontgaan, naar *Antwerpen* Van hier schreef hij den 17 Maart 1673 een' Latijnschen brief aan den Remonstrantschen Professor PH. VAN LIMBORCH, te *Amsterdam*, dien de Heer J. SCHELTEMA benevens de vertaling mededeelt in het II Deel III St. van zijn *Geschied- en Letterk. Mengelwerk*. Dezen brief zal ieder met genoegen lezen, die geen minder belang stelt in den miskenden en vervolgden zoon dan in den miskenden en vervolgden vader.week, en zich aldaar nog niet veilig achtende, zich naar *Luik*, vervolgens naar *Aken* en eindelijk naar *Keulen* begaf, alwaar de onderhandelingen over den vrede plaats hadden, en hij den afgezondenen van den staat gewigtige diensten deed.

Toen eindelijk de gemoederen een weinig bedaard waren, keerde hij naar zijn vaderland te rug; doch weldra werd hij voor de Hooge Vierschaar in *'s Hage* gedaagd, van gekwetste majesteit beschuldigd, en de verbeurte van lijf en goed tegen hem geëischt; doch de voortreffelijke advokaat SIMON VAN MIDDELGEEST, dien wij later ook als dichter zullen ontmoeten, verdedigde hem zoo mannelijk, krachtig en welsprekend Deze uitmuntend schoone pleitrede heeft de Heer J. SCHELTEMA insgelijks *u.a.* medegedeeld., dat hij den 7 December 1676 bij sententie van het hof werd vrijgesproken.

Vervolgens sleet hij een ambteloos leven op zijn buitenverblijf *Boekenrode*, buiten *Haarlem*, aan de Leydsche trekvaart, waar hij zijne overige dagen als een wijze met boekoefeningen in stille rust doorbragt, en, zeventig jaren oud zijnde, overleed. Hij was, volgens het getuigenis van A. VAN CATTENBURCH Vervolg van het Leven van H. DE GROOT, blz. 439., ‘een man van een' openhartigen inborst, een blank gemoed en zuivere zeden. Zijne beleefdheid en minnelijkheid in voorspoed en onkreukbare trouw blonken op het helderste uit in al zijne daden. Den welstand van zijn vaderland stelde hij, naast de eer van God, zich voor als de hoogste wet. Zijn grootste lust en bezigheid was zijne vrienden te eeren, zijn vijanden goed te doen en het welzijn van het gemeenebest te behartigen;’ in een woord, hij was, gelijk S. VAN MIDDELGEEST

ergens zeide, *digno patre filius dignissimus*, de waardigste zoon van een' waardigen vader, boven wien wij hem met den Heer DE VRIES Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 246. als Nederduitsch dichter moeten verheffen. Zijn dichttrant is, even als die van dezen, godvruchtig, zinrijk, eenvoudig en verstandig, maar schilderachtiger en stouter. Zijne dichtstukken zijn in onderscheiden gedichtenbundels verspreid; eenigen daarvan komen voor in de *Overgebleven Rymstukken*, waaruit wij het volgende ter proeve afschrijven:

Overdenking.

Gelijk een heldre stroom van haaren oorspronk neder
Gestadig zakt, en nooit een druppel waters weder
En stuurt ter plaatze, daar zy is van daan gewelt:
Gelijk de rook zich zelv' verdrijft, de kaars versmelt,
De sneeuw verdwijnt, het vuur verteert, en nooit weeromme
Denzelven vonk en toont, die eenmaal heeft geglommen;
Zoo zinkt ons spoedig glas, zoo, en noch snelder, glijt
De reddelooze loop van onzen dieren tijd.
In kort, zo werden wy ons zelven quyt en 't leven,
Dat niet als tijd, en die noch zelfs maar eens kan geven,
Werd niet verbezigt, maar verquist, terwijl wy, 't geen
Dat onzen eygendom alleen bezit, besteen
Om onze vrijheyd en ons zelven vast te boeijen
In 't gunt, waar van de winst niet zonder schaa kan groeijen;
Dus slaven we allegaar, een yder na zijn lust,
Om goed, om gunst, om staat, en niemand om zijn rust;
En als 't al omme komt, zoo wagen wy het wisse
Om 't onwisse, en, terwijl wy dat noch zoeken, missen

Wy 't beyden, vol van zorg en iel Ledig, ijdel, *vacuus, vanus;* men zegt nog ijl, voor dun. van vrucht, dus word
De tijd wel lang, maar niet te min het leven kort.
Als een, die alle ding doorwoelt om te bekommen
Den steen der wijzen, (dien men regt den key mag nommen)
En wat hy heeft tot gout wil puren, schoon hy vint
Al iet van 't geen hy zoekt, spilt meer noch als hy wint.
Zo doen wy allegaar, een yder in het zijne,
Wy weven ons verderf, en trekken aan een lijne,
Die ons als kreeften drijft gevoelloos agterwaarts,
In al ons doen verkeert, als zy, in 't snoodste schaars,
In 't beste quistig, en nochtans, hoe loos, hoe schrander,
Hoe gierig dat we zijn, wy leven voor een ander,
En sterven voor ons zelv', terwyl wy onzen tijd
Besteden aan een winst, die voor een ander dijt,
En die te naauwer nood', bekocht met gansch een leven,
Voor al haar schatten niet een uur kan weder geven:
Wat scheelt die rijkdom dan, hoe lang ook datze blijft,
Die naauwliks eenen mensch op eenen tyd gerijft,
Van zulken, die met ernst en opzicht waargenomen,
Al wat 'er teffens leeft, gelijk te baat kan komen,
Die heden al een deel maakt van die eeuwigheyd,
Die niet als tijd en is in hare tijdloosheyd;
Ja zelfs in haar verloop, gelijk een bloem van aart is,
Die, hoeze minder duurt, hoe datze meerder waart is,
En hoeze eer verdwijnt, en spader wederkeert,
Hoe datze meer wil zijn geviert en bet geëert,
Als die wel ons ontgaat, maar niet zich zelven, dieze
Kan houden zonder ons, ons zonder haar verliezen:
Niet anders als een wild, dat snel voorby ons vlied,
Schoon 't ons gezicht ontloopt, 't ontloopt zich zelven niet.

Dus is de tijd altijd weer tijd, en naa als vooren,
Al datze voor zich zelv' wint, gaat voor ons verloren:
Een ogenblik komt ons maar toe, al 't voor en naa
Is of onzekre winst of twyffellooze schaa.
Het tegenwoordig is 't alleen, dat in ons magt staat,
Dat weer zo kort is, dat men 't quyt is eer men 't agt slaat;
Maar dat zich staag vernieuwt, en op zijn wagters wagt,
Gelijk het weer verzuymt, al wie het eerst veragt:
Dies geeft een zelve stond en neemt ons ook het leven,
Niet wel door haar, maar ons bedryf, dat altijd even
Onachtzaam 't eerst en 't best verzuymt en 't lest verbeyd,
Daar niet alleen het minst, maar ook het slegtste leyd.
Dus gaat die versche bloem van onze lent verloren.
Dus derven wy van 't uur af dat wy zijn geboren;
Niet, dat de loop des jaars ons levens-draad verkort;
Maar, dat wy 't geen, dat door 't gebruik onsterflik word,
Door misbruyk doen vergaan. Dus heb ik zoo veel jaren,
My van den tijd vergunt, onvrugtbaar laten varen,
Waar van de heugenis my dagelijks verwijt
Het reddeloos verlies van mijn verzuymden tijd,
Dat is al 't geene, dat my over is gebleven
Van 't schoonste van mijn jeugt, en 't snoodste van mijn leven:
Dit is al 't geene, dat gy my op nieuws vermaant,
Onnoosle dag, die wel verdwaalt zijt, zoo gy waant
Mijn troostelozen druk door uwe komst te mind'ren,
Die mijn verlies verhaast, in plaats van te verhind'ren,
Die zoo uytdrukkelijk stelt voor mijn ogen, dat
Ik eeuwig quyt ben, wat ik eenmaal heb gehad,
En minder door den tijd, tot heden toe verworven,
Toont, dat ik heb geleeft als dat ik heb gestorven.
Wat rust is zoo gerust? wat blyschap is zo groot,
Die zoo een hert, dat schuld heeft aan zijn eygen doot,

Die zoo een ziel, die zich bewust is zulken zegen
Zoo langen tijd misbruykt te hebben, kan bewegen
Tot vreugde pleging over haar geboortenis,
Die meer getuyge van haar doot als leven is?
Nogtans beken ik, dat ik u ook dank ben schuldig,
Die my zoo dikmaal door uw komst, en zoo geduldig
Hebt aangemaant, gelijk ge nog doet, waarde dag!
Terwijl het tijd is, dat ik my bekeren mag.
Mijn God! ik ken mijn schuld, en val voor uwe voeten,
En bid u om genaa. Laat mijn berouw de boete
Van mijn vertreding zijn, en handel niet zo zeer
Naa uw gerechtigheyd, als naa uw goedheyd, Heer!
Vergeef de dwaasheyd van mijn jonkheyd, en laat deze
Den eerste dag van mijn herboren oorsprong wezen,
Neem van nu af myn ziel in uw bescherming aan;
Laat al haar ogen-merk op uw geboden slaan;
Beweeg ze zoo, dat al de handel van haar leven
Bequaam mag zijn om daar van rekenschap te geven:
Op dat zy eyndelijk, gezuyvert door uw bloed,
Geloutert door uw Geest, en door uw vleesch gevoed,
Met vast vertrouwen zich verlaten mag op 't voordeel,
Dat ons te wagten staat uyt uw genadig oordeel,
Ter tijden als uw licht, van allen nacht bevrijd,
Maar eenen eeuw'gen dag zal maken van den tijd Overgebleven Rymstukken, blz. 52..

Gaarne hadden wij ook hier zijn fraai wijsgeerig gedicht overgenomen, geplaatst voor J. WESTERBAENS *Ockenburgh*; doch daar men hetzelve ook bij den Heer DE VRIES aantreft T.a.p., blz. 242; ook in L.G. VISSCHERS *Bloemlezing*, II Deel, blz. 125., oordeelen wij

dit onnoodig. Zoo iemand, dan mogt hij onder anderen daarin zeggen:

> En seeker, als wy wel doortasten
> Met wat voor onlust, arrebeyt,
> Sorgh, wangunst en ondankbaarheyt
> De overheden sich belasten,
> Selfs als sy op haer lyfsgevaer
> Hun ampten trouwlijck nemen waer,
> Bevinden wy in ons gewissen
> Dat yemand, die sijn schoone tijd
> Besteed in sulcke kommernissen,
> Veel eer beklaeght dient als benijd Voor OCKENBURGH, blz. 28..

Het is door dezen PIETER DE GROOT dat het geslacht van HUGO tot op den tegenwoordigen tijd is voortgeplant geworden, onder den naam van CORNETS DE GROOT DIRCK HUIGEN DE GROOT, Burgemeester van *Delft*, het laatste mannelijk oir van zijn geslacht zijnde, heeft zijne dochter ERMGARD DE GROOT, in 1530 zich in huwelijk begevende met CORNELIS DIRCKZ. CORNETS, uitdrukkelijk bedongen dat de zonen, uit dit huwelijk geboren wordende, geen anderen naam zouden voeren dan dien van DE GROOT. Uit dit huwelijk werd geboren HUIG CORNELISZ. DE GROOT, grootvader van HUGO, en alzoo is dit beroemd geslacht reeds over de vijfhonderd jaren in stand gebleven., van hetwelk tegenwoordig nog verscheiden afstammelingen te *Delft* en te *Rotterdam* in leven zijn.

[Willem de Groot]

Groot (Willem de) J. KOK, Vaderl. Woordenb. XVIII Deel, blz. 748. was een jonger broeder van HUGO, en oom van den voorgaanden, geboren den 10 Februarij 1597, en mede geen onvermaard regtsgeleerde en verdienstelijk dichter. Zijne gedichten zijn eenvoudig, hartelijk en godsdienstig, doch minder krachtig dan die van zijn' broeder en neef; een groot gedeelte, meest tot familieaangelegenheden betrekkelijk, vindt men in de straks genoemde *Overgebleven Rymstukken.* Hij stierf den 12 Maart 1662, juist anderhalf jaren na den Raadpensionaris JACOB CATS, op wiens overlijden hijzijn zwanenzang, *Doodkrans* getiteld, uitboezemde, dien wij als eene proeve van den dichttrant des braven mans hier afschrijven:

Het gras is nu tot hooy, men houd al op met maaijen,
De zeyse heeft gedaan, men ziet die niet meer zwaaijen:
Maar wat ophouden mag, het zy in 't kort of lang,
De zeyse van de doot gaat altijd haren gang?
Dees' zwiert nog over al, vernielt de kleyn' en grooten,
Zo in de lage hutt' als hoog verheve sloten,
Ze spaart noch jong noch oud'; die heeft ons nu berooft
Van den vermaarden Cats, zijn wijs grijs-harig hoofd.
't Is waar hy heeft bereykt zeer hooge levensjaren;
Maar 't missen van het licht kan niet als ons bezwaren;
En, of al schoon de zon op 't langste heeft gestraalt,
't Is doorgaans nog te vroeg, wanneerze nederdaalt:
Hy is het, welk' wel eer de hoogte moeste peylen,
Daar 't schip des Vaderlands zou veyliglijk op zeylen;

De gissinge ging vast, dien hy maakte op het glas;
Zijn wijsheyd was de naald' van het geheel compas:
Hy 't alles meten moest, en alles moest aftellen,
Hy moest den wind naa zien, hy moest de streken stellen,
Waar op men aangaan zou by dag zo als by nacht,
Tot dat hy 't groote schip in d' haven had gebragt:
Terwijl hy met verstand dus woelded' in 't regieren,
Om door de baren heen voorsigtig 't schip te stieren,
Zo dagt hy staag op 't eynd', hoe dat nu, zijnde oud,
Mogt konnen leven stil, en schuylen onder 't hout:
Hy kiesd' hier toe een plaats in 't midden van de duynen,
Die hem de rijke zee vertoonden van haar kruynen,
Hy vond al daar geen groent', noch webegraafde kley,
Maar wel het dorre zand, met vele schrale hey:
Hy heeft 'er eenen strijd met de natuur begonnen,
Dien hy door zijn vernuft en arbeyd heeft gewonnen,
Wanneer hy 't gulle zand heeft op een hoop gekroo'n
Tot wallen ende een berg, en die bezet met zoo'n:
Hy plantede hier in veel kruyden ende bloemen,
En vrugten velerley, hoe dat men z' ook wil noemen,
Daar 's alle zoort by naa van boomen ingeraakt,
Dus is zijn duynkant toteen lusthof toegemaakt:
Hier ging hy onder 't loof der groene telgen wand'len,
En met een vriend of twee van deugd en wijsheyd hand'len,
Of zat by 't water neer, of in een and'ren hoek,
Doorblad'ren tot vermaak of oeffening een boek;
Hoewel hy meesten tijd zig bezig hield met dichten,
Waar in niet wyken hoeft de heerlijkste lichten:
Blijft ook in Holland niet, maar vliegt tot aan het end',
Waar ooit ons' moeder-taal in Neerland was bekent.
Hy werd wel in ons land, maar buyten meer geprezen,
By and'ren meest geagt, werd hy ook meest gelezen;

Dit land is veel te kleyn, dan dat het hem besluyt,
Zijn eerlof is zo groot, dat berst ter zijden uyt.
Die door 's lands palen brak, zal door den tijd wel breken;
Zelfs na veel honderd jaar zal hy nogkragtig spreken,
Zijn boeken sterven nooit, zijn Trouwring zal bestaan,
Tot dat het nodig werk van trouwen zal vergaan.
Maar laas! wat helpt onsdit? wat kan het ergens baten?
Hy 's van ons weggerukt, we zijn van hem verlaten.
Wat zullen wy nu doen? ons tranen laten gaan?
't Hayr trekken uyt het hoofd? de borst met handen slaan?
Neen, vrienden, neen; geen droefheyd zelfs moet by ons blijven:
Zo nog geluyt kon slaan, hy zoud deswege kijven:
Hy is van pijn verlost, heeft quaden overstree'n,
Hy is na vrijheyds-stad gevlogen van benee'n:
Hy is ons voorgegaan; we moeten ook zo treden,
Wel lettend op 't geen deed', en luyst'rend na zijn reden:
Zijn rym-werk ons vermaak'; zijn Zorg-vliet zorgen weer',
Zijn voorbeeld leven, en zijn dootkist sterven leer' Overgebleven Rymstukken, blz. 123..

[Jean Guepin]

Guepin (Jean) Hulde aan de nagedachtenis van wijlen J. GUEPIN, in de Mnemosyne, VI St. Blz. 177-202. was de zoon van JACOB GUEPIN, Boekhouder der wisselbank te *Vlissingen*, en MARY ATTWEL en zag in genoemde stad het licht op den 15 Januarij 1715. Men bespeurt aan de namen zijner ouders dat zijn vader van Fransche en zijne moeder van Engelsche afkomst was. Zij gaven dezen hunnen zoon eene beschaafde opvoeding, die van zijn' kant met een' vrolijken en vluggen geest een schrander oordeel en levendige ver-

beeldingskracht vereenigde. Bij de kennis der Nederduitsche en Fransche talen, welke laatste in het ouderljke huis gemeenzaam gesproken werd, verwierf hij insgelijks aan het Vlissingsche gymnasium de kennis der Latijnsche en Grieksche talen, onder het aanleeren van welken zijn aanleg voor de dichtkunst zich ontwikkelde, beide in het Fransch en Nederduitsch. De Rector JUNGIUS, zelf een liefhebber der Nederduitsche taal en dichtkunde, heeft ongetwijfeld den lust daartoe bij hem opgemerkt en aangemoedigd.

GUEPIN werd opgeleid tot den koophandel: hij bezocht dus na het verlaten der Latijnsche schole geene onzer vaderlandsche academiën; doch zijnsmaak in de dichtkunst nam toe door het aanhoudend beöefenen der beste en beroemdste dichters, inzonderheid leide hij zich toe op een' zuiveren Nederduitschen stijl, en rigtte met eenige letterkundige vrienden in 1736 te *Vlissingen* eene Rederijkkamer op, *De klimmende Leeuwerik* geheten.

In dichtmatige brieven, punt- en hekeldichten, muntte hij bijzonder uit, het zij hij die in het Fransch of Nederduitsch opstelde. De Latijnsche dichters stonden inzonderheid bij hem op hoogen prijs, en hij beproefde met geen ongelukkig gevolg vertalingen van sommige hunner meesterstukken. In 1752 ontstond te *Vlissingen* een taal- en dichtlievend genootschap, onder de zinspreuk: *Conamur tenues grandia*, hetwelk GUEPIN onder deszelfs voorname

leden telde. Maar het geen hem tot meer roem verstrekt, is dat men hem kan aanmerken als den eigenlijken hersteller van het Psalmgezang der Hervormde kerk, hoezeer wij den Veerschen Predikant A. ANDRIESSEN als de aanleidende ooraak daartoe hebben voorgedragen I^{e} deel, blz. 45..

Hoewel GUEPIN lidmaat en diaken was der Walsche kerk, woonde hij toch ook somwijlen de godsdienstoefening der Nederduitsche gemeente bij, enhoorde dan de ergerlijke en bespottelijke wartaal van DATHENUS opzingen, die voor zijne kiesche ooren onverdraaglijk was. Daar hij zich op de kennis en zuiverheid der Nederduitsche taal had toegelegd, en bij het maken van verscheiden aanmerkingen aangaande dezelve, de lamme en kreupele uitdrukkingen van DATHENUS meermalen ten doel van zijnen spotlust gesteld en in zijne geestige brieven zich somwijlen vermaakt had met zijn' stijl naar te bootsen, kwam hij op den geestigen inval om hem op de wijze der geleerden *quasi* te commentariëren, en zijne verdediging *ironice* op zich te nemen. Hij schreef dienvolens een werkje, getiteld: PETRI DATHENI *CL Psalmi*, *ad fidem veterum membranarum curis Philomusi sedulo castigati*. 1752.Hij veinst in hetzelve oude manuscripten te raadplegen, verdedigt de zotste uitdrukkingen met de geestigste schijn-critiek en het gezag der ergste letterzifterij in den smaak van het bekende *Chef d'oeuvre d'un*

Inconnu, met eene opdragt, voorrede en lofzang voor P. DATHENUS. GUEPIN gaf zijn handschrift aan zijne vrienden ter lezing, die, met of zonder zijn weten, afschriften daarvan maakten; althans in 1758 verscheen hetzelve in het licht, onder den titelvan: *Datheniana, of Ophelderingen en Aanmerkingen over de vermaarde Psalmberijminge van*PETRUS DATHENUS, enz. op den versierden naam van JUVENALIS GLAUCOMASTIX J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 249., met eene zinspelende titelplaat, kenbaarlijk door S. FOKKE gegraveerd. Dezelve verbeeldt eene gebroken zerk, waarop het gelaat van DATHENUS is uitgehouwen met ezelsooren en eene harp, met het bijschrift *P.D. Non bene conveniunt*, en wijders eenige verzinnelijkingen zijner aanstotelijkste uitdrukkingen, als *oude schoen, ketels als kolen zwart*, enz. In den vooraangeplaatsten *Lofzang voor den uitmuntenden Lier- en Harpzanger* PETRUS DATHENUS zijn diens mislijke uitdrukkingen op eene geestige wijze gebezigd ende Psalmen op den kant aangewezen, in welken zij gevonden worden. Het werkje zelf vloeit over vangeestigheid, en maakte vrij watopziens. Scherp werd hetzelve, benevens de *Aanmerkingen van* ANDRIESSEN *op de Psalmberijming van* DATHENUS, beöordeeld Maendelijksche Bijdragen, tot opbouw van Neerl. Tael- en Dichtk. I Deel blz. 65, 189.. De laatste verdedigde zich met na-

drukkelijken ernst, doch GUEPIN op zijne gewone ironische wijze met een *Lofdicht op* P. DATHENUS, *of Datheniaansche bedenkingen over de Maendelyksche Bydragen*, opgedragen aan JUVENALIS GLAUCOMASTIX, uitgever der *Datheniana.* Dit stukje beslischte het pleit. Een paar geeselslagen der satyre vermogten meer dan al de bondige bewijsredenen, die men bijkans twee eeuwen lang vruchteloos had aangevoerd, om te betogen dat men nooit een' enkelen regel van DATHENUS in eene godsdienstige vergadering had moeten aanheffen. Men sloeg eindelijk de handen aan het werk; de Algemeene Staten trokken zich de zaak der Psalmberijming aan, die eindelijk in 1773 totstand kwam. Men ziet dus dat de eer der hervorming van het Psalmgezang, met alle regt, aan GUEPIN toekomt, die echter nederig genoeg was dezelve toete schrijven aan den Veerschen Predikant in het volgende klinkdicht:

ANDRIESSEN tast DATHEEN met klem en nadruk aan,
Die DAVIDS hemelvlugt nahinkt op zwakke krukken,
Ik noem hem Herkules, die manlijk dorst bestaan
Het monster-psalmgezang uit Neêrlands kerk te rukken.

De onkunde doet dit wis voor heiligschennis gaan,
En weert de onnozelheid hier vrucht of nut te plukken;
Stijfhoofdigheid zal liefst verwarde toonen slaan,
Dan, reedlijk overtuigd, hier aarzelen of bukken.

o Blame! och arm! eerbaar; dagrade; smal; bescheet;
Verstrangen; bloot; gezet; o hoopning! schier; secreet;
Gebenedijd; *fijn; koen; pofhanzen; strang; beseven*.....

Klinkt dus de hemelharp! - 't Stoutmoedige Ter Veer
Gaf Nederland een hoofd, en dingt nu voorts naar de eer
Om beter harpgezang aan zijne kerk te geven Mnemosyne, VI St. Blz. 195..

GUEPIN bekleedde in zijne geboortestad de waardigheid van Schepen en Raad, en gaf zoo vele blijken van schranderheid en gezond oordeel in het waarnemen van dezen regeringspost als van vernuft en geestige luim in den gezelligen omgang.

Zijne vrolijke opgeruimdheid verliet hem zelfs niet toen hij in zijnen handel zware verliezen had ondergaan. Hij teekende een vignet voor eenige gedichten, die hij wilde uitgeven, verbeeldende de faam, die de gevleugelde linkerhand naar boven, maar de regter met eene keten, vastgemaakt aan eene ijzeren geldkist, naar beneden houdt; onder dit vignet stond:

Ut me pluma levat, *sic grave mergit onus*.

Hij bezong de inhuldiging van WILLEM V als Heer van *Vlissingen*, den 30 Mei 1766 in een Fransch dichtstuk, en reeds den 15 Junij daaraanvolgende was hij niet meer.

Wij hebben voor het tegenwoordige geene zijner Fransche of Nederduitsche dichtstukken bij de hand, behalve zijne geestige inderdaad thans zeer zeldzaan voorkomende *Datheniana*, en kunnen ons het genoegen niet ontzeggen van onzen lezeren stof tot lagchen te verschaffen, door hen daaruit mede te deelen den

Lofzang voor den uitmuntenden lier- en harpzanger Petrus Dathenus.

Sic itur ad Astra.

Ps. 49 vs. 4. o Koene *Poshans* van Parnas!
Wiens kunst ons lang zoo dierbaar was,
- 17 vs. 5. En aan wiens Harp, *niet om verstrangen*,
Wij altoos gretig bleven hangen;
- 15 vs. 2. Ontfang van onze Lier *eerbaer*,
- 8 vs. 5. Een laage Lofspraak *naekt* en klaar,
- 12 vs. 1. Waar voor ik nochtans *gaer* en *seere*,
Vergiffenis van U begeere.
- 10 vs. 7. Want wie is hier in *'t hart zoo blent*,
- 21 vs. 5. Die zich daartoe *bequaame* kent?
- 60 vs. 6. Wie zoo verwaand en stout en *koene*,
Om zoo een zaak glad af *te doene?*
- 1 vs. 1. 't Is alles hier uitnemend groot,
109 vs. 14. 106 vs. 11. en 19 vs 1. *Een paer, gaer net, gantsch seer* en *bloot;*
Ps. 31 vs. 17. Niet om vertragen, *onverdroten*
- 91 vs. 6. Begonnen en zeer *sijn besloten*.
- 119 vs. 7. Uw Zanggodin in *groot geschal*,
Zal niets vergeten *groot of smal*.
- 143 vs.9. Wie zal die *hopening* ooit bevangen,
U te evenaaren in uw Zangen?
- 45 vs. 3 en 5. Die aan de kenneren *gemeen*
Gantsch *lieflijk* vallen *fijn* en *reen*.
- 132 vs. 2. Homeer mag *sluijmen*, maar mijn Dichter
- 37 vs. 3. Brand telkens *heller, klaarder*, lichter,
- 34 vs. 5. Hij schildert alles met *bescheet*,
- 55 vs. 8. En openbaart ons veel *secreet*.

Ps 38 vs. 5. Wat ziet men hier al schoonheên *kommen*
Al aartigheden *niet om sommen*,
- 19 vs. 3. Daar deugd haar rechten loon *ontsaet:*
- 26 vs. 9. Daar zijn *boosdoenders opstinaet*,
Die naar verdiensten zijn *bevonden*,
- 38 vs. 3. Het *lijf* gantsch *vol* van *ongezonden;*
Die gij *zeer fijn, eerbaer* en *koen*,
- 60 vs. 5. *Niet meer acht dan een oude schoen.*
- 23 vs. 3. Maar vromen sijn *niet om verschoonen*,
Wil uwe Lier met eer bekroonen,
- 68 vs. 6. De vroomen *die daar zaten hart*,
Tusschen ketels als kolen zwart;
- 93 vs. 2. Die zich voorts vinden met hun *allen*
- 73 vs. 3. *Daer* dan voortaan *geen slagen vallen.*
Met reên maakt ge in het minst geen werk
- 68 vs. 15. Van *Heeren Egypti zeer sterk*,
Die gij met *boden en dienaren*,
Veracht en laag verneêrd laat vaaren.
- 136 vs. 18. 'k Zie *Reuzen sterk en onbezorgt*,
- 122 vs. 1. Door uwe hand *eerbaer verworgt*.
- 78 vs. 33. *Die luide tieren* en mits dezen
Dan *maeken* vrij *een seltsaem wesen*,
- 77 vs. 9. En schreeuwen dat de *diepe afgrond*,
Daar van ook daverde *terstond*.
- 9 vs. 5. Ik zie de Koningen zeer prachtig,
- 17 vs. 6. Als *Leeuwen sonderlyk en krachtig:*
- 27 vs. 1. Die haastelijk *vallen overhoop*,
Om dat zij *deeden overloop*.
Wat zij hier niet al ondervonden
- 119 vs.65. *Secreten* ganschelijk niet *omgronden?*
Al stukken die uw dichtkunst groot,
- 119 vs. 82 en 38 vs. 3. Steeds voorbragt *wonderlijk* en bloot.

Uw Zangnimf hinkt aan geene zijde,
Ps. 121 vs. 2. Uw Zangnimf *sluimt* ten geenen tijde;
- 68 vs. 8. Wie tart u ooit met vrugt *rebel?*
- 22. vs. 12 en 72 vs. 10. Gij zijt Apollo! *niemand el!*
Dus ziet men u alom verkeeren
Ps. 107 vs. 16. Bij laage en *eersame Raetsheeren*
- 40 vs.8. Die uwen toon *gebenedijt*,
- 52 vs. 2. Graag hooren *nu en 't aller tijt*.
- 118 vs. 9. *Doet doch de groote poorten open*,
Op dat Datheen, *daer in mag lopen!*
- 109 vs. 14. Datheen die prachtig en *gaer net*
De hoogste noot op 't dichten zet:
- 113 vs. 5. Daar mans en *kinderen* van praten,
Die in huis spelen en op straten;
- 9 vs. 17. En waar bij alle dichters *saen*,
Als onvoldragen dwergen staan,
119 vs. 31. Schoon datse zweeten *vroeg en spade*,
- 55 vs. 10. En zwoegden zelfs *van den dag'rade*,
- 136 vs. 20. Och! niemand kwam er beter *van*,
Dan *Og den Koning van Basan*.
- 1 vs. 1. Zij zijn bij u, groot man! o *nreyne*,
- 16 vs. 9. *Als kindren bij uw dienstmaagt kleyne;*
Ja al wat onze Apollo doet,
- 55 vs. 12. Is heerlijk, ja *als boter soet*.
- 78 vs. 12. Hier groeit goed kruid niet om *te vruchten*,
Een waassem van gezonde luchten.
ô Febus Zoonen! dichters schaar!
- 3 vs. 3. Plukt hier vrij bloemen *zonder vaer*.
- 7 vs. 2. De Helikon is zelfs *begangen*,
Met dit geluid en grootsche Zangen,
Zij hoort thans mindre stemme noô,
- 6 vs. 3. En andretoonen zeer *onvro*.

De Piëriden *Piëriden* een gewoone naam der Zanggodinnen, naar den berg *Pierus*,liggende in *Thessalie*, welke haar toegewyd was. - De Dochters van een Macedonisch Prins, *Pierus* genoemd, voerden ook dien naam van *Pieriden. Ovidius* verhaalt van haar dat zij de Zanggodinnen uitdaagden, om den prys in de Poëzy te behaalen, overwonnen wierden en tot loon van haare vermetelheid door dezelve in Exters wierden herschapen. Zie de Vertaalinge vanVondel, Vde Boek, Bladz. 142 en 157. zelfs bekwaame,

Verkwikt niet meer dan Petrus naame:
Word haar van hem iets voorgezet,
Ps. 114 vs. 3. Zij *hupplen* dan *als Schapen vet.*
Vooral als hij zoo glad van monde,
- 89 vs. 10. *'t Bolwerk raseren* doet *te gronde*.
En als men ziet van nu voortaan,
- 85 vs. 4. *Het regiment oprechtelyk staen.*
Dat ook (zoo als men vind beschreven)
- 78 vs. 12. Een grooten *noot* eerst moest *beseven;*
Eer 's Dichters moed die kracht ontfaat,
- 78 vs.33. *Sloeg 't Achterdeel des vijands quaet:*
- 4 vs. 2. Die daar op aanstonds zonder *quellen*
Het op een bange vlugt moest stellen.
- 45 vs. 8. Waar voert gij *lieffelijk en fijn*
Mijn geeft, ô Zanggodinnen mijn?
- 23 vs. 3. Och! vond ik hier *niet om verschonen*,
Idoner en veel hoger toonen:
- 45 vs. 6. Wees heden *kostelijk gekleet*
Met gulden stukken overbreet;
- 105 vs. 9. En toon den *man groot* in dees landen,
- 30 vs. 4. Die *als den dag is opgestanden:*
Den man die zich met grooten lof
- 113 vs. 4. *Zeer sijn verheffet uyt den stof*,

Ps.79 vs.6. Die *fier* en *koen* en *onverdroten*,
- 86 vs. 4 en - 107 vs. 21. Het hoofd heft boven zijn genoten;
Daar meer en meer steeds praten van
- 72 vs. 9. En Heer en *Burger* en *Koopman*,
Die alle nu zoo veele jaaren,
- 78 vs. 3. Zijn aangenaam *geset* bewaaren,
- 50 vs. 4. En in 't gezelschap of *alleyn*
- 78 vs. 35. *Op 't velt* zingen *in 't groene pleyn*,
En daar zij sloten zin daar laten,
- 119 vs.52. Die Zangen neuren *boven maten*.
Wie kleed mijn onbekwaame pen,
- 81 vs. 3. Met tooisel der *Lovertenten?*
- 73 vs. 1. Maar och! mijn kunst is veel te *kleyne*,
- 143 vs. 9. Vergeefs is hier mijn *hopening reyne*.
ô Groote Dichter! ik hou op,
- 96 vs. 8. *Verhef* uw gloririjken *kop!*
- 143 vs. 3. Uw Liedren zijn u zelfs *gaer seere*
Een Lauwerkrans tot roem en eere.
Wie die dit aanziet als een glos,
- 144 vs. 3. Zoo *schiet* ik mijn *geschut* hier *los* Datheniana, blz. 1..

[Simon Guldemont]

Guldemont (Simon) gaf in 1700 een treurspel in het licht, getiteld *Virginia* en [Gerret van Gulik ...]

[Gerret van Gulik]

Gulik (Gerret van) [gaf in het licht] in 1754 - 1770 vier tooneelstukken divers Naemrol der Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK, AEZ., N^0. 1036.. Wij hebben nog twee banden met eigenhandig door hem beschreven tooneelstukken in ons bezit, die nooit gedrukt zijn; doch wij durven er onze lezers geene twee regels uit mededeelen.

[Pieter van Gunst]

Gunst (Pieter van). De Psalmberijming van dezen J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz. 224., in 1736 gedrukt, verdient vermelding. Denkelijk was hij de zoon van den portret graveur van denzelfden naam R. VAN EIJNDEN en A. VAN DEN WILLIGEN, Geschied. der Vaderl. Schilderk, I Deel, blz. 255..

[Jan van Gyzen]

Gyzen (Jan van). Voor eenige jaren viel ons een door J. FOLKEMA prachtig gegraveerd portret in handen van dezen, houdende even als het portret van Vondel, eene rol in de hand met het opschrift: ‘Heldendicht’. De vier compartimenten waren allegoriën, verklaard door de opschriften te zijn die van het ‘Treurspel’ - ‘Lierdicht’ - ‘Kluchtspel’ en ‘Minnedicht’; onderaan pronkt een omlauwerd wapenschild en dit hoogdravend bijschriftvan P. LANGENDYK:

> Dus toont de kunst Apolloos zoon,
> VAN GYZEN, die het lieflijk Sparen
> Vereeuwigde op zijn' hoogen toon
> En d' Amstel streelt met zijne snaren.
> Al spuwt de nijd hem met venijn,
> Gansch Neerland roemt zijn puikgedichten
> Dies zal zijn naam vereeuwigd zijn,
> En als een star op Pindus lichten.

Dit portret vermeldde tevens dat hij te *Haarlem* was geboren, den 29 Mei 1668; ondertusschen hadden wij hem nooit hooren noemen of iets van

zijne werken onder het oog gehad, en dachten ter goeder trouw op het crediet van LANGENDYK, en misleid door het wapenschild, dat VAN GYZEN een der eerste vernuften was en tot 's lands edelen en aanzienlijken behoorde; vruchteloos bladerden wij in VAN LEEUWENS *Batavia illustrata* en andere genealogiën; even vruchteloos deden wij onderzoek naar 's mans Helden- Lier- en Minnedichten, Treur- en Kluchtspelen. Jaren lang moesten wij wachten, eer onze nieuwsgierigheid naar deze meesterstukken bevredigd werd; in meer dan vijftig zoo openbare als privative bibliotheken snuffelden wij vergeefs; de gezeleerdste bibliomanen haalden de schouders op; eindelijk gaf een dezer heeren, die het onwaardeerbaar geluk had van een' allereersten druk van *Uilenspiegel* te bezitten, ons hoop, dat hij ons de *Opera omnia* van dezen poëet zou kunnen bezorgen, van wien LANGENDYK getuigde dat in zijn tijd ‘gansch Neerland zijne puikgedichten roemde’, en voorspelde dat ‘zijn naam vereeuwigd zijn en als een star op Pindus lichten zou’; eindelijk ontvingen wij ook het lang gewenscht pakket, beslaande vooreerst in tien deelen *Amsterdamsch Merkuren*, zeerzindelijk op grijs pakpapier gedrukt bij JACOBUS VAN EGMONT In zijn' tijd vermaard drukker van straatliedjes en de walglijkste Janhagelslectuur. te *Amsterdam*, die dezelven wekelijks bij blaadjes voor twee duiten uitgaf, behelzende al het courantennieuws en de achterstraatsvoorvallen in lam en kreupel rijm, tot

vermaak van den gemeenen man; op deze of dergelijke wijze:

Spanjen.

Madrid. Een zekre Mogendheid die heeft ons Hof geraân
Van ons pretentie op Gibralter af te staan,
Terwyl zyn Heyligheyd geen goed vriend schynt van Spanjen,
Zoo raad men ons de zin te volgen van Brittanjen,
En wagten mede op een goê gelegentheyd,
Gelyker wys hiervoor uyt Zweeden is gezeyd:
Elk een bedient zich maar van tydsgelegentheden;
Die kans ziet oorlogt, en die 't kwalyk heeft tragt naar vreden Amst. Merkurius, X Deel, blz. 15..

Onder het stadsnieuws kwamen al vrij gewigtige zaken voor; bij voorbeeld:

In zeeker wynhuys in myn buurt, daar ik ben meer
Als eens geweest, als ik een glaasje wyn verteer,
Daar kwamen Moffen, groen uyt Moffeland gekomen,
Die hadden uyt hun land een dogter meegenomen,
Zy dronken met malkaâr wel digt een glaasje wyn,
En toen voorgevende eens uyt te moeten zyn,
Voorgevende om 't zaam zoo aanstonds weer te keeren,
De waard en dogter dogt dat alles was ter eeren;
Maar niets men minder weêr als deze Moffen zag,
En 't arme meysje dat bleef zitten voor 't gelag Ibid, IX D. blz. 198..

Van 1711 tot 1722 hield VAN GYZEN dit vol, dat is tot zijn' dood toe; want het laatste nummer verscheen den 28 Januarij 1722, en hij stierf den volgenden dag. Eenige daarbij gevoegde aanteekeningen onderrigten ons dat hij een arme duivel was, wever van beroep, doch dit had laten varen, en de gemakkelijker

kostwinning van rijmer bij de hand genomen had, waarmede hij zich soberlijk geneerde, en somtijds zelfs met besteld werk bleef zitten, gelijk blijkt uit de volgende advertentie, door hem geplaatst in zijn' *Merkurius* van den 24 Januarij 1722, en dus vier dagen voor zijn' dood:

> Drie Digten heb ik nu in eene week gemaakt,
> Van welke alle drie het haalen is gestaakt.
> 't Is eenmaal lang genoeg: ik zal te kenne geeven
> Waar op zy zyn gemaakt, en uyt wiens last geschreeven.
> Daar zit ik dagen lank, en schryf voor weer en wind,
> Met myn oud zieke lyf, myn zelven stom en blind.
> Gy die 't vermogen hebt komt uw Gedigten haalen,
> Of ik zal u met schaa en schanden doen betaalen.
> Verwagt uw Naamen eerst op 't wit papiere veld,
> En in het eynd zal dog de boodschap weezen geld: enz.

Men ziet dat de arme bloed door meer lieden dan door den portretteur FOLKEMA en den dichter LANGENDYK voor den gek gehouden werd. Zelfs met zijn lijk nog dreef men den spot; de noodiging ter begravenis was in kreupele rijmen opgesteld, en aan bespottelijke lijkzangen was er geen gebrek.

Wat nu zijne heldendichten, enz. betreft, die gevonden worden in de drie deelen zijner *Werken*, in 1708 - 1711 gedrukt, wij gelooven wel te doendat wij door geene uittreksels dit artikel nog verder rekken, waarom wij ook niet eens de titels zijner tooneelstukken Naemrol der Tooneels. van J. VAN DER MARCK, Aez. N^{0}. 1039. zullen opgeven.

Einde des tweeden deels.

Aanwijzing der dichters en dichteressen, in dit deel vermeld.

Cabeljau (J.)... blz. 1
Calfstaf (...)... 2
Cambon (M.G. de) geb. van der Werken... 2
Cammaert (J.F.)... 2
Campen (J. van)... 3
Camphuysen (D.R.)... 4
Canjoncle (J. de)... 28
Cardozo (E.U.)... 28
Caron (P. de)... 28
Casteleyn (M. de)... 28
Castro (G. à)... 29
Castro (J. à)... 29
Cats (J.)... 31
Cats (J.)... 64
Cattenburch (A. van)... 64
Caudron (G.)... 66
Celosse (H.)... 67
Celosse (J.)... 67
Claerbout (J.)... 68
Clerck (C. de)... 68
Clerck (J. de)... 68
Clercq (I. de)... 68
Clercq (P. le)... 70
Clercqius (J.)... 70
Cleyburg (J.)... 71
Clooster (H.P. van den)... 71
Coberger (W.)... 72
Codde (P.A.)... 72
Coets (F.J.) geb. van Westrem... 72
Coleners (R.)... 73
Coleveldt (J.J.)... 73
Colm (J.S.)... 73
Condé (J. de)... 74
Coninck (A. de)... 74
Conincq (F.C. de)... 74
Coningh (T. de)... 74
Cools (J.) of Colius... 74
Coomans (J.)... 74
Coornhert (D.V.)... 74
Cos (J.)... 93
Coster (H.)... 93
Coster (S.)... 96

Crabbe (J.)... blz. 103
Craen (A.P.)... 104
Crimpen (J. van)... 104
Crock (O. de St. Anastasio, gezegd de)... 104
Croix (P. de la)... 104
Croon (P.)... 104
Crous (A.E.)... 105
Cruycen (J. van der)... 106
Cruyssen (C. v.d.)... 107
Cruyssen (S. van der)... 107
Cuilla (G.S. de)... 107
Daalen (J. van)... 108
Dale (J. van den)... 108
Damme (H. van)... 108
Damme (I. van)... 108
Danoot (D.)... 109
Dathenus (P.)... 109
Dathenus (P.)... 114
Decker (J. de)... 114
Deckher (G. T. Walhorn, genaamd)... 141
Deelen (N.A. van der)... 141
Deene (F. de)... 141
Deken (A.)... 142
Dekens (J.)... 161
Delcourt. (...)... 165
Delsing (J.F.)... 165
Deutekom (A.)... 169
Deutel (J.J.)... 170
Diertyds (F.)... 171
Dinteren (J. van)... 171
Disselburg (D.A. van)... 171
Dobbrauski (F.)... 172
Doble (A.)... 173
Doekes (S.)... 173
Does (J. van der)... 175
Does (W. van der)... 180
Doesburg (J. van)... 180
Dögen (P.)... 180
Domis (G.T.)... 182
Donck (C. van der)... 182
Doncker (D.)... 182
Doornik (J.G.)... 183
Dop (M.)... 198
Dorp (B.C. van)... 198
Dorp (F. van)... 208
Dorsten (J.C. van)... 209
Droomers (J.)... 209
Droste (C.)... 215
Duarte (J.)... 216
Dubbels (P.)... 216
Duikerius (J.)... 217

Duim (F.)... 217
Duinglo (J.)... 220
Duirkant (A.)... 220
Duivelandt (A. van)... 220
Dulken (G. van)... 220
Dulkenraad (K. van)... 221

Dullaart (J.)... 221
Dullaert (H.)... 223
Dusart (C. Verwers v.)... 226
Dusart (I.)... 226
Dusterhoop (J.J.)... 227
Duyf (J.)... 227
Duym (J.)... 227
Dyck (A. van)... 229
Dyk (J. van)... 231
Dyk (J. van)... 253
Eeckhaut (J. van)... 255
Eede (W. van den)... 255
Eeke (C. van)... 255
Eembd (G. van der)... 256
Eijk (J. van)... 258
Elger (W. den)... 273
Elias (J.) Mz. ... 275
Elias (M.)... 276
Elikink (B.)... 276
Elincx (J.)... 284
Ellerus (...) ... 285
Elmeguidi (E.)... 285
Elsevier (P.)... 285
Elsland (J. van)... 286
Elst (W. van der)... 286
Elvervelt (H. van)... 288
Elzevier (A.)... 288
Elzevier (K.)... 288
Ende (F. van den)... 291
Engelen (R. van)... 291
Esgers (J.N.)... 291
Everdingen (C. van)... 291
Fay d'herbe (H.)... 292
Febure (P. le)... 293
Feitama (J.)... 293
Feitama (S.)... 294
Flas (A.)... 306
Flines (G. de)... 306
Foquenbroch (W.G. v)... 308
Fokke (A. Sz.)... 309
Fokke (J.)... 322
Fokkens (M.)... 324
Fontaine (F. de la)... 325
Fonteyn (B.)... 325
Fonteyn (N.)... 325
Fonteyne (C.)... 326
Foppeszoon (F.)... 327
Fornenberch (A. van)... 327
Fornenberg (J.B. v.)... 327
Fortman (J.)... 328
Fouree (H.)... 328

Fraet (F.)... 329
Francius (P.)... 329
Frankendaal (N. van)... 339
Franssoon (J.)... 340
Fremery (B.)... 340

Fries (A.J.)... blz. 352
Fris (P.)... 352
Fruytier (J.)... 353
Fuyter (L. de)... 356
Gabbema (S.A.)... 357
Gaete (H. van de)... 357
Gargon (M.)... 358
Geel (J. van)... 364
Geest (W. de)... 372
Geest (W.)... 372
Geestdorp (P.)... 373
Geldorp (H.)... 373
Geleyn (P. van)... 373
Gerckman (E.)... 373
Gerwen (J. van)... 373
Gerwen (J. van)... 374
Gesperden (J.T. van)... 374
Gheraert (B.)... 374
Gheschier (P.)... 376
Ghistele (C. van)... 376
Ghyben (K.)... 378
Ghysen (H.)... 378
Glazemaker (J.H.)... 379
Gleuwink (G.)... 379
Gockinga (L.)... 383
Goddaeus (C.)... 383
Godewyk (P. van)... 389
Godien (F.)... 389
Goeree (J.)... 390
Goetman (L.)... 395
Gogel (I.J.A.)... 395
Gon (C. van der)... 399
Graaf (L. de)... 399
Graauwhart (H.)... blz. 400
Graef (L. de)... 400
Gramsbergen (M.)... 402
Grantham (H.)... 402
Grave (J.E.)... 402
Grave (P.F. de)... 402
Gravestein (C.)... 403
Greenwood (F.)... 403
Grieck (C. de) ... 404
Grieck (J. de)... 405
Griethuysen (S. van)... 405
Groe (G. van der)... 405
Groen (F.)... 405
Groeneveld (C.)... 405
Groenewoud (A.)... 410
Groot (H. de)... 411
Groot (I. de)... 426
Groot (J. de)... 426

Groot (P. de)... 428
Groot (W. de)... 436
Guepin (J.)... 438
Guldemont (S.)... 448
Gulik (G. van)... 448
Gunst (P. van)... 449
Gyzen (J. van)... 449